

În acest număr:

- EDUCAȚIA CONTINUĂ, DREPTUL FIECĂRUIA ȘI RĂSPUNDEREA TUTOROR
- THE UNITED NATIONS AND THE THIRD AGE
- ROMANIAN INSTITUTE FOR HUMAN RIGHTS ANNUAL REPORT – 2015
- EVOLUTION OF THE HUMAN RIGHTS LEGISLATION IN THE EUROPEAN UNION AND IN ROMANIA IN THE YEAR 2015 – IRDO REPORT
- JURISPRUDENȚA • SEMNAL • REMEMBER

DREPTURILE OMULUI

revistă
editată
de

INSTITUTUL
ROMÂN
PENTRU
DREPTURILE
OMULUI
I.R.D.O.

HUMAN RIGHTS
DROITS DE L'HOMME

ANULXXVI
NR. 1
2016

DREPTURILE OMULUI
ANUL XXVI
NR. 1
2016

INSTITUTUL ROMÂN PENTRU DREPTURILE OMULUI

DREPTURILE OMULUI

Revistă clasificată de Consiliul Național al Cercetării Științifice
din Învățământul Superior

Înregistrată la OSIM sub numărul de marcă 109255/2010

Consiliul științific

Prof. univ. dr. **Monna-Lisa Belu Magdo**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof. univ. dr. **Jean Marie Bernard**, director de cercetare CNRS; Prof. univ. dr. **Raluca Miga Beșteliu**; Prof. univ. dr. **Bogdan Ciucă**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof. univ. dr. **Gérard Conac**, membru de onoare al Academiei Române; Prof. univ. dr. **Ioan Leș**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof. univ. dr. **Christine Desouche**, Universitatea Paris I-Panthéon-Sorbonne; Prof. univ. dr. **Nicole Guimezanes**, Membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat; Prof. univ. dr. **Irina Moroianu Zlătescu**, membru titular al Academiei Internaționale de Drept Comparat; Prof. univ. dr. **Dumitra Popescu**; Prof. univ. dr. **Ovidiu Predescu** membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof. univ. dr. **Dominique Rousseau**, Universitatea Paris I; Prof. univ. dr. **Vasile Stănescu**, membru al Academiei Române; Prof. univ. dr. **Gheorghe Vlăduțescu**, membru al Academiei Române.

Colegiul de redacție

Conf. univ. dr. **Gheorghe Bârlea**; Prof. univ. dr. **Monna-Lisa Belu Magdo**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof. univ. dr. **Jean Marie Bernard**, director de cercetare CNRS; Prof. univ. dr. **Raluca Miga Beșteliu**; Conf. univ. dr. **Elena-Mihaela Fodor**; Prof. univ. dr. **Nicole Guimezanes**, Membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat; Prof. univ. dr. **Gheorghe Iancu**, Prof. univ. dr. **Ioan Leș**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; **Emil Marinache**; Prof. univ. dr. **Irina Moroianu Zlătescu**, membru titular al Academiei Internaționale de Drept Comparat, editor; Prof. **Ioan Oancea**; Prof. univ. dr. **Nicolae Popa**; Prof. univ. dr. **Dumitra Popescu**; **Valeriu Rendec**; Prof. univ. dr. **Dominique Rousseau**, Universitatea Paris I; Dr. **Ianfred Silberstein**; Dr. **Rodica Șerbănescu**; Prof. univ. dr. **Laurențiu Șoitu**.

Realizarea acestui număr a fost coordonată de:

Marius Mocanu

Mihaela Scarlat

Gheorghe Pârvan

Traduceri: Valeriu Rendec, Daniela Albu

Institutul Român pentru Drepturile Omului

București, B-dul Nicolae Bălcescu, nr.21

Tel. +40 21 3114921

e-mail: office@irdo.ro

www.irdo.ro

Tipărit la R.A. Monitorul Oficial

SUMAR

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE	7
● Educația continuă, dreptul fiecăruia și răspunderea tuturor – prof. univ. dr. Laurențiu Șoitu ...	7
● The United Nations and the third age – prof. univ. dr. Ioan Voicu, Florina Voicu	13
● Codification in the 21 st century. The new Romanian civil code – prof. univ. dr. Monna Lisa Belu Magdo , prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu	26
● Aspecte de constituționalitate privind regimul probelor în procesul penal – conf. univ. dr. Silviu Gabriel Barbu , asist. univ. Vasile Coman	33
● Contractul social și problematica drepturilor omului față în față cu postmodernitatea – dr. Mihai Bogdan Marian	45
II. ROMANIAN INSTITUTE FOR HUMAN RIGHTS ANNUAL REPORT – 2015	53
III. DOCUMENTAR JURIDIC	96
● Evolution of the human rights legislation in the European Union and in Romania in the year 2015 – IRDO report.....	96
● Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului privind dreptul la respectarea vieții private și de familie	107
IV. JURISPRUDENȚĂ	112
● Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Pleșca împotriva României	112
V. SEMNAL	118
VI. REMEMBER	131

CONTENTS

I. STUDIES, RESEARCH, ARTICLES	7
● Continuing education - a right for each and responsibility for all – Prof. Laurențiu Șoitu Ph.D	7
● The United Nations and the third age – Prof. Ioan Voicu Ph.D, Florina Voicu	13
● Codification in the 21 st century. The new Romanian civil code – Prof. Monna Lisa Belu Magdo Ph.D, Prof. Irina Moroianu Zlătescu Ph.D.....	26
● Aspects of constitutionality regarding the regime of evidence in criminal trials – conf. univ. Silviu Gabriel Barbu Ph.D, asist. univ. Vasile Coman	33
● Social Contract and the Human Rights issue in the context of post-modernity – Mihai Bogdan Marian Ph.D	45
II. IRDO – ANNUAL REPORT FOR THE YEAR 2015 (ENGLISH VERSION)	53
III. JURIDICAL DOCUMENTATION	96
● Evolution of the human rights legislation in the European Union and in Romania in the year 2015 – IRDO report	96
● The Jurisprudence of the European Court of Human Rights on the right to respect for private and family life	107
DREPTURILE OMULUI	3

IV. JURISPRUDENCE	112
• Decision by the European Court of Human Rights in the case Pleșca vs. Romania	112
V. SIGNAL	118
VI. REMEMBER	131

SOMMAIRE

I. ETUDES, RECHERCHES, ARTICLES	7
• La formation continue – un droit pour chacun et la responsabilité de tous – prof. dr. Laurențiu Șoitu	7
• Les Nations Unies et le troisième âge – prof. dr. Ioan Voicu, Florina Voicu	13
• Codification au 21 ^e siècle. Le nouveau Code civil roumain. – prof. dr. Monna Lisa Belu Magdo , prof. dr. Irina Moroianu Zlătescu	26
• Aspects des constitutionnalité relative au régime de la preuve dans les procès criminels – conf. univ. Silviu Gabriel Barbu , asist. univ. Vasile Coman	33
• Contrat social et la question des droits de l’homme dans le cadre de la post-modernité – dr. Mihai Bogdan Marian	45
II. RAPPORT DE L’INSTITUT ROUMAIN POUR LES DROITS DE L’HOMME CONCERNANT SON ACTIVITE AU COURS DE L’ANNE 2015	53
III. DOCUMENTATION JURIDIQUE	96
• Evolution de la législation sur les droits de l'homme dans l'Union européenne et en Roumanie en l'anné 2015 – Rapport IRDO	96
• La jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme sur le droit au respect de la vie privée et familiale	107
IV. JURISPRUDENCE	112
• La décision du la Cour Européenne de Droits de l’Homme dans l’affaire Pleșca contre la Roumanie.....	112
V. SIGNAL	118
VI. REMEMBER	131

ABREVIERI

AEP	Autoritatea Electorală Permanentă
AICHR	Comisia interguvernamentală pentru drepturile omului a Asociației Națiunilor din sud-estul Asiei
AIDC	Academie Internationale de Droit Compare – Academia internațională de Drept Comparat
alin.	alineat
ANR	Agenția Națională pentru Romi
ANUROM	Asociația pentru Națiunile Unite din România
art.	articolul
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations – Asociația Națiunilor din sud-estul Asiei
asist. univ. dr.	asistent universitar doctor
CDPD	Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități
CE	Consiliul European
CEDO	Convenția europeană a drepturilor omului
cercet. st.	cercetător științific
Cit.supra.	citatul de deasupra
CJUE	Curtea de Justiție a Uniunii Europene
cf.	conform
coord.	coordonator
CSCE	Conference for Security and Cooperation in Europe
C.pen.	Codul penal
CtEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
DNA	Direcția Națională Anticorupție
dr.	doctor
EASO	Biroul European de Sprijin pentru Azil
Ed.	editura
EHMA	European Health Management Association – Asociația Europeană de Management în Sănătate
ELI	European Law Institute – Institutul de Drept European
ENAR	Rețeaua europeană de combatere a rasismului
etc	(et caetera) și celelalte
E-uri	aditivi alimentari
EU-MIDIS	European Union minorities and discrimination survey – Studiul de tip sondaj privind minoritățile și discriminarea din Uniunea Europeană
EUROSUR	Sistemul European de Supraveghere a Frontierelor
EUROSTAT	Biroul de Statistică a Uniunii Europene
FRA	European Union Agency for Fundamental Rights – Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene
FRONTEX	Agenția Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operative la Frontierele Externe ale Statelor Membre ale Uniunii Europene
HG	Hotărâre de Guvern
ICAR	Forumul internațional privind responsabilitatea corporatistă
IDDO	Institutul Danez pentru Drepturile Omului

IDEF	Institutul internațional de drept de expresie și inspirație franceze
infra.	dedesubt, mai jos
IRDO	Institutul Român pentru Drepturile Omului
lit.	litera
loc.cit.	locul citat
M.Of.	Monitorul Oficial al României
MMFPSV	Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice
nr.	numărul
OG	Ordonanță de Guvern
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
ONG	organizație neguvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
op.cit.	opera citată
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OUG	Ordonanța de Urgență a Guvernului
p.	pagina
parag.	paragraful
pct.	punctul
pp.	paginile
Rec	recomandare
SECA	Sistemul european comun de azil
SNSPA	Școala Națională de Studii Politice și Administrative
SNPAB	Strategia Națională și Planul de Acțiune privind Conservarea Biodiversității
supra.	deasupra, mai sus
ș.a.	și alții (altele)
UE	Uniunea Europeană
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație și Cultură
urm.	următoarele
vol.	volumul
vs.	(versus) contra, împotriva

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE

EDUCAȚIA CONTINUĂ, DREPTUL FIECĂRUIA ȘI RĂSPUNDEREA TUTUROR

LAURENȚIU ȘOITU*

Abstract:

Lifelong learning is defined on the one hand, from the historical perspective of educational policies, and on the other hand as a key element in ensuring human rights. Education needs are analyzed for all ages and through the whole life, from the perspective of UNESCO documents – from Conference 1949, Helsingör to CONFINTEIA VI, Belem, Brazil –, and Agenda 2030. The whole approach emphasizes and supports the idea that lifelong learning is a right of every person and the duty of all to guarantee this because through lifelong education premises ensures the survival of the human being.

Keywords: continuing education, lifelong learning, need of education, Agenda 2030

Abstrait:

La formation permanente est définie d'une part, du point de vue historique des politiques éducatives et d'autre part comme un élément clé pour garantir les droits humains. Les besoins d'éducation sont analysés pour tous les âges et à travers toute la vie, du point de vue des documents de l'UNESCO – de la Conférence 1949, Helsingör à CONFINTEIA VI, Belem, Brésil –, et l'Agenda 2030. L'approche globale souligne et soutient l'idée que l'apprentissage continu est un droit de chaque personne et le devoir de tous de le garantir cela parce que grâce à des institutions d'éducation permanente on assure la survie de l'être humain.

Mots-clés: formation continue, l'apprentissage continu, le besoin de l'éducation, l'Agenda 2030

Statutul educației permanente, continue a dobândit mereu noi sensuri. Prin excelență, permanentizarea educației este percepută ca rezultat și răspuns la cerințele mediului social, ale noilor tehnologii, ale cunoașterii în general, dictată de emergența sistemului social și a subsistemelor sale. Educația conferă persoanei și comunităților un mod de a fi, de a trăi, de asumare a ritmului și dimensiunilor, a conținuturilor și formelor oricărui schimbări. Educația este însă și imaginea politicilor prin care se asigură dezvoltarea persoanei și societății. Desigur, toate aceste accepțiuni se regăsesc, pe de o parte, în istoria fiecărui stat și a fiecărui individ, pe de altă parte, poartă amprenta posibilităților, a limitelor culturale generate de rolul acordat educației pentru toate vârstele. Nevoia de educație a copilului, a adultului, a vârstnicului nu diferă. Centrarea pe unul dintre ei nu presupune ignorarea celuilalt, așa cum păstrarea atenției doar pe copil nu rezolvă nevoile de dezvoltare prin cunoaștere ale unei societăți. Investiția în copil devine eficientă dacă se regăsește într-o dublă preocupare la adult – când este, pe de o parte, politică a statului, a sistemului, iar pe de altă parte, este motivație personală de dezvoltare continuă. Firește, cea de a doua dimensiune nu poate exista, nu se poate institui singură,

*Prof. univ. emerit dr.

în absența educației inițiale și/sau a preocupării, a susținerii din ambele direcții – prin asumări diverse și neîntrerupte. Atunci și acolo unde funcționarea sistemului social este dimensionată pe forța, amploarea și perspectiva educației, segmentul venit perioadelor adulte se integrează, se dezvoltă și oferă contribuții esențiale. Dezvoltarea prin educație – altfel nici nu poate fi concepută! – depinde de angajarea întregii capacități de învățare a fiecărei persoane, de utilizare a tuturor părghiilor de sprijinire reciprocă a subiecților și grupurilor, de numărul, calitatea și importanța specialiștilor angajați în atingerea obiectivelor, de identificarea și valorificarea tuturor resurselor educogene ale societății, de climatul și statutul deținut de școală și educator. Afirmația are susținere în politicile consecvente ale unor țări – Germania, Danemarca, Finlanda și în toate țările nordice –, dar și în unele perioade din istoria noastră națională.

De la atribut rezervat celor aleși, care își pot îngădui un asemenea demers de desăvârșire continuă, educația permanentă a dobândit statutul de acțiune necesară pentru sprijinirea maselor – prin școli, universități populare¹ – și apoi de

¹ A se vedea Laurențiu Șoitu (coord), 2011, DEEA – *Dicționar Enciclopedic de Educație a Adulților*, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, p. 8.

politică europeană și mondială asumată de UNESCO. De la prima Conferință Internațională de Educația Adulților, desfășurată la Helsingör (1949), statele membre UNESCO și-au stabilit ca sarcină prioritară asigurarea drepturilor la educație pentru toți. Următoarele conferințe, de la Montreal (1960), Tokyo, (1972), Paris (1985), Hamburg (1997), precum și cea de la Belem, Brazilia (2009), au căutat soluții de transformare a obiectivelor în realitate, cerând guvernelor să includă educația în sistemul de politici durabile și pentru cea mai lungă durată.

UNESCO, prin statutul său, a preluat sarcina „unor noi impulsuri educației fiecărui popor și răspândirii culturii”. Educația a fost proiectată – aproape fără excepție – ca mijloc de înlăturare a unor deficiențe umanitare, culturale, politice și sociale. Rolul împlinirii acestui obiectiv a fost încredințat, desigur, adulților. Conștientizându-se importanța educației și observându-se manifestările specifice situațiilor de criză socială și economică din țările în curs de dezvoltare, în anii 80, s-a ajuns la totala identificare a educației adulților cu alfabetizarea acestora. Etapele de redimensionare a priorităților sunt reprezentate de proiectele mari ale ultimelor două decenii:

1. *MDG – Millenium Development Goals: 2000 – 2015*, în accepțiunea căruia dezvoltarea este asumată ca noțiune fundamentală în vederea schimbării și progresului, constituie un reper decisiv. În cadrul acestui proces, dezideratele vizează cerințe de bază precum „...educație adecvată, hrană suficientă, asigurarea unei locuințe, siguranță socială, participare politică și socială, activitate culturală”², scopuri rămase încă dorințe. În această perioadă ajutorul acordat dezvoltării prin educație rămâne însă o componentă importantă.

2. *Noua dezvoltare în Europa: 1996 – 2007* face precizarea că „Educația pentru Toți”, atunci când este redusă la educația de bază, se referă mai ales la țările în curs de dezvoltare, dar nu se oprește la ele pentru că vizează și elemente de continuitate. Marile conferințe internaționale privind educația au extins problematica, dar și

² *Liniile directoare ale Biroului pentru educația adulților din țările în curs de dezvoltare aparținând Asociației Universităților Populare Germane*, 1973, în Heribert Hinzen (red.), *Educația adulților și dezvoltarea. 25 de ani IIZ/DVV*, „International Perspectives in Adult Education” (IPE), no. 12, 1994, IIZ/DVV, Bonn.

preocupările pentru acțiuni concrete, gândite și coordonate atât de reprezentanții guvernelor, de organizațiile Națiunilor Unite, de finanțatori multipli, cât și de organizații neguvernamentale și instituții interesate. Uniunea Europeană, în *Memorandumul învățării pe tot parcursul vieții*³, vorbește despre importanța „new basic skills”/ *noilor abilități de bază*, iar în Comunicatul Memorandumului se atrage atenția că este vorba despre abilități care presupun existența și dezvoltarea celor vechi⁴. Consiliul Europei de la Lisabona (23–24 martie, 2000), prin adoptarea Memorandumului – pe care îl vor însuși aproape toate țările, a atribuit învățării de-a lungul vieții rolul de principiu sine qua non pentru demersurile educative și de formare promovate la nivel european. Învățarea de-a lungul vieții este văzută nu doar ca o simplă dimensiune a educației, ci presupune asumarea unor oportunități variate – formale, non-formale și informale – prin implicarea activă a persoanei, a instituțiilor și organizațiilor.

3. *EFA – Education for All: 2000 – 2015*, promovată la începutul anilor '90, este centrată, mai ales, pe educația primară și elementară. *Universal Primary Education/Educație primară universală* constituie țelul de atins. Cifrele, statisticile consacrate realității europene ori standardelor fixate demonstrează, în acest moment, că dezideratul nu a fost realizat, că destule elemente nu au fost luate în considerare, iar altele noi au generat și mai multe dificultăți.

4. *DESD – Decade of Education for Sustainable Development: 2005–2014*, fixată printr-o rezoluție a Adunării Generale a Națiunilor Unite, care a decis ca această decadă – a educației pentru o dezvoltare durabilă – să depășească înțelegerea anterioară, să aducă în prim plan aspecte de viață, comportamente responsabile pentru protejarea mediului și supraviețuirea

³ *Memorandumul învățării pe tot parcursul vieții*, Comisia Comunităților Europene Brussels, SEC(2000) 1832, 30.10.2000.

⁴ A se vedea Monika Tröster (Editor): *Educația de bază*. Bonn: DIE, Bielefeld: Bertelsmann 2000; vezi Mona Motakef: *Dreptul la educație ca drept la alfabetizare*, în ALFA-FORUM, 65/2007, pp. 8-12; vezi și documentele conferinței „Lifelong Learning in Europe. Moving towards EFA Goals and the CONFINTEA V Agenda”, Sofia, 6-10 November 2002; Carolyn Medel-Añonuevo (Ed.): *Lifelong Learning Discourses in Europe*, UNESCO Institute for Education (UIE), Hamburg, 2003.

omului din perspectivă ecologică.⁵ Aceste principii, care se cer integrate în sistemele educative naționale, vor fi afirmate de UNESCO, devenit coordonator mondial al acțiunilor specifice.

5. ONG-urile sunt *Education Watch/Supraveghetori ai educației și/sau parteneri*? Dacă la primele conferințe CONFINTEA au participat aproape în exclusivitate reprezentanți ai guvernelor, la CONFINTEA III, de la Tokyo, au fost reprezentate pozițiile societății civile, ale organizațiilor neguvernamentale, marcând o îmbogățire a spectrului de analiză și acțiune. La CONFINTEA V, de la Hamburg, au fost admise și organizațiile neguvernamentale, ele reprezentând o categorie specială.

Dacă prima Conferință Mondială UNESCO de la Helsingör se suprintitula *Adult Education*, cea din Montreal poartă titlul de *Adult Education in a Changing World / Educația adulților într-o lume în schimbare*, sugerându-se astfel orientarea spre problemele și fenomenele devenite critice, care nu pot fi soluționate decât prin intermediul educației – privită, de această dată, nu doar în continuitatea unui proces, ci drept sursă de comportamente/modele superioare necesare pentru toate vârstele.

Desigur, Conferința Mondială UNESCO de la Tokyo (1972) este aceea care aduce *Recommendations on the Development of Adult Education*⁶ / *Recomandări pentru dezvoltarea educației adulților*, o adevărată *Art Magna Charta* a educației internaționale a adulților, completată de cea de la Hamburg (1997), prin *Agenda for the Future*⁷ / *Agenda pentru viitor*, dictată de așezarea noastră *facing humanity on the eve of the twenty-first century / față în față cu umanitatea din zorii secolului al XXI-lea* – lucrare ce a beneficiat nu doar de traducere în limba română, ci și de o largă circulație. De remarcat că în ultimele decenii ale

⁵ „The overall goal of the DESD is to integrate the principles, values, and practices of sustainable development into all aspects of education and learning in order to encourage changes in behaviour that will create a more sustainable future in terms of environmental integrity, economic viability, and a just society for present and future generations.”; a se vedea <http://www.unesco.org/uil/en/focus/undecade.htm>.

⁶ UNESCO, *Recommendations on the Development of Adult Education*, adopted by the General Conference at its nineteenth session Nairobi, 26 November 1976, Paris.

⁷ CONFINTEA, *Adult Education, The Hamburg Declaration, The Agenda for the Future*, Fifth International Conference on Adult Education, 14 – 18 July 1997, Hamburg.

secolului al XX-lea, multiple au fost studiile consacrate educației continue. Amintim în acest sens două dintre contribuțiile lui George Văideanu⁸, funcționar superior UNESCO: *Educația la frontiera dintre milenii* (1988) și *Conținuturile învățământului din perspectiva anului 2000* (1987). Lucrări cu aceleași preocupări au existat și în afara Uniunii Europene, un exemplu fiind Raportul Delors *Learning: The Treasure within* tradus ca *Învățarea: Comoara lăuntrică*⁹, un studiu UNESCO prin care se analizau, încă din 1995, cerințele unui sistem eficient de formare pentru secolul al XXI-lea. Problema principală a acestui program a constituit-o perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, considerată drept *Learning throughout Life*. Este momentul în care decidenții de politici educaționale europene și internaționale împreună cu cei naționali caută soluții pentru garantarea atingerii dezideratelor afirmate. *One hour a day – one week a year / O oră pe zi – o săptămână pe lună* este un slogan și o cerință adresată politicilor fiecărui sistem național de educație. Educația continuă devine element al creșterii coeziunii, al învățării și conștientizării rolurilor de stimulare a implicării active în toate provocările și solicitările vieții sociale.

În 2007, a fost prezentat și lansat proiectul *Adult Learning: It is Always a Good Time to Learn / Educația adulților: Există întotdeauna o perioadă optimă pentru învățare*, vizând multiple niveluri de referință, precum și validarea rezultatelor învățării, cu sublinierea imperioasă a unor investiții necesare. Apoi Uniunea Europeană a stabilit anul 1996 *Anul învățării pe tot parcursul vieții*, urmând să demareze acțiuni care să favorizeze creșterea continuă a motivației de învățare¹⁰. Conferința Mondială UNESCO a Educației Adulților din 1997, de la Hamburg,

⁸ A se vedea George Văideanu (1988), *Educația la frontiera dintre milenii*, Editura Politică, București; Rassekh Shapour; George Văideanu (1987), *Les contenus de l'éducation: perspectives mondiales d'ici à l'an 2000*, UNESCO, Paris – tradusă în mai multe limbi, inclusiv, chineză.

⁹ A se vedea Jacques Delors (2000), *Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI, Comoara lăuntrică*, Polirom, Iași.

¹⁰ Este momentul în care apar și granturile speciale ale Băncii Mondiale și pentru România. Dintr-o asemenea finanțare va lua ființă CREA – Centrul Regional de Educație a Adulților, la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

urmărește această dimensiune a învățării pe tot parcursul vieții, în cadrul unor domenii tematice precise: *formarea într-o lume a muncii, educația pentru mediul înconjurător și sănătate, educația și noile tehnologii, formarea de bază și alfabetizarea, forme și conținuturi ale cooperării internaționale.*

CONFINTEA VI, din 2009, Brazilia, a fost precedată de șase conferințe regionale de susținere vizând analiza particularităților specifice tuturor țărilor participante. La Conferința regională europeană, din decembrie 2008, Budapesta, Ungaria, au participat doi reprezentanți de la Institutul de Educație Continuă al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași în calitate de coautori ai Raportului de țară. Totodată IEC – Institutul de Educație Continuă, împreună cu Asociația Universităților Populare Germane, Biroul din București, a realizat un volum incluzând documentele premergătoare Conferințelor regionale, din 2008, tradus în mai multe limbi.

Această orientare prioritară spre vârsta adultă este motivată, pe de o parte, pentru importanța și responsabilitatea acestei categorii de vârstă în formarea celor aflați în creștere, pe de altă parte, pentru că ei înșiși au nevoie de educație. Centrarea pe adulți a scos în evidență nevoia de educație continuă, neîntreruptă ca proces. Educația nu este o construcție din piese independente, un joc de domino – cu aranjamente de piese lângă alte piese –, ci rezultatul unei concepții și a unor strategii anterioare procesului – pentru că acesta va include pe toți și pe fiecare nou venit.

2015 devine un nou reper important prin *Agenda 2030*, care prefigurează un Program de dezvoltare durabilă pentru mai mult de 757 milioane de oameni pornind de la dreptul lor fundamental la educație. Este noutatea pe care *Agenda* o aduce și vrea să o impună – după destule alte proiecte nerealizate ori dovedite ca nerealiste. Dreptul la educație este afirmat și susținut ca fiind o realitate a vieții sociale și personale, stare naturală, de respectat pentru toți, oriunde și oricând. Prin elementele *Agendei* se dorește susținerea argumentată că educația nu există dacă se adresează „aleșilor”, doar câtorva sau dacă se produce sporadic, intersectându-se, din când în când, cu segmente de populație ori de viață personală a fiecăruia. Însăși istoria omenirii – din vremuri mitice până la cele moderne – arată că efectele educației pot apărea, se pot cristaliza mai târziu, atunci când nimeni nu le mai așteaptă, dar

preocuparea pentru ea nu poate fi întreruptă, așteptarea nu încetează, efortul întru formarea fiecăruia nu poate fi abandonat. Dreptul la educație este unul inclus între cele generice, unul fundamental și inseparabil celui la învățare pe durata întregii vieți – învățare ce era și este redusă, adesea, la cea experiențială.

Anul *Agendei 2030* este marcat de Comunicatul de la Paris, *Alfabetizare și educație durabilă*. Documentul a împuternicit UNESCO să realizeze o Alianță mondială în favoarea alfabetizării ca element fundamental pentru strategiile de învățare pe durata întregii vieți. UNESCO s-a angajat să contribuie la împlinirea dezideratului de *asigurare a accesului tuturor la o educație de calitate, pe poziții de egalitate, și promovarea posibilităților de învățare pe durata întregii vieți*. Durabilitatea acțiunilor și a dezvoltării preconizate de *Agenda 2030* este vizată prin *a face astfel ca orașele și așezările umane să fie deschise tuturor, în condiții de siguranță, flexibilitate și durabilitate*.

Concluzia oricărei analize asupra rolului educației este că ea a fost și rămâne *permanenta condiție a perenității!* Cunoașterea este o condiție necesară educației dar garanția utilizării ei cu folos pentru toți și pentru totdeauna o dă numai educația – capabilă să ofere motivația dăinuirii bune și foarte bune cu dor pentru cele mai bune¹¹.

Ne-am obișnuit să spunem că educația este impusă de complexitatea și rapiditatea schimbărilor înregistrate la nivelul fenomenelor economice, tehnologice și culturale, de necesitatea permanentei adaptări și readaptări a modului de viață în spațiul globalizant, că în noua etapă, supranumită a cunoașterii, cunoștințele au valoare de capital pentru dezvoltarea personală, națională, regională, internațională –, fiindcă evoluția la toate nivelurile depinde de capacitatea de a crea, utiliza, disemina și valoriza producția de cunoaștere –, că noile tehnologii de comunicare și informare intensifică nu doar ritmul schimbărilor, ci însăși viața utilizatorilor, creându-se rețele virtuale pentru schimb instantaneu, în timp real, de opinii și experiențe pentru indivizi și pentru

¹¹ George Văideanu, fost Director al Diviziei *Conținuturile educației*, la UNESCO, relatează că după anunțul aselinizării, a fost trimisă o telegramă de felicitare către NASA. În finalul ei scria: *Atenție la educație!* Era avertismentul că fiecare nouă realizare tehnică ne modifică reprezentarea despre locul nostru în lume. Atunci, omul începea să străbată spații rezervate doar zeilor!

famiile acestora, prin deschideri spre un număr aproape nelimitat de comunități și conexiuni. Afirmăm că în contextul transformărilor contemporane, educația devine o prioritate, impunând acumulare de informație, actualizare și restructurare constantă a competențelor, reevaluare a valorilor, dar uităm prea des să adăugăm că *nici o revoluționare a cunoașterii nu este de luat în seamă dacă nu garantează păstrarea valorilor fundamentale, esențiale, definitorii pentru ființa umană și permanentizarea ei.*

În acest context, vom spune că dreptul la educație este mai mult decât dreptul la învățatură și cultură, la produsele acesteia. Educația nu se reduce la acumulare de cunoaștere – oricât de nouă și necesară ar fi. Educația este „hrană”, alimentare, nutriție a nevoii de *a fi* și *a deveni* ceea ce deja omul a fost și este – dornic de desăvârșire! Etimologic verbele latine *educare* și *educere* spun asta! Alimentați și răvnești continuu la dezvoltarea a ceea ce există în fiecare dintru început, a omului din noi. Educația diferă de instrucție prin perenitatea ei! Cunoștințele pot și chiar sunt, mereu mai rapid, perisabile. Educația, nu. Dreptul la educație presupune, implică dreptul la continuitate, la identitate neîntreruptă, la afirmarea acestora! Învățarea poate fi și ocazională, educația – ca drept pentru individ și răspundere pentru decidenți – nu poate fi decât continuă sau deloc! Ea începe cu primele asumări ale identității noastre, ale recunoașterii și conștientizării că numai omul dă socoteală de sine și de tot ce a fost, este și va fi în lumea socială și naturală. Nu se încheie decât cu renunțare la sine ori cu desăvârșirea ființei. Pentru a lua forma dorită, educația nu poate fi înțeleasă decât ca un drept asupra căruia avem datoria de a veghea, fie că percepem acest drept ca fiind al nostru, fie că este înțeles ca al altuia. Perenitatea, înveșnicirea omului și a lumii sunt garantate de dăinuirea a ceea ce lui i s-a încredințat. Uitarea de sine înseamnă renunțarea la „restul” lui dăruit. Ignorarea „restului” aduce distrugerea ființei proprii.

Educația este garanția neuitării măsurii bune și mereu prezente în relațiile omului cu orizontala și verticala ființării sale. Dacă am privi educația ca fiind acel ceva ce rămâne după ce am uitat tot, atunci prin ea vom redeștepta continuu ceea ce Andrei Pleșu¹² numea „minima moralia”, reacția

¹² A se vedea Andrei Pleșu, 2008, *Minima moralia*, Humanitas, București.

adecvată și bună, chiar și atunci când nimeni nu ne cere, nu ne vede, nu ne impune! Vom și gestiona prezența între ceilalți și toate celelalte câte ni se dau, ni se arată ori promet, pentru că nu ne vom uita rostul în lume: apărarea dreptului tuturor, de oriunde și sub orice formă, pentru a rămâne cu ei spre continuă și împreună desăvârșire.

Argumente ce susțin ideea continuității învățării și educației ca imperativ european, adresat tuturor țărilor, cu deosebire celor integrate recent în structurile continentale – chemate să-și sporească procentul de includere a populației în forme de învățare permanentă¹³; identificarea – adesea implicită – a principiilor fundamentale ale educației continue și a adulților – incluzând educația de gen și pentru vârsta a treia – reintegrată sau integrabilă în diverse forme ale vieții sociale¹⁴; documente și studii internaționale consacrate surselor de finanțare ale educației adulților, restricțiilor și oportunităților oferite de programele europene și UNESCO – elaborate de Conferințele sale, din 1949 până în prezent; nevoia implicării organizațiilor neguvernamentale în dezvoltarea educației adulților; importanța, mereu mai evidentă, a rețelelor naționale, regionale, transnaționale și internaționale de organizare a învățării permanente; rolul cercetării și al practicii în promovarea educației – înțeleasă ca premisă a educației ecologice și pentru democrație, de salvare a naturii, prin impactul acțiunilor formale, non-formale și informale -; locul noilor metode, instrumente și tehnici de formare și evaluare; aportul universităților, consfințit de *Declarația de la Damasc* – cu direcționare spre educația pentru toți și spre transformarea educației în resursă principală a dezvoltării¹⁵; contribuțiile educației adulților în

¹³ A se vedea Masson J. R. (2003) *Thirteen Years of Cooperation and Reforms in Vocational Education and Training in the Acceding and Candidate Countries Prepared by ETF*; Strietska-Ilina O., Caruana A., Mustafai A., Ploegmakers A., Schmidt H., Deij A. (2004) *Peer Review Report Romania. From Consultations to Initiatives Activating the Role of Social Partners in Continuing Training in Romania*. Prepared for the European Training Foundation (ETF).

¹⁴ A se vedea Junko Kuninobu (2003), *International Cooperation, Women's Education and Gender Justice*; Christina Mercken (2004), *Education in Ageing Society. European Trends in Senior Citizens' Education*, Odyssee, Olanda.

¹⁵ A se vedea Heribert Hinzen, Ewa Przybylska (eds.) (2004), *Training of Adult Educators in Institutions of Higher Education. A Focus on Central, Eastern and South-Eastern Europe*, IIZ/DVV, Bonn-Warsaw.

dezvoltarea societății civile¹⁶; noile direcții de dezvoltare ale educației¹⁷ evidențiază că principiul educației permanente/continue inspiră majoritatea reformelor educative din lume. Cu toate acestea, educația continuă este încă un proiect educativ, care are un caracter prospectiv, operează cu sisteme de valori orientate spre construcții durabile, implică dimensiuni ale dezvoltării personale, comunitare și globale, dar mai are nevoie de legislație și politici naționale și globale susținute, coerente.

Conceptul de educație continuă înglobează toate aspectele și dimensiunile actului educativ, iar întregul care rezultă este mai mult decât suma părților. Educația pe durata întregii vieți – din vremea copilăriei până la senectute, din perioadele de creștere dar și acelea de stagnare ori regres – nu este nici un sistem, nici un domeniu educativ, ea este principiul pe care se poate construi și organiza sistemul educațional.

¹⁶ A se vedea Larissa Jögi, Ewa Przybylska, Ewa Teresevičienė (eds.) (2005), *Adult Learning for Civil Society*, „International Perspectives in Adult Education“ (IPE), no. 51, IIZ/DVV, Bonn.

¹⁷ A se vedea Joachim Heinrich Knoll (2002), *Erwachsenenbildung – Quo vadis?*, Einheit und Vielfalt der Erwachsenenbildung, zwischen Harmonisierung und Subsidiarität, Beiträge zur internationalen Diskussion, Impuls Publishers, Krakow; Uwe Gartenschlaeger, Heribert Hinzen, (2001), *Prospects and Trends in Adult Education*, „International Perspectives in Adult Education“ (IPE), no. 26, IIZ/DVV, Bonn.

THE UNITED NATIONS AND THE THIRD AGE

IOAN VOICU*

FLORINA VOICU**

Abstract:

Articolul este consacrat examinării contribuției Organizației Națiunilor Unite (ONU) la promovarea și ocrotirea drepturilor persoanelor vârstnice. După câteva considerații preliminare sunt înfățișate cronologic eforturile organizației mondiale de a promova drepturile persoanelor aparținând vârstei a treia, precum și locul pe care problematica specifică vârstnicilor ar trebui să-l dețină în contextul dezvoltării durabile. Sunt evocate, în continuare, aspecte relevante al posibilităților existente de a transpune în practică obiectivele unei traversări cu succes a vârstei a treia. Sunt analizate, de asemenea, căile limitate de acțiune disponibile în prezent pentru promovarea și ocrotirea drepturilor persoanelor vârstnice, precum și așteptările legitime ale acestora în lumina obiectivelor înscrise în documentul „*Transformarea lumii noastre. Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă*”. Este studiată inițiativa unor state privind elaborarea unui instrument juridic universal destinat persoanelor vârstnice și se reliefează necesitatea unor eforturi urgente și sporite pentru realizarea de progrese într-un domeniu în care pentru viitor se impune o nouă definiție a fenomenului îmbătrânirii.

Cuvinte cheie: ONU, Uniunea Europeană, populație, vârsta a treia, persoane vârstnice, îmbătrânire, longevitate, drepturi, promovare, ocrotire, agenda, dezvoltare durabilă, strategie, globalizare, universalitate.

Résumé:

L'article est consacré à l'examen de la contribution des Nations Unies pour promouvoir et protéger les droits des personnes âgées. Après quelques considérations préliminaires sont présentés chronologiquement les efforts de l'organisation mondiale pour promouvoir les droits des personnes appartenant au troisième âge et la place des problèmes spécifiques des personnes âgées dans le contexte du développement durable. L'on évoque des aspects pertinentes des possibilités existantes pour mettre en œuvre les objectifs de traverser avec succès le troisième âge. Sont analysés également les moyens d'action limités disponibles pour la promotion et la protection des droits des personnes âgées et de leurs attentes légitimes à la lumière des objectifs inclus dans le document « *Programme de développement durable à l'horizon 2030* ». On étudie aussi l'initiative des Etats sur l'élaboration d'un instrument juridique universel pour les personnes âgées et on souligne la nécessité d'efforts urgents et soutenus pour réaliser des progrès dans un domaine qui dans l'avenir exige une nouvelle définition du vieillissement.

Mots-clés: Nations Unies, Union Européenne, population, troisième âge, personnes âgées, vieillissement, longévité, promotion, protection, droits, ordre du jour, développement durable, stratégie, globalisation, universellement.

1. Preliminary considerations

The 193 members of the United Nations (UN), as well as the scientists understand the “third age” as the “golden years” of human beings covering the period of time between retirement and the beginning of age-imposed physical, emotional, and cognitive limitations. More precisely, the third age encompasses people of 65 and 80+ years¹.

Scientists believe the third age is characterized by a paradox. It is a period during which adults experience life and self more positively, while some of their fundamental functions undergo a gradual deterioration.

The UN terminology on the matter gives preference in current documents to other expressions like “older persons”, “elderly”, “senior citizens” etc, all of them under the larger umbrella of aging.

In accordance with the most recent definitions “Ageing” (or aging) is a gradual process that develops over the course of life and entails biological, physiological, psycho-social, and functional changes with varying consequences, which are associated with permanent and dynamic interactions between the individuals and their environment².

* Professor, PhD, Assumption University, Bangkok.

** Professor, scientific researcher.

¹ See Stephen F. Barnes, *Third Age – The Golden Years of Adulthood* at <http://calbooming.sdsu.edu/documents/TheThirdAge.pdf>. For useful terminological guidelines see also <http://www.whitehouseconferenceonaging.gov/2015-WHCOA-Final-Report.pdf>.

² See *Strengthening Older People's Rights: Towards a UN Convention A resource for promoting dialogue on creating a new UN Convention on the Rights of Older Persons*. This publication is available at http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.inpea.net/images/Strengthening_Rights_2010.pdf&gws_rd=cr&ei=ffpsV47oGcnsvq762QCw

In conformity with a legal definition accepted by the Organization of American States and incorporated in a comprehensive convention “Older person” is an individual aged 60 or older, except where national legislation has determined a minimum age that is lesser or greater. This concept/definition includes also elderly persons³.

At present, “aging” and “older persons” are generally accepted expressions in the majority of the UN documents in the field.

The most recent and reliable UN data from World Population Prospects (2015) indicate that the number of people in the world aged 60 years or over is projected to grow by 56 per cent, from 901 million to 1.4 billion, and by 2050, the global population of older persons is projected to more than double its size in 2015, reaching nearly 2.1 billion.

On the other hand, the number of people aged 80 years or over is growing even faster than the number of older persons overall. Consequently, in 2050 the oldest-old people will number 434 million, having more than tripled in number since 2015, when there were only 125 million people over the age of 80.

The number of older persons is growing faster than the numbers of people in any other age group. By 2030, older persons are projected to account for one in six people globally. By the same year, older persons are expected to account for more than 25 per cent of the populations in Europe⁴.

In spite of its undeniable importance, the question of the elderly and the aged was actually considered by the UN only in 1971, after some unsuccessful attempts going back to 1969.

However, both the discussion about the aging process, as well as the resolution adopted by the UN General Assembly in 1971 were relatively modest by their substance if compared with the real magnitude of the problem. On 18 December 1971, by a resolution having the symbol

2842(XXVI) the Assembly asked the Secretary-General to continue the study of the changing socio-economic and cultural role and status of the aged in countries of different levels of development and to prepare, in cooperation with interested specialized Agencies, a Report suggesting guidelines for national policies and international action related to the needs of the elderly and the aged in society.

The text of the resolution containing this request was adopted by acclamation on a proposal by Canada, Chile, Costa Rica, Cyprus, Denmark, Ecuador, France, Greece, Guyana, Hungary, Iceland, India, Italy, Jamaica, Kenya, Lebanon, the Libyan Arab Republic, Malta, Mongolia, the Philippines, Romania, the Syrian Arab Republic and the United States.

The above mentioned resolution clearly reminded that a high priority should be given to the question of the elderly and the aged. It also anticipated that the position of the elderly and the aged in society was expected to deteriorate in many industrialized as well as in many developing countries unless appropriate policies are initiated to deal with their needs and to ensure opportunities for their participation in national life and their contribution to the development of their communities⁵.

After this pioneer initiative of 1971 in the UN General Assembly, the most quoted “legislative history” on aging includes the following global and regional documents on ageing: The United Nations Principles for Older Persons (1991), the Proclamation on Ageing (1992), and the Political Declaration and Madrid International Plan of Action on Ageing (2002), as well as some regional instruments such as: the Regional Strategy for the Implementation in Latin America and the Caribbean of the Madrid International Plan of Action on Ageing (2003), the Brasilia Declaration (2007), the Plan of Action on the Health of Older Persons, including Active and Healthy Aging (2009) of the Pan American Health Organization, the Declaration of Commitment of Port of Spain (2009), and the San José Charter on the Rights of Older Persons in Latin America and the Caribbean (2012).

³ The full text of the convention is available at http://www.oas.org/en/sla/dil/inter_american_treaties_A-70_human_rights_older_persons.asp

⁴ All data and the full texts of international human rights instruments on the matter can be found on the website of the Office of the High Commissioner for Human Rights at: www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/InternationalLaw.aspx See also <http://www.helppage.org/resources/ageing-in-the-21st-century-a-celebration-and-a-challenge/>

⁵ The text of the resolution can be found at <http://www.un.org/en/sections/documents/general-assembly-resolutions/index.html>

In its 1992 Proclamation on Aging⁶, the UN General Assembly decided to celebrate 1999 as the International Year of Older Persons. The official proclamation was launched on 1 October 1998, a date which entered the UN calendar as the International Day of Older Persons (IYOP).

The UN decided that the motto "Towards a Society for All Ages" had to be the central theme for IYOP during which all states were expected to foster awareness of senior citizens roles in society and the need for intergenerational "solidarity", "respect" and "exchanges", emphasizing the fact that older persons are the repository of their societies' histories. The IYOP was supposed to give an impetus for the implementation of the International Plan of Action on Aging, the first major international instrument on aging which was endorsed by the UN General Assembly in 1982, following the First World Assembly on Aging of that year⁷.

While being in general a positive event, the IYOP, could not lead to radical changes in the situation and status of older persons and in May 2000, the UN General Assembly decided to convene the Second World Assembly on Ageing in 2002, on the occasion of the twentieth anniversary of the First World Assembly on Ageing, held in Vienna (resolution 54/262).

The Second World Assembly on Ageing took place in Madrid from 8 to 12 April 2002, and adopted the Political Declaration and the Madrid International Plan of Action on Ageing (resolution 57/167). The UN General Assembly continued considering this item every year and in 2010 decided to establish a working group, open to all UN Members, for the purpose of strengthening the protection of the human rights of older persons (resolution 65/182).

In 2014, the UN General Assembly took note of the appointment by the Human Rights Council of the Independent Expert on the enjoyment of all human rights by older persons, invited Member States to cooperate with him in carrying out the mandate set out in Human Rights Council resolution 24/20, and instructed the Independent

Expert to address and engage in an interactive dialogue with the Assembly at its seventieth session in 2015.

An important aspect of substance was emphasized on that occasion. Indeed, the Assembly recognized the continuing need to give due consideration to the situation of older persons in the context of discussions on the post-2015 development agenda. In this respect, it requested the above mentioned open-ended working group on ageing to submit in 2015, at its seventieth session a compilation of concrete proposals, practical measures, best practices and lessons learned that will contribute to promoting and protecting the rights and dignity of older persons, and requested the Secretary-General to submit a report on the implementation of the resolution (resolution 69/146).

The requested Report focused on two significant issues: discrimination and neglect, abuse and violence. It also provided an update on recent regional policy developments, publications and civil society initiatives related to the third age.

2. Is successful aging possible?

A famous Chinese proverb says: "An elderly person at home is like a living golden treasure." This proverb deserves to be interpreted in connection with the fact that our world is in a process of ageing rapidly, as clearly illustrated in the above –mentioned UN report. People aged 60 and older make up 12.3 per cent of the current 7.5 billion global population. In accordance with the UN assessment, by 2050 more than 20 per cent of the world's population will be 60 years of age or older, and the increase in the number of older people will be the greatest and the most rapid in the developing world. Asia will be the continent with the largest number of older persons⁸.

Beyond these predictions, scholars believe that something unprecedented is going to happen: more and more centenarians are coming. Indeed, even if we limit the examples to the current situation in two countries -the USA and Japan-, it appears that the number of Americans aged 100

⁶ See Nicole Delpérée, *Protectia depturilor si libertatilor persoanelor varstnice*, IRDO, 1995, p. 16

⁷ The resolution is available at <http://www.un.org/en/sections/documents/general-assembly-resolutions/index.html>.

⁸ See *Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A Challenge*. Published by the United Nations Population Fund (UNFPA), New York, and HelpAge International, London, 2012. The e –version of this significant book is available at <http://iran.unfpa.org/Documents/IDOP2012/UNFPA-Report-Chapter1.pdf>.

and older has gone up by 44 percent since 2000. There were 72,197 centenarians in 2014, compared with 50,281 in 2000, while in 1980, they numbered no more than 15,000.

There were nearly 59,000 centenarians in Japan in 2015, according to government figures — which means 46 out of every 100,000 people are aged 100 or older⁹.

As reported by the press on June 5, 2016, a 96-year-old Japanese man said he is excited at the prospect of breaking more records after being recognized as the world's oldest university graduate with his degree in ceramic arts.

Senior Shigemi Hirata received his Guinness World Records certificate after earning a Bachelor of Arts degree from Kyoto University of Art and Design earlier at the beginning of 2016.

Born on a farm in Hiroshima in 1919 — the year the Allies and Germany signed the Treaty of Versailles — Hirata is something of a celebrity. “Students whose name I do not even know call out to greet me,” he told Japan’s *Yomiuri Shimbun*. “That gives me a lot of energy.”

“My goal is to live until I am 100,” he said. “If I am fit enough, it might be rather fun to go to graduate school.”

Hirata, who served in the Imperial Japanese Navy during World War II and has four great-grandchildren, added: “I am so happy. At my age, it is fun to be able to learn new things”¹⁰.

Specialists in demography seem highly impressed by these remarkable facts. However, in a more moderate manner, at the UN level it is realistically recognized that in many parts of the world awareness of the aging phenomenon remains limited or non-existent. Experts are permanently warning that even developed countries are unprepared to successfully cope with this phenomenon, especially as the life expectancy of senior people continues to rise.

At the level of principles, aging is not a problem, but an achievement. In practical terms, the revolutionary demographic challenge of the current century, in both developed and developing countries, demands that concerted and strong efforts be made for putting ageing policies at the top of the

social agenda during the irreversible process of globalization. To give tangibility to this generous objective all people in all countries from every sector of society, individually and collectively, are invited to join in a universal dedication to a shared vision of equality for persons of all ages.

The World Health Organization (WHO) adopted relevant recommendations for enabling the rapidly growing number of older persons in both developed and developing countries to remain in good health and maintain their many vital contributions to the well-being of their families, communities and societies. But the WHO cannot deny that many health systems are not sufficiently prepared to respond to the needs of aging population, including the need for preventative, curative, palliative and specialized care. In addition, the situation of older persons in many parts of the world has been negatively affected by the world financial and economic crisis¹¹.

3. What is to be done?

Year by year the UN resolutions invite 193 Member States to continue to share their positive national experiences in developing and implementing policies and programs aimed at strengthening the promotion and protection of the human rights of older persons.

To that effect, governments are encouraged to actively address issues affecting older persons and to ensure that the social integration of senior citizens and the promotion and protection of their rights form an integral part of sustainable development policies at all levels.

From this perspective, the key challenge confronting our globalizing world is “building a society for all ages.” All countries are requested to overcome obstacles to the implementation of the UN Madrid Plan of Action on Ageing (the most important document in this field, adopted by consensus in 2002) by devising strategies that take into account the entirety of the human life course and foster inter-generational solidarity in order to increase the likelihood of greater success in the years ahead¹².

¹¹ See <http://www.who.int/topics/ageing/en/>

¹² See the Madrid International Plan of Action on Ageing and the Political Declaration adopted at the Second World Assembly on Ageing in April 2002 available at http://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Madrid_plan.pdf.

⁹ Statistics on centenarians are to be found at . See also <http://www.taipeitimes.com/News/world/archives/2016/06/05/2003647939>.

¹⁰ See The Nation, Bangkok, June 5, 2016.

Both in public documents and in individual statements it is also frequently recommended to advance a positive public image of older persons and their multiple contributions to their families, communities and societies. This approach is quite useful, as appropriate measures are necessary for changing negative stereotypes about senior citizens.

More specifically, relevant reference is being made in UN documents to the crucial importance of inter-generational family interdependence, solidarity and reciprocity for social development and the realization of all human rights for older persons in order to prevent age discrimination and provide full social integration of senior citizens. In this context, it is emphasized that more opportunities have to be created for voluntary, constructive and regular interaction between young people and older generations in the family, the workplace and society at large. More attention has to be paid to the psychological and physical aspects of aging and the special needs of older women.

A significant task highlighted in many international documents is to adequately address the issue of the well-being and health care of older persons, as well as any cases of neglect, abuse and violence against senior citizens, by implementing more effective prevention strategies and stronger laws and by developing coherent and comprehensive policy frameworks to solve these problems.

There is no surprise that in complementing national development efforts, promoting an enhanced international cooperation is described as being essential to support developing countries in implementing the Madrid Plan of Action.

In this regard, the UN resolutions remind on a regular basis that the world community of nations is expected to support national efforts to forge stronger partnerships with civil society, including organizations of older persons, academia, research foundations, community-based organizations, including caregivers, as well as the private sector, in an effort to help build a stronger capacity on aging issues.

In more specific terms, governments are invited to support the UN Trust Fund for Aging meant to provide expanded assistance to developing countries upon their request.

4. Legitimate expectations

Due consideration has to be given to the situation of older persons in the post-2015 development Agenda and to the expectations related to it¹³.

In this respect, while not dealing concretely with the problems of aging, the document entitled *Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, adopted by the UN Summit on September 25, 2015, advocates for creating an enabling environment at all levels for sustainable development in the spirit of global partnership and solidarity and requests Member States to take all necessary measures for promoting social protection and equal access to quality essential public services for all¹⁴.

This transformational Agenda offers a historic opportunity to advance the rights and role of older persons in society as an integral part of the ambitious commitment to “leave no one behind”.

At the same time, it should be reminded that the validity and topicality of the United Nations Principles for Older Persons (1991) for future action must not be ignored or underestimated. The last two principles proclaimed in this document stipulate that older persons should be able to live in dignity and security and be free of exploitation and physical or mental abuse. They should be treated fairly regardless of age, gender, racial or ethnic background, disability or other status, and be valued independently of their economic contribution¹⁵.

It is often said that old age combines happiness and sadness, with less time wasted on anger and worry. Is it a real success?

¹³ From relevant Romanian literature on this topic see Irina Moroianu Zlătescu, PhD, *New objectives for sustainable development*, Human Rights, Bucharest, No 2/2015, pp.7-14. For a more general presentation of human rights, including the codification process, see Irina Moroianu Zlatescu, *Human Rights, A Dynamic and Evolving Process*, Bucharest, Pro Universitaria, 2015, pp. 46-64.

¹⁴ For the full text of the resolution A/RES/70/1 entitled *Transforming our world the 2030 Agenda for Sustainable Development* see http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/L.1.

¹⁵ The full text of the document A/RES/46/91 dated 16 December 1991 and, entitled *United Nations Principles for Older Persons*. To add life to the years that have been added to life is available at <http://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r091.htm>.

While there is no generally accepted definition of successful ageing, it can be assumed that a person is deemed to have successfully aged if he or she lived free of disability or disease, had high cognitive and physical abilities, and was interacting with other people in meaningful ways.

In more practical terms “successful ageing” can be interpreted as a prolongation of middle age. Chinese wisdom advises: “Do not be afraid of being old; only be afraid when your spirit becomes old”.

In an optimistic way, Martin Buxbaum (1912-1991), an American poet and editor, asserted: “Some people, no matter how old they get, never lose their beauty — they merely move it from their faces into their hearts”. In an even more optimistic manner Emily Dickinson (1830-1886), a great American poet, wrote: “We turn not older with years, but newer every day.” Ana Aslan, a famous Romanian gerontologist (1897-1988) once said: “To grow old in a beautiful and dignified way is at the same time a science and an art.”

Finally, in the opinion of French writer André Maurois (1885-1967), “The art of growing old is the art of being regarded by the oncoming generations as a support and not as a stumbling-block.”¹⁶

All these relevant quotations from the past deserve to be interpreted today in the light of the most recent international documents and statements on ageing. In this respect, mention should be made of the written statement submitted in 2016 by the International Federation of Associations of the Elderly, a non-governmental organization having consultative status with the UN Economic and Social Council, at the 54th session of the UN Commission for Social Development. This document says *inter alia*: “Older persons must be able to secure and take on their share of responsibility for contributing to a properly run society, advancing the well-being of a country’s inhabitants of all generations, and increasing its wealth. It is therefore necessary to promote active ageing, facilitate benevolent

activity, remove barriers associated with age, combat discriminatory practices against the elderly (ageism), guarantee a decent income, safeguard resources saved for retirement, and ensure a full range of retirement options”¹⁷.

It can be concluded that giving tangibility to legitimate demands and expectations like those mentioned above may, indeed, contribute to successful ageing for 12.3 per cent of the current 7.5 billion world’s population. Therefore, 2016, as the first year covered by the UN 2030 Agenda for Sustainable Development, can be considered as a promising and testing turning point in the calendar of global efforts for the implementation of this Agenda. Successful materialization of the goals proclaimed in this programmatic document is an important prerequisite for reaching genuine progress in making successful ageing a persuasive reality. Otherwise, this humanistic objective will remain just a noble aspiration.

5. Towards a universal legal instrument on aging?

On 20 December 2012 the UN General Assembly adopted without a vote resolution 67/139 optimistically entitled *Towards a comprehensive and integral international legal instrument to promote and protect the rights and dignity of older persons*¹⁸.

By this resolution it was recognized that different efforts made to increase cooperation and integration and increasing awareness of and sensitivity to ageing issues since the adoption of the Madrid International Plan of Action on Ageing, in 2002, by Governments, relevant bodies of the United Nations system and civil society, including non-governmental organizations and the private sector, have not been sufficient to promote full and effective participation by and opportunities for older persons’ participation in economic, social, cultural and political life.

¹⁷ All documents from the UN Commission for Social Development quoted in the present article are available at <https://www.un.org/development/desa/dspd/united-nations-commission-for-social-development-csod-social-policy-and-development-division/54th-session-of-the-commission-for-social-development-csod54/csod54-ngos-written-statements.html>.

¹⁸ The full text of the resolution can be found at <http://www.un.org/en/sections/documents/general-assembly-resolutions/index.html>.

¹⁶ All quotations on aging from different authors are taken from <https://www.goodreads.com/quotes/tag/aging> An editorial entitled Plan for the ageing says :”... elderly are not a burden on the state.. They are collectively and individually a national treasure.” Bangkok Post, June 29, 2016.

Resolution 65/182 of 21 December 2010 was recalled in this context for obvious reasons. Indeed, by that resolution the UN General Assembly decided to establish an open-ended working group, open to all UN Members, for the purpose of strengthening the protection of the human rights of older persons by considering the existing international framework of the human rights of older persons and identifying possible gaps and how best to address them, including by considering, as appropriate, the feasibility of further instruments and measures.

Some factual elements have been repeated in the resolution. For instance, by 2050, more than 20 per cent of the world's population will be 60 years of age or older, and the increase in the number of older persons will be greatest and most rapid in the developing world. In the same context it is not possible to ignore the essential contribution that the majority of older men and women can continue to make to the functioning of society if adequate guarantees, means and resources, as well as the highest possible level of health care, are in place. The conclusion is categorical: older persons must be full participants in the development process and also share its benefits.

In the same resolution 67/139 the UN General Assembly could not ignore the increasing interest of the international community in the promotion and protection of the rights and dignity of older persons in the world under a comprehensive and integral approach.

This interest was evoked in order to introduce a significant motivational idea. While there are numerous obligations vis-à-vis older persons and implicitly in most core human rights treaties, nevertheless explicit references to age in core international human rights treaties are scarce, there is no such instrument for older persons and only a few instruments contain explicit references to age.

Therefore, the UN General Assembly decided to adopt a mandate for the Open-ended Working Group on Ageing, which shall be open to all UN Member States and observers, and entitled to consider proposals for an international legal instrument to promote and protect the rights and dignity of older persons, based on the holistic approach in the work carried out in the fields of social development, human rights and non-

discrimination, as well as gender equality and the empowerment of women. More specifically, the Working Group was requested to present to the General Assembly, at the earliest possible date, a proposal containing, *inter alia*, the main elements that should be included in an international legal instrument to promote and protect the rights and dignity of older persons, which are not currently addressed sufficiently by existing mechanisms and therefore require further international protection. Unfortunately, a year later, resolution 70/164 adopted by the UN General Assembly on 17 December 2015 referred in its title only to Measures to enhance the promotion and protection of the human rights and dignity of older persons¹⁹. It should be nevertheless indicated that the title of the very first draft of this resolution submitted by Argentina contained a clear reference to an international legal instrument which was later deleted for the sake of consensus.

The UN General Assembly recommended in resolution 70/164 that States parties to existing international human rights instruments address the situation of older persons more explicitly in their reports, and encouraged treaty body monitoring mechanisms and special procedures mandate holders, in accordance with their mandates, to pay more attention to the situation of older persons in their dialogue with Member States, in their consideration of reports and in their country missions.

It is true that by the same resolution the UN General Assembly encouraged Member States to continue to contribute to the work of the Open-ended Working Group mentioned above, in particular by presenting measures to enhance the promotion and protection of the human rights and dignity of older persons, such as best practices, lessons learned and *possible content for a multilateral legal instrument*. (emphasis added). This can be interpreted as a visible procedural regress if we compare this modest reference with

¹⁹ Information is taken from the UN documents for the seventieth session: (a) Report of the Secretary-General (resolution 69/146); (b) Report of the Open-ended Working Group on Ageing (resolution 69/146). References for the sixty-ninth session (agenda item 26 (c)) Report of the Secretary-General A/69/180; Summary records A/C.3/69/SR.1-4, 42 and 53; Report of the Third Committee A/69/480; Plenary meeting A/69/PV.73; Resolution 69/146. See also http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/C.3/70/L.50

the more specific description of the proposed international legal instrument contained in resolution 67/139 which was entitled *Towards a comprehensive and integral international legal instrument to promote and protect the rights and dignity of older persons*.

However, the debates in the UN General Assembly demonstrated that the idea of an international legal instrument has many supporters in particular among the Latin American countries. El Salvador stressed that the Madrid International Plan of Action on Ageing did not address all the needs or legal gaps as far as the protection of older persons' rights and their inclusion in development were concerned. Therefore, El Salvador attached great importance to the formulation of an international convention on the protection and promotion of the rights of older persons.

In Argentina's opinion, progress in the protection and promotion of the rights of older persons must continue. The ageing of the population was transforming societies and called for a new, stereotype- and prejudice-free paradigm that would guarantee equal rights for all. It was now time for the Member States to discuss the details of an international convention on the subject, which would not only fill regulatory gaps, but also guarantee older persons their full participation and help address discrimination, indifference and abuse issues.

Chile stated that national policies with respect to older persons focused on advancing a rights-based and cross-cutting approach on the part of the public administration, promoting social participation, strengthening the social protection system, and decentralizing the work of the National Service for Ageing in order to respond more effectively to the needs of older persons throughout the country. Chile continued to support the adoption of a comprehensive international legal instrument to promote and protect the rights and dignity of older persons.

Speaking on behalf of CELAC, Costa Rica was concerned about the rapid ageing of the population in the developing world and actively promoted the inclusion of older persons in society through expanded social strategies. The international community should pay more attention to the promotion and protection of the rights of older persons, step up implementation of the Madrid International Plan of Action on Ageing at all

levels, and consider the feasibility of an international convention for the protection and promotion of the rights of older persons.

The observer of the European Union (EU) informed the UN General Assembly that European Union member States were actively promoting the rights of older persons to social protection and access to health and social services. They needed to take further steps to address, *inter alia*, age discrimination, decent work availability, social protection and prevention of elder abuse. The EU's commitment to the protection of older persons from a human rights perspective was reflected in a side event it had hosted on that theme in the context of the Open-ended Working Group on Ageing.

Italy, speaking on behalf of the EU, said that the EU placed the situation of older persons very high on its agenda and was fully committed to promoting their human rights. It saw merit in ensuring a coherent discussion within the UN on ageing issues and *making proper use of existing instruments*. (emphasis added). It was noted that diverging views persisted on the most appropriate way forward with regard to the greater enjoyment of human rights of older persons. Some Member States advocated for a solution by means of a process to establish new norms, while others questioned that solution, asserting that existing human rights standards should be properly implemented in order to address the situation of older persons in any region of the world. There was not yet agreement on whether there were normative gaps in addressing the issue.

In a similar way like the EU, Canada urged the Open-ended Working Group and its bureau to be mindful of the diversity of views among participating members when drafting the report proposed in the resolution. It was hoped that the report would move past the polarized debate around the necessity of a convention and consider concrete and readily available options for strengthening the rights of older persons. Such a report could help clarify the manner in which Member States, UN entities, special procedures mandate holders, treaty bodies and civil society could work together to address the human rights abuses in the case of senior citizens.

Canadian proposal about the above report has merits, but it cannot replace genuine efforts for the elaboration of an international legal instrument

dedicated to senior citizens. There is a lack of specific provisions about older persons in the existing human rights law. It can be called as a “normative gap”. Some examples can illustrate this gap. For instance, existing legal instruments do not address important issues such as: international standards on rights within community-based and long-term care settings for both the caregiver and the person receiving care; legal planning for older age; and the abolition of mandatory retirement ages²⁰.

It is true that The Universal Declaration of Human Rights and the international rights conventions are expected to apply to all persons regardless of age. However, in practical terms age is not listed explicitly as a reason why someone should not be discriminated against.

However, in the opinion of Switzerland, speaking also on behalf of Australia and Canada, the existing protection gaps did not result from a normative gap, but rather from a lack of due attention to the situation of older persons, an inadequate commitment to ensuring that those persons were able to live dignified, active and fulfilled lives, the failure to properly inform them about their rights and avenues for redress, and shortcomings in the monitoring of the implementation of obligations.

The existence of some regional conventions specifically dealing with the protection of the rights of older people offers persuasive arguments for the elaboration of a universal legal instrument on the rights of senior citizens.

Perhaps the most instructive regional instrument is the Inter-American Convention on Protecting the Human Rights of Older Persons which is not yet in force²¹. It was adopted at

²⁰ A press-release about debates in the UN General Assembly on aging in 2015 can be consulted at <http://www.un.org/press/en/2013/gashc4066.doc.htm> Older persons were described as an invaluable social force that could contribute to social development. More than 40 speakers took part in the discussion on that topic, with one describing longer lives as “a triumph of human development”.

²¹ The official text of the convention is available at , See also Strengthening Older People’s Rights: Towards a UN Convention A resource for promoting dialogue on creating a new UN Convention on the Rights of Older Persons. This publication is available at http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.inpea.net/images/Strengthening_Rights_2010.pdf&gws_rd=cr&ei=ffpsV47oGcnsVgSq762QCw.

Washington, D.C. on June 15, 2015 and contains 41 articles. It is based on 15 principles, some of them quite specific for the older people such as: Solidarity and the strengthening of family and community protection; Proper treatment and preferential care; Differentiated treatment for the effective enjoyment of rights of older persons; Respect and appreciation of cultural diversity. (Art.3)

Among the first measures states parties have to take are to: Adopt measures to prevent, punish, and eradicate practices that contravene this Convention, such as isolation, abandonment, prolonged physical restraint, overcrowding, expulsion from the community, deprivation of food, infantilism, medical treatments that are, *inter alia*, inadequate or disproportional or that constitute mistreatment or cruel, inhuman, or degrading treatment or punishment that jeopardizes the safety and integrity of older persons.(Art.4)

States parties have to foster and facilitate the active participation of older persons in both formal and non-formal educational activities. They have to promote recognition of the experience, wisdom, productivity, and contribution to development that older persons offer society as a whole.

6. Urgent need for action

In a recent American article about aging the following conclusion is formulated: “Retirement is not an end but a beginning—an opportunity to experiment and explore, to engage in pursuits you value, and perhaps to reinvent your legacy”²².

A British article entitled *Live long and prosper: How to plan for a long, long life* published in *The Economist* dated June 4, 2016 contains a short review of the book *The 100-Year Life: Living and Working in an Age of Longevity* by Lynda Gratton & Andrew Scott. This article says: “It used to be rare to live to 100. But the progress of science has meant that over the past two centuries every year has added three months to average life expectancy, at least in rich

²² See Heather C. Vough ,Christine D. Bataille, Leisa Sargent, Mary Dean Lee, Next-Gen Retirement, Harvard Business Review, June 2016 issue .pp.104–107. The article contains information according to which “Every day in the United States more than 10,000 people turn 65. For decades this was the typical retirement age. Starting in their early fifties, but certainly by age 70, people were expected to end their careers and embrace a life of leisure. But in the past 20 years, that paradigm has shifted dramatically. Half of today’s 60-year-olds will live to at least age 90”.

countries....half the children born in the rich world today are likely to live to 100”²³. It is in this context that in 2016 the theme of the International Day of Older Persons (1 October) is “*Take a Stand Against Ageism*”²⁴. The rationale for such a theme can be summarized in the following way:

Senior citizens frequently face negative perceptions of older workers; age limits, penalties and denials of service imposed by insurance service providers and financial institutions; preconceived notions and negative attitudes on the part of medical staff; and age-based rationing of health care services or procedures.

The very concept of ageism is based on the assumption that discrimination against older persons is the norm and is acceptable. It manifests itself in both individual and institutional behaviors and decisions that have a significant negative impact on the lives of older persons, contributing to their marginalization and social exclusion. It should be added that older women are further disadvantaged by attitudinal factors approving the use of violence, ageism and sexism, particularly cultural values and social systems.

From the perspective of urgent action in favor of older people one of the most recent documents on the matter emerged from the event officially entitled Global Conference of Parliamentarians on Population and Development Toward the 2016 G7 Ise-Shima Summit Asian Forum of Parliamentarians on Population and Development (AFPPD,) Japan Parliamentarians Federation for Population (JFPF), GCPPD Declaration and Recommendations to the G7, dated 27 April 2016.

Over 140 members of parliaments from 64 countries around the world attended the above Conference.

²³ See the full text of the review at <http://www.economist.com/news/books-and-arts/21699886-how-plan-long-long-life-live-long-and-prosper>. This review refers to the book Lynda Gratton & Andrew Scott, *The 100-Year Life: Living and Working in an Age of Longevity*, Bloomsbury, 2016, 264 p. The essence of the book was explained by Andrew Scott in the following terms: “Compared to past generations we have a lot more life to live. The book is about how both individually and as a society we need to change how we structure life in response to longer life expectancy”. See <https://www.swisslife.com/en/hub/interview-andrew-scott.html?back=/content/internetrel/com/en/hub.html>

²⁴ See <http://www.timeanddate.com/holidays/un/international-older-persons-day> The International Day of Older Persons is a global observance and not a public holiday.

A special section of the major document released during the above event is entitled *Building Active and Economically Vibrant Ageing Societies*. In this section ageing is described as a natural part of the human life cycle and should be celebrated. Increased life expectancies remain and will be a challenge for both developed and developing countries, so effective measures should be created as a social foundation for good health, ageing with dignity, maintenance of functional capacity, and longevity.

The document addresses in particular elderly women, who tend to be the poorest and most vulnerable to mental and physical illnesses and require special investment and support.

The measures requested by the parliamentarians are meant to: Support the development and maintenance of a sustainable universal health coverage (UHC) system that offers equitable and affordable health and social insurance, along with comprehensive health and social services, to extend healthy life expectancy and mitigate the impact of non-communicable diseases. Take necessary measures to provide essential nutrition and address mental health needs. Every elderly person, in particular women, should be able to lead a meaningful and dignified life while enjoying family, community, and social participation.

The parliamentarians also demand actions meant to recognize and take into account the elderly varied and changing abilities and physical capacities when promoting their social participation. They ask to prioritize support for their economic independence, to promote social and technological innovation that serves their needs, and develop various alternatives for long-term care.

Finally, in the view of parliamentarians it is necessary to support the review and updating of relevant social, economic, and health policies and legislation, including the introduction and implementation of preventive care policies in order to maximize the functional capacities and autonomy of older people, before the cost of implementing these policies becomes prohibitive²⁵.

²⁵ See all information at <http://www.afppd.org/events/event-docs/1-d&r-global-conference-of-parliamentarians-on-population-and-development-2016-dec.pdf>.

For cooperation between the UN and parliaments see Interaction between the United Nations, national parliaments and the Inter-Parliamentary Union, Report of the Secretary-General, available at http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/917 The document is dated June 6, 2016.

Interesting action –oriented ideas have been formulated by diplomats and scholars concerning the place of education in the life of senior citizens. George Sioris, former ambassador of Greece to Japan, president emeritus of the Asiatic Society of Japan wrote: „I would urge that we try to figure out specific new programs that are compatible with the wishes and abilities of the senior segment of our populations. In doing so, we should perhaps establish different types of degrees to be awarded to them – degrees that are still academically attractive and valid yet different from the ones awarded to younger, conventional students. In this way, even the slightest hint of competition between the two groups could be eliminated”²⁶.

A Thai author wrote recently an article reporting about experts’ views from various fields who gathered to brainstorm ideas on how to make life easier for Thailand’s rapidly graying population. The conclusions of the meeting illustrated the fact that “In terms of infrastructure, universal design standards could ensure that even as we grow old and less mobile we can maintain our normal public lives. It would still be possible to run daily errands, to visit relatives, to see doctors, and to hang out with friends.” In this connection experts pointed out that senior citizens who are physically and mentally fit to work should have job opportunities that offer regular income and social interaction. At the same time, persons who are in frail health should have support networks to ensure they are never abandoned to a lonely life or worse.

The final appeal of the Thai author is in full harmony with the UN position on the matter: ”Think about the elderly today, about their needs. Reach out to them. Saying goodbye to youth should not mean waving farewell to the simple joys of life. More importantly, no one on this Earth deserves a lonely death”²⁷.

Nobody can ignore the obvious fact that the acceleration of population ageing and a remarkable increase in human longevity at the global level represent one of the most important social, economic and political transformations of our era. This phenomenon will have a strong

impact on all communities, families and individual persons.

Therefore, a new paradigm is needed in order to be able to harmonize demographic ageing with economic and social growth and with the protection of all human rights of senior citizens. Building a society for all ages must not remain a distant dream.

7. Towards a new definition of aging

In 2006, during his tenth and final year of his tenure as UN Secretary-General, Kofi Annan , stated: “As people across the globe come to live increasingly longer lives, our entire human family has a stake in encouraging and easing a productive, active, and healthy aging process. The whole world stands to gain from an empowered older generation, with the potential to make tremendous contributions to the development process and to the work of building more productive, peaceful, and sustainable societies”²⁸.

In the same area of concerns, as pointed out by the UN Secretary General Ban Ki-moon, “Longevity is a public health achievement, not a social or economic liability”. Indeed, senior citizens are continuously proving that they are vibrant and essential contributors to the sustainable development and stability of national societies, and much more must be done to better use their valuable, enormous potential as leaders, multi-generational caregivers and volunteers. To make it a reality, adequate policies have to be adopted to enable senior citizens to live in a friendly environment that enhances their intellectual and physical capabilities, fosters their independence and provides them with appropriate assistance, affection and care²⁹.

Humankind is ageing. This is an unavoidable fact of life. The crucial role played by senior citizens in society should not be acknowledged just in words. More specific measures have to be taken at the national level to support older persons, promote their income security and social protection, and ensure quality health services.

In this regard, it is imperative to continue to address ageing as a priority in all development

²⁶ See George Sioris, Seniors, universities can help each other, *The Japan Times*, November 20, 2005.

²⁷ See Chularat Saengpassa, Picture a society where no one dies unloved and alone ,*The Nation*, Bangkok, June 14, 2016.

²⁸ See <http://www.un.org/events/olderpersons/2006/sgmessage.html>.

²⁹ See <http://www.un.org/en/events/olderpersonsday/2012/sgmessage2012.shtml>

plans and to determine policy-makers to keep it high on their agenda. Appropriate action is needed to gradually eliminate some stereotypical images about senior citizens being too vulnerable, resource dependent and non-productive in their societies and to promote greater inter-generational solidarity.

Ana Aslan (1897–1988), a Romanian biologist and physician, discovered the anti-aging effects of procaine, based on the drugs Gerovital H3 and Aslavital, which she developed. She is considered to be a pioneer of gerontology and geriatrics in Romania. In fact, she is known for coining the term “gerontology”, and in 1959 organized the Romanian Society of Gerontology and Geriatrics, the first scientific organization in the world to channel its research into clinic, experimental, and social researches, to devise a therapeutic strategy to prevent the process of aging. She was awarded the “Leon Bernard” international honors by the World Health Organization for her contribution to the field. She used to say frequently: “Being young doesn't mean being 20. Being young means being optimistic, feeling good and having an ideal to fight for in order to achieve it...Let's bring life and years back to life...To grow old in a beautiful and dignified way is at the same time a science and an art”³⁰.

The conception of Ana Aslan whose activities were closely related to the UN concerns about aging is being re-validated in our days. In this regard, we have to mention the World Elder Abuse Awareness Day (WEAAD) which was launched on June 15, 2006 by the International Network for the Prevention of Elder Abuse and the World Health Organization at the United Nations. The purpose of WEAAD is to provide an opportunity for communities around the world to promote a better understanding of abuse and neglect of older persons by raising awareness of the cultural, social, economic and demographic processes affecting elder abuse and neglect. In addition, WEAAD is in support of the United Nations International Plan of Action acknowledging the significance of elder abuse as a public health and human rights issue. WEAAD serves as a call-to-action for individuals, organizations, and

communities to raise awareness about elder abuse, neglect, and exploitation³¹.

In a special Proclamation launched on June 15, 2016 on the occasion of the World Elder Abuse Awareness Day, US President Barack Obama stated: “...let us resolve to give all people the tools and support they need to live out their golden years in peace and security. Let us fight cruelty against seniors wherever it exists, and together, let us stamp out all forms of elder abuse – here at home and across the globe”³².

This Proclamation is formulated in the spirit of the conclusions of The White House Conference on Aging (WHCOA), an event which took place on July 13, 2015 and provided an opportunity to recognize the importance of changing perceptions about aging and, at the same time, to look ahead to the next decade. These conclusions can be inspiring also in the context of the UN future action in this sensitive field.

Indeed, in accordance of the report of WHCOA, it is time to shift the conversation from one that assumes that the coming age wave will overwhelm us to one that recognizes it can help lift everyone's boat by tapping the power of experience to improve our families, our communities and our society. This vision recognizes the possibilities, rather than the problems of aging, and appreciates that older adults have enormous reservoirs of experience and expertise that can make a tangible difference and contribution. Changing the perception of aging is an ultimate challenge and charge for the next decade.

In more specific terms, the report says that it is necessary to change attitudes about aging in order to help people enjoy a longer, better, more active, and more independent life, and effectively engage the challenges and embrace the possibilities that are inherent in the aging population on the whole planet.

In a not too distant past growing older was often synonymous in many countries, not only in the USA, with illness, isolation, and inactivity. The American report on the matter is categorical

³¹ For details see http://www.ncea.aoa.gov/Get_Involved/Awareness/WEAAD/index.aspx.

³² For the full text of the Proclamation see <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2016/06/15/presidential-proclamation-world-elder-abuse-awareness-day-2016>.

³⁰ See https://en.wikipedia.org/wiki/Ana_Aslan.

See also <http://www.nytimes.com/1988/05/29/obituaries/ana-aslan-rumanian-specialist-on-the-aging-process-dies-in-90-s.html>.

on this aspect: The “second half of life” was not necessarily a time to enjoy, but to endure.

In accordance with the conclusions formulated in the same report, it is necessary to foster a cultural change in attitudes about aging. The main purpose is to help every individual enjoy a longer, better, more active, and more independent life. In order to make progress in that direction more efforts are needed to effectively engage the challenges and embrace the possibilities that are inherent in a rapidly aging population and ensure that all individuals can better age well and live well. “Contributing to our society and communities in a meaningful way — that will be the new definition of aging in America as we go forward”, says the relevant report³³.

These conclusions are of direct relevance for the UN and its policy on the third age, as clearly illustrated by the publication *Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A Challenge*. One of the major recommendations of this book is: “Develop a new rights-based culture of ageing and a change of mindset and societal attitudes towards ageing and older persons, from welfare recipients to active, contributing members of society. This requires, among others, working towards the development of international human rights instruments and their translation into national laws and regulations and affirmative measures that challenge age discrimination and recognize older people as autonomous subjects”³⁴.

Putting into effect these recommendations would be a significant step forward towards a new definition of aging in harmony with the demands of the irreversible process of globalization in our era of planetary vulnerabilities and perplexities³⁵. That definition should be based *inter alia* on the principles of intergenerational solidarity, employability, social participation and health, and should contribute to changing obsolete opinions and presumptions about the meaning of ageing.

The first persuasive step in that direction would be the elaboration without delay of a comprehensive universal legal instrument on the rights of older people. The example mentioned above offered in this regard by the Organization of American States deserves full attention of all governments and non-governmental organizations at the national, regional and global levels.

The initiative for the adoption under UN auspices of a universal legal instrument on the rights of older people should not be considered as an utopian one, but as a legitimate aspiration in full harmony with the objectives and targets of the programmatic document “*Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development*”³⁶.

From this perspective, 2016 has to be a most significant year for assessing the UN capacity to start giving tangibility to its own recommendations adopted by consensus by all its 193 members in the social field which have a direct relevance for the third age.

³³ For the full text of the report see <http://www.whitehouseconferenceonaging.gov/2015-WHCOA-Final-Report.pdf>

³⁴ See *Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A Challenge*. This is a significant report published by UNFPA and HelpAge. It is available at <http://www.helpage.org/resources/ageing-in-the-21st-century-a-celebration-and-a-challenge/>.

³⁵ In accordance with the report mentioned supra in note 33, “Training centers should be established in each region within easy reach of major cities to provide policymakers, government officials, researchers, academics, health-care professionals and social work personnel who work with older persons with a venue for the exchange of experiences, good practices and lessons learned.” (p.163).

³⁶ See note 13 supra.

CODIFICATION IN THE 21ST CENTURY: THE NEW ROMANIAN CIVIL CODE

MONNA-LISA BELLU MAGDO*

IRINA MOROIANU ZLĂTESCU**

Abstract:

Noul Cod Civil încearcă o reformă de recodificare majoră, care reflectă tradiția și cultura juridică națională, prin continuitate, asociată cu cadrul conceptual și de reglementare a realităților românești și cu tendința generală de emergență cu dreptul european, în ambianța mondializării. Studiul analizează o serie de aspecte introduse prin Noul Cod Civil, pornind de la noua abordare a instituțiilor dreptului comercial, o reconsiderare a instituției faptei de comerț și comerciant, care definește conceptele de întreprindere și profesionist, la elemente privind drepturile personalității, atributele de identificare ale persoanei și exercitarea dreptului acesteia de a dispune de sine însuși, și mijloacele de apărare a drepturilor nepatrimoniale.

Cuvinte cheie: Codificare, Noul cod civil, dreptul privat, drepturi patrimoniale, drepturi nepatrimoniale, drepturile personalității, regimul matrimonial legal, filiația.

Résumé:

Le nouveau Code civil tente une réforme de recodification majeure, qui reflète la tradition et la culture juridique nationale à travers la continuité associées au cadre conceptuel et réglementaire des réalités roumaines et la tendance générale qui se dégage du droit européen, dans le contexte de la mondialisation. L'étude examine un certain nombre de questions introduites par le nouveau Code civil, sur la base de la nouvelle approche par les institutions de la loi commerciale, un réexamen de l'acte de commerce et de l'institution du marchand, qui définit les concepts d'«entreprise» et de «professionnel» ajoutant des éléments tels que les droits de la personnalité les attributs d'identification d'une personne, l'exercice du droit de celle-ci à disposer de soi-même, et les modalités de défense des droits non-patrimoniaux.

Mots-clés: encodage, nouveau code civil, droit privé, les droits de propriété, les droits non-patrimoniaux, les droits de la personnalité, le régime matrimonial légal, filiation.

In last century's final years and our century's first years, we have witnessed a redefinition of the juridical system as a whole in terms of the paradigm of human rights and fundamental freedoms.¹ It turned into a point of observation of the evolution of this human rights ideology and, of course, of modern individualism, the law being defined as an instrument for the achievement of human rights and fundamental freedoms.² On the other hand, the new codes adopted in recent years by various European countries are based on these very rights. The codes have become instruments "for the protection" of human rights and fundamental freedoms under the influence of the European Court of Human Rights.³

Such rights are to be found both in the Constitution and in the Civil and Criminal Codes, alongside public freedoms.

Romania's adherence to the Council of Europe in 1993 and the European Union in 2007 made the European legal system, as an integrating element, become compulsory and pre-eminent, and be considered a priority as compared to the domestic legislation that has to be consonant with the international legal system. This is the meaning to be attached to arts. 11 and 20 in the Constitution of 1991, revised in 2003⁴, while it also entails the need for revising the fundamental law.

A general historical survey shows that the Romanian juridical system,⁵ which belongs to the Romano-Germanic system, includes codified or

* Prof., PhD, titular member of the Academy of Legal Sciences, Romania.

** Prof., PhD, titular member of the International Academy of Comparative Law, the Hague

¹ See X. Dupré de Boulois, *Droits et libertés fondamentaux*, Presses universitaires de France Paris, 2010, p. 15.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ See Irina Moroianu Zlătescu, *Constitutional Law in Romania*, Kluwer Law International, The Hague, London, Boston, 2013, p. 23; Gheorghe Iancu, *Proceduri constituționale. Drept procesual constituțional*, Monitorul Oficial, București, 2010, p. 38; C. Ionescu, *Tratat de drept constituțional contemporan*, All Beck, București, 2003, p. 546 et seq.

⁵ See R David, *Traité élémentaire de droit civil comparé*, Editions Ides et Calendes, Neuchetel, 1971, p. 43; V. D. Zlătescu, *Mari sisteme de drept contemporan*, ProUniversitaria, 2012.

non-codified normative acts, most of the codified ones being two centuries old.⁶ Their application imposed an ample interpretation process, both because of the historical and the socio-economic elements, and because of the requirements of integrating the European law and, obviously, the European jurisprudence. In recent years, we have witnessed a trend towards the unification of the legislation, its harmonization with the sources of the European law, the treaties where our country is a party and, of course, the jurisprudence of the European Court of Human Rights and the European Court of Justice, while not neglecting the important role to be played by the national element of continuity in the legislation harmonization process. This phenomenon is to be noticed, for instance, in the case of the German Civil Code, the French one, the Italian one, if we are to only refer to states belonging to the European Union, but is to be found in the Swiss Code as well. Obviously, all examples refer to states belonging to the Roman-Germanic law system.

Romania also faced the need to elaborate and adopt a new Civil Code⁷, a new Criminal Code⁸, a new Civil Procedure Code⁹ and a new Criminal Procedure Code¹⁰, meant to include the values of the European juridical culture while also respecting the national traditions, and play an important role in the process of modernizing the Romanian legislation in consonance with the trend towards the universality of law. The coming into force of the Codes raises, of course, the question of a training of all those involved in the administration of justice corresponding to the present day requirements of society.¹¹

It is worth mentioning that the protection and the promotion of the human rights and fundamental freedoms is an essential dimension of the new Codes, fully harmonized with the international regulations, in an attempt to have a unitary legal framework, based on the ascending

evolution of the European law and the incident international norms.¹²

Following is an attempt to analyze the evolution of the Civil Code, taking into account the historical affiliation of the Civil Code with the Romano-Germanic system, as shown before and, above all, the fact that the Romanian Civil Code is of French inspiration. However, in order to see the evolution, one has to start with history.

As pointed out in the juridical literature all over Europe, the end of the 18th century and the beginning of the 19th century were characterized by a strong codification trend. In the 19th century, following the example of Napoleon's legislation, many European countries embarked on codification. Thus, every constitutive subject matter of a juridical branch was treated systematically for just one purpose. This is how such juridical branches as civil law, commercial law, criminal law, civil procedure law, criminal procedure law were developed, each based upon a legislation included in one single civil, criminal or commercial code, which became the main source of law for the respective branch.¹³ In this context, the first prince of modern Romania, Alexandru Ioan Cuza, introduced a new, modern legislation and created a unique legislation for the Romanian national state, thus putting an end to the feudal chaos and arbitrariness and instituting the principle of legality as the foundation of the Romanian social life. His reign was therefore a period of deep transformations. It is during this period that the Romanian Civil Code of 1864 was elaborated and implemented. It was promulgated on 4 December 1864 and its publication in the "Official Gazette" started immediately – a process that ended on 19 January 1865.

It should be mentioned that during the years of totalitarianism, the Civil Code was literally torn apart. In 1954, the subject matters of family relations and relations between persons were taken out of the Code and legislated separately by

⁶ See Irina Moroianu Zlătescu, *Codification in the fields of human rights*, in *Codification in International Perspective*, Springer, London, 2014, pp. 353-361.

⁷ In force since 1 October 2011.

⁸ In force since 1 February 2014.

⁹ In force since 15 February 2013.

¹⁰ In force since 1 February 2014.

¹¹ See Irina Moroianu Zlătescu, Monna Lisa Belu Magdo, *Rolul jurisprudenței în aplicarea unitară a legii*, în „Drepturile Omului” nr. 3/2012, p. 30 et seq..

¹² Also see Irina Moroianu Zlătescu, *Constitutional Law in Romania*, op. cit.

¹³ See Victor Dan Zlătescu, *Tratat elementar de drept civil român*. It is worth mentioning that the late author, professor, PhD, was titular member of the International Academy of Comparative Law in the Hague, member of the International Institute of Law of French Expression and Inspiration (IDEF), creator of the modern school of comparative law in Romania, member of Romania's first Constitutional Court.

means of the Family Code and Decree No. 31, in effect till 2011. As will be shown, starting in 2011 the subject matter is to be found again in the new Civil Code. After December 1989, the Romanian law resumed its rightful place in the major Romano-Germanic legal system. The transition was also facilitated by the fact that Romania was the only former socialist country that had maintained the Civil Code and the Commercial Code. In 1991, our country adopted a new Constitution, which was later revised in 2003.¹⁴ In 1993, Romania became a member of the Council of Europe and in 2007 a member of the European Union and, under the circumstances, it had to reconsider its entire legislation, to harmonize it with the European one.¹⁵ New normative acts and, obviously, new codes were thus adopted. A new Civil Code came into force on 1 October 2011.

The effort to decipher the spirit of this new code reveals its juridical reasons and commandments, of which providing unity with the legislation of private law relationships and also pointing out the rupture point from the old code, as intellectual source of the present one, are prevailing.

The basic novelty of the new Civil Code refers to the application of its norms in the relationships between professionals as well as the relationships between the latter and other subjects of law. This results in the unity of private law legislation and in the change of the system legislating the commercial law, whose autonomy was replaced by the system of private law unity, even if as far as commercial relationships are concerned, civil regulations are characterized by certain derogations claimed by the specificity of these relationships.

The new legislating system instituted by the Civil Code results in a new approach to the commercial law institutions, a reconsideration institution of trade act and tradesman, defining the concepts of enterprise and professional. The legislating unity characterizing the Civil Code, incidental with the legal acts of professionals, does not give up the classic concept of

commercial law, even though the Commercial Code of 1887 of Italian inspiration was abrogated, since the forms of trade activities – production, distribution, execution of work and provision of services, which confer the juridical not the economic meaning of the notion of trade – form the object of special laws.

At the same time, the trading business world, characterized by a specific structure based on common interests, comes, to the extent the legal norms or the contractual freedom allows it, to make its own norms, regulating the mutual relations, elaborating practices, customs, in most different forms, standard contracts, models of contract forms, general conditions, standard clauses, standards – clauses expressed in the form of a code (like the Incoterms rules) with large implications and interconnections, not only at international but also domestic level, with extended effects on law in general and contracts in particular.

These requirements of social and commercial relations in general resonated at the level of the Civil Code, to the effect that customs were acknowledged as sources of law, to the extent the law refers to them, and also by regulating the framework contract (art. 1176 in the Civil Code), the standard contract (art. 1175 in the Civil Code), and the contract concluded with consumers (art. 1177 in the Civil Code).

The new Civil Code of “private law” shows and integrating trend, by giving up legislating family relations in a distinctive code, by abandoning the unitary regulation expressed in a normative act – such as the extinctive prescription (regulated under Decree No. 167/1958) and the international private law relationships (regulated under Law No. 105/1992) – and including them in Book VI and Book VII of the Civil Code.

Insufficiency of criminal law means related to the protection of the human being and of the previous regulation in this matter, obsolete in its letter and spirit, was solved by removing the old regulations and introducing in Chapter II of the Civil Code – under the title “The respect owed to human beings and their inherent rights” – an ample regulation referring to the personality rights¹⁶, the

¹⁴ See Irina Moroianu Zlătescu, *Romanian Constitutional Law*, op. cit., pp. 113-126.

¹⁵ See Irina Moroianu Zlătescu, Human rights. A dynamic and evolving process, *Pro Universitaria*, 2015, p. 64 et seq.

¹⁶ See Irina Moroianu Zlătescu, Monna-Lisa Magdo Belu, *Personality Rights in the Romanian Civil Code*, in „Fiat Iustitia”, nr. 1/2014, *Pro Universitaria*, p. 105 et seq.

identifying attributes of the person and the exercise of the person's rights to make decisions in relation to its life and fate.

The provisions in this chapter achieve correlation between human being's protective legal measures with scientific progress in the medical field, by prohibiting eugenic practices, examination of a person's genetic characteristic features, interventions upon the genetic characteristic features, interventions upon the human being, all being limited to therapeutic or scientific research purposes and only in the cases expressly and limitedly provided by the law.

It is worth mentioning the provision referring to the inviolability of the human body with its corollary – human organs, tissues and cells harvesting from the living (art. 68 in the Civil Code) and from the dead (art. 81 in the Civil Code); also noteworthy is the provision referring to respect of the private life and dignity of the human person along with the right to freedom of expression, whose exercise can only be restricted in the cases and within the limits provided by the law.¹⁷ The law maker also placed in the body of the Civil Code the means to defend non-patrimonial rights (art. 253 in the Civil Code); some means are of a non-patrimonial nature (consisting of prohibition of the illegal action, discontinuance of the violation and its prohibition in the future, acknowledgment of the illegal nature of the action and any other measures the court may appreciate as necessary to restore the violated right), while others are patrimonial.

In cases of physical integrity and health damage, the Code explicitly acknowledges the right to pecuniary compensation for loss of or failure to gain in employment or for the increased life needs of the victim, as well as the right to redress for the moral prejudice such as the limitation of the family and social life possibilities (agreements for compensations).

In contradistinction to the provision in the old Code that did not explicitly enshrine the right to pecuniary compensation for moral prejudices – which, at a certain moment in the practice of the Supreme Court, led to a total denial of this form of redress as it was considered, in consonance with

the communist philosophy, a means to get rich, an opinion challenged by the doctrine and the jurisprudence of the other courts based on an extensive interpretation of art. 998 in the Civil Code – the present Code goes even further acknowledging pecuniary compensation not only for direct moral prejudices, but also for 'rebound' moral prejudices, in favour the ascendants, descendants, brothers, sisters and surviving spouse, for the pain caused by the victim's death, as well as in favour of any other person who may prove existence of such a prejudice (art. 1391 in the civil Code).

Bringing the provisions regarding the family back to the Civil Code, such as they used to be from 1864 down to 1954, is one novelty of the present Code. Not only does the latter regulate for the legal marriage as the foundation of the family, based on full equality between the spouses and their duty to raise and educate their children to the children's best interests, but it also provides for the causes for nullity and the dissolution of marriage by divorce.

Regulation of the divorce is characterized by increased leniency, not only in terms of the contentious procedure before the court, but also in terms of its partial de-judication, by administrative or notarial means. This leniency of the divorce is not to be understood as weakening the importance of the family or weakening the family's protection under the Romanian law, but as a possibility given to those who can no longer continue their marriage to resort to a simple and civilized solution.

At the same time, this extrajudicial way of divorcing reduces the list of pending cases before the courts by the number of cases where, given the agreement of the spouses in all aspects, the court only has to take note of the divorce as remedy, thus putting an end to a situation that is irremediable.

In terms of the patrimonial relations between the spouses, the provisions in the new Civil Code show more freedom and flexibility as compared to the old system of the Family Code, which was extremely restrictive, for it did not allow the spouses to regulate their patrimonial relations by mutual agreement, forcing them to conform the patrimonial aspects of their marriage to the unique matrimonial regime – a legislated imperative – namely, the community property regime.

¹⁷ See Irina Moroianu Zlătescu, *Human dignity and bioethics*, in „Drepturile Omului”, No. 2/2015, IRDO, p. 20 et seq.

According to the new regulation, the spouses may choose the matrimonial regime of their marriage from among those provided by the law by means of an authentic matrimonial convention, and also may modify it during their marriage. The object of a matrimonial convention can also be the clause of preciput, according to which the surviving spouse is entitled to take, without payment, and prior to the sharing of the legacy, one or several common assets owned in joint property or co-proprietorship.

By re-introducing the pluralism of matrimonial regimes, the new code also institutes the legal matrimonial regime, applicable whenever the spouses do not express their will by concluding a matrimonial convention for adoption of a conventional matrimonial regime.

The legal community regime, regulated by the new code, is pretty much the same as the one regulated by the old Family Code, as according to this matrimonial regime, the assets acquired by the spouses during their marriage are presumed to be common property, unless they are proved to belong to the category of those assets indicated by the law to be private property.

The difference between the legal community and the community of assets provided for by the old Family Code lies in the introduction of the principle of mutability of the matrimonial regimes, which allows the regime of legal community to be applied for a limited period during the marriage, marked by the change of the matrimonial regime, not for the entire duration of the marriage, as is the case with the regime of community of assets.

The new regulation regarding administration of the spouses' assets, in the framework of the regime of legal community, is closer to an individualistic approach in the case of exclusive administration, without denying however equality between the spouses in the framework of parallel (concurrent) administration or common administration. Parallel administration implies the power of each spouse to administrate the community of assets by himself/herself, meaning that either spouse may sign legal documents by virtue of the authorization conferred by the law, not by the implicit mutual mandate, consecrated by the regulation in the Family Code. In the case of common administration, the conclusion of administrative documents regarding certain

common assets, expressly provided by the law, need the consent of both spouses. It is only in the case of exclusive administration that we can see an exacerbation of the individualistic approach in that it presumes conclusion of certain documents, referring to common assets, by only one of the spouses – due to the personal nature of the juridical act.

Conventional matrimonial regimes are those of separation of assets and conventional community.

The matrimonial regime of the division of assets is of a separatistic type, offering the spouses a large patrimonial independence, for all assets are either spouse's own assets, both those owned when the marriage is contracted and those acquired during the marriage. Each spouse administrates his/her own assets, so that this matrimonial regime evinces two distinctive managements. However, the family's residential house is compulsorily used by both spouses, no matter whose property it is, the legal documents related to the disposal or the administration of the residential house requiring the written consent of both spouses. It should not be forgotten that this matrimonial division regime is always applied together with the primary regime, which brings along the corrections needed for a family to function well and requires both spouses to provide the material conditions needed for the household and the raising of their children.

The conventional community regime is a mixed matrimonial regime which, based on matrimonial convention, derogates from the provisions regarding the legal community either by including in the community the assets acquired or one spouse's debts contracted before or after the marriage, or by limiting the community to the assets or the debts expressly specified in the matrimonial convention, no matter whether they are acquired or contracted before or during the marriage.

The conventional community regime may be included a clause according to which the conclusion of certain administration documents shall be compulsorily made with the consents of both spouses, while in case one of them is in a position that makes it impossible for him/her to express his/her will or he/she exhibits an abusive opposition, the other spouse shall be entitled to conclude the document by himself/herself, with prior consent by the guardianship court.

It is for the first time that the Civil Code (and the Romanian law) has legislated human reproduction medically assisted with a third donor.

The Civil Code regulates in detail the legal situation of children thus conceived as well as the filiation relationships, for the biological filiation of a child thus conceived does not correspond to the established legal filiation, since the genetic material belongs to a third donor. For this particular reason, the parents or the unmarried woman who choose this method of reproduction, have to express their consent before a notary, thus accepting the consequences of such an undertaking, under conditions of strict confidentiality.

As far as the mother's filiation is concerned, it results from the birth, and if the woman is married, the child's father will be its mother's husband by application of the presumption of paternity.

Characteristic of the filiation coming from the application of this way of procreation is the fact that it can be challenged by no one, not even by the child, and negation of the paternity can only be filed if the mother's husband did not consent or gave up his consent, under the conditions provided by the law, in relation to this method of procreation and in spite of that he was however imposed the legal presumption of paternity.

In order to guarantee the immutability of a child thus conceived and sanction the mother's possible out-of-marriage relationship that resulted in the child's conception, and dissimulation of a medically assisted reproduction with a third donor, in the framework of the negation of paternity legal action, the guardianship court shall have to produce evidence to prove not that the petitioner is not the child's biological father but that the child was not conceived by the method of assisted medical reproduction with third donor.

The new regulation regarding filiation mostly keeps with the traditional approach, consecrated in the Family Code, but it also comes with new aspects related to the context of the present day evolution of the Romanian society and of the human reproduction medical techniques, which may entail certain implementation difficulties and therefore have to be given a unitary interpretation, so that the best interest of the child should be adequately and efficiently protected.

As with other legislation, the new Civil Code also had to solve the issue of compatibility

between the juridical traditions and the uniformity elements, of which the economic ones are prevailing. One of them is the institution of trust, to which Title IV in the new Civil Code is devoted. The Code, which has taken over the definition and the rules applicable to the legal regime of the trust and fiduciary property from the French Code, regulates trust for management purposes (art. 777 in the Civil Code), the warranty trust and trust for free-of-charge transmission purposes.

Trust is regarded this time as an institution independent from the mechanisms of trusteeship, a set of dedicated assets, without subject, but which is not completely separated from the patrimony of the settlor and the patrimony of the trust, for management and guarantee purposes. The trust status is strongly conditioned by fiscal rules, but that does not prevent the civil conceptualization.

The 'duties' law prevails upon the private law, whose object are the inter-human private relations, relations whose mechanism is the duty. In contradistinction with the duties coming from offence, whose unique object is to redress the victim and where the judge's role is more obvious, duties coming from legal acts are less praetorian as the parties need clear and accurate rules provided by the law, so that the changes affecting their content are less visible but sometimes quite significant.

Legal interventionism and jurisprudence variations, associated with legislative innovations, receptive to the multiplication of inter-human relations, governed by historical, political, social and particularly by the incidence of economic factors, could be seen not only in the juridical institutions but also in the juridical philosophy of the principles, which operated an underground transformation of the duties, mostly of European value and integrating tendency.

Thus, good faith, consecrated and presumed by the present Code, integrated into the principles of the Civil Code, is included in the structure of the juridical relationship, adding to the latter a moral value as well. It produces effects in the field of civil liability and the nullity of legal acts, suppressing or restricting the latter, while under certain circumstances it may wholly or partly cover the irregularities of a legal act, taking the form of ignorance or error.

The general regulation of good faith with respect to contracts, at the time when the contract is concluded and during its execution, the text mentioning that the parties may not remove or limit this duty, gives expression to the guiding principle of contractual loyalty, in compliance with the European contract law.

The statement in art. 15 in the Civil Code referring to the abuse of rights does not confer this principle of restrictive nature an antithetic value to the principle of good faith, for it is not always that one whose conduct is opposed to good faith is also ill-meaning. The text of the Civil Code, just like that of the Code of Québec, embraces the eclectic conception about the abuse of rights, evoking the subjective criterion – by referring to the purpose of harming or producing damage to somebody else, which involves taking into account the perpetrator's subjective attitude – as well as the objective criterion – by taking into account the excessive, unreasonable, disproportionate exercise of the right as compared to the good faith standard.

The present Civil Code has extended the concept of civil liability from violation or infringement of a subjective right to violation of a legitimate interest, thus synthesizing in a text (art. 1349 in the Civil Code) what the jurisprudence and the doctrine had promoted in the application of the old Code. It goes without saying that in order to be legitimate the violated interest, by its manifestation, should have the appearance of a subjective right, that is, have enough stability and permanent nature, and not be contrary to the law, public order and good morals.

The protective conception of the regulation regarding the civil liability has been extended in the present Civil Code from the prejudice produced by violation or infringement of a subjective right or violation or infringement of a legitimate interest also to prejudices resulted from the loss of a person's opportunity or possibility to gain something or avoid a loss. Until the new Civil Code came into force, compensation of the prejudices produced as a result of the loss of an opportunity, which entails an attenuation of the certitude of prejudice requirement, went unnoticed.

Evaluation of the compensation for this type of prejudice must take into account the incertitude margin or the 'random' element that affects the

possibility that the opportunity be achieved.¹⁸ In the spirit of the text of the Civil Code (art. 1532 para 2) compensation of a prejudice produced as a result of the loss of an opportunity depends on the probability that advantage would have been obtained, by taking into account the circumstances and the actual position of the creditor.

The new contractual ethics of contractual solidarity, evoked in the European codification projects, has also found its subtle echo in the present Romanian Civil Code (art. 1534), which has instituted an indirect liability of the creditor who contributed to the occurrence of the prejudice, in the form of corresponding diminution of the compensation owed by the debtor. The same text of art. 1534 in the Civil Code provides that the debtor shall not owe compensations for those prejudices the creditor could have avoided with minimum diligence.

Based on the same ethic commandment of solidarity, evaluation of the amount of the compensations shall also take into account the costs covered by the creditor within reasonable limits to avoid or limit the prejudice (art. 1531 in the Civil Code).

The value attached to life and personal safety is transposed into the present Code at the level of contractual relation also by the safety duty, initially present in the transportation contract and later extended to other contracts as well, including hotel business contracts, show business contracts, contracts for the organization of sportive events or the legislation for the protection of consumers with respect to the selling of dangerous or defective products.

Despite the lack of an express piece of text, the consent vices theory involves that in the pre-contractual stage the contractual parties shall take into account that the present Code provides for the information sharing obligation, as an implicit legal duty. This duty refers to several circumstances and information related to the future contract that is considered important for the parties involved.

The pre-contractual duty, inferred from the provisions of art. 1214 in the Civil Code, referring to deceit is different from the contractual information sharing duty which is particularly

¹⁸ See Monna-Lisa Magdo Belu, Irina Moroianu Zlătescu, *Dreptul persoanei la valorificarea șansei și a speranței legitime*, in „Drepturile Omului”, no. 3/2015, IRDO, pp. 25-30.

applicable to consumption contracts and consists of the parties' duty to share pertinent and useful information related to the execution of the contract; it involves such duties as informing the buyer about the dangerous nature of the acquired product, advising the buyer in relation to the exploitation of the product, its installation, etc.

This information sharing duty has an extended significance in the professional-consumer relationship and failure to comply with it can be legally sanctioned by civil and administrative means.

With no intention to have exhausted all novelty and modernity aspects of the new Romanian Civil Code, we can synthesize by saying that this Code

attempts a major re-codification reform, while reflecting the national juridical tradition and culture by continuity associated with the conceptual legislating framework of Romanian reality and the general trade of convergence with the European law on the general background of globalization.

As is expectable, the fate and the efficiency of some of the provisions of the Civil Code will be marked by its implementation, by the theoretical analysis of the doctrine and the dilemma of social acceptability, the dilemma of the discrepancy between the juridical form and the new institutions on the one hand and the Romanian social realities on the other hand.

ASPECTE DE CONSTITUȚIONALITATE PRIVIND REGIMUL PROBELOR ÎN PROCESUL PENAL

SILVIU GABRIEL BARBU*
VASILE COMAN**

Abstract:

The study deals with one of the amendments contained in the draft law of 2014 on the revision of the Constitution, regarding the permission to use unlawfully obtained evidence in criminal proceedings, if they are in favor of the accused, by completing in this sense Art. 23 of the Constitution with a new paragraph, Para. (13¹). The Constitutional Court, by Decision no. 80 of 16 February 2014 declared this completion unconstitutional by the reference on the use of evidence gathered unlawfully, because it infringes the limits provided by article review. 152 Para. (2) of the Constitution.

Key words: evidence in criminal proceedings, Constitutional Court, review of the Constitution, due process.

Résumé:

L'étude porte sur l'une des modifications contenues dans le projet de loi de 2014 sur la révision de la Constitution, concernant l'autorisation d'utiliser des preuves obtenues illégalement dans les procédures pénales, quand elles sont en faveur de l'accusé, en complétant dans ce sens Art. 23 de la Constitution par un nouveau paragraphe, Para. (13¹). La Cour constitutionnelle, par la décision no. 80 du 16 Février 2014, a déclaré que la modification est inconstitutionnel par la référence sur l'utilisation des éléments de preuve obtenus illégalement, parce qu'il viole les limites prévues par la révision de l'article. 152 Para. (2) de la Constitution.

Mots clés: éléments de preuve dans une procédure pénale, l'examen Cour constitutionnelle de la Constitution, une procédure régulière.

I. Introducere.

Prin adresa nr. 191 din 7 februarie 2014, președintele Senatului a înaintat Curții Constituționale proiectul de lege privind revizuirea Constituției României, inițiat la propunerea unui număr de 108 senatori și un număr de 236 de deputați.

Examinând proiectul de revizuire raportat la dispozițiile și principiile constituționale, în baza art. 146 lit. a) din Constituție de verificare a constituționalității inițiativelor de revizuire a legii fundamentale, prin Decizia nr. 80 din data de 16 februarie 2014¹ Curtea Constituțională a apreciat

* Conf. univ. dr.

** Asist. univ.

¹ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 246 din 7 aprilie 2014.

că o parte importantă din propunerile cuprinse în proiectul de lege în discuție nu corespund exigențelor constituționale.

În esență, Curtea a statuat că un număr de 26 de articole din proiect sunt neconstituționale deoarece, pe de o parte, nu îndeplinesc condițiile constituționale pentru inițiativa revizuirii stabilite de art. 150 din Constituție, iar, pe de altă parte nu respectă limitele revizuirii consacrate de art. 152 din Constituție.

Prin articolul unic pct. 16 din inițiativă, s-a propus introducerea unui nou alineat – alin. (13)¹, la art. 23 din Constituție privind libertatea individuală, cu următorul cuprins „*Este interzisă folosirea unor probe obținute în mod ilegal, cu excepția cazului când acestea sunt în favoarea celui acuzat*”.

Art. 23 din Constituție, în forma aflată în prezent în vigoare, reglementează prima și cea mai importantă libertate fundamentală din Constituția României, anume *libertatea individuală*, stipulând că „(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile. (2) Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege. (3) Reținerea nu poate depăși 24 de ore. (4) Arestarea preventivă se dispune de judecător și numai în cursul procesului penal. (5) În cursul urmăririi penale arestarea preventivă se poate dispune pentru cel mult 30 de zile și se poate prelungi cu câte cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depășească un termen rezonabil, și nu mai mult de 180 de zile. (6) În faza de judecată instanța este obligată, în condițiile legii, să verifice periodic, și nu mai târziu de 60 de zile, legalitatea și temeinicia arestării preventive și să dispună, de îndată, punerea în libertate a inculpatului, dacă temeiurile care au determinat arestarea preventivă au încetat sau dacă instanța constată că nu există temeiuri noi care să justifice menținerea privării de libertate. (7) Încheierile instanței privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege. (8) Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință, în limba pe care o înțelege, motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu. (9) Punerea în libertate

² Pentru o analiză pe larg a acestei libertăți fundamentale, a se vedea Silviu Gabriel Barbu, *Dimensiunea constituțională a libertății individuale*, Editura Hamangiu, București, 2011.

a celui reținut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, precum și în alte situații prevăzute de lege. (10) Persoana arestată preventiv are dreptul să ceară punerea sa în libertate provizorie, sub control judiciar sau pe cauțiune. (11) Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată nevinovată. (12) Nici o pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii. (13) Sancțiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală”.

Cu unanimitate de voturi, prin Decizia 80/2014 (pct. 91) Curtea Constituțională a constatat neconstituționalitatea completării aduse art. 23 din Constituție cu alineatul (13)¹, referitor la folosirea probelor obținute în mod ilegal. Curtea a considerat că textul de lege în această formă încalcă limitele revizuirii, prevăzute de art.152 alin. (2) din Constituție, care prevede că „De asemenea, nici o revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora”, normă ce reprezintă o garanție esențială pentru drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, reglementate chiar în legea fundamentală. În acest context, Curtea a subliniat că nu este admisă pe calea revizuirii Constituției, suprimarea garanției obținerii probelor în mod legal, garanție a dreptului la un proces echitabil și, implicit, crearea premiselor nerespectării legii, respectiv a celei procesual penale (parag. 89)

În literatura de drept constituțional, pe marginea art. 152 din Constituție s-a arătat că, controlul compatibilității cu Constituția a inițiativelor de revizuire a acesteia ar fi un nonsens juridic în absența conceptului de limite ale revizuirii. În privința drepturilor fundamentale, veritabile garanții ale democrației și limite pentru exercitarea puterii de stat, puterea constituantă originară nu a interzis decât o modificare a regimului lor juridic ce ar conduce la diminuarea garanțiilor juridice oferite sau la dispariția unora dintre drepturile fundamentale deja menționate, dar a lăsat liberă posibilitatea adăugării de noi drepturi fundamentale la catalogul deja existent, precum și posibilitatea unei mai bune și eficiente protecții juridice a celor deja consacrate³.

³ A se vedea, I. Muraru, E.S. Tănăsescu, *Constituția României*, Editura C.H. Beck, București, 2008, p. 1460.

Textul art. 152 este tehnic precis și corelat cu art. 53 din Constituție, căci nu interzice restrângerea exercițiului unor drepturi fundamentale, ci numai eliminarea lor din catalogul constituțional. În plus, el consacră la nivel constituțional un principiu general în materie de protecție a drepturilor fundamentale, anume acela al permanentei evoluții a regimului lor de protecție juridică și a imposibilității revenirii înapoi (*cliquet arrière-retour*), la un regim juridic mai puțin favorabil decât cel deja consacrat la un moment dat⁴.

S-a remarcat totodată că, la prima vedere pare paradoxal că asupra unei inițiative de revizuire a Constituției (‹proiect› de lege sau ‹propunere› legislativă) se exercită un control de constituționalitate⁵.

Paradoxul este însă numai aparent, pentru că – așa cum judicios remarcau într-o altă opinie reputații autori Tudor Drăganu și Ion Deleanu – atribuția Curții Constituționale de a exercita din oficiu controlul de constituționalitate asupra inițiativelor de revizuire a Constituției trebuie analizată în coroborare cu textele din Constituție care privesc revizuirea acesteia, Curții Constituționale revenindu-i misiunea nu de a împiedica inițiativele de revizuire, ci de a se pronunța dacă ele sunt făcute cu respectarea dispozițiilor art. 150 și art. 152 din Constituție⁶.

II. Cadru legal privind regimul probelor în procesul penal.

Până la formularea propunerii cuprinse în proiectul de lege privind revizuirea Constituției, menționat anterior, în Constituția României nu exista o prevedere expresă privind regimul probelor în procesul penal, cadrul legislativ în acest sens fiind trasat în prezent prin Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, republicată⁷, unde sunt prevăzute o serie de reguli generale sub acest aspect.

⁴ Idem, p. 1462.

⁵ A se vedea, I. Muraru, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Actami, București, 1997, p. 86.

⁶ A se vedea, I. Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale, – în dreptul român și în dreptul comparat –*, Editura C.H. Beck, București, 2006, p. 80. Autorul arată că, controlul înfăptuit de Curtea Constituțională va avea ca obiect deopotrivă constituționalitatea extrinsecă și constituționalitatea intrinsecă a proiectului de lege sau a propunerii legislative de revizuire a Constituției.

⁷ Publicată în Monitorul Oficial, nr. 486 din 15 iulie 2010, și aprobată prin Legea nr. 255/2013 de punere în aplicare a Noului Cod de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial, nr. 515 din 14 august 2013.

Astfel, art. 101 C.proc.pen. reglementează expres, cu titlul de noutate în peisajul legislației penale românești, *principiul loialității administrării probelor*, în sensul că „(1) Este oprit a se întrebuița violențe, amenințări ori alte mijloace de constrângere, precum și promisiuni sau îndemnuri în scopul de a se obține probe. (2) Nu pot fi folosite metode sau tehnici de ascultare care afectează capacitatea persoanei de a-și aminti și de a relata în mod conștient și voluntar faptele care constituie obiectul probei. Interdicția se aplică chiar dacă persoana ascultată își dă consimțământul la utilizarea unei asemenea metode sau tehnici de ascultare. (3) Este interzis organelor judiciare penale sau altor persoane care acționează pentru acestea să provoace o persoană să săvârșească ori să continue săvârșirea unei fapte penale, în scopul obținerii unei probe”. În doctrină⁸ s-a arătat că, în esență, aceste situații descrise în art. 101 reprezintă tot aspecte de nelegalitate a obținerii probelor, principiu care este reglementat în art. 102. Așa cum se poate constata, alin. (2) al acestui articol interzice folosirea în procesul penal a probelor obținute în mod nelegal, fapt ce permite excluderea și a probelor obținute cu încălcarea principiului loialității administrării probelor.

Principiul loialității administrării probelor, creație a doctrinei și a jurisprudenței, interzice deci utilizarea oricărei strategii sau manopere care are ca scop administrarea, cu rea-credință, a unui mijloc de probă sau care are ca efect provocarea comiterii unei infracțiuni în vederea obținerii unui mijloc de probă, dacă prin aceste mijloace se aduce atingere demnității persoanei, drepturilor acesteia la un proces echitabil sau la viață privată⁹.

Al doilea principiu fundamental în materia probațiunii penale, este *principiul legalității* în administrarea probelor, ce presupune utilizarea numai a mijloacelor de probă prevăzute de lege [art. 97 alin. (2) C. proc.pen.] și doar în condițiile prevăzute de aceasta.

Sanțiunea pentru nerespectarea principiului loialității și al legalității în activitatea de „strângere” și administrare a probelor, este

⁸ Nicolae Volonciu ș.a., *Noul Cod de procedură penală*, – comentat –, Ediția a-2-a, revăzută și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2015.

⁹ A se vedea, Ovidiu Predescu, Mihail Udroi, *Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român*, Editura C.H. Beck, București, 2008, p. 211.

excluderea probelor obținute în acest mod, și este cuprinsă în art. 102 C.proc.pen., care prevede că „(1) Probele obținute prin tortură, precum și probele derivate din acestea nu pot fi folosite în cadrul procesului penal. (2) Probele obținute în mod nelegal nu pot fi folosite în procesul penal. (3) Nulitatea actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei probe ori prin care aceasta a fost administrată determină excluderea probei. (4) Probele derivate se *exclud* dacă au fost obținute în mod direct din probele obținute în mod nelegal și nu puteau fi obținute în alt mod”. Astfel, pentru prima dată în legislația procesual penală din România, s-a introdus sancțiunea excluderii probelor, ca un corolar al principiului legalității și loialității administrării probelor.

La baza justificării sancțiunii excluderii probelor obținute cu încălcarea legii, s-a invocat argumentul *integrității justiției*, considerându-se că sancțiunea excluderii probelor este obligatorie pentru a proteja onoarea și credibilitatea justiției, și pentru a menține încrederea cetățenilor în actul de justiție. În același sens este reglementarea art. 24 alin. (2) din Carta canadiană a drepturilor și libertăților: „În cazul în care instanța conchide că probele au fost obținute într-o manieră care a încălcat sau a negat oricare dintre drepturile și libertățile garantate de această Cartă, probele vor fi excluse dacă se stabilește că, raportat la toate circumstanțele, admiterea probei în procedură ar discredita administrarea justiției”¹⁰.

De asemenea, art. 5 C.proc. pen. reglementează principiul aflării adevărului în procesul penal, prevăzând că „(1) Organele judiciare au obligația de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului. (2) Organele de urmărire penală au obligația de a strânge și de a administra probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului. Respingerea sau neconsemnarea cu rea-credință a probelor propuse în favoarea suspectului sau inculpatului se sancționează conform dispozițiilor prezentului cod”. Deși odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală a fost eliminat principiul rolului activ al instanței de judecată, care era reglementat în art. 4 din C.proc.pen. 1968, remarcăm că pentru aflarea

¹⁰ A se vedea, Voicu Pușcașu, *Prezumția de nevinovăție*, Editura Universul Juridic, 2010, p. 608.

adevărului organele judiciare nu trebuie să aibă doar un rol pasiv, ci trebuie să facă demersuri pentru realizarea acestui deziderat, chiar dacă ceilalți participanți la proces ar rămâne în pasivitate.

În noul Cod de procedură penală, procesul penal a fost parțial reorganizat, prin structurarea acestuia în patru faze procesuale – urmărirea penală, camera preliminară, judecata propriu zisă și executarea hotărârilor penale definitive, activitatea de administrare a probelor prezentând unele particularități, în raport de faza procesuală în care se găsește procesul penal¹¹. Astfel, în *cursul urmăririi penale*, organul de urmărire penală strânge și administrează probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau a inculpatului, din oficiu ori la cererea părților sau a subiecților procesuali principali. În *faza judecării*, instanța administrează probe la cererea procurorului, a persoanei vătămate sau a părților și, în mod subsidiar, din oficiu, atunci când consideră necesar pentru formarea convingerii sale (art. 100 alin. 1 și 2 C.proc.pen.).

În *faza camerei preliminare*, administrarea de probe deși este posibilă, este mai limitată și poate fi întâlnită în anumite proceduri particulare derulate în fața judecătorului de cameră preliminară, lucru explicabil prin aceea că această fază intermediară a procesului a fost gândită în esență, ca un filtru de legalitate¹² ce nu antamează fondul cauzei, dar care este deosebit de importantă deoarece rezultatul acesteia are o influență directă asupra desfășurării și echității procedurii ulterioare, putând să fie decisiv pentru stabilirea vinovăției (nevinovăția fiind prezumată relativ) inculpatului.

Din conținutul dispozițiilor legale arătate, se poate deduce intenția legiuitorului de a asigura preeminența legii în activitatea de probațiune penală, iar organul de urmărire penală [mai ales procurorul, față de dispozițiile art. 99 alin. (1) C.proc.pen., care prevede că în acțiunea penală sarcina probei aparține în principal Ministerului

¹¹ A se vedea Grigore Theodoru, *Tratat de drept procesual penal*, Ediția a 2-a, Editura Hamangiu, București, 2008, p. 304.

¹² Art. 342 C.proc.pen. prevede că „Obiectul procedurii camerei preliminare îl constituie verificarea, după trimiterea în judecată, a competenței și a legalității *sesizării* instanței, precum și *verificarea legalității administrării probelor* și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală.”

Public] și judecătorul nu trebuie să se abată de la acest principiu, sub sancțiunea excluderii probelor obținute în mod nelegal sau neloial.

III. *Considerentele Curții și observații suplimentare privind compatibilitatea propunerii de completare a textului art. 23 din Constituție cu regimul probelor în procesul penal în lumina garanțiilor procesului echitabil.* În paragrafele nr. 83 – 91 din Decizia nr. 80/2014, referitor la propunerea de completare a art. 23 cu alin. (13¹), Curtea a adus în esență o serie de argumente, pentru care în forma propusă reglementarea este incompatibilă cu exigențele constituționale.

1. *Potrivit sistemului procesual penal românesc, probele trebuie obținute în condițiile Codului de procedură penală, indiferent că sunt sau nu favorabile „acuzatului”* (parag. 84). Organele judiciare „au obligația de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului” [art.5 alin.(1) din Codul de procedură penală]. De aceea, „Organele de urmărire penală au obligația de a strânge și de a administra probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului. Respingerea sau neconsemnarea cu rea-credință a probelor propuse în favoarea suspectului sau inculpatului se sancționează conform dispozițiilor prezentului cod” [art.5 alin.(2) din Codul de procedură penală].

Mai întâi, trebuie observat că este nepotrivită folosirea termenului de „acuzat” în conținutul normei constituționale, deși conceptul este preluat din terminologia folosită de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului – unul dintre cele mai importante și eficiente instrumente de protecție internațională a drepturilor omului la nivel mondial¹³, unde se vorbește de „acuzat”, „persoană acuzată”, respectiv „acuzatie în materie penală”.

Conceptul de „acuzatie în materie penală”, deși este expres folosit în art. 6 din Convenție, a fost definit abia ulterior în jurisprudența Curții de la

Strasbourg, drept „notificarea oficială, ce emană de la o autoritate competentă, a faptului că unei persoane i se impută săvârșirea unei fapte penale, ceea ce înseamnă producerea unor repercursiuni importante cu privire la situația persoanei astfel suspectată¹⁴.”

Cu toate că, din enumerarea cuprinsă în art. 64 alin. 1 C.proc.pen. 1968 rezulta că enumerarea mijloacelor de probă era una limitativă, în doctrină s-a considerat că dreptul nostru procesual consacra implicit *principiul libertății* în administrarea probelor, fundamentul principiului fiind localizat în definiția legală a probei prevăzută în art. 63 alin. 1 din același cod, potrivit căruia constituie probă „orice element de fapt” care legitimează organele judiciare să procedeze la toate actele necesare cercetării și urmăririi infracțiunilor, precum și la toate actele utile stabilirii adevărului, evident prin recurgerea la mijloacele de probă stabilite de lege¹⁵.

În legislația procesual penală în vigoare, existența principiului libertății probelor nu mai poate fi pusă la îndoială, rezultând din interpretarea art. 97 alin. 2 lit. f) C.proc.pen., care prevede că proba poate fi obținută în procesul penal prin orice alt mijloc de probă care nu este interzis prin lege. O prevedere similară exista și în art. 137 din Codul de procedură penală 1937, care prevedea că proba în procesul penal se face și prin „orice alte mijloace neoprite de lege”.

Principiul libertății probelor trebuie însă să se concilieze cu un alt principiu – *principiul legalității*, principiu fundamental care guvernează întregul sistem de drept din țara noastră, consacrat în art. 2 C.proc.pen., potrivit căruia procesul penal (deci implicit activitatea de administrare a probelor) se desfășoară potrivit dispozițiilor prevăzute de lege.

Principiul legalității procesului penal restrânge însă sfera de acțiune a principiului libertății probei, și implică în sistemul nostru de drept

¹⁴ A se vedea exemplificativ în acest scop, cauzele *Engel și alții c. Olandei*, Hotărârea din 08 iunie 1976; *Deweert c. Belgiei*, Hotărârea din 27 februarie 1980; cauza *Eckle c. Germaniei*, Hotărârea din 15 iulie 1982, în Corneliu Bârsan, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole*, Vol I. Drepturi și libertăți, Editura All Beck, București, 2005, pp. 443-450.

¹⁵ A se vedea, Gh. Mateuț, *Tratat de procedură penală. Partea Generală*, Vol II., Editura C.H. Beck, București, 2012, p. 46.

respectarea legii scrise, formale¹⁶, a cărui câmp a fost extins în România odată cu ratificarea Convenției Europene a Drepturilor Omului prin Legea nr. 30/1994¹⁷, integrată în mod direct în ordinea juridică internă conform art. 11 alin. (2) și art. 20 alin. (1) din Constituție.

Superioritatea și importanța principiului legalității este subliniată chiar în Constituție, care îi consacră mai multe texte de lege, dintre care pot fi amintite art. 1 alin. (5) din Constituție, care prevede indistinctiv că „în România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie” și art. 125, potrivit căruia „competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai de lege”.

În doctrină¹⁸ s-a arătat că principiul legalității procesului penal exprimă următoarele exigențe:

- a) Procesul penal se desfășoară numai de autoritățile instituite prin lege, în compunerea și competența prevăzute de lege;
- b) Autoritățile judiciare și părțile, apărătorii și reprezentanții lor, trebuie să acționeze numai în condițiile legii și în formele prevăzute de lege;
- c) Autoritățile judiciare trebuie să respecte drepturile procesuale ale părților și să le asigure respectarea lor;
- d) La soluționarea cauzelor penale autoritățile judiciare au obligația să aplice întocmai legea penală și legea civilă.

În capitolul I „Dispoziții generale” din Titlul III „Probele și mijloacele de probă” din vechiul Cod de procedură penală 1968, se prevedea în termeni absoluți în art. 68 că „(1) Este oprit a se întrebuița (*de către autoritățile judiciare – n.n.*) violențe, amenințări ori alte mijloace de constrângere, precum și promisiuni sau îndemnuri, în scopul de a se obține probe. (2) De asemenea, este oprit a determina o persoană să săvârșască sau să continue săvârșirea unei fapte penale, în scopul obținerii unei probe”.

Aceste prevederi au fost preluate în noul Cod de procedură – art. 101 alin. (1) și (3) C.proc. pen. și, așa cum se poate observa, pe de o parte comandă loialitate în activitatea de obținere a

probelor, iar pe pe altă parte interzic încălcarea legii în activitatea de „strângere” a acestora, indiferent în favoarea cui urmează a fi ulterior folosită proba.

2. *Obținerea în mod legal a probelor este o garanție a dreptului la un proces echitabil, iar remediul împotriva nerespectării acestei garanții este interzicerea folosirii probelor astfel obținute* (parag. 85).

Articolul 102 alin. (2) C.proc. pen. „Excluderea probelor obținute în mod nelegal” prevede că „Probele obținute în mod *nelegal* nu pot fi folosite în procesul penal”. În mod similar, art. 64 alin. (2) din Codul de procedură penală 1968 invalida mijloacele de probă obținute cu eludarea legii, prevăzând că „Mijloacele de probă obținute în mod *illegal*, nu pot fi folosite în procesul penal.”.

Apoi, se observă că art. 102 C.proc.pen. este mai detaliat sub aspectul legalității probelor, deoarece prevede că „(1) Probele obținute prin tortură, precum și probele derivate din acestea nu pot fi folosite în cadrul procesului penal (...). (3) Nulitatea actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei probe ori prin care aceasta a fost administrată determină excluderea probei. (4) Probele derivate se exclud dacă au fost obținute în mod direct din probele obținute în mod nelegal și nu puteau fi obținute în alt mod”.

După cum se poate remarca, textele de lege menționate au ca numitor comun respectarea principiului legalității în administrarea probelor, care presupune administrarea numai a mijloacelor de probă prevăzute de lege, în condițiile stabilite de noul Cod de procedură penală, legislația specială și, mai ales, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Așa cum s-a arătat, conceptul de probe ilegale se referă nu doar la probele interzise *de plano*, prin chiar natura lor, dar și la alte probe, permise, dar care au fost obținute sau administrate cu nesocotirea condițiilor legale¹⁹.

În doctrina referitoare la articolul 102 C.proc.pen., s-a arătat că sancțiunea *excluderii* probei este una din garanțiile respectării principiului legalității, și operează prin intermediul sancțiunii nulității²⁰, sancțiunea prevăzută în mod

¹⁶ A se vedea, Gh. Mateuț, op. cit., p. 50.

¹⁷ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 35 din 31 mai 1994.

¹⁸ A se vedea, Gh. Mateuț, *Tratat de procedură penală. Partea Generală*, Vol I., Editura C.H. Beck, București, 2007, p. 154.

¹⁹ A se vedea, Gh. Mateuț, *O nouitate pentru procedura penală română: invalidarea probelor obținute în mod ilegal*, în rev. Dreptul, nr. 1/2005, pp. 137–138.

²⁰ A se vedea, Nicolae Volonciu ș.a., op. cit., p. 264.

tradițional în sistemul procesual penal român²¹, care are rolul de a sancționa tocmai încălcarea dispozițiilor legale privind desfășurarea procesului penal, conform art. 280 alin. (1) C.proc.pen.

Mecanismul „excluderii probelor nelegale”, pe care legiuitorul anterior a vrut să îl introducă în vechiul Cod de procedură penală prin O.U.G. nr. 60/2006, a fost declarat neconstituțional prin Decizia Curții Constituționale nr. 54/2009²², care a reținut că „s-au introdus în Codul de procedură penală dispoziții prin care se sancționează cu nulitatea absolută orice încălcare a normelor de procedură privitoare la administrarea probelor, indiferent de importanța încălcării, de motivul care a determinat-o sau de valoarea intrinsecă a probei administrate. În felul acesta, ignorându-se principiul independenței judecătorilor, prevăzut de art. 124 alin. (3) din Constituție, se elimină nu numai dreptul judecătorului de a aprecia dacă într-o situație concretă s-a adus o vătămare esențială a drepturilor procesuale ale părților, care să justifice neluarea în considerare a mijlocului de probă, dar și posibilitatea de a stabili valoarea acestuia și, implicit, de a stabili adevărul în cauză. Se încalcă astfel principiul aflării adevărului, adică dreptul la un proces echitabil al părții interesate în luarea în considerare a tuturor probelor administrate care contribuie la aflarea adevărului, și principiul dreptății, consacrat de art. 1 alin. (2) din Constituție ca o valoare supremă a statului de drept. (...) Reglementarea potrivit căreia mijloacele de proba obținute ilegal nu pot fi folosite în procesul penal, nu distinge între neregularitatea de formă a obținerii mijloacelor de probă și nelegalitatea procedurii de obținere a acestora, între efectele vătămătoare grave care nu pot fi înlăturate altfel decât prin anularea mijlocului de probă și nelegalitățile cu consecințe neînsemnate și care pot fi remediate, și între conținutul probator important pentru aflarea și stabilirea adevărului și conținutul probator

²¹ Pe larg cu privire la evoluția conceptului de nulitate în procesul penal, a se vedea Cristinel Ghigheci, *Principiile procesului penal în noul Cod de procedură penală*, Editura Universul Juridic, București, 2014, pp. 39–40.

²² Decizia nr. 54/2009 asupra sesizării de neconstituționalitate a dispozițiilor articolului unic pct. 1–23 din Legea privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 60/2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală, precum și pentru modificarea altor legi, a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 42 din 23 ianuarie 2009.

nesemnificativ, ceea ce este de esență determinării valorii probatorii a mijloacelor de probă. Iată că acestea sunt dovezi suficiente care, printr-un formalism dăunător stabilirii adevărului și realizării dreptății ca valoare supremă prevăzută de art. 1 din Legea fundamentală, consacră un text superficial și imprecis formulat”.

Din acest motiv, s-a arătat că este *explicabilă* revenirea în materia probațiunii la sancțiunea nulității. Astfel, potrivit art. 102 alin. (3) C.proc.pen., probele ar putea fi excluse dacă actul prin care s-a dispus sau autorizat administrarea probei sau prin care aceasta a fost administrată este lovit de nulitate absolută sau relativă, însă în cel din urmă caz este necesar să se fi produs o vătămare ce nu poate fi înlăturată în alt mod²³. În doctrina anterioară, chiar în absența unei sancțiuni specifice ilegalității probei în procedura penală, s-a apreciat că unicul mijloc de sancționare a ilegalității mijloacelor de probă îl reprezintă recurgerea la *materia nulităților*, care era reglementată de art. 197 din Codul de procedură penală 1968²⁴.

Rațiunea și scopul introducerii sancțiunii excluderii probelor nelegale, sunt explicate în cuprinsul Expunerii de motive a noului Cod de procedură penală: „Instituția excluderii probelor nelegal sau neloial administrate cunoaște o reglementare detaliată, fiind însușită teoria legitimității, care plasează dezbateră într-un context mai larg, având în vedere funcțiile procesului penal și ale hotărârii judecătorești cu care acesta se finalizează. Având în vedere natura acestei instituții (preluată în sistemul de drept continental din tradiția *common-law*), precum și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, mijloacele de probă administrate cu încălcarea dispozițiilor legale pot fi în mod excepțional folosite dacă prin aceasta nu se aduce atingere caracterului echitabil al procesului penal în ansamblu. Probele obținute prin tortură, tratamente inumane sau degradante nu pot fi folosite în cadrul procesului penal. (...) Sancțiunea excluderii probelor obținute nelegal sau neloial, va determina creșterea profesionalismului organelor judiciare în obținerea probelor, iar pe de altă parte, va garanta respectarea fermă a drepturilor părților la un proces echitabil”. Această

²³ A se vedea, Nicolae Volonciu ș.a., *op. cit.*, p. 265.

²⁴ A se vedea, Gh. Mateuș, *op. cit.*, Vol. II, p. 81.

sanctiune are așadar un domeniu de aplicare special, deosebindu-se, astfel, de sancțiunea nulității ce se aplică numai actelor procesuale sau procedurale.

Această sancțiune a excluderii probelor obținute în mod nelegal sau neloial, este legată de sistemul probelor legale și operează deopotrivă cu privire la probele directe și probele derivate obținute din acestea. Astfel, în Expunerea de motive a noului Cod de procedură penală se arată, sub acest aspect, că „o altă instituție nou introdusă este excluderea probei derivate (doctrina „efectului la distanță” sau „fructele pomului otrăvit”) ce are ca obiect înlăturarea mijloacelor de probă administrate în mod legal, dar care sunt derivate din probe obținute în mod ilegal. Excluderea probei derivate își găsește aplicabilitate numai în cazul în care între proba administrată ilegal și proba derivată ulterior administrată există o legătură de cauzalitate necesară, iar organele judiciare au folosit în mod principal și direct datele și informațiile obținute din proba ilegală, fără vreo altă sursă alternativă și fără să existe posibilitatea certă ca acestea să fie descoperite în viitor, pentru a administra în mod legal mijlocul de probă derivat”.

Ca regulă, în sistemele de drept cu tradiție în recunoașterea sancțiunii excluderii probelor, s-a stabilit că aceasta intervine așadar ca urmare a încălcării principiului legalității și loialității în materie de probațiune, în momentul obținerii probei sau în cel al administrării probei²⁵. Procedura strângerii și administrării probelor este o parte esențială a procesului penal, în cadrul căreia sunt aplicabile garanțiile procedurale explicite sau implicite ale dreptului la un proces echitabil.

Verificarea respectării acestor principii de către judecătorul de cameră preliminară sau, după caz, cu ocazia analizării temeiniciei probelor de către instanța de judecată, presupune evaluarea și aprecierea probelor. În acest sens, legiuitorul a prevăzut expres în art. 103 C.proc. pen. că „(1) Probele nu au o valoare dinainte stabilită prin lege și sunt supuse *liberei aprecieri* a organelor judiciare în urma evaluării tuturor probelor

²⁵ În prezent, în S.U.A., argumentul principal în favoarea excluderii probelor, inclusiv a celor obținute cu nesocotirea dreptului la tăcere și la neautoincriminare, izvorăște din necesitatea combaterii comportamentului polițienesc inadecvat. A se vedea, Voicu Pușcașu, op. cit., p. 608.

administrare în cauză. (2) În luarea deciziei asupra existenței infracțiunii și a vinovăției inculpatului instanța hotărăște motivat, cu trimitere la toate probele evaluate. Condamnarea se dispune doar atunci când instanța are convingerea că acuzația a fost dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă”. Este consacrat astfel pentru prima dată în legislația penală română, standardul probei dincolo de orice îndoială rezonabilă (*beyond any reasonable doubt*), cel mai înalt standard de probă în orice proces, cu tradiție îndelungată în alte sisteme juridice, precum dreptul anglo saxon.

În materia probelor care sunt viciate din punct de vedere al *credibilității* lor, s-a arătat că în cursul procesului penal poate să intervină fie sancțiunea excluderii respectivei probe, fie instanța să facă aplicarea principiului liberei aprecieri a probelor, și să constate că raportat la ansamblul probatoriului se impune să acorde întâietate altor probe, dar rațiunile sunt diferite. Astfel, în cazul în care se aplică sancțiunea excluderii aceasta trebuie aplicată exclusiv pe considerente legate de modalitatea în care a fost obținută sau administrată proba (exemplu, o mărturie prin care se identifică drept făptuitor o anumită persoană, a fost obținută prin violență din partea organelor de anchetă trebuie exclusă în primul rând pentru că nu este o probă credibilă). În cazul în care proba a fost obținută și apoi administrată legal, dar organul de urmărire penală sau instanța consideră că nu poate să-și întemeieze hotărârea pe care o dă pe aceasta întrucât este lipsită de credibilitate, nu trebuie să excludă proba, ci trebuie să facă aplicarea principiului liberei aprecieri a probelor (exemplu o mărturie prin care se identifică drept făptuitor o anumită persoană, obținută și administrată legal, dar care este în contradicție cu alte declarații de la dosar, care-l plasează pe făptuitor, la data comiterii faptei, într-o altă localitate)²⁶.

În ceea ce privește administrarea probelor în cursul procesului penal, art. 6 din Convenția Europeană garantează dreptul la un proces echitabil, dar nu cuprinde prevederi cu privire la regulile de drept care trebuie să se aplice în materie de colectare și admisibilitate a probelor, acestea fiind în primul rând o problemă de reglementare care cade în sarcina legislațiilor naționale.

²⁶ A se vedea, Tudor Nuț, Scurtă introducere în problema excluderii probelor, analiză publicată pe www.juridice.ro.

Prin urmare, Curtea a statuat de mai multe ori în jurisprudența sa că ea *nu are rolul* de a decide, cu valoare de principiu, dacă un anumit tip de probă – de exemplu o probă obținută ilegal – poate să fie utilizată în procesul penal și nici să decidă dacă persoana reclamantă este vinovată sau nu. În acest context, Curtea trebuie să răspundă dacă procedura în ansamblu, inclusiv modalitatea în care au fost obținute probele, este echitabilă, iar pentru a da un răspuns la această întrebare, trebuie să se procedeze la o examinare a pretinselor nelegalități, iar în ceea ce privește încălcarea unui alt drept al Convenției, să se stabilească natura încălcării constatate.

3. *Premisa textului analizat este în sine eronată, întrucât se atribuie probelor obținute în mod nelegal o eficiență probatorie* (parag. 86). Curtea arată că, o atare premisă poate induce ideea că s-ar intenționa crearea sau conturarea unui regim juridic al acestora, ceea ce înseamnă că, în principiu, textul propus ar sugera posibilitatea obținerii în mod ilegal a probelor. Astfel, s-ar înțelege că probele în procesul penal se pot obține atât în mod legal, cât și ilegal, iar probele astfel obținute cunosc moduri diferite de valorificare, fiindu-le consacrat un regim juridic propriu. După obținerea probelor, fie judecătorul, fie procurorul trebuie să aprecieze care sunt cele obținute în mod legal și care nu, iar în privința probelor obținute în mod ilegal să facă din nou o apreciere și să stabilească, în raport cu datele cauzei, probele favorabile „acuzatului”, cu consecința păstrării și folosirii acestora și a înlăturării celor incriminatoare.

Totodată, Curtea constată că propunerea legislativă de revizuire a Constituției, pe de o parte, acceptă posibilitatea obținerii probelor în afara cadrului legal și, pe de altă parte, dă eficiență juridică celor obținute în mod ilegal (parag. 87).

Admisibilitatea probelor obținute în mod nelegal, atunci când sunt favorabile acuzatului, ar zdruncina echilibrul procesual care trebuie să existe între „acuzat” pe de o parte, și celelalte părți ale procesului penal și statul care exercită funcția de acuzare, pe de altă parte.

Nu poate fi contestat faptul că procesul penal comportă o importanță aparte în cadrul actului de înfăptuire a justiției, în primul rând pentru că miza este mult mai mare decât în alte tipuri de procese, valoarea socială care este în mod principal

sanționată fiind libertatea persoanei²⁷, dacă ne gândim la pedeapsa închisorii. Tocmai de aceea, orice ingerință – mai ales din partea statului, în ce privește dreptul la libertate, trebuie să aibă la bază respectarea strictă a legii.

Curtea europeană a subliniat că „nu poate fi considerată <lege> decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite destinatarului acesteia să-și regleze conduita”. Cu alte cuvinte, legea trebuie să fie accesibilă și previzibilă²⁸, cu mențiunea că previzibilitatea consecințelor ce decurg dintr-un act normativ determinat nu poate avea o certitudine absolută, întrucât, oricât de dorit ar fi aceasta, ar da naștere la o rigiditate excesivă a reglementării. În jurisprudența sa relevantă, Curtea Constituțională face în mod constant referire la aceste principii consacrate totodată și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului²⁹.

²⁷ Pentru sensul etimologic al conceptului de <libertate>, dar și pentru distincția între libertatea ca atribut al persoanei umane și libertatea ca drept fundamental al omului, a se vedea Silviu Gabriel Barbu, op. cit., pp. 6-31. Curtea Constituțională, în jurisprudența sa, a definit acest concept, arătând că: „În ce privește noțiunea de libertate, aceasta este definită ca posibilitatea de a face tot ceea ce nu aduce atingere dreptului altei persoane. Prin urmare, libertatea constituie cadrul în care un drept poate fi exercitat în mod legitim și înafara căruia valorificarea acestuia devine abuzivă și, ca atare, prohibită. Altfel spus, conceptul de libertate se suprapune cu acela de drept valorificat în mod legitim. (...) Apare ca fiind evident faptul că termenii de drept (subiectiv), libertate și interes nu desemnează concepte autonome, ipoteză în care referirea exclusivă la drept în cuprinsul unor texte de lege ar fi putut fi considerată ca o restrângere a accesului liber la justiție, ci, dimpotrivă, noțiuni ale căror sfere se întrepătrund”. A se vedea, în acest sens, Decizia nr. 609 din 15 noiembrie 2005, publicată în Monitorul Oficial nr. 1114 din 9 decembrie 2005, citată în T. Toader, *Constituția României reflectată în jurisprudența constituțională*, Editura Hamangiu, București, 2011, p. 43 (pct. 1).

²⁸ Principiul a fost stabilit în cauze precum *Sunday Times c. Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord*, Hotărârea din 26 aprilie 1979, S.W. c. *Regatul Unit*, Hotărârea din 22 noiembrie 1995, *Rekvenyi contra Ungariei*, Hotărârea din 25 mai 1999, *Rotaru împotriva României*, Hotărârea din 29 martie 2000, *Damman împotriva Elveției*, Hotărârea din 14 mai 2005, pe www.hudoc.echr.coe.int.

²⁹ A se vedea, spre exemplu Decizia nr. 799 din 17 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial nr. 440 din 23 iunie 2011 (p. 29), dată asupra proiectului de lege din anul 2011 privind revizuirea Constituției; Decizia nr. 57 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial nr. 182 din 22 martie 2010, care face trimitere la hotărârea C.E.D.O. *Wingrove c. Regatul Unit*, din 25 noiembrie 1996; Decizia nr. 1127 din 23 septembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial nr. 772 din 18 noiembrie 2010.

4. *Obținerea în mod legal a probelor, garanție a dreptului la un proces echitabil, reprezintă un standard mai favorabil cetățeanului decât cel fixat prin jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în privința probelor obținute ilegal* (parag. 88). Potrivit acestei jurisprudențe, Curtea reține că analiza Curții Europene a Drepturilor Omului vizează caracterul echitabil al procedurii în ansamblul său, care include și analiza modului în care au fost obținute probele, întrucât art.6 din Convenție nu stabilește reguli cu privire la admisibilitatea probelor, aspect care, în mod primar, ține de legislația națională.

Astfel, sarcina Curții nu este aceea de a determina dacă anumite probe au fost obținute nelegal, ci de a stabili dacă o asemenea „nelegalitate” a dus la încălcarea unui alt drept protejat prin Convenție (a se vedea Hotărârea din 11 iulie 2006, pronunțată în cauza *Jalloh împotriva Germaniei*, paragraful 94 și următoarele, Hotărârea din 5 februarie 2008, pronunțată în cauza *Ramanauskas împotriva Lituaniei*, paragraful 52 și următoarele, sau Hotărârea din 17 decembrie 2013, pronunțată în cauza *Szilágyi împotriva României*, paragraful 26 și următoarele).

De notat însă că, potrivit jurisprudenței Curții Europene, în principiu nu este interzisă folosirea în procesul penal a unei probe obținute în mod nelegal, dacă procedura în ansamblul ei este echitabilă, iar inculpatul a avut posibilitatea contestării ei. În asemenea cazuri, este considerată suficientă remedierea încălcării dreptului persoanei acuzate prin constatarea în dreptul intern a încălcării și acordarea de compensații, fără să fie necesară excluderea probei astfel obținute³⁰.

Cu toate acestea, prin admiterea folosirii în favoarea acuzatului a probelor obținute în mod nelegal sau neloial, s-ar crea nelegitim, în favoarea acestuia, o *discriminare* nejustificată obiectiv în raport cu ceilalți participanți la procesul penal, care ar fi privați astfel de efectele principiului egalității de arme, care presupune egalitatea mijloacelor în ce privește părțile, adică posibilitatea ca fiecare dintre acestea să își expună cauza în fața instanței, inclusiv probele de care dispune, în condiții care să nu o dezavantajeze în mod semnificativ față de partea adversă. Acest

³⁰ A se vedea, Nicolae Volonciu ș.a., *op. cit.*, p. 265.

principiu este expresia unui just echilibru între participanți la proces, și se prezintă ca o garanție procedurală extrem de puternică, deși consacrarea acestuia în Convenția Europeană nu este decât implicită.

În mod tradițional, în procedura penală principiul egalității persoanelor în fața legii³¹ îmbracă forma egalității armelor. Egalitatea persoanelor în procesul penal înseamnă că tuturor persoanelor le sunt aplicabile aceleași reguli procesuale și că aceleași organe desfășoară procesul penal, fără ca anumite persoane să fie privilegiate și fără să se facă o discriminare.

În aceste condiții, este esențială asigurarea respectării principiului egalității de arme în procesul penal, obiectiv care, în practică, poate fi atins prin intermediul sancțiunii excluderii probelor nelegale – indiferent dacă sunt în favoarea „acuzatului” sau a altei părți, atribuție care intră, începând cu data de 1 februarie 2014, în primul rând în competența judecătorului de cameră preliminară. În acest scop, noul Cod de procedură penală, a introdus începând cu această dată o nouă instituție – camera preliminară, care se prezintă ca o fază procesuală distinctă de faza urmăririi penale, cât și de faza judecării.

Referitor la faza camerei preliminare, în cuprinsul Expunerii de motive a noului Cod de procedură penală se arată că: „Această instituție de drept procesual penal produce un efect direct, pozitiv asupra celerității soluționării unei cauze penale și înlătură o lacună a actualelor dispoziții procesuale penale, în care examinarea legalității rechizitoriului, a probelor administrate în cursul urmăririi penale împiedică pe durată nedeterminată începerea cercetării judecătorești. În acest context procedura camerei preliminare cuprinde reguli care elimină posibilitatea restituirii ulterioare, în faza de judecată, a dosarului la parchet, datorită faptului că legalitatea probatoriului și a trimiterii în judecată sunt soluționate în această fază. Proiectul instituie competența judecătorului de cameră preliminară în verificarea conformității probelor administrate în cursul urmăririi penale cu garanțiile de echitabilitate a procedurii. Sub acest aspect, legalitatea administrării probelor este strâns și exclusiv legată de

³¹ Art. 16 din Constituție, „Egalitatea în drepturi”, prevede că: „(1) Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări. (2) Nimeni nu este mai presus de lege.”

asigurarea caracterului echitabil al procesului penal. În acest context, dacă judecătorul va constata că se impune înlăturarea mijlocului de probă, deoarece a produs o vătămare esențială drepturilor procesuale ale unei părți, va *exclude* acel mijloc de probă. (...) Prin instituția camerei preliminare, proiectul urmărește să răspundă exigențelor de legalitate, celeritate și echitate a procesului penal, și are ca scop crearea unui cadru legislativ modern, care să înlătore durata excesivă a procedurilor în faza de judecată. Prin reglementarea procedurii camerei preliminare se urmărește rezolvarea chestiunilor ce țin de legalitatea trimerii în judecată și de legalitatea administrării probelor, asigurându-se premisele pentru soluționarea cu celeritate a cauzei în fond. În acest mod, sunt eliminate unele dintre deficiențele care au condus la condamnarea României de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului pentru încălcarea duratei excesive a procesului penal”.

6. Sub aspectul tehnicii legislative, Curtea constată că *este discutabilă plasarea unui text care vizează probele în art.23 din Constituție, obținerea și folosirea probelor vizând procesul echitabil reglementat la art.21 din Constituție* (parag. 90).

Între drepturile consacrate prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului, dreptul la un proces echitabil, enunțat în cuprinsul art. 6, ocupă un loc central, fiind cel mai des invocat în plângerile adresate Curții Europene. Importanța lui este determinată de faptul că în lipsa sa toate celelalte drepturi ar rămâne iluzorii și doar teoretice, fără anumite garanții procedurale care să îi confere individului siguranță și un „adăpost” în fața posibilelor abuzuri ale puterii.

În acest sens, sub influența jurisprudenței europene, procedura penală nu mai este doar o garanție formală, ea are prin ea însăși o importanță fundamentală. Normele procesuale de referință conținute în procedura penală continuă să garanteze regularitatea formală a procedurii, pentru ca procesul să se desfășoare în mod loial. Însă procedura penală a dobândit astăzi o importanță fundamentală, un drept care prevalează asupra oricărei alte considerații: dreptul la un proces echitabil, care este nucleul procedurii penale, devine criteriul de apreciere al respectării de către instanțe a drepturilor substanțiale și,

astfel, devine el însuși un veritabil drept substanțial³².

Constituția României a preluat și reglementează dreptul la un proces echitabil în art. 21 alin. (3), atribuindu-i statut de drept fundamental al statului român, sens în care prevede că „Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil”. De asemenea, în același articol este enunțat dreptul de acces la justiție, stipulându-se că „(1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime. (2) Nici o lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept.”

În jurisprudența dezvoltată pe marginea acestui articol, Curtea Constituțională a arătat că art. 21 din Constituție garantează accesul liber la justiție, cu finalitatea apărării drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale reclamantului, *fără a conține nicio precizare la modul în care acestea urmează a fi dovedite*. Este însă evident că, pentru a fi apărute, ele trebuie să existe, iar existența lor trebuie probată în condițiile prevăzute de *lege*³³. Prin definiție, statul de drept presupune respectarea constituției și a legilor (principiul constituțional al statului de drept)³⁴, fără a distinge între cetățenii români și străini ori apatrizi³⁵. Tocmai de aceea, repararea unui act injust nu se poate realiza decât prin recurgerea la *procedee legale, care să nu contravină dispozițiilor constituționale și obligațiilor ce decurg din tratatele și documentele internaționale pe care statul român și le-a asumat și a căror respectare este obligatorie*, conform dispozițiilor art. 11 și 20 din Constituție³⁶.

Prin urmare, aprecim că ar fi mai indicat ca, în ansamblul reglementării normelor constituționale, o propunere de completare privind probele în procesul penal să fie reglementată în conținutul art. 21 din Constituție, aceasta fiind și recomandarea

³² Ovidiu Predescu, Mihail Udrioiu, *op. cit.*, p. 536.

³³ A se vedea, Decizia nr. 666 din 15 decembrie 2005, publicată în Monitorul Oficial nr. 59 din 23 ianuarie 2005.

³⁴ A se vedea, Decizia nr. 383 din 30 septembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial nr. 1026 din 5 noiembrie 2004.

³⁵ A se vedea, Decizia nr. 1228 din 5 octombrie 2010, publicată în Monitorul Oficial nr. 783 din 23 noiembrie 2010.

³⁶ A se vedea, Decizia nr. 923 din 23 iunie 2009, publicată în Monitorul Oficial nr. 520 din 29 iulie 2009.

Curții, cuprinsă implicit în considerentul de la pct. 90 din Decizia nr. 80/2014.

În orice caz, referitor la modalitatea de completare aleasă de către legiuitorul constituant, apreciem că ajustarea Constituției ar trebui să se facă prin introducerea de noi aliniate sau articole distincte urmate de renumerotare, în ambele cazuri prin evitarea folosirii de indici. Această modalitate de lucru ar fi recomandată pentru a oferi un plus de claritate și rigurozitate normei constituționale, cu toate că tehnica legislativă a folosirii indicilor este permisă de art. 60 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnica legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în 2010.

IV. Concluzii.

Dreptul la un proces echitabil implică în mod corelativ obligația autorităților judiciare penale de a asigura punerea efectivă în practică a acestui principiu. Magistratii – procurori și judecatori – sunt cei care stabilesc veridicitatea probelor, adevărul și pronunță soluțiile, iar partile interesate în proces au dreptul și obligația de a contribui la stabilirea adevărului și îndeplinirea dreptății în cauză.

Acest demers presupune respectarea în același timp a principiului legalității procesului penal, în mod special în materia activității de strângere și administrare a probelor – chintesența oricărui proces penal, cu consecințe directe în operațiunea ulterioară de stabilire a vinovăției celui tras la răspundere penală.

Respectarea acestor principii vitale pentru un proces penal echitabil, sub sancțiunea excluderii probelor obținute cu încălcarea legii, are în primul rând rolul de a spori încrederea cetățenilor în actul de justiție, care, în caz contrar ar putea afirma că justiția devine complicele acțiunilor ilegale ale Poliției și ale autorităților judiciare. Acordând valoare probatorie unor probe obținute în condiții nelegale sau neloiale, chiar în condițiile în care ar

profita acuzatului sau altor părți, s-ar periclita în mod evident aflarea adevărului, s-ar pune la îndoială onoarea, credibilitatea și integritatea justiției, ar exista riscul ridicat de a interveni erori judiciare, procesul având deci toate șansele să devină unul inechitabil.

În activitatea de aplicare a legii, aceste obligații incumbă în primul rând organelor de urmărire penală – mai ales procurorului, în calitatea acestuia de conducător al fazei de urmărire penală, fază în care conform art. 285 alin. (1) C.proc.pen., se strâng probele necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.

În continuare, judecătorul de cameră preliminară verifică legalitatea administrării probelor, urmând ca, în faza judecății, instanța – care dobândește un rol subsidiar în procesul de administrare a probelor, să vegheze cu preponderență ca procedurile ce se desfășoară în fața sa să aibă caracter echitabil, principiul rolului activ nemaifiind consacrat ca atare în Partea generală a noului Cod. În acest scop, dacă apreciază necesar, instanța va putea dispune administrarea și a altor probe decât cele indicate de acuzare sau de apărare.

Nu în ultimul rând, în demersul de modificare sau completare a legii fundamentale legiuitorul constituant are un rol esențial, fiind autoritatea care în cadrul procesului de legiferare are obligația de a ține cont de principiile fundamentale menționate anterior, deopotrivă de principiul constituțional al legalității și de limitele de revizuire cuprinse în art. 152 Constituție, sub sancțiunea invalidării inițiativei de revizuire de către Curtea Constituțională, garantul supremației Constituției.

CONTRACTUL SOCIAL ȘI PROBLEMATICA DREPTURILOR OMULUI FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU POSTMODERNITATEA

MIHAI-BOGDAN MARIAN

Abstract:

The common origins which the contractual theories share with human rights issues, both emerged at the turn between the Middle Ages and modernity which reveals that they come to make sense and meaning only some by others. Throughout the Middle Ages– modernity – post modernity substantive issues that have constituted the initial landmarks for contractual theories and regulation of human rights, such as sovereignty, nationality and citizenship, the traditional family, the nation, the state etc. have undergone a long process of transformation and redefinition. Thus, in light of new realities, the question arises how the contractual theories themselves would be redefined together with the human rights issue, so that they should not end up as mere form without content.

Keywords: social contract, human rights, Middle Ages, modernity, post modernity

Abstrait:

Les origines communes que les théories contractuelistes partagent avec les questions relatives aux droits de l'homme émergées simultanément au tournant du Moyen Age et de l'époque moderne – mettent en lumière le fait qu'elles n'ont de sens que les unes par rapport aux autres. Tout au long de la modernité et de la postmodernité, les questions de fond qui ont constitué les repères initiaux pour les théories et la réglementation des droits de l'homme, tels que la souveraineté, la nationalité et la citoyenneté, la famille traditionnelle, la nation, l'État, etc. ont subi un long processus de transformation et de redéfinition. Ainsi, à la lumière des nouvelles réalités, la question se pose comment les théories contractualistes elles-mêmes seraient redéfinies en même temps que la question des droits de l'homme, de sorte qu'elles ne deviennent pas une simple forme sans contenu.

Mots-clés: contrat social, droits de l'homme, Moyen-âge, de la modernité, postmodernité.

Perspectivă introductivă

Reglementările juridice în materia drepturilor omului se află într-o strânsă și reciprocă interdependență cu teoriile contractualiste¹ și

¹ Germeni ai teoriei contractului social putem regăsi încă din antichitate, în *Republica* sau *Dialogul Criton* ale lui Platon, în ultimul caz fiind evidențiată atitudinea de nezdruccinat a lui Socrate (470 îen-399 îen), care alege să se supună legilor Atenei chiar și în ipoteza de a-i fi aplicată pedeapsa cu moartea. Cu toate acestea, cavalerii de necontestat ai acestei teorii sunt cei trei reprezentanți de marcă ai Iluminismului, Thomas Hobbes (1588-1679), John Locke (1632-1704) și Jean Jacques Rousseau (1712-1778). Esența teoriilor contractualiste rezidă în compromisul făcut între indivizi pe bază de înțelegeri voluntare, reciproce și raționale pentru a se constitui ca și societate, sens în care, aceștia aleg să își asume obligații sociale și să renunțe la unele drepturi și libertăți individuale, pentru a se putea bucura în schimb cu toții, în mod egal, de drepturile și beneficiile aferente condiției de cetățean al societății de referință. Dezvoltări contractualiste pot fi găsite și la autori mai recentți, precum John Rawls *A Theory of Justice* (1972) sau David Gauthier *Morals by Agreement* (1986).

corolarul acestora reflectat de principiul separației puterilor în stat², în virtutea rădăcinilor lor comune, care descind deopotrivă de la cumpăna dintre evul – mediu și modernitate. Astfel, preocuparea pentru drepturile omului și modalitățile de reglementare a contractului social în vederea asigurării și garantării acestora o regăsim ca o constantă pe agenda marilor filosofi ai Secolului Luminilor, ale căror idei au

² Cel care a enunțat pentru prima dată acest principiu a fost John Locke în *Al doilea tratat despre guvernământ* (1690), iar cel care l-a desăvârșit a fost un alt reprezentant de marcă al Iluminismului, respectiv, Charles de Secondat, Baron de Montesquieu (1689-1755) în *Despre spiritul legilor* (1748). Principiul separației puterilor în stat, în forma separării între puterea legislativă, judecătorească și executivă, reprezintă una dintre regulile fundamentale de funcționare ale statului modern și presupune că puterea de stat nu trebuie să se concentreze într-o singură mână / instituție, ci trebuie împărțită între mai multe puteri / instituții între care să existe un control și un echilibru reciproc și permanente.

fundamentat și animat întregul val revoluționar ce a marcat profunde transformări sociopolitice care au însoțit trecerea lumii de la evul – mediu la modernitate. Despre respectivul parcurs, din perspectivă sociopolitică, putem spune că a fost deschis de Revoluția Britanică din anul 1640 (finalizată prin „*Glorioasa Revoluție*” din 1688)³, precum și că momentul său de apogeu a fost atins odată cu Revoluția Franceză de la 1789, în urma căreia Adunarea Stărilor Generale din Franța a emis *Declarația drepturilor omului și cetățeanului*. Evoluțiile⁴ care au urmat momentului Revoluției franceze de la 1789 au făcut ca problematica drepturilor omului să devină prioritară pe agenda afacerilor internaționale, găsindu-și până la urmă consacra în *Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite de la 10 septembrie 1948*, reper fundamental pentru sistemele normative ale structurilor politico-administrative de pretutindeni, sub sancțiunea aplicării dreptului internațional⁵. În același sens, al perenității peste secole, teoriile contractualiste și principiul separației puterilor în stat constituie astăzi și ele repere fundamentale în organizarea politico-administrativă a unităților statale de pretutindeni.

Originile comune pe care teoriile contractualiste le împărtășesc cu problematica drepturilor omului relevă faptul că acestea ajung să capete sens și semnificație doar unele prin altele. Mai mult decât atât, dat fiind că reperul lor de fond îl constituie dezideratul de armonizare și reglementare a tensiunilor sociale generate de inechitățile

³ Deși din perspectivă sociopolitică șirul de evenimente inițiat în Insulele Britanice prin Revoluția de la 1640 și finalizat prin restaurația monarhiei în formă constituțională asociată *Glorioasei Revoluții* din 1688-1689 constituie un moment de cotitură pentru sistemele de organizare sociopolitică de pretutindeni, din punct de vedere istoric, startul mișcărilor revoluționare care au deschis drumul către modernitate a fost dat ceva mai devreme, de revoluția izbucnită în anul 1556 în Țările de jos. A se vedea Bădărău, C.G., Filimon, A. și Cliveti, G. (2015) *Europa Modernă*. Iași, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Istorie. Online disponibil la <http://history.uaic.ro/wp-content/uploads/2012/12/2014EUROPA-MODERNA.pdf>, pp. 4-20.

⁴ Războaiele napoleoniene (1799–1815), Primăvara națiunilor (1848), Primul război mondial (1914–1918), Al doilea război mondial (1939–1945).

⁵ Unul din principiile universale de Drept consacră prioritatea dreptului internațional, respectiv a convențiilor internaționale la care statul este parte, în fața celui național, fiind statuat ca atare în constituțiile statelor lumii.

socio-economice și politice din societățile umane, tocmai prin obiectivarea prin instituții a unui cadru legal care să împiedice apariția și manifestarea unor asemenea inechități, deslușirea rațiunilor efective pe care se întemeiază acestea necesită și o contextualizare în realități sociopolitice de referință cât se poate de concrete. Astfel, atât primele dezvoltări consecutive în aceste problematici, pe care le datorăm Secolului Luminilor, cât și metamorfozele lor ulterioare, pe care astăzi le regăsim în organizarea și funcționarea politico-administrativă a statelor lumii capătă cu adevărat relevanță doar prin raportare la contextul sociopolitic contemporan lor, în care își găseau sau, după caz, își găsesc fundamentarea și aplicabilitatea.

În sensul celor de mai sus, o contextualizare sumară a teoriilor iluministe referitoare la contractul social, principiul separației puterilor în stat și drepturile omului ne relevă faptul că momentul apariției și consacării acestora ca repere universale ale umanității corespunde perioadei istorice care se asociază cu trecerea de la sistemele monarhice absolutiste ce funcționau în baza dreptului feudal, la regimurile de stat constituționale întemeiate pe ideea de suveranitate națională, vot universal și parlamentarism prin reprezentare, precum și cu trecerea societăților agricole, medievale, la stadiul de dezvoltare industrială, modern. De asemenea, aceeași contextualizare ne arată că accesarea societăților umane în modernitate a presupus două mari căi distincte, una dintre ele având ca reper „*Glorioasa Revoluție*” din 1688, iar cealaltă Revoluția Franceză de la 1789. Nu în ultimul rând, ar trebui să ținem cont și de faptul că perioada respectivă este una a marilor expansiuni coloniale, fapt care a influențat ulterior, este drept că și cu prețul a două conflagrații mondiale, în mod covârșitor internaționalizarea teoriilor contractualiste și a problematicii drepturilor omului. Tot astfel, venind către zilele noastre, descoperim cum gradul de complexitate a relației dintre teoriile contractualiste și drepturile omului devine din ce în ce mai ridicat prin raportare la transformările sociopolitice și economice antrenate de noua perioadă de tranziție în care se află umanitatea, de la epoca modernă către postmodernitate. Postmodernitatea, ea însăși, se definește cu prioritate tocmai prin pronunțatele tendințe de destructurare și redefinire a fondurilor și formelor

consacrate pe parcursul modernității, sens în care astăzi asistăm la reconfigurări și reconceptualizări inclusiv ale unor noțiuni reper în problematica teoriilor contractualiste și a drepturilor omului, precum cele de suveranitate, națiune, cetățenie, familie etc.

Asupra acestor momente importante în apariția și evoluția problematicilor aferente teoriilor contractualiste și drepturilor omului vom încerca să ne canalizăm atenția în cele ce urmează, pentru a surprinde câteva dintre implicațiile transformărilor antrenate în această materie de evoluțiile planului sociopolitic și economic de referință.

Teoriile contractualiste și drepturile omului – modelul britanic

La fel ca și celelalte societăți contemporane ei, societatea britanică a secolului XVII era caracterizată de puternice inegalități sociale, corpul social al națiunii fiind mult mai cuprinzător decât corpul politic propriu-zis al acesteia, din care făceau parte doar clerul, aristocrația nobiliară și cavaleriească⁶ și reprezentanții orașelor, reuniți sub cupola parlamentului care inițial se subordona coroanei regale, în calitate de deținătoare absolută a suveranității de stat. Parcursul revoluționar asociat intervalului 1640-1689 marchează atât distanțarea parlamentului față de coroană, cât și reconcilierea realizată până la urmă între acestea prin împărțirea suveranității între coroană și parlament odată cu restaurarea monarhiei în formă constituțională prin „*Glorioasa revoluție*” din 1688. Astfel, principiul separației și echilibrului puterilor în stat ajunge să se afirme ca și model de guvernare prin care pot fi garantate drepturile și libertățile tuturor membrilor corpului social, precum și participarea lor la exercitarea suveranității în calitate de cetățeni⁷. În acord cu acest principiu, acum regele domnește dar nu mai

⁶ La origini, aristocrația nobiliară se întemeia pe proprietatea funciară, incluzându-i pe seniorii feudali, spre deosebire de cea cavaleriească care era o aristocrație militară, fiind asociată cu meșteșugul armelor și, în același timp, subordonată seniorilor feudali. Ulterior, cele două categorii se vor contopi într-una singură atât în virtutea împroprietăririi cavalerilor ca urmare a serviciilor militare prestate, cât și datorită apariției unei noi aristocrații intermediare, constituită din deținătorii de mari capitaluri financiare obținute din practicarea comerțului.

⁷ În 1689 Parlamentul Englez adoptă *Bill of Rights* – *Declarația drepturilor* – document prin care sau pus bazele monarhiei constituțional – parlamentare, marcând astfel constituirea statului englez modern.

guvernează, iar puterea executivă revine unui cabinet condus de primul-ministru, care se subordonează legislativului configurat sub forma parlamentului bicameral, constituit din Camera Lorzilor, care reunește reprezentanții clerului și nobilimii (membri ereditari sau numiți de rege), și Camera Comunelor, care îi include pe reprezentanții orașelor și comitatelor (membri aleși prin vot cenșitar uninominal pe circumscripții electorale). Peste mai bine de două secole, în 1918, votul va deveni universal în adevăratul sens al cuvântului, drept de vot fiind acordat inclusiv femeilor, iar monarhia constituțional – parlamentară în forma adoptată de britanici va rămâne un exemplu de guvernare viabilă și performantă până în zilele noastre.

Experiența britanică ne relevă modelul de succes al realizării consensului social între toate categoriile sociale care dădeau consistență societății britanice de sfârșit de ev – mediu, prin recunoașterea reciprocă pe care acestea și-au acordat-o ca parteneri de dialog social și politic în administrarea comună a treburilor publice. De asemenea, ea ne relevă faptul că drepturile individuale ajung să capete relevanță doar prin raportare la suportul comunităților naturale de apartenență ale indivizilor, care se regăsesc reprezentate ca atare în structurile politico-administrative ale țării. Importanța socială a comunităților în garantarea drepturilor individuale este consacrată inclusiv prin sistemul legislativ britanic cunoscut sub denumirea de *common law*. Consensul realizat de societatea britanică o va propulsa către statutul de primă putere economico-financiară și politică a lumii, iar acest statut, contextualizat cu perioada marilor expansiuni coloniale, va asigura transformarea vechii elite britanice într-o veritabilă elită globală și, respectiv, transformarea națiunii britanice într-o națiune de anvergură globală. Astfel, Imperiul Britanic al sfârșitului de secol XIX devine prototipul actualei lumi globalizate și principalul izvor al paradigmei globalizării.

Un altfel de contract social – modelul francez

După esca de pe continentul american⁸, ideile revoluționare ajung să cuprindă Franța. De aici,

⁸ Revoluția americană (1763–1791).

prin intermediul campaniilor napoleoniene, ele se vor propaga către restul continentului european.

Dacă în cazul britanic am asistat la o împărțire a suveranității între coroană și celelalte componente reprezentative ale națiunii, modelul de tranziție revoluționară cunoscut de societatea franceză ne oferă imaginea unui transfer total de suveranitate dinspre coroană către națiune, însoțit de decăderea completă a aristocrației și clerului din drepturile și privilegiile deținute anterior. Mai departe, națiunea, întruchipată în cea de *a treia stare*⁹, în calitatea sa de categorie socială numeric majoritară, a extrapolat exercițiul efectiv al suveranității către instituțiile sale reprezentative, a căror definire, ocupare și funcționare au căutat să graviteze în jurul principiului meritocrației și utilității sociale. Astfel, ajunge să ia naștere o nouă elită, meritocrată, provenită din rândurile națiunii¹⁰, iar coroana regală se vede în cele din urmă decăzută complet din drepturile sale politice, spre a face loc afirmării modelului de guvernare republican, în cadrul căruia separația și echilibrul puterilor în stat se realizează între parlament, guvern, președinte și putere judecătorească. Modelul francez oferă imaginea unei resetări complete a societății și astfel deschide calea către realizarea unei uniformizări sociale reflectată în chiar celebrul slogan al Revoluției de la 1789 – „*libertate, egalitate, fraternitate*” –, spre deosebire de cel britanic care, din contră, a ales să recunoască și să prezerve ca atare vechile componente ale societății, acordându-le drepturi politice fiecareia în chiar atributele sale constitutive.

⁹ Societatea franceză pre-revoluționară era structurată pe principiul celor trei stări: Starea 1 – clerul catolic, Starea 2 – nobilimea, Starea 3 – burghezia, țărani și lucrătorii urbani.

¹⁰ Bazele noii elite franceze vor fi puse în scurta perioadă de imperatorat a lui Napoleon. În acest sens, A. Lușor arată că „în 1803, Napoleon creează o nobilime a imperiului, diferită de vechea aristocrație prin lipsa privilegiilor tradiționale și prin caracterul meritocratic. Sunt create, așadar, 3600 de demnități nobiliare: cavaleri, baroni, miniștri, senatori etc., creînd astfel o clasă aristocratică artificială dependentă de regimul imperial. (A. Lușor, *Societatea franceză în timpul Imperiului napoleonian*, disponibil online la http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/societatea-franceza-timpul-imperiului-napoleonian, accesat la 31.03.2016). Principiul meritocrației fusese introdus anterior prin chiar articolul 1 al Declarației drepturilor omului și cetățeanului astfel „*Oamenii se nasc și rămân liberi și egali în drepturi. Deosebirile sociale nu pot fi întemeiate decât pe utilitate publică.*”.

Experiența franceză, în virtutea restructurării din temelii a societății pe principiile libertății, egalității și fraternității, ne-a oferit *Declarația drepturilor omului și cetățeanului*. Totodată, din tumultul tranziției societății franceze de la sistemul monarhic la cel republican, moștenim conceptele de *stânga* și, respectiv, *dreapta*, în funcție de care este structurat câmpul politic al societăților prezentului¹¹. Apoi, calea deschisă prin Revoluția franceză, de resetare din temelii a societății, sub impactul transformărilor atrase de industrializare și al ideologiilor care promovau ingineriile sociale de tip utopic ce au marcat secolul XX, a făcut posibilă mai târziu apariția societăților socialist-comuniste. Tot astfel, ambalarea de către Marx¹² și Engels a idealurilor revoluționare franceze de libertate, egalitate, fraternitate într-o logică internațională, cu pronunțat caracter economic, va ajunge să dea naștere nu mai puțin celebrului slogan de mai târziu „*proletari din toate țările, uniți-vă!*”.

Așadar, dacă în varianta britanică garantarea și realizarea drepturilor individuale se înfăptuiesc în cadrul și prin intermediul comunităților tradiționale de apartenență, fiecare dintre acestea găsiindu-și o reprezentare politică corespunzătoare la vârful statului, în varianta franceză drepturile individuale își găsesc realizarea în cadrul și prin intermediul societății de ansamblu, a cărei expresie din punct de vedere politic va fi reflectată de voința majorității, metamorfozată în organizarea de stat de tip republican. Mai târziu, în dezvoltările extreme de tip totalitar, organizarea pe model republican va migra către anomalii sociopolitice în cadrul cărora statul nu se va mai constitui ca o expresie a societății prin care este garantată afirmarea drepturilor individuale, ci va ajunge să adopte modele utopice și să experimenteze inginerii sociale străine societăților de referință, constituindu-se ca o formă de autoritate tutelară, supremă, care în loc să ajute personalitățile individuale să se afirme va veni să le strivească.

¹¹ Încercarea de reconciliere dintre coroană și națiune din anul 1791, care a adus în centrul dezbaterii politice problema dreptului de veto al regelui, a scindat Adunarea Națională în partizani ai drepturilor coroanei, care s-au poziționat la dreapta președintelui Adunării, și opozanți, care s-au situat la stânga acestuia.

¹² A se vedea Marx, K., Engels, F. (2006) *Manifestul Partidului Comunist*. București, Ed. Nemira.

Teoriile contractualiste și drepturile omului în creuzetul modernității

Intrarea în modernitate ne oferă imaginea unor societăți încă agricole, preponderent localizate și, prin aceasta, caracterizate printr-un pronunțat caracter etnic. În urma Păcii de la Westfalia (1648), considerată a fi momentul de origine al configurării sistemului modern de state, respectivele societăți ajung să se constituie ca unități politico-administrative în matca marilor feude, fundamentate pe trei mari piloni de rezistență, respectiv, 1) biserica, 2) coroana, împreună cu aristocrația militară aferentă ei, și 3) populația etnică locuitoare între granițele feudei¹³. Cei trei piloni ai noilor societăți vor fundamenta însăși structura socială a acestora, reflectată cel mai fidel în sistemul celor trei stări ale societății franceze pre-revoluționare.

Prin raportare la *Declarația drepturilor omului și cetățeanului* din 1789, acest tablou al unor societăți încă agricole, puternic etnicizate și ghidate de morala creștină este deosebit de relevant pentru înțelegerea rațiunilor care au stat la baza teoriilor contractualiste și reglementării drepturilor omului. În acest sens, în primul rând, el evidențiază fundamentele etnice ale națiunilor moderne europene și ale ideii de suveranitate națională¹⁴, pe care se va întemeia mai târziu, în urma primei conflagrații mondiale, organizarea lumii pe principiul statelor naționale și al neamestecului extern în treburile interne ale acestora. Apoi, el relevă fundamentarea inițială a drepturilor naturale și inalienabile ale omului – *libertatea, proprietatea, dreptul la siguranță și la rezistență la opresiune*¹⁵ – în morala creștină și

¹³ Această structură socială relevă ea însăși o logică de configurare a ierarhiilor sociale tributară principiului etnic, în sensul că, după prăbușirea Imperiului Roman, vechile elite latine în Occident și, respectiv, bizantine în Orient au căutat să-și rezerve monopolul vieții clericale, orientându-i pe noii cuceritori, constituiți ca o nouă aristocrație militară, către exercițiul autorității pământești pe care discret o tutelau, prezervând astfel ceva din vechea orânduire imperială. Reformele protestante în Occident au atras pierderea monopolului latin asupra vieții clericale și subordonarea bisericii către acei principii protestanți, de origine germanică, proaspăt emancipați de sub autoritatea papală. În mod similar, cucerirea otomană a Bizanțului și expansiunea Islamului în Orient au făcut ca monopolul vieții clericale să se spargă și să migreze tot mai mult către lumea slavă.

¹⁴ Articolul 3 al Declarației stipulează că „Principiul oricărei suveranități rezidă în principal în națiune; nicio entitate, niciun individ nu pot exercita o autoritate care nu emană în mod explicit de la ea.”

ideea de familie patriarhală tradițională, capabilă să susțină economia de tip agrar a vremii. Prin urmare, la origine, teoriile contractualiste și reglementările în materia drepturilor omului s-au dezvoltat și s-au articulat în funcție de reperele date de morala creștină, familia tradițională și națiune, înțeleasă în primul rând ca și comunitate etnică. Pe cale de consecință, și relația individ – societate – stat ajunge să se configureze în paradigmele date de teoriile contractualiste și drepturile omului pornind de la sfera privată ce se configurează în jurul familiei tradiționale guvernate de figura tatălui¹⁶, comunitățile etnice și structura de clase specifică perioadei medievale.

Însăși tânăra națiune americană, ca și excepție care totuși vine să confirme regula, caută să se edifice și să se legitimeze ca atare printre celelalte națiuni ale lumii pornind de la aceleași repere de fond. Acolo unde istoria nu o ajută, ea se ajută singură, creându-și propria istorie, în sensul că dacă „*etnicitatea americană*” nu își poate găsi o fundamentare istorică ea își va găsi una rațional-economică, cu valențe universaliste, dar care, în același timp, va fi asociată strict geografiei locului, prin aceasta omologându-și specificul ca și particularitate națională. Această excepție de la regulă, treptat, va deveni un exemplu de urmat care, împreună cu industrializarea și urbanizarea excesive ce vor atinge toate societățile lumii pe parcursul modernității, va contribui la erodarea fondului formelor anterioare, golindu-le practic de conținutul ce obișnuia să le definească.

Astfel, pe parcursul modernității, industrializarea și urbanizarea vor înlesni reconfigurarea structurii etnice a societăților pe principii rațional-economice¹⁷, inițiind un trend de uniformizare socială pe care se vor înscrie în cele din urmă majoritatea națiunilor lumii. Sintetizând printre transformările macro-structurale pe care modernitatea le-a adus societăților medievale, putem

¹⁵ Articolul 2 al Declarației prevede că „*Scopul fiecărei asociații politice este conservarea drepturilor inalienabile ale omului. Aceste drepturi sunt libertatea, proprietatea, dreptul la siguranță și la rezistență la opresiune.*”

¹⁶ Potrivit lui Rousseau „*Familia este deci, dacă vreți, primul model al societăților politice: șeful este o imagine a tatălui, iar poporul o imagine a copiilor; fiind născuți cu toții liberi și egali, ei nu înstrăinează libertatea decât în folosul lor. (...)*”. A se vedea Rousseau, J.J., *Contractul social*, Ed. Antet.p.7.

¹⁷ Desigur cu unele excepții notabile precum societatea britanică și celelalte care i-au urmat exemplului, unde o elită ce poate revendica linia de descendență etnică a reușit să își preserveze dreptul de coexista cu celelalte categorii sociale modelate sub impactul criteriilor rațional-economice.

reține următoarele: a) populația etnică rurală este dislocată din arealele tradiționale de manifestare și migrează tot mai mult către zonele urbane industrializate; b) modelul familiei tradiționale extinse, care susținea economia de tip agrar, face loc modelului familiei nucleare, constituită de regulă din părinți și cel mult doi copii, mult mai adaptat stilului de viață urban și noii economii de tip industrial; c) valul revoluționar de la 1848 și prima conflagrație mondială vor consacra principiul suveranității naționale, al neamestecului extern în treburile statului și al balanței de putere între state ca expresii ale organizării politico-administrative a națiunilor (încă etnice); d) acolo unde consensul social între vechile componente ale sistemului de clase medieval nu a fost posibil, succesiunea evenimentelor va fi marcată de revoluția burgheziei împotriva aristocrației nobiliare și clericale, urmată de revoluția proletariatului industrial împotriva burgheziei; e) contractul social dintre cetățean și stat presupune subsumarea interesului individual interesului public general, al națiunii, care îi garantează existența și îi asigură afirmarea; f) femeia este atrasă în câmpul muncii asociat sferei publice și obține drept de vot; g) sfera privată aferentă familiei este tot mai restrânsă, iar în paralel se configurează un spațiu public comun tot mai larg, tutelat de stat, care preia multe dintre sarcinile și atribuțiile familiei tradiționale tocmai în virtutea contractului social; h) câmpul politic al societăților începe să se structureze tot mai mult pe criterii economice¹⁸, dând naștere unei noi mari categorii sociale, aceea a muncitorilor urbani industriali; i) vechiul sistem de clase al societăților medievale sfârșește prin a se topi în ansamblul noilor societăți industriale, determinând o polarizare a acestora în lucrători și, respectiv, proprietari ai capitalului de producție;

¹⁸ În acest sens, dacă pe de o parte exemplul parlamentului bicameral britanic ne relevă o cameră superioară aristocratică, ai cărei membri au un drept de reprezentare ereditar sau sunt numiți de către coroană, găsindu-și o fundamentare istorico-etnică, și, respectiv, o cameră populară, ai cărei membri sunt aleși prin vot popular, pe de altă parte noile parlamente republicane fie renunță la a avea camera superioară, adoptând un model unicameral, fie subscriu unui model bicameral, în care însă camera superioară este golită de conținutul său aristocratic-ereditar, deoarece și membrii acesteia sunt aleși tot prin vot popular, având mandate limitate. Apoi, restructurarea societăților modernității pe principii rațional-economice va dilua și mai mult rațiunile etnice pe care se fundamenta vechea structură a acestora și câmpul politic aferent lor. Așa apar noi categorii sociale, care se grupează și se structurează acum în principal pe criterii economice. Dacă inițial câmpul de reprezentare

j) conceptul de naționalitate în accepțiunea sa medievală centrată pe etnicitate, ajunge să fie tot mai mult asimilat celui de cetățenie, acesta din urmă mutând treptat accentul de pe componenta etnică pe relația contractuală dintre individ și stat, în cadrul căreia până la urmă etnicitatea va ajunge să își piardă relevanța – conceptul de națiune etnică este înlocuit cu cel de națiune civică.

Concluzionând față de cele de mai sus, putem spune că modernitatea a răsturnat complet premisele inițiale ale teoriilor contractualiste și, prin aceasta, logica de configurare a drepturilor omului și cetățeanului, precum și modalitatea de grantare a acestora. În același sens, dincolo de transformările socio-economice și politice anterior subliniate, perioada de apogeu și decădere a marilor imperii coloniale va antrena, ca o consecință suplimentară a modernității, contactul și amestecul din ce în ce mai pronunțat al unor populații foarte diferite din punct de vedere etnic și cultural. Faptul va dilua tot mai mult rațiunile etnice de configurare a planului social, introducând în scenă tema actorului social rațional care

politică era împărțit în stânga și dreapta, respectiv în partizani ai privilegiilor coroanei, asociați aristocrației nobiliare și clericale, și progresiști care doreau abolirea acestor privilegii, asociați în principal micii burghezii, lucrătorilor urbani și țăranilor, dezvoltarea industriei urbane va duce la apariția unei noi mari categorii sociale, a muncitorilor industriali, care își va găsi orientarea și reprezentarea politică în doctrinele și partidele politice situate în partea stângă a eșichierului politic, îndreptată către noile realități sociale. În sens contrar, în ceea ce privește populația rurală, care a continuat să trăiască într-o logică economică preponderent agrară, aceasta va ajunge să se reorienteze până la urmă către doctrinele și partidele politice de dreapta, nu neapărat pentru că își va reconsidera atitudinea față de vechile privilegii ale regalității, ci pentru că stilul de viață rural își găsea fundamentarea în continuare mai degrabă în realitățile medievale de altă dată, iar privilegiile obținute de această categorie socială nu ar fi putut fi garantate decât prin raportare la acele realități și la partenerii de dialog social și politic pe care i-a avut inițial și care i-au oferit respectivele garanții. În această nouă logică, de sorginte rațional-economică, fosta mică burghezie, asociată inițial locuitorilor burgurilor medievale, care acum se transformau treptat în mari orașe industriale, văzându-se copleșită de noul proletariat urban muncitoresc de orientare socialistă, de stânga, va căuta să-și prezerve și ea vechile privilegii care îi asiguraseră în perioada anterioară autonomia atât față de coroană, cât și față de marii seniori feudali, orientându-se preponderent către doctrinele și partidele politice liberale, de centru-dreapta. Cât privește vechea aristocrație medievală, cu excepțiile notabile oferite de societatea britanică și cele câteva care i-au urmat exemplul, unde această categorie a găsit premise favorabile pentru a căpăta o anvergură globală, practic a dispărut din câmpul social și politic, fiind eradicată sau asimilată de celelalte categorii sociale eminate de noile realități.

vine să îl înlocuiască pe cel de descendență etnică ori aflat sub imperiul dogmelor religioase. Totodată, aceste realități vor crea premisele largirii perspectivei asupra teoriilor contractualiste și problematicii drepturilor omului, de la planul local, național, la cel global, internațional.

Câteva dintre provocările postmodernității

Tranziția umanității de la modernitate către postmodernitate este marcată de ororile asociate celei de-a doua conflagrații mondiale, precum și de abuzurile și crimele ce au urmat, consemnate de istorie în sarcina sistemelor politice de tip totalitar. Aceste realități nefaste vor compromite definitiv ideea de etnicitate, precum și realitățile sociopolitice și economice configurate în baza criteriilor etnice. În acest sens, către finele modernității vor apărea tot mai multe tendințe de limitare a suveranității naționale de stat, tocmai în virtutea imperativului de respectare a drepturilor omului, înțeles acum în primul rând ca actor social rațional. Astfel, în urma celei de-a doua conflagrații mondiale, drepturile omului vor fi redefinite într-o nouă logică, de acum internațională, fiind statuate ca atare în Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată de Adunarea Generală a ONU în anul 1948. Pe această cale, în cadrul relației cetățean – stat – comunitate internațională de state, practic recunoașterea și acceptarea suveranității naționale a statului vor fi condiționate de respectarea drepturilor omului, garantate și protejate sub cupola dreptului internațional, indiferent de originea etnică, apartenența religioasă, convingerile politice ori statutul economic ale indivizilor. Totodată, se definitivează, cel puțin din punct de vedere conceptual, golirea noțiunii de cetățenie de conținutul său etnic și consacrarea cetățeniei în primul rând ca o relație de tip contractual între individ și stat, indiferent de profilul național inițial al statului ori originea etnică a indivizilor.

Apoi, prăbușirea *Cortinei de fier*, asociată valului revoluționar anticomunist (1989–1991), precum și *Primăverile arabe* (2010–2011) împreună cu interacțiunea ce a urmat între popoarele de confesiune islamică și cele de religie creștină vor consemna prăbușirea la scară largă a sistemelor de tip totalitar. Totodată, evoluțiile asociate acestor momente, care practic dau astăzi conținut noțiunii de globalizare, vor răsturna complet principiul suveranității naționale de stat și al neamestecului extern în treburile interne ale statelor, introducând pe agendă conceptul de

suveranitate limitată, menit să justifice intervenția externă împotriva sistemelor politice totalitare care încalcă drepturile omului. În același sens se configurează tot mai multe suprastructuri politico-administrative, transnaționale, care vin să limiteze pe multiple planuri, de la politici economice, până la politici de apărare, exercitarea suveranității de stat. De asemenea, această perioadă istorică vine să releve tot mai mult profilul unui nou tip de actor cu anvergură suprastatală, în forma corporațiilor transnaționale. Prin urmare, instituțiile postmodernității și avântul corporațiilor transnaționale vin să golească de conținut și mai mult contractul social stabilit odinioară între cetățean și stat.¹⁹

În paralel, planul social alocat sferei vieții private va continua să se răstrângă pentru majoritatea locuitorilor mapamondului, inițial pentru a lăsa suficient spațiu de manifestare sferei publice aferente societăților statale, circumscris realizării interesului public general, pentru ca mai apoi, acestea din urmă să se dilueze tot mai mult în cadrul unei sfere publice cu caracter global, care vine să comprime și mai mult sfera privată, în virtutea avântului concepțiilor neolibérale care mută centrul de greutate al construcției sociale de pe familie pe individ. Iar aceste tendințe se accentuează și mai mult sub impactul noilor tehnologii care fac posibilă generarea unei sfere publice virtuale de dimensiuni globale, în cadrul căreia indivizii de pretutindeni sunt tot mai mult captați spre relaționare în detrimentul relațiilor fizice concrete și gestionabile în mod conștient și rațional.

Dar, dincolo de toate acestea, provocările cele mai însemnate pe care postmodernitatea le poartă cu sine rezidă în faptul că aceste mutații majore, care pe fond reflectă însăși disoluția lumii vechi, au eșuat

¹⁹ Antagonismul vocațional dintre stat, ca formă de organizare politico-administrativă, și globalizare, ca ansamblu de fenomene care interconexează planurile de pretutindeni, este surprins de Bernard Guillochon în următorii termeni: „*Deschiderea totală a frontierelor pentru mărfurile străine reprezintă un pericol pentru anumite ramuri incapabile să suporte această concurență. Chiar dacă apărătorii necondiționați ai economiei de piață susțin că țările ar avea de câștigat dacă ar accepta importurile și s-ar reorienta către noi producții, este clar că alte imperative trebuie luate în considerație. Unul din rolurile statului constă tocmai în protejarea anumitor sectoare fragile, în permiterea reconversiilor și în asigurarea independenței naționale în domenii considerate prioritare. Statele apar deci, cel mai adesea, ca agenți susceptibili de a pune bețe în roate procesului de globalizare.*” A se vedea Guillochon, B. Globalizarea, o singură planetă, proiecte divergente. București, Ed. Rao. 2003, p.44.

într-o formă de conflict atipic, în care se îmbină provocările teroriste cu mișcările revoluționare și intervențiile militare externe și care tinde să se generalizeze, concomitent favorizând apariția unor fluxuri migratorii de anvergură, susceptibile a modifica în întregime fața lumii de odinioară. Această nouă formă de conflict atipic se edifică ca o excepție de la regula generală dată de vechiul contract social, prin raportare la care, în condițiile în care interesul public general se vede amenințat, poate justifica o restrângere temporară a drepturilor și libertăților individuale, până la înlăturarea amenințării. Tendințele de permanentizare a acestei excepții de la regulă converg către a o transforma pe ea însăși în regulă (a se vedea spre exemplu Patriot Act din SUA după 11 septembrie 2001 sau Starea de Urgență instituită în Franța după atentatele din anul 2015), principala consecință a acestei stări de lucruri traducându-se practic într-o suspendare de facto a contractului social.

În loc de concluzii

Dincolo de contractul social circumscris planului statal, edificat la finele evului-mediu, și în paralel cu consacrarea acestuia pe parcursul modernității, s-a structurat, în mod discret, mai mult sau mai puțin voit, și un supracontract social de anvergură globală, a cărui existență devine tot mai evidentă în postmodernitate. Astfel, o nouă societate globală pare că se ridică pe umerii umanității, redefinind complet vechile societăți aferente statelor naționale. Și în mod automat, noi categorii sociale emană în detrimentul altora. Se structurează o nouă elită globală și, în paralel cu aceasta, un nou proletariat, la fel de global, dar mult mai puțin conștient de locul și rolul ce-i revin în actuala structură a lumii. Astfel, premisele inițiale ale contractului social în funcție de care erau conferite garanții referitoare la recunoașterea și respectarea drepturilor naturale ale omului au suferit răsturnări succesive, modificând și pe formă și pe fond atât natura contractului cât și pe cea a părților contractante. Mai mult decât atât însăși esența drepturilor naturale a suferit modificări importante, un exemplu în acest sens fiind problematica actuală a drepturilor minorităților sexuale și a căsătoriilor homosexuale, care în niciun caz nu își poate revendica vreo legătură cu drepturile naturale avute în vedere la momentul inițial de părinții teoriilor contractualiste, ele ținând exclusiv de esența noilor realități, specifice postmodernității.

În sensul celor de mai sus, remarcăm cum bazele teoriilor contractualiste și ale dreptului omului au avut în vedere garantarea drepturilor

individului în relația cu statul prin raportare la comunitățile lor de apartenență, date de vechiul sistem de clase medieval (modelul britanic). Apoi, comunitățile inițiale ajung să se topească în colectivități, iar drepturile omului în cadrul contractului cu statul ajung să fie garantate de către societatea de ansamblu, prin voința majorității (modelul francez). Mai târziu, statul se va desprinde de societate, iar aceasta din urmă nu va mai putea asigura manifestarea voinței majorității și nici garantarea drepturilor individului (modelul statelor totalitare introdus în scenă de Revoluția Rusă 1917). Prin urmare, în cele din urmă statul va fi decăzut din calitatea sa de garant al drepturilor omului, garantarea acestora devenind apanajul comunității internaționale. În tot acest parcurs sfera privată pe care se întemeiază până la urmă drepturile individuale s-a comprimat tot mai mult, în detrimentul sferei publice, care între timp a devenit globală. Astfel, până la urmă, individul comun, ca parte a contractului social, în raporturile sale cu statul s-a văzut, pe rând, lipsit mai întâi de sprijinul comunității de apartenență, apoi de cel al societății naționale, pentru ca mai târziu chiar statul, în calitatea sa de parte a contractului social, să facă un pas înapoi spre a-l lăsa singur în fața unei lumi globalizate.

Concluzionând față de cele ce preced, putem afirma că procesul de destructurare a statului național, tot mai accentuat și mai vizibil în ultimele decenii, vine să lase fără reperi teoriile contractualiste și drepturile omului, care au fost configurate și garantate tocmai în cheia statului național și a echilibrului dintre state. Prezentul ne relevă cum aspecte de fond care au constituit reperi inițiale pentru teoriile contractualiste și reglementarea drepturilor omului, precum suveranitatea, naționalitatea și cetățenia, familia tradițională, statul național etc. astăzi sunt supuse unui amplu proces de transformare și redefinire a cărui finalitate pare a consta în lipsirea tuturor acestor noțiuni-reper de conținutul prin care obișnuiau să se definească. Iar din această perspectivă, a redefinirii cadrului conceptual care a oferit reperatele de fond pentru nașterea teoriilor contractualiste și a reglementărilor în materia drepturilor omului, se pune problema modului în care vor fi redefinite însăși teoriile contractualiste și materia drepturilor omului prin raportare la noile reconceptualizări și reasezări ale planului sociopolitic și economic de referință, astfel încât drepturile și libertățile umane să nu rămână și ele doar simple forme fără fond.

II. ROMANIAN INSTITUTE FOR HUMAN RIGHTS

ANNUAL REPORT – 2015

The Romanian Institute for Human Rights (RIHR), an independent body with legal personality established by law – Law no. 9/1991, is the first national human rights institution created in Romania after 1989 and the only national institution in our country that has been recognized as having this quality by the Coordination Committee of National Institutions for Human Rights of the UN system. The Institute is also a member of the European Network of National Human Rights Institutions, the Association of Francophone Human Rights Commissions, the European Law Institute in Brussels and the International Institute of Law of French Expression and Inspiration.

In its entire activity, the RIHR complied with the Principles of Paris stated in 1991 at the Conference devoted to national human rights institutions, that later became an official document of the United Nations General Assembly in 1993. The principles refer to: an “as broad a mandate as possible” that should be based on the universal standards of human rights and include the double responsibility to promote and protect human rights, while covering all the rights; independence from the Government; independence guaranteed by the Constitution or by the law; adequate power of investigation; pluralism, including the structure of the personnel and/or effective cooperation and adequate human and financial resources. At the same time, the Institute also evolved in compliance with the requirements laid down by the Council of Europe in its Recommendations R (79) 16 and (97) and Resolution (97) 11 of Council of Europe Committee of Ministers.

Focusing its preoccupations on the actual realities of each time period, each stage, the Institute had permanently in mind the organization of an adequate framework and the creation of adequate means for the effective application and observance of human rights, for better familiarization with and awareness of these rights, both by public institutions and by natural persons, so much more so that Romania is a member

country of the UNO, the OSCE, the Council of Europe and the European Union.

As always, the Institute’s mission was considered to be that of acting as an important player so that the fundamental rights should become a reality for all, both in Romania and at European level. Under the circumstances, the Institute focused its activity laying particular emphasis on programmes and partnerships that best fit the international and the national requirements concerning the promotion of human rights and fundamental freedoms, the training of persons responsible for the protection thereof.

Collaboration with public institutions the academic community, non-governmental bodies concerned with human rights, etc., and the experience accumulated in time provided the Institute with increased capacity to take action in its efforts to fulfil the powers conferred by Law No. 9/1991, in its capacity as national independent institution promoting human rights, to act as an interface, a bridge between these public institutions and the civil society.

The Institute’s activity was rewarded in time with a number of international and national prizes awarded by such institutions as the French National Consultative Commission on Human Rights, the Union of Jurists of Romania, the Mediation Council, etc. In 2015, on occasion of the United Nations 70th anniversary, the Romanian Association for the United Nations awarded the Institute the Outstanding Merit Award for the promotion of the ideals laid down in the Universal Declaration of Human Rights.

When the Institute’s Programme of Activities for the year 2015 was developed, such documents were taken into account as the Paris Principles relating to the status of national institutions for the promotion and the protection of human rights, the Programme of Action of the World Conference on Human Rights – Vienna¹, the Declaration of

¹ It is worth reminding that the RIHR organized in Bucharest the International Colloquium of 15–17 March 1993, in preparation for the World Conference on Human Rights of Vienna, 1993. The final Declaration of the

Durban, the Action Plan of the Council of Europe Steering Committee for Human Rights, General Assembly Resolution 59/113 on the UN objectives for 2015, the UN Human Rights Council Resolution 21/14 on the World Programme for Human Rights Education, the 2030 Agenda for Sustainable Development, the Strategic Plan 2013–2017 and the Multi-Annual Framework 2013–2017 of the European Union Agency for Fundamental Rights, as well as the main objectives established by the European Commission to be achieved by 2020 through “Europe 2020” Strategy, which became national objectives for every EU member country (employment, research and development/ innovation, climate change/energy, education and poverty/social exclusion), the European Strategy for equality between women and men (2010–2015), the European Disability Strategy (2010–2020), the Action Plan of the European Network of National Human Rights Institutions (2014–2016), the Institute’s Strategic Plan, as well as the Action Plan of the Francophone Association of National Human Rights Commissions.

The Plan was based on the contribution of the RIHR General Council and the RIHR staff, as well as on consultations with representatives of FRA, the Council of Europe, OSCE, organizations with powers in the field of human rights, the academic community and other segments of the civil society having powers in the field of human rights.

The Institute’s capacity to elaborate adequate responses in the field of fundamental rights remains, just like in the case of the European Union Agency for Fundamental Rights, a development area to be compensated by the need to plan research for the long term, a pertinent and opportune contribution to a policy based on attempts that should guarantee a fair balance between the response to emergencies and polarization a long-term research while analyzing the time-evolving trends.

Colloquium on “The reform of the international human rights protecting institutions” was acknowledged and considered an official UN document under United Nations General Assembly Resolution A/CONF.157/PC/42/Add8, 27 April 1993, while the Colloquium itself was acknowledged by the Preparatory Committee as a satellite reunion of the World Conference of Vienna.

Aware of the importance of knowing human rights, in the year 2015 the Romanian Institute for Human Rights continued to take efforts in such activities as training, information, documentation, research and consultancy, making its contribution by training persons in public structures and institutions with powers to protect and promote human rights, by systematically informing the citizens as to the rights guaranteed by the legislation or laid down in the international documents where Romania is a party. In this respect, the Institute organized in 2015 a great number of scientific events, symposia or seminars or roundtables, debates, training courses, exchanges of experience, etc. The Institute elaborated research works, published and disseminated works in the field as well as reports meant to provide better understanding of the international standards, the instruments and mechanisms promoting and protecting human rights at international level to which Romania acceded, while also taking efforts to facilitate their rapid and correct implementation at national level.

RIHR intensified its activity in the field of asylum and migration, enhancing consultancy to decision makers at national and European level by supplying data, viewpoints, documentation and assistance to make sure the migrants’ fundamental rights are respected (the efforts for their integration has become a priority given the long-term impact of the migrant flood).

Fulfilling the tasks it has according to the law, that is to promote and disseminate human rights, the Romanian Institute for Human Rights concluded new partnerships and continued the old ones with various institutions and non-governmental organizations, at both national and international level.

In a synthetic presentation, the activities performed by the Romanian Institute for Human Rights could be structured as follows: ensuring better knowledge of human rights issues and the way these rights are guaranteed in member countries of the United Nations, the OSCE, the Council of Europe and the European Union; informing international institutions about the way human rights are promoted and guaranteed in Romania; performing research in relation to new human rights, such as the right to happiness, new violations of human rights or important facts with the promotion and the respect of human rights in

our country and at international level; organizing and achieving training and education programmes in the field of human rights and finding new methods and methodologies; promoting issues of interest, on initiative by the United Nations or other international or regional organizations (for instance, business and human rights) association, on proposal by the European Union Agency for Fundamental Rights, with various projects (Project CLARITY, or those regarding the rights

of persons with disabilities, migrants, women, children, domestic violence, etc.); publishing activities; publishing legislation, documents, studies and research works in the field of human rights recently published at international and national level; enhancing the activity of the Institute's Documentation Centre; providing consultancy; organizing conferences, seminars, international symposia in collaboration with Parliament's commissions and universities.

I. RESEARCHES DEVOTED TO THE PROMOTION AND THE OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS IN ROMANIA AND AT INTERNATIONAL LEVEL

Investigation of the various aspects related to the promotion and the observance of human rights is one of the main elements of the Institute's activity. In the approach to this activity, provided by the law, the Institute had in view the "Paris Principles"² on the status of National Human Rights Institutions, the Programme of Action of the World Conference on Human Rights of Vienna (1993), the United Nations Millennium Objectives, the United Nations Objectives for the year 2015, the 2030 Agenda for Sustainable Development, the Declaration of Durban (2001), the Action Plan of the Council of Europe Steering Committee for Human Rights, United Nations Resolution 59/113, the Annual Programme of the European Union Agency for Fundamental Rights, the European Commission's European Disability Strategy (2010-2020), the European Strategy for equality between women and men (2010-2015), as well as Recommendations R (79) 16 and (97) 14 and Resolution (97) 11 by the Council of Europe Committee of Ministers, which proves that the investigation of human rights and the learning of human rights are adequate means for respecting human dignity and provide increased respect for human rights and the human person's value to ensure the necessary conditions for the implementation of justice and respect for the obligations coming from treaties and other sources

of international law, for the promotion of social progress and, obviously, the creation of better living conditions in greater freedom.

Aware of its mission to contribute to the establishment of a culture of human rights in our country, the Institute performed researches presenting general aspects related to the history and the evolution of human rights at international and domestic levels, the philosophy of human rights, the science of human rights, codification in the field of human rights, as well as special fields related to the various generations of human rights. Thus, the researches dealt with both the first generation rights – the civil and political rights, and the second generation rights – the economic, social and cultural rights. The topics dealt with also included third generation human rights, such as the right to peace, the right to sustainable development, the right to a healthy environment, as well as rights considered by some specialists to belong to the fourth generation of rights. Thus, new topics were dealt with, such as the right to happiness as a fundamental human rights (according to the United Nations General Assembly Resolution 65/309/2011) or business and human rights (according to the UN "Protect, Respect and Remedy" Framework and the implementation document of 2008 – DOC A/HRC/8/5), the right to dignity, annual researches on human rights in EU and the legislation of Romania, the comparative study of human rights in the annual reports of the European Union Agency for Fundamental Rights.

The accumulated experience and the professional training of the Institute's researchers,

² The fundamental principles established on the first international meeting of the National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights, which took place in Paris on 7-9 October 1991, known as the "Paris Principles". Adopted by the United Nations General Assembly under its Resolution 48/134 on 20 December 1993.

as well as of its voluntary collaborators – researchers, personalities of the scientific community or young researchers – made it possible to approach recent issues in the field, through extensive papers, extending over more than one year and achieved by teams made up of in-house researchers who worked in partnership with associated voluntary researchers, which allowed for thorough studies dealing with vast, important topics. At the same time, there were research works devoted to specialized fields, usually achieved by one author. The results of these studies were made available by publication in either the Institute’s quarterly “Drepturile Omului”, the monthly Info IRDO, in volumes or in extended reports, RIHR’s publications or the publications of other well-known publishing houses, presented at the scientific events organized by the Romanian Institute for Human Rights and/or by various bodies at national and international level, from the academic community or from among non-governmental organizations, with which the Institute has been collaborating. The great majority of the studies and research works achieved in the framework or with the participation of the Romanian Institute for Human Rights fall into this category. Also, the researches were presented in the framework of the 11th session of the International University of Human Rights.

The researches achieved in the year 2015 were based on the national legislation in the field of human rights and the international and the regional documents that have become part of the domestic legislation as a result of their ratification by Romania. For the sake of illustration, we should mention: the Human Rights Charter, the United Nations Charter; the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights (ratified by Romania in 1974); the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ratified by Romania in 1974); the Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights (ratified by Romania in 1993); the Protocols to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (ratified by Romania in 1970); the International Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or

Degrading Treatment or Punishment (ratified by Romania in 1990); the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (ratified by Romania in 1981); the Convention on the Rights of the Child (ratified by Romania in 1990); the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (ratified by Romania in 2011); the European Convention on Human Rights (ratified by Romania in 1994); the European Social Charter revised (ratified by Romania in 1999); the European Convention on Action against Trafficking in Human Beings (ratified by Romania in 2006); the European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (ratified by Romania in 1994); the Framework Convention for the Protection of National Minorities (ratified by Romania in 1995), as well as others.

In terms of the topics dealt with, the following types of research were performed:

- a) researches dealing with a general topic;
- b) researches devoted to the instruments and mechanisms for the protection of human rights and their evolution in time;
- c) researches related to the protection and the promotion of human rights;
- d) researches referring to fundamental freedoms and human rights of the three generations, unanimously acknowledged: the civil and political rights; the economic, social and cultural rights; the right to peace, the right to sustainable development, the right to a healthy environment, but also new human rights considered by specialists to belong to the fourth generation of human rights.

An illustrative presentation of each category of researches proves the diversity of the approached topics.

a) Researches dealing with a general topic:

- Promotion and protection of the rights of persons with disabilities in Romania;
- Good governing and human rights;
- Issues related to the fundamental right to health;
- The person’s right to take advantage of one’s opportunities and legitimate hope;
- The family – responsibilities in the field of education;

- The right to health of persons with disabilities;
- Public administration in Romania and the role of the Legislative Council;
- Applied religion and the fundamental right to education;
- The defence of human rights in the context of international terrorism.

b) Researches devoted to the instruments and mechanisms for the protection and the promotion of human rights and their evolution in time:

- Human rights in the administration of justice;
- Efficiency and independence of the judicial system: juridical criteria / institutional criteria;
- Immigration and integration of immigrants in present-day international context;
- Protection of the human rights and dignity of persons with mental disorders in relation to involuntary placement and involuntary treatment;
- Jurisprudence of international courts in relation to human rights and the right to health.

c) Researches related to the protection and the promotion of human rights:

- Promotion and protection of the fundamental rights in the European Union;
- Promotion and protection of human rights by the legislative authority;

- Forms of protection and promotion of human rights: mediation and the Ombudsman;
- Putting into execution the decisions of the European Court of Human Rights;
- Establishing the member State in charge with the examination of an application for international protection.

d) Researches devoted to the fundamental freedoms and human rights: civil and political; economic, social and cultural; the right to peace, the right to sustainable development, the right to a healthy environment:

- Right of persons with disabilities to accessibility;
- Promotion and protection of human rights in the administration-citizen relationship, in terms of persons with handicaps;
- Mediation and arbitration – means of promoting and protecting human rights in the administration-citizen relationship;
- Models for the organization of hospital services in European countries;
- Responsibility for the violation of the right to a healthy environment in case of inadequate management of wastes;
- New sustainable development goals;
- Toward a new fundamental human right – the right to dignity.

II. TRAINING PROGRAMMES AND EDUCATIONAL ACTIVITIES IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS

According to the Universal Declaration of Human Rights, human rights education is focused on the human person as central value. This form of education is definitely necessary in a democratic society; it has to be a preoccupation of all citizens for it is not enough to consecrate principles and norms, these have to be understood and respected. Having rights also means having duties, to oneself, to the society to which one belongs, with no trace of intolerance, without discrimination and negative competition.

In the field of education and the training of trainers (see **Appendix A**) the Institute organized events devoted to one of the main objectives included in the Law on the establishment

of the Romanian Institute for Human Rights: *organization of training programs, particularly addressing those categories of persons having special responsibilities for the protection of human rights or to ensure awareness of human rights issues amongst large categories of the population.*

Bearing in mind the main fields of action in the World Programme for Human Rights Education for the period 2005–2015, the Romanian Institute for Human Rights acted in compliance with the Programme's provisions focusing on the intensification and diversification of the activities devoted to education. The purpose was to develop such attitudes and behavioural habits that are

characteristic of a democratic society and enhance the interest and competencies to participate in the public life of an as large as possible number of citizens from all socio-professional categories, both young and old.

The action plan of the training of specialists department includes, among other things, the following:

- promotion of human rights education;
- assertion of human rights education as a national, regional and international priority;
- cultivation of preoccupations in the field of human rights and the rights of the child amongst young people and adults;
- training of trainers in the field of human rights;
- training of educators: teachers in the university and pre-university systems;
- training of members of certain professional categories who are directly involved and have duties with the promotion and the defence of human rights and the rights of the child;
- consolidation of the partnership and cooperation with institutions belonging to the educational system as well as non-governmental institutions and organizations in various fields;
- monitoring and assisting the existing educational programmes in the field of human rights to pinpoint good practices while stimulating measures meant to continue, improve and further develop these programmes.

The concept and the organization of the activities devoted to trainers' training and human rights education were based on the feedback received from representatives of the teachers' training centres and from teachers in schools and high schools.

The target groups of the activities performed by the training department of the RIHR included persons working in such fields as education, research, public administration, justice, healthcare, as well as persons belonging to special categories: women, children, pensioners, minorities, persons with disabilities, etc.

RIHR's training activities were conceived and organized on initiative of the Institute itself or various partners, on request of the central and local authorities or several socio-professional groups and consisted of:

- long-term training courses, accredited by the Ministry of Education and Scientific Research;

- short-term “contact” type training courses;
- activities meant to raise awareness of certain social groups about the need to know and respect human rights and the rights of the child;
- symposia, conferences, seminars, roundtables, debates, etc;
- dissemination activities;
- presentations of books published by the RIHR or by researchers working with the RIHR.

The activities devoted to human rights education were aimed to prevent the violation of human rights by informing the citizens about their rights and duties, about the means they had to defend their rights and also by developing positive attitudes.

In 2015, these activities were achieved together with partners from non-governmental organizations mainly concerned with human rights education, professional associations, institutions belonging to the legislative, the executive or the judiciary, institutions representing the academic community, etc.

The first to be mentioned from among the research and training activities are the scientific events characterized by continuity, such as the courses of the International University of Human Rights, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the Romanian Association for the United Nations, member of the World Federation of United Nations Associations, and the “Victor Dan Zlătescu” Club of Cheia, with the participation of the European Law Institute, the International Institute of Law of French Expression and Inspiration. The year 2015 marked the 11th edition of courses.

Also characterized by continuity were such training activities as: the coordination of the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance by the RIHR and the North University of Baia Mare, a permanent activity that also includes the Master Degree courses, the only courses of the kind in Romania; national student contests such as “The Civic Education and Civic Culture Olympics” and “Democracy and Tolerance”, both at their 21st edition in 2015; and also a large number of debates, training courses, roundtables, seminars, conferences, colloquia devoted to the promotion of human rights in various fields, book releases, etc., organized in collaboration with

other institutions and non-governmental organizations (see **Appendix A**), etc.

1. Education of the younger generation in the spirit of respect for fundamental freedoms and human rights, for dignity and tolerance, for free exchange of opinions is a permanent objective that has mostly been object of a partnership between the Romanian Institute for Human Rights and the Ministry of Education and Scientific Research, materialized in the form of several activities that have become traditional: the national school contests “The Civic Education and Civic Culture Olympics” and “Democracy and Tolerance”, continuous training courses for teachers and primary school teachers; colloquia, symposia and debates (see **Appendix A**) on topics related to various aspects of the human rights education activity and, last but not least, the Didactic Creativity Contest on achieving auxiliary materials to be used in human rights education and a National Contest on literary creation and plastic creation for primary school students.

2. National school contests

As result of an initiative by the Romanian Institute for Human Rights, in 1994, the Ministry of Education and Scientific Research included disciplines *civic education* (grades III-IV) and *civic culture* (grades VII-VIII) into the category of those disciplines for which annual contests were organized, with stages up to national level.

These contests, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Ministry of Education and Scientific Research, also known under the name of “Olympics”, respond to the need for education meant to shape the role and the status of citizens of a democratic society, to train and develop competencies for participation in the public life, a social critical spirit and tolerance capacity.

a) The National Olympics on social human sciences

The concept of fundamental freedoms and human rights originates in people’s need and desire for a life where everyone’s dignity and value should be respected and protected. In this respect, the final stage of the National Olympics on social human sciences was organized in April 2015 in Mangalia by the Romanian Institute for

Human Rights in partnership with the Ministry of Education and Scientific Research. This is an excellence contest addressing students with skills in the field of social human sciences, which responds to the need for education meant to shape the role and the status of citizens of a democratic society, to train and develop competencies for participation in the public life, a social critical spirit and tolerance capacity. The contest disciplines are: civic education, civic culture, logics, psychology, sociology, economy and philosophy. The students participating in the civic education contest are organized in teams made up of two students from the III or the IV grade, while those participating in the civic culture contest are organized in two-student teams as well, but the students are VII or VIII grade students of the same school. The Vice-President of the Civic Education and Civic Culture Sub-commission is the Head of the Training of Specialists Department of the RIHR.

As usual, at the 2015 edition the best papers achieved by the participating teams were awarded prizes and honourable mentions by the Romanian Institute for Human Rights.

b) The 21st edition of the final stage of the “Democracy and Tolerance” National Contest

The contest initiated by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Ministry of Education and Scientific Research is a complex form of civic education involving students in primary and secondary schools. The general objectives of the contest refer to assuming the role and the status of citizens in democratic society, training and developing a constructive civic spirit. In an explicit manner, the contest purposes are: familiarization with such concepts as democracy, tolerance, human rights, rights of the child; familiarization with the national and the international regulations referring to these concepts; give the students the opportunity to practise democratic, tolerant attitudes, behaviour and a civic spirit; train and develop skills to participate in the educational community’s life; nourish motivation for the promotion and the defence of human rights and the rights of the child. The contest was organized in three main dimensions: a theoretical dimension (consisting of written paper), a practical-applicative dimension (elaboration of a project meant to solve a problem

of the school or the community to which the students belonged, the project having the form of a portfolio), and an artistic dimension (achievement of a plastic art work – drawing, graphics, painting, collage, sculpture, etc., illustrating how the problem presented in the project prepared for the practical-applicative test was solved), with teams made up of three students, one of which from a primary school grade. The experience accumulated with the contest reveals constant qualitative improvement of the materials presented, in all its three dimensions, as well as increased interest in the issues involved. The president of the “Democracy and Tolerance” National Contest Central Commission was the representative of the RIHR. Evaluation of the theoretical papers, the portfolios and the plastic art works was made by three separate sub-commissions made up of specialized teachers, while the president of the Central Commission was the Head of the Training of specialists department of the RIHR.

The contest, whose 2015 edition was organized in Deva, aimed to develop cooperation competencies at group level, while stimulating interest in the promotion and the observance of human rights. Once the results of the three contest tests were established, the Romanian Institute for Human Rights awarded the “Human Rights” special prizes and honourable mentions.

c) The National Contest on didactic creativity in the field of auxiliary materials devoted to education for human rights, democracy and a culture of peace in the pre-university educational system

The contest is organized every two years by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Ministry of Education and Scientific Research and Teachers’ Training Centres, and enjoys large popularity amongst teachers from all over the country. It is also worth mentioning the increased interest shown by some Teachers’ Training Centres for organizing future editions of the contest.

Appreciating that the works exhibited at the latest exhibition, works belonging to teachers from such counties as Arad, Bacău, Bistrița-Năsăud, Botoșani, Caraș-Severin, Cluj, Constanța, Dâmbovița, Hunedoara, Mureș and Bucharest, as a benefic and constructive presence, in the spirit of education for human rights, democracy and a culture of peace, evident signs of a permanent

preoccupation for the free expression of human rights, the Institute, in partnership with the Ministry of Education and Scientific Research and the Teachers’ Training Centre in Cluj, initiated the organization of the 8th edition of this contest.

Human rights education has a key role in any educational process. In this process, the teachers’ role is evident: by the efforts they take and the passion that drives them, they assist their students to become responsible and active citizens, capable and ready to contribute to the creation of a harmonious environment in the society they live in. Moreover, the educational process is based on the active participation of the children, who learn about human rights and come to understand the issues of this phenomenon, while acquiring and developing attitudes of respect for human dignity.

d) The plastic creation contest for pupils in primary schools was organized in the framework of the events devoted to “The European Action Week Against Racism” on “Is it only in the dark that we look the same?” in partnership with Foundation “Adolescența”, the Prahova Teachers’ Training Centre and national College “Jean Monet”.

3. As far as the continuous training of pre-university teachers achieving human rights education is concerned, in the year 2015, the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Teachers’ Training Centre of Bucharest continued the training programme “Education for Human Rights and the Rights of the Child”, accredited by the Ministry of Education and Scientific Research. The target public of the Programme consisted of teachers and auxiliary personnel in the pre-university educational system.

Created as a result of a large number of requests by teachers training in the field of human rights, the Programme was meant to assist students increase awareness about and become familiar with human rights and the rights of the child, and also the national and the international legislation in the field.

4. Activities devoted to the presentation of the newest research in the field of human rights at national and international levels as well as new methodologies related to human rights education

First of all it is worth mentioning the International University of Human Rights, which every year brings together human rights specialists and experts

from Romania and from abroad. The 21st edition of the International University of Human Rights on “The United Nations Organization at its 70th Anniversary”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the “Clubul de la Cheia” Association and with the participation of representatives of Parliament, the Legislative Council, the Ministry of Foreign Affairs, the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly, the Secretariat-General of the Government, the academic community and non-governmental organizations such as the Association for the Defence of Human Rights in Romania – the Helsinki Committee (APADOR-CH), the Romanian Association for Women’s Rights, the Romanian Association for the Rights of Older Persons, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment. In the year 2015, the International University of Human Rights was held in the context of the 70th anniversary of the United Nations Organization, the 60th anniversary of Romania’s adherence to the United Nations and the 70th anniversary of UNESCO – the scientific and cultural organization of the United Nations. It is in this framework that the evolution of the protection and promotion of human rights at European level, the role of the Council of Europe and of the OSCE, and of the Charter of Fundamental Rights of the European Union were presented. A distinct session was devoted to FRA’s contribution to the promotion of human rights in the EU Member States and to the comparative law of human rights at 5 years since the passing of professor Roland Drago. Parallel sessions were devoted to the artisans of modern thinking in the field of human rights, in memory of professor Karel Vasak.

The 21st edition of the University brought together experts, researchers, representatives of international organizations, representatives of governmental institutions, members of the academic teaching staff, magistrates, candidates for a PhD Degree and candidates for a Master’s Degree. The events also included a book exhibition displaying a large number of volumes, recently published by the RIHR.

5. Other specific forms of training and education in the field of human rights:

a) Elaboration of special programmes devoted to important events and appreciated as such by the United Nations Organization, the Council of Europe, the Organization for Security and Cooperation in Europe, etc., with resonance for the protection and the promotion of human rights, such as:

- the UN Decade of Education for Sustainable Development (2005-2015);
- the 65th anniversary of the European Convention on the Defence of Human Rights and Fundamental Freedoms;
- the 21st anniversary of Romania’s ratification of the European Convention on the Defence of Human Rights and Fundamental Freedoms;
- 49 years since the International Covenant on Civil and Political Rights and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights came into force;
- the 70th anniversary of the United Nations Organization;
- the 60th anniversary of Romania’s accession to the United Nations Organization;
- the 41st anniversary of the Helsinki Final Act;
- 2015 – the International Year of Light and Light-based Technologies.

b) Coordination of the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance.

The Chair functions based on an agreement between the United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization – Paris and the Romanian Institute for Human Rights and the North University of Baia Mare. It is a pilot centre of research, debate and training at post-university level. In the year 2015, a new class of students obtained their Master Degree in human rights, democracy, peace and tolerance; this training form assimilates the results of national and international research, while keeping pace with the progress and the developments in its specific field. It should be mentioned that the Institute is the first national institution to coordinate, in the system of UNESCO partnership programmes, the activity of a Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance.

c) Organization of training courses and participation in debates on various aspects related to the observance and the promotion of human rights in the framework of scientific

events, symposia, colloquia, debates, roundtables, etc., or in the media (see **Appendix B**)

In fulfilling its mandate, the Institute took efforts to attract public institutions and non-governmental organizations by means of partnerships in the field of human rights. The year 2015 was no exception to this policy and so a number of partnerships were concluded or renewed, with remarkable results in terms of the activities performed. Of these, it is worth mentioning:

– Conference on “Paying homage to the victims of the Holocaust”, whose purpose was to convey a message about the importance of the promotion and the protection of human rights. The studies tried to point out the importance of human rights education in a democratic society, for it is through education that young people acquire the necessary knowledge helping them to understand how several elements may contribute to serious violations of human rights and fundamental freedoms. It was emphasized that education could be and had to be a duty not only for governments but also for each and every individual in a society. It was showed that one essential obligation for all of us was to learn from the mistakes of the past in order not to repeat them in the future. Education allows young people to develop their necessary abilities to understand and evaluate the genocide potential and the effects could have in the present-day world. By evaluating the consequences of genocide and trying to understand how much could harm prejudices, racism, xenophobia, anti-Semitism, or any judgement based on stereotypes, young people can re-evaluate their beliefs related to negative feelings and human behaviour. The event was organized in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the Romanian Association for the United Nations;

– Conference on “Prosperity – a guarantor for equality of opportunities”, organized in partnership with the Romanian Association for Women’s Rights, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, the Romanian Association for the Rights of Older Persons, the Romanian Independent League for the Human Right to Health and the “Clubul de la Cheia” Association, representatives of the International Institute of Law of French Expression and Inspiration, PanEurope Swiss, the European Law

Institute (ELI), whose steering council also includes the RIHR as a member, the Juridical Sciences Academy, in order to promote equality of opportunities based on respect for the fundamental rights. The event aimed to promote equality of opportunities as a common value of the European Union. In recent years, the European Union achieved significant progress with the promotion of equality of opportunities, by transposing the principle of equality of opportunities into its legislation and policies. Equality of opportunities refers to every person’s full participation in the economic and social life, without any distinction in terms of origin, religion, age, gender, disabilities. This event was meant to increase awareness about the right to equal treatment, promotion of equality of opportunities in the social life for both genders, the advantage of cultural diversity and gender differences, the development of society being based on such values as tolerance and equality;

– Symposium on “Social development in the Post-2015 Development Agenda and in the 2030 Agenda for Sustainable Development”, organized in partnership with the Romanian Association for the United Nations with the participation of the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum, the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young, the “Clubul de la Cheia” Association, the Romanian Association for Women’s Rights, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity and the French Society of Comparative Legislation, was an opportunity for the participants to discuss about the Millennium Development Goals, in the context of the 2030 Agenda, eradication of poverty being considered an urgent challenge and a priority at world level. The participants also discussed about the national programmes and policies related to sustainable development and the environment, as well as the programmes, the policies and the strategies of the European Union. The importance of human rights was emphasized as a prerequisite for promoting the post-2015 framework and the 2030 Agenda, particularly focusing on such issues as inequalities and discrimination, violence on grounds of gender, with special attention given to marginalized persons and categories of vulnerable persons – young people, women, migrants, persons with disabilities;

– Conference on “My opportunities, my choices” was organized with the participation of teachers, students engaged in the process of obtaining a Master Degree or a PhD Degree, as well as the Ecologic University – Faculty of Law and Administrative Sciences, the National School of Political and Administrative Studies – Faculty of Public Administration, the Romanian Association for the United Nations, on occasion of 10 years since the establishment of the World Down Syndrome Day and 21 years since the establishment of the International Day of Families. The event was devoted to a correct understanding of human diversity, acceptance of the role those having the syndrome could have in society, elimination of the barriers these persons encounter in their efforts to participate as equal citizens in the social life, the family’s involvement and responsibility, the attitudes of the citizens of the respective community. The event was an opportunity to understand what type of education was recommendable for children with a Down syndrome diagnosis, taking into account that such children were affected on several areas of development. It was shown that such children were often isolated by society which made necessary a change of attitude at the level of society as a whole so that it might assist them and also that there was need for total involvement for the promotion of human values;

– Seminar on “The right to education in one’s mother tongue” was organized in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, with the participation of members of the teaching staff of the National School of Political and Administrative Studies, the Ecologic University, University “Dimitrie Cantemir” of Cluj Napoca and the Romanian Association for the United Nations. The seminar pointed out the importance of respect for cultural and linguistic diversity and of multilingualism as well. It was also shown that cultural diversity and intercultural dialogue, promotion of education for all were essential targets with UNESCO activities;

– Conference on “Social inclusion and discrimination against the Roma in some European Union Member States”, organized in partnership with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, with the participation of University “Dimitrie Cantemir”

of Cluj Napoca, the Romanian Association for the United Nations and the “Clubul de la Cheia” Association, was meant to familiarize young students and candidates for a Master Degree with the efforts taken by the European Union to combat discrimination and promote the principle of equality of opportunities. Most often human rights were violated at the cost of and against those who were different, that is, those who failed to comply with the statistic majority, which actually imposes the social norms. And so minorities were discriminated against, either based on the ethnic criterion, or on grounds of gender, religious or sexual orientation, or based on disabilities. In this respect, while compliance with the legal instruments for the protection of human rights was relatively easy to achieve at institutional level, things were much more difficult in terms of individual mentality where the change involves a long process. It was shown that young people had to understand that prejudices, stereotypes and discrimination could negatively affect their lives, easily transforming them into both victims and aggressors. The event was organized also as a result of a contemporary challenge consisting in the insufficient public awareness, particularly in the case of young people, about the rights of minorities and the importance of informing the authorities about any case of discrimination;

– Conference on “Human rights in a united Europe – new prospects”, organized in partnership with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the “Clubul de la Cheia” Association, with the participation of the Romanian Association for Social and Cultural Rights and the European Law Institute focused on the EU Charter of Fundamental Rights. The Latter became a binding document once the Treaty of Lisbon came into force, namely, 1 December 2009. The Preamble of the Charter lays down that “the Union is founded on the indivisible, universal values of human dignity, freedom, equality and solidarity; it is based on the principles of democracy and the rule of law. It places the individual at the heart of its activities, by establishing the citizenship of the Union and by creating an area of freedom, security and justice”. The Charter of Fundamental Right lists the set of individual civil, political, economic and social rights enjoyed by the citizens and the residents of the European Union. It is based on the common

constitutional traditions and international obligations of the Member States. At the same time, the participants debated on the new challenges the European Union had to face. It was shown that in recent years Europe had known several challenges and difficult situations: the economic crisis of Greece, the security issues in Ukraine and the conflict with Russia, the global threatening of terrorism down to the humanitarian crisis of the refugees and migration. It was pointed out that the European Union was facing one of its most strenuous and difficult periods, but nevertheless had the capacity to act as a global actor to find long-term solutions and put an end to these crises, to offer adequate responses to the problems it encountered;

– Conference on „Protection and promotion of the rights of the child in the national legislation” was organized in partnership with the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young, the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum and was devoted to the rights of the child, consecrated and guaranteed by the international and the domestic legislation. It was shown that these rights could be grouped into rights to protection against any form of physical or moral abuse, rights to development, closely related to the provision of the necessary services such as education and healthcare and every child’s access to them, and rights to participate and be consulted with regard to the decisions affecting them. Law No. 272/2004 and the entire legislative package adopted by Parliament of Romania as well as the strategies and the measures for the implementation of these legal provisions provide a complete coverage of these rights. At the same time Romania, in its capacity as a party in the Convention on the rights of the child and its additional protocols as well as a party in the regional treaties in the field, assimilated into its domestic legislation the principles and the norms assumed under its international commitments, while also having established a number of institutions with a wide panel of activities, programmes and campaigns;

– Symposium on “Victims of trafficking in persons in the present-day context”, organized in partnership with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity. A number of debates had drawn the attention of the civil

society upon the escalation of this worrying phenomenon, which is a serious violation of human rights. Known as a constitutive element of the cross-border crime, regarded as a serious crime because of the social danger it represents in violating the fundamental rights and freedoms, human honour and dignity, the phenomenon involves a larger and larger number of persons, thus becoming an ever aggravating problem. Informing and raising awareness about this phenomenon and its effects on human dignity could make a valuable contribution to prevent and combat trafficking in human beings;

– The Conference on “Protection of the victims of physical and psychic violence” was organized in partnership with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for Women’s Rights to promote a culture of non-violence, which can be best achieved through education, for education means awareness. To combat physical and psychic violence and any other form of negative behaviour, one has to learn to respect the others, as it is respect for the fellow beings that is the basis of non-violence. Educating people such as to refuse violence could lead to really significant and important results, promotion of a culture of non-violence being the most important means to achieve peace;

– The Conference devoted to the 70th anniversary of the United Nations, organized in partnership with the Chamber of Deputies Juridical Commission of Discipline and Immunities, the Senate Commission on Human Rights, Cults and Minorities and the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues, was an opportunity to point out the fundamental mission of the United Nations Organization of securing worldwide peace, respect for human rights and fundamental freedoms and respect of the international law. The United Nations Day marks ratification of the United Nations Charter, the founding document including the principles on the basis of which the organization is structured and functions;

– Conference on “Justice and administrative law in an interdisciplinary approach”, second edition, organized in partnership with the National School of Political and Administrative Studies, University “Magna Graecia”, Department of Law, History, Economy and Society, Cantazaro, Italy, and University “Petru Maior” of Târgu Mureș,

Faculty of Economy, Law and Administrative Sciences, a scientific event meant to provide the development of new directions of scientific research in the field of law and administrative sciences as well as to disseminate the results of the researches in order to make a contribution to the improvement of the governing action;

– Conference on “Our Rights. Our Freedoms. Always”, organized on occasion of the Human Rights Day in partnership with the Chamber of Deputies Juridical Commission of Discipline and Immunities and Parliament Commissions on Human Rights, Cults and National Minorities Issues, can be considered the assertion of a constructive philosophy, a discussion about what relationship an individual should have with the society in which he/she lives. The essence of this anniversary reveals that we all share the same rights and also the same duties to one another. There is need for a global awareness about the fact people are entitled to decent life in dignity, and every individual’s duty is to make a contribution to a better world where human rights are respected. It is important to understand that the effective observance of human rights and fundamental freedoms depends not only on the legal framework and its application but also on human rights education;

– International Conference on “The European Culture of Human Rights – The Right to Happiness”, organized in partnership with University “Dimitrie Cantemir” of Bucharest, the International Institute for Human Rights of University “Dimitrie Cantemir” of Bucharest and the Romanian Academy was organized in three sections: conceptual landmarks of the right to happiness – an interdisciplinary approach; the role and functions of law in shaping models of social behaviour; and economic development and social welfare – the relationship between the quality of life and happiness. The event also focused on the theoretic and philosophic foundation of the right to happiness, as a constitutional right; the culture of happiness in an unequal world; equality of opportunities; tolerance and social solidarity; social happiness as an effect of human solidarity; stimulation of the interest to get involved with the promotion of respect for human rights and fundamental freedoms in a society dedicated to respect every individual’s dignity and personality; development of the capacity to know and

understand the role of law as regulating agent of human behaviour. The event was also an opportunity for young and adult persons to increase their awareness about the necessity to respect human rights and fundamental freedoms;

– The Seminar on “The rights of older persons in nursing homes”, organized in partnership with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for the Rights of Older Persons, is part of a project initiated by the European Network of National Human Rights Institutions whose purpose is to identify at European level the standards applied to older persons. The Seminar particularly emphasized the importance of social and medical research, based on older persons’ increasing need for caring. The event focused, on the one hand, on identifying solutions to the highly increasing number of older persons who need caring and exercise an increasing pressure upon the healthcare systems, and on the other hand, on the promotion and protection of the rights of older persons. The latter should enjoy all human rights, be able to live in dignity and safely, have equal access to food, clothes, homes, assistance and medical-social and legal protection, that is, anything they need to keep their independence;

– The Romanian Institute for Human Rights and the Association for Intercultural Dialogue participated in the “Theatre and Life” Project, whose purpose is to use the theatre as an instrument to train and inform any categories of persons, irrespective of age or training background. Using theatrical shows on topics related to complex social problems such as drug addiction, social marginalization, violence, discrimination, could be an important step forward in the individual evolution process in the context of social development. Irrespective of the geographical area and beyond the level the culture of democracy attained, discrimination is still making victims and wounds, and it is everybody’s duty to stop these wrongs. In this respect, effective measures need to be taken in the field of education and culture in order to combat the prejudices that entail various forms of discrimination. It is also necessary to promote tolerance and friendship among groups and nations, to maintain the dialogue between persons of different race, ethnicity or origin. The project started by familiarization with the feelings, expectations and

contributions of the students and even of the accompanying teachers and trainers. The students expressed their ideas with regard to the training thus providing the possibility to adapt the rules of the training to the needs of the trainees. The latter were encouraged to develop their abilities to communicate and establish relationships, in order to express possible communication and behaviour problems and eliminate adaptation difficulties within the group. Models to be followed were pointed out by including emotions in the conversations, sessions related to feelings, games and activities were planned to make the students receptive to their own emotions and to the emotions of others. The text of the Universal Declaration of Human Rights, considered to be the founding document in the field of human rights, was presented to the students so that they should understand the context and the importance of human rights instruments for the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms. The articles of the Declaration were commented while the trainers and the students analyzed together various instances of human rights violations and methods to promote and protect these rights and particularly how young people can get involved to solve such situations. The students were encouraged to form teams of four and go to achieve an interview to find what the citizens' level of information is in relation to the Declaration and the rights they are entitled to and also whether they know about cases of human rights violations. The project pointed out the need for all individuals to get involved with the promotion and protection of human rights with emphasis on the development of the ability to take up an attitude and get involved with the observance of human rights. In the framework of workgroups, the students discussed about the importance of living in a free, tolerant and just society where young people can actively participate in the social life contributing to the defence values, human rights and the rule of law. The students practised the exercise of certain rights and also the assuming of responsibilities. The students and the trainers analyzed together how important it was for young people to develop their capacity to interact with the surrounding world, to assume roles and responsibilities in the social life. The students learned and understood the importance of respecting the basic rules, the

laws and the democratic institutions; they learned that they were acknowledged certain rights and freedoms but that each of them had duties as well. Prejudices and stereotypes were identified and the importance of human rights education was pointed out. The trainers encouraged the students to adopt a tolerant behaviour that should stimulate respect, understanding and cooperation. The students did exercises of analytic and synthetic thinking meant to act as a preventive agent of negative actions on behalf of the students, who were encouraged to exercise their capacity to accept and respect different points of view. They also exercised tolerant behavioural attitudes in relation to minorities and other categories of persons, and were presented examples of situations when certain groups of persons were discriminated against on various grounds, including sexual orientation. The causes generating a language of hate and violence as well as the most vulnerable groups that could be affected by the language of hate were identified. The students did exercises focused on tolerance and intolerance to be able to establish the parameters within which one can take up an attitude against a language of hate. The event was an action meant to raise awareness about how important it was for young people to respect human rights and get involved with the promotion of these principles, a fact proved by the positive final results pointed out by the students, the accompanying teachers and the trainers alike. The activities performed in the framework of Project "Theatre and Life" were a combination between teaching and recreational activities, between the social comment and emotions, realism and fantasy, music and dance theatrical art and human rights education. When the training was concluded, means of action for young people to respect human rights were established. The trainees understood that it was important to participate in voluntary activities including those meant to promote the human rights and fundamental freedoms, adopt a tolerant behaviour toward groups of vulnerable persons, help the suffering, cooperate and join efforts to make "a better world", integrate in a democratic society based on the rule of law, where rules and human rights are observed.

III. ORGANIZATION OF SPECIFIC ACTIVITIES DEVOTED TO HUMAN RIGHTS

Organization of seminars, symposia or roundtables, together with the Institute's other activities of research, education and training, make up a harmonious approach to human rights issues, reflecting the importance of their promotion and protection.

The reports and the studies presented on occasion of various events were the outcome of the research activity performed by the Romanian Institute for Human Rights. Whether events organized by the Institute alone (see **Appendix A**) or events organized in partnership, the exchange of experience, the opinions expressed and the conclusions drawn paved the way for approaching new research topics, finding new methods to deal with the various aspects related to training and educating in a spirit of respect for human rights.

The fact that foreign or domestic organizations and bodies taking interest in the field of human rights requested the Institute to participate with studies, presentations, reports, etc., in events they organized (see **Appendix B**) illustrates the good name the Institute enjoys both at national and at international level, a prestige gained through the rigour and the consistency with which the Institute got involved with the protection and the promotion of the fundamental freedoms and human rights.

It is worth mentioning that the Institute has constantly attracted in the events it organized participation and involvement of a large number of actors in the field of human rights from Parliament, the Government, governmental and non-governmental bodies, or international and regional organizations. By getting these actors involved, making them contribute with works, documents, presentations, dissertations or expertise or reports on behalf of the institutions and the organizations they represented, the Institute endeavoured to achieve better communication and closer collaboration for finding and implementing more effective solutions to improve the status of human rights in Romania.

The Romanian Institute for Human Rights organized a large number of meetings and debates devoted to the assertion, the promotion and the protection of human rights (see **Appendix A**) attended by personalities in the field of human

rights from Romania and from abroad acknowledged for their contribution to popularization and promotion of human rights.

Non-Discrimination

The concept of diversity and creative power of diversity was at the foundation of the campaign organized by the Romanian Institute for Human Rights in the framework of "The European Action Week Against Racism" (14-22 March 2015). Awareness raising events and debates were organized in schools and universities as well as in public institutions in Bucharest and in the country to convey a message of solidarity against racism and xenophobia.

RIHR particularly encouraged conveyance of the campaign messages amongst the youth for in its efforts to enhance the educational activities in the field of human rights it had always believed it was most important for the youth to be always well informed and involved with this type of activities.

When the campaign was concluded, the Institute organized a roundtable on "United for Diversity" in collaboration with the Romanian Association for the United Nations (ANUROM), the International Institute of Law of French Expression and Inspiration, the "Victor Dan Zlătescu" Club of Cheia and the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance coordinated by the RIHR and the North University of Baia Mare, with the participation of members of the European Law Institute (ELI). The participants in the event discussed and analyzed in detail such issues as social inclusion, fighting against excessive nationalism, racism and xenophobia.

Also, it is worth mentioning the International Conference on Non-Discrimination and Equality of Opportunities – NEDES 2015, organized under the patronage of the European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) by the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues, the National Council for Combating Discrimination, Christian University "Dimitrie Cantemir" of Bucharest and with the participation of the Romanian Institute

for Human Rights. The event provided specialists in the field of human rights with the opportunity of analysing and discussing about the principles of non-discrimination and equality of opportunities and how they are observed in Romania and at international level. The debates focused on topics such as: forms of discrimination, direct discrimination, indirect discrimination, harassment, victimization and ordered discrimination, extreme poverty in the context of globalization, the principle of solidarity in the European Union, multiple discrimination and methods to fight it, management of the best interest of a child whose parents left the country to work abroad, plea of the principle of non-discrimination in preliminary applications by courts in Romania, etc. The documents of the Conference were published in two volumes in Romanian and English.

On request by Parliament's special commissions, the Institute contributed with viewpoints on several bills, of which mention should be made of the bill on promotion of human dignity and tolerance for group differences.³ In this respect, RIHR referred to the international and the regional documents on human rights, dignity, non-discrimination, freedom of expression, etc.

Rights of the child

Promotion and protection of the rights of the child is an important topic on the Institute's agenda and this year's activities were marked by the anniversary of 25 years since the United Nations Convention on the Rights of the Child came into force. In this respect, RIHR organized a number of events, debates and discussions both with representatives of the public institutions having tasks in the field and representatives of the academic community and non-governmental organizations. The meetings focused on such issues as improvement of the legislation in the field, the right to education, non-exploitation in labour, non-discrimination of certain categories of children (Roma, refugees, children with disabilities).

Mention should be made in this respect of the debate on the legal provisions establishing the conditions required for children's remunerated activities in the cultural, artistic, advertising and modelling fields laid down in Government Decision 75/2015, organized by the Romanian

Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young, the "Victor Dan Zlătescu" Club of Cheia Association, the Association for the Promotion of Family Rights – "Family Forum" and the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity. It is also worth mentioning the Conference on "Protection and promotion of the rights of the child in the national, regional and international legislation", organized by the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian Association for the United Nations, Association "Salvați copiii" and the Association for the Promotion of Family Rights – "Family Forum" on occasion of Children's Day.

Access to justice

In 2015, RIHR organized a number of conferences, seminars and debates on access to justice as a fundamental right. Of these, we should mention:

The fourth edition of the International Conference on "Effectiveness of legal norms – interpretation and application of the law" whose main topic was the interpretation and the application of the law. The event was organized by Christian University "Dimitrie Cantemir", Faculty of Law, Cluj Napoca, in collaboration with the Romanian Institute for Human Rights, History Institute "George Barițiu" of Cluj Napoca, a Department of the Academy of Romania, the Department of Socio-Human Research, the Romanian Association of Penal Sciences, the Institute of Administrative Sciences in the Moldova Republic, and devoted to the challenges of this decade. During the two days, the participants were presented topical issues related to the interpretation and the application of the law. It was pointed out that the magnitude and the multiplication of social activities demanded for legal norms everywhere in the world. Thus, issues related to the protection of data, international trade, environment issues, international military conflicts, family relationships, property of the fundamental human rights are legislated on various levels.

The 2nd edition of the annual Conference with international participation on "Justice and administrative law in an interdisciplinary approach", organized in partnership with the

³ PL-x nr. 649/2015.

National School of Political and Administrative Studies, Faculty of Public Administration, University “Magna Graecia”, Cantazaro, Italy, and University “Petru Maior” of Târgu Mureș. It was a scientific event meant to provide the development of new directions of scientific research in the field of law and administrative sciences as well as to disseminate the results of the researches in order to make a contribution to the improvement of the governing action. The dissertations presented and the debates that followed referred to such issues as evaluation of the judicial capacity, the influence of human rights upon the law, migration and the law, challenges with monitoring and evaluation of public administration, globalization and sustainable development, as well as mediation, negotiation and management.

Conference on “Our Rights. Our Freedoms. Always”, organized on occasion of the Human Rights Day by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues, the Chamber of Deputies Juridical Commission of Discipline and Immunities and the Senate Commission on Human Rights, Cults and Minorities. The event was devoted to the evolution of human rights, democracy and the rule of law in the international and the national contexts, and the topics debated upon dealt with such issues as the functioning of democratic institutions, efficiency and independence of the judiciary, new human rights and their protection by means of international mechanisms.

Project CLARITY. The Project, achieved by the European Union Agency for Fundamental Rights, is an online interactive instrument whose purpose is to assist citizens to solve problems related to the fundamental human rights. At present, the instrument covers 14 Member States of the European Union⁴ and is available in English. The Romanian Institute for Human Rights joined the Project as a partner, in an attempt to place Romania among the States promoting and implementing the observance of human rights.

⁴ Austria, Bulgaria, Cyprus, Finland, France, Hungary, Italy, Ireland, Malta, Poland, Portugal, Romania, Slovakia, and Spain.

CLARITY is meant to identify and offer information related to the non-judicial body that is most suitable to solve a certain fundamental rights problem, based on the idea that every State has specialized public bodies that can offer information or can assist in cases of violations of the fundamental rights.

The online instrument covers various fields of the fundamental rights, including non-discrimination. It is also intended to offer information about the type of application and the closest location to the petitioner’s home where the petition can be filed or from where a person whose fundamental rights have been violated can get assistance.

Project CLARITY promotes close collaboration with and the direct involvement of the Ombudsman, the national human rights institutions, equality bodies as well as other institutions and bodies that can assist citizens to have their fundamental rights observed.

Last but not least, it should be pointed out that RIHR, in its capacity as member of the juridical workgroup of the European Network of National Human Rights Institutions, took an active part both in the discussions on the reform of the European Court of Human Rights and the promotion of the European Convention on Human Rights and the Charter of Fundamental Rights of the European Union.

Family

RIHR is interested to promote and consolidate the policies assisting the family, as well as intensify its research activities to make a contribution to their theoretic foundation, the main elements consisting in combating and preventing poverty and social exclusion.

Of the activities devoted to the International Day of Families⁵ mention should be made of the debate on “Opportunities and obstacles in achieving the objectives of the reconciliation of work and family life”, organized in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the Association for the Promotion of

⁵ 15 May was declared the International Day of Families by the General Assembly of the United Nations, under a resolution adopted in September 1993. On proposal by the Romanian Institute for Human Rights, endorsed by the Romanian Patriarchate, 15 May also became the Romanian Family Day.

Family Rights – “Family Forum”, the “Clubul de la Cheia” Association, the Romanian Association for Women’s Rights, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment, the Romanian Association for the Rights of Older Persons, the National Council on Disability in Romania, which emphasized the importance of the family in the development of society. At the same time, the event was an opportunity to discuss in what way the family – the core of society – is affected by the social and the economic changes, and also to identify how this core could become an important driving force for the progress of the entire Romanian society. The Participants in the Conference also debated on the national programmes and policies in parallel with the European ones related to the reconciliation of work with family life and the promotion of the best practices in the field.

Combating trafficking in human beings

The protection and promotion of the rights of the victims of trafficking in human beings is an important topic on the agenda of the Romanian Institute for Human Rights. This year, the Institute continued its series of researches and debates with representatives of the specialized governmental institutions, the legislative and also the civil society. The selected topics referred to the regional and the national instruments on preventing and combating trafficking in human beings, the international and the regional reports on the rights of the victims, etc.

In this respect, it is worth mentioning the meeting on “Victims of trafficking in human beings in present-day context”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, with the participation of the National Council on Disability in Romania.

We should also mention the Symposium on “National instruments to prevent and combat trafficking in human beings”, organized on occasion of the European Day on Fight against Trafficking in Human Beings by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy,

Peace and Tolerance, the Romanian Association for the United Nations, with the participation of members of the European Law Institute (ELI), the International Institute of Law of French Expression and Inspiration, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, the Association for the Promotion of Family Rights – “Family Forum” and the “Victor Dan Zlătescu” Club of Cheia Association.

Asylum and migration

The documents adopted at international, regional and national level guaranteeing the observance of human rights also provide for the protection of the rights of persons who leave their native country. The fundamental rights have to be acknowledged to all persons irrespective of their status: asylum applicants, refugees or migrants. In this respect RIHR, by means of its researches, the debates it organized and the viewpoints submitted to various parliamentary commissions, has always publicized the international and the regional legislation in the field and took efforts to determine their assimilation into the national legislation.

In the year 2015, on request by the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues, the Romanian Institute for Human Rights expressed viewpoints in relation to bills under consideration within the Commission, including those referring to asylum and migration, and also took part in the debates.

Thus, mention should be made of the Bill on approving Government Ordinance No. 22/2014 on amending and supplanting Law No. 122/2006 on asylum in Romania,⁶ the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing an EU common list of safe countries of origin for the purposes of Directive 2013/32/EU of the European Parliament and of the Council on common procedures for granting and withdrawing international protection, and amending Directive 2013/32/EU⁷, etc. RIHR appreciated that compliance of the domestic legislation with the obligations assumed by the Romanian State following adherence to the European Union’s regulations was necessary, given the characteristic features and the trends of

⁶ PL-X 59/2015.

⁷ E-38/2015.

the phenomenon of migration and the profoundly humanitarian nature of the actions that needed to be taken to ensure the protection of the persons applying for international protection.

On invitation by the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues, on occasion of the working visit paid by a delegation of Parliament of Hessen Land, Germany, headed by its President, Mr. Norbert Kartmann, representatives of RIHR described the institutional system and the national legislation on the protection of refugees, as well as the Institute's activity in the field and the present-day challenges.

At the same time, the Institute organized a number of meetings and debates the participants including representatives of the public institutions with powers in the field, representatives of the parliamentary commissions and members of the civil society. To illustrate, let us mention the following: roundtable on "The domestic legislation on asylum and the way it is implemented", organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the Romanian Association for the United Nations on occasion of the World Refugee Day. It is also worth mentioning the debate on a project initiated by the Ministry of Internal Affairs for amending and supplementing the Methodological Norms for the implementation of Law No. 122/2006 on asylum in Romania, approved by Government Decision No. 1251/2006, organized by the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian Association for the United Nations, with the participation of the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, the "Clubul de la Cheia" Association, the "Family Forum" Association, the Romanian Association for Women's Rights. The representatives of RIHR, in accordance with the specificity of their activity, made their contribution in the achievement of several regional projects and debates on the promotion and protection of the rights of asylum seekers, refugees and migrants, the rule of law and migration, the rights of unaccompanied juveniles, asylum seekers. RIHR is member of the working group on asylum and migration of the European Network of National Human Rights Institutions and member of the European Law Institute and of the International

Institute of Law of French Expression and Inspiration.

Right to healthcare

The Romanian Institute for Human Rights (RIHR), in partnership with the Romanian Association for the United Nations (ANUROM) and the Infoeuropa Centre of the Ministry of Foreign Affairs and with the participation of representatives the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues and Commission on the Environment and Ecologic Balance, organized a debate on the "World Health Day – Right to Healthcare". The participants in the event were presented several dissertations on such topical issues as: ecologization and the fight against pollution – desiderata with the globalization of healthcare, healthcare education, guaranteeing the child's right to healthcare in Romania, migrants' right to healthcare, etc. At the same time, the discussions pointed out the importance of reducing inequalities in the field of healthcare, increasing the effectiveness and quality as well as the need for balance between the financial resources and the healthcare services.

Also, on occasion of the World Water Day, RIHR organized a debate on "Clear water for a healthy world" where the participants analyzed the man-life relationship, the relationship between access to water and the health of a man's life, of a family, a community or a society as vital elements for the development of a nation. They pointed out the need for quantitative and qualitative protection of water as well as the role, the duties and the responsibilities of those having powers with the maintenance, exploitation and protection of water resources. The event was achieved in collaboration with the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment, the Romanian Association for the United Nations (ANUROM) and the "Clubul de la Cheia" Association.

Rights of persons with disabilities

According to art. 33.2 in the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), the signatory States shall take into account the Paris Principles when designating or establishing a mechanism for the promotion, protection and monitoring of the way the Convention is implemented. This mechanism has the role to

reflect a whole image of the situation of persons with disabilities at national level.

RIHR, in its capacity as independent institution, established under Law No. 9/1991, is the only national human rights institution in Romania acknowledged in the system of the United Nations Organization which complied with the Paris Principles regarding the status and functioning of national human rights institutions for the protection and promotion of human rights.⁸ It is worth reminding that the Paris Principles refer, among other things, to: an as large mandate as possible, based on the universal human rights standards and including the double responsibility of promoting and protecting human rights, while also covering all the rights; institutional independence from the Government, guaranteed by the law; adequate power of investigation; pluralism, including the structure of its staff and/or effective cooperation and adequate human and financial resources.

Thus, based on Law No. 221/2010 on ratification of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities and taking into account the provisions of art. 33.2 in the CRPD, alongside the existing institutional framework, the Romanian Institute for Human Rights concluded a Protocol with the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly and also with the National Authority for Persons with Disabilities.

In 2015, RIHR's activity, in the Institute's capacity as independent mechanism for promoting, protecting and monitoring the implementation of the Convention in compliance with art. 33.2 in the CRPD, focused on the achievement of researches and studies, periodic meetings with organizations of persons with disabilities or representatives of the civil society, in general, as well as experts in the field, formulation of viewpoints, on request by Parliament's special commissions, regarding bills having impact upon the promotion and protection of the rights of persons with disabilities, and representatives of other public institutions or NGOs; publication of the annual report on the promotion and protection of the rights of persons with disabilities in Romania, organization of debates, conferences, campaign meetings on the

most important topics related to disability as well as regular consultations and exchange of information with other European national human rights institutions having a similar mandate.

The main topics approached during the year 2015 referred to disability viewed in terms of human rights, acknowledgement of the legal capacity, independent life and integration with the community, rights of women with disabilities, the right to work, etc. The Report on the evolution of the promotion and protection of the rights of persons with disabilities in Romania, alongside the other studies and researches elaborated by the Institute, reflects these issues.

RIHR organized several campaigns for the promotion of the rights of persons with disabilities of which we should mention: "Becoming aware of autism" Days on 1–3 April 2015, in collaboration with the Romanian Association for the United Nations. The purpose of the campaign was to draw attention on the importance of integrating persons with autism with society, on the respect and promotion of the rights of these persons and the need to remove all obstacles in order to have an inclusive society. At the same time, an important element of the campaign was the familiarization and the promotion of the Convention.

As far as the national strategy "A society without barriers for persons with disabilities 2015–2020" is concerned, it is worth mentioning that RIHR participated as observer in the meetings of the Inter-ministerial Council on analyzing the problems of persons with disabilities, organized by the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly and the National Authority for Persons with Disabilities on 21 April and 10 August 2015. The participants in the meetings presented and analyzed the draft National Strategy and Operational Plan for the implementation of the National Strategy. On the occasion, the representatives of RIHR pointed out that the new draft Strategy should reflect the commitments assumed by the Romanian State by ratifying the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, with emphasis on acknowledgement of the legal capacity, the right to education, independent life, access to healthcare services, and the right to work of persons with disabilities.

⁸ The Principles were formulated in 1991 at the Conference devoted to national human rights institutions and became an official document of the United Nations General Assembly in 1993 (A/RES/48/134).

Also, RIHR organized debates and roundtables whose main topic was the draft National Strategy 2015–2020. The events were organized in collaboration with several partners in the academic community and also from non-governmental organizations, organizations of persons with disabilities and were attended by members of the parliamentary commissions, representatives of public institutions, etc.

At the same time, the Institute participated in a series of roundtables and conferences of which we should mention the debate on “Dignity and mental health”, organized by the Titan Psychiatry Hospital “Dr Constantin Gorgos” on occasion of the World Mental Health Day. On the occasion, the representatives of RIHR pointed out the importance of approaching disability in terms of human rights. The need to acknowledge the legal capacity and adopt legislative measures for the introduction of an assisted decision-making system is imposing itself as a flexible protection measure providing the respect of the autonomy, the will and the preferences of persons with mental disabilities. The participants also discussed about the recommendations made by the UN Committee against Torture following an evaluation of the Committee’s country report elaborated in the spring of 2015. The recommendations referred to the need to provide effective supervision and monitoring of persons in psychiatry hospitals or healthcare institutions by judicial bodies, the respect of the rights of the patients, hospitalized voluntarily or non-voluntarily, the patient’s right to be informed about the applied treatment and the possibility to refuse the treatment or any other medical intervention, while non-voluntary hospitalizations should be subject to periodic re-evaluations.

On invitation by the National Council on Disability in Romania (CNDR), the Institute participated in the Conference on “An accessible Romania in a barrier-free Europe”, an event devoted to an evaluation of the CNDR campaign bearing the same name. In this context, the representatives of RIHR pointed out that those who develop public policies, programmes, standards and services in the field of disability should take into account the daily needs of persons with disabilities (related to healthcare and welfare, economic and social security, developing skills and live within the community) so that

barriers preventing their participation should be removed paving the way for the implementation of two principles: “universal design” and “reasonable adaptation”.

It is also worth mentioning the debate on “Active partnership for the implementation of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities”, organized by the National Authority for Persons with Disabilities.

The International Day of Persons with Disabilities, marked by the Institute by a roundtable attended by representatives of the academic community, researchers and practitioners, representatives of the civil society, was a notable event that pointed out the importance of consolidating and extending complex rehabilitation services and programmes, particularly in the field of healthcare, employment, education and social services, so that such services and programmes should start as early as possible and assist participation and integration of persons with disabilities with the community in all fields of social activity.

An important element in the Institute’s activity was participation in the meetings of Parliament’s human rights commissions with viewpoints on the impact of various bills upon the observance of the rights of persons with disabilities in Romania. In this respect, we should mention the bill on the establishment of the mechanisms provided for by the Convention on the Rights of Persons with Disabilities,⁹ where RIHR described the role of an independent mechanism for the promotion, protection and monitoring of the implementation of the Convention and presented its activity in light of the provisions of art. 33.2 in the CRPD. As was necessary, the Institute also referred to the Country Report by the Council of Europe Commissioner for Human Rights, who demanded the Romanian authorities to consolidate the independence, efficiency and effectiveness of the national structures devoted to human rights, the Advocate of the People, the National Council for Combating Discrimination and the Romanian Institute for Human Rights, also by further clarifying the competencies of each of the above mentioned institutions and providing adequate

⁹ PL-X 303/2015.

human and financial resources so that they should be able to fulfil their mandates.¹⁰

In this respect, the Institute pointed out the need for a normative act to provide the effective operability of both the coordinating mechanism and the one monitoring the implementation of the Convention in the meaning of art. 33 of the document, as well as the importance of legislating the data collecting and reporting system, the consultation between the coordinating mechanism and the contact points, on the one hand, and on the other hand the importance of legislating the methods by which persons with disabilities and the organizations representing them are consulted, involved and allowed to fully participate both in the implementation and the monitoring process.

RIHR is member of the Group for the implementation of the Convention belonging to the European Network of National Human Rights Institutions in the United Nations system and, at the same time, the only institution in our country participating in the working Forums organized annually by the European Commission with regard to the implementation of art. 33 in the UN Convention. This year, the main topics for discussion at the meetings of the Working Group of national institutions on the CRPD referred to such aspects as implementation of art. 12 of the Convention, on equal recognition before the law, the development of indicators on monitoring the implementation of the Convention, the dialogue with the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities, the elaboration of an alternative report on the implementation of the CRPD at the level of the European Union, the recent jurisprudence of the European Court of Human Rights, etc. The participants in the meeting of the European Union Framework on the implementation of the Convention in the European Union with national human rights institutions discussed about the role of monitoring mechanisms in the UN Committee evaluation process. RIHR presented its Report and activity in the field on occasion of these meetings.

Rights of older persons

The promotion and protection of the rights of older persons and long-term care is also a priority

¹⁰ See the Report elaborated by the Council of Europe Commissioner for Human Rights, Nils Muiznieks, following his visit to Romania on 31 March – 4 April, paragraph 7.

topic. The Institute participates, along with other five similar institutions in the European Union in the Project “Human Rights of Older Persons and Long-Term Care” (2015–2017), coordinated by the European Network of National Human Rights Institutions (ENNHRI). The Project is an attempt to approach care of older persons in Europe in terms of human rights, to clarify the international and the regional standards applicable in the field and to make recommendations to the European decision-makers in order to optimize the protection of these persons, as well as enhance acknowledgement of the role of national human rights institutions in the field. This year, the Institute, in its capacity as member of both the Advisory Committee and the Pilot Group, participated in several meetings and discussions that focused on analyzing the international and the regional regulations for the promotion and protection of older persons, elaborating a methodology for monitoring the care centres.

At the same time, the Institute organized several meetings and debates with representatives of central and local institutions in the field, with representatives of the civil society and the academic community. We should mention in this respect the seminar on “The human rights of older persons and long-term care”, organized in collaboration with the Romanian Association for the Rights of Older Persons (ARDOVT), the Romanian Association for the United Nations (ANUROM), with the participation of the Romanian Association for the Defence of the Rights of Older Persons, the Centre for Legal Resources and APADOR-CH.

The business and human rights

The research performed by RIHR in the field were continued in 2015, the topic being of both regional European and national interest. The analyses and the debates organized by the Institute were based on the most important international documents: The United Nations Guiding Principles, the European Union Strategy on Corporate Social Responsibility, the Action Plan of the European Network of National Human Rights Institutions, etc.

In its capacity as national institution acknowledged in the United Nations system, the Institute participated with reports and dissertations in a number of debates organized by the Office of

the High Commissioner for Human Rights, of which let us just mention the UN Annual Forum on Business and Human Rights. The main topics dealt with referred to the strengthening of public policies in the field by means of national action plans, the financial sector and human rights, improvement of the reporting system in the field of human rights, cooperation between national human rights institutions, the importance of human rights education, public acquisitions and human rights, etc.

70 years since the creation of the United Nations Organization

The year 2015 was marked by two jubilee moments: the 70th anniversary of the United Nations and the 60th anniversary of Romania's joining the world organization. The Romanian Institute for Human Rights devoted to these events a number of studies, researches, reunions and debates, organized throughout the year. The topics referred to both the evolution and the importance of the United Nations since its creation down to the present day, and the contribution of our country to the efforts taken by the United Nations. At the same time, there were topics referring to such issues of interest as the rights of refugees, the rights of persons with disabilities, the increasing role of national human rights institutions in the activity of the United Nations, the Agenda for Sustainable Development and its action plan. The participants also analyzed the way the Romanian State implements the recommendations made by the various UN human rights mechanisms, with direct reference to the recommendations of the UN Human Rights Council,¹¹ as a result of an analysis of the country report¹² on occasion of the second evaluation cycle – UPR of 2013, the recommendations of the UN Economic, Social

¹¹ See UN Human Rights Council Decision A/HRC/23/5 and the Report of the Working Group on UPR – Romania, A/HRC/23/5, paragraph 109.

¹² Report on Romania's compliance with the provisions of the main UN instruments, such as: the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination; the Convention on the Rights of the Child; the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights; the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women; the International Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment; and the Convention on the Rights of Persons with Disabilities.

and Cultural Council,¹³ as well as the recommendations of the UN Committee against Torture.¹⁴

The events organized by RIHR in this context include the Conference on “70 years since the creation of the United Nations”, in collaboration with the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues, the Senate Commission on Human Rights, Cults and Minorities, the Chamber of Deputies Juridical Commission of Discipline and Immunities and the Romanian Association for the United Nations.

The event focused on important moments in the activity of the United Nations in the field of international law and the promotion and protection of human rights; it is worth mentioning the important contribution of the Romanian Association for the United Nations, member of the World Federation of United Nations Associations, an independent non-governmental organization created in 1946, the only international NGO whose purpose is to support UNO and its system and which enjoys consultative status with ECOSOC.

The Conference dealt with such topics as: creation of UNO; UNO's objectives, principles and structures; the establishment of the international justice; UNO's representative bodies, the specialized institutions and the cooperation bodies in the economic, technical, scientific, social and cultural fields; the Convention of the United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (UNESCO); the Romanian initiatives at UNO; UNO's initiative: Alliance of Civilizations; the fundamental human rights; the human person's dignity and value; equality of rights between men and women; new instruments and mechanisms in the field of human rights – the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities; challenges of the millennium: migration.

The participants included members of Parliament, parliamentary counsellors and experts, magistrates, lawyers representing various ministries, representatives of the academic community, non-governmental organizations, the media, the International Academy of Comparative

¹³ Recommendations of the UN Committee on Economic, Social, and Cultural Rights following the evaluation of the country report (E/C.12/2014/SR.70).

¹⁴ See the Observations of the UN Committee against Torture following the evaluation of the second country report (CAT/C/ROU/CO/2).

Law, the International Institute of Law of French Expression and Inspiration, the European Law Institute, the European Union Agency for Fundamental Rights, and the European Commission against Racism and Intolerance.

On the occasion, the Romanian Institute for Human Rights exhibited volumes edited by the Institute devoted to the protection and promotion of human rights in the United Nations system.

IV. PUBLICATION OF REGULATIONS, DOCUMENTS, STUDIES AND RESEARCHES IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS

The Romanian Institute for Human Rights promotes training and information in the field of human rights for the benefit of public bodies, non-governmental organizations and natural persons, in relation to respecting, protecting and guaranteeing human rights through domestic and international regulations, institutions and mechanisms, practices and customs. It assumes the role to inform all those interested about the most recent scientific researches in the field of human rights, the international commitments assumed by Romania and the way they are accomplished. The Institute translates and publishes international documents which, by their topical nature, should be known by governmental and non-governmental institutions for the promotion and the protection of human rights.

Periodic publications

The quarterly "Drepturile Omului" includes studies, researches, articles and reports. The editors' area of interest extends to also include texts of national or international regulations of major significance in the field of human rights, which is not limited to a mere reproduction of the text but also offers an interpretation of the text; also, it includes jurisprudence in the field of the European Court of Human Rights and/or the national courts; finally, it includes articles devoted to several important institutions in the field of human rights.

The quarterly presents scientific and diversified analyses of the fundamental human rights, with emphasis on the relationships between the latter and the values, the principles, the norms and the standards to which the institutions, the mechanisms, the terms, the concepts and the methodological and technical trends are related. These should be added the news about various events in the field of human rights, notes and

comments, book reviews in the field of human rights, the Institute's recent publications and brief presentations of the activities organized by the Romanian Institute for Human Rights or to which the Institute made a contribution.

Info IRDO, the monthly bulletin of information addressing a very large public, presenting topical news about events related to human rights, organized at national or international level. It also presents cases brought before the European Court of Human Rights and also before the Court of Justice of the European Union, in an attempt to meet the present-day needs of the civil society, of institutions, students, etc. It is also worth mentioning the columns devoted to recently adopted international documents.

Researches and volumes published in 2015

New compilations of documents and new research works were published under the patronage of the Romanian Institute for Human Rights.

Evoluția protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități în România.* The report is part of an ample project run by the Romanian Institute for Human Rights in its capacity as independent mechanism monitoring the implementation of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, in compliance with art.33.2 of the Convention.

The project, which includes other researches with the same topic, is intended to depict the way the rights of persons with disabilities are observed in Romania, making an objective analysis of the way the provisions of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities are reflected

* Evolution of the protection and promotion of the rights of persons with disabilities in Romania.

in the domestic legislation and also how these are observed, as comes out from the investigations made by the Institute itself or by NGOs, and from the data made available by certain institutions.¹⁵

On the one hand, the work reflects the legislative modifications introduced in the year 2015 and, on the other hand, points out several aspects that should be paid increased attention by the decision-making actors.

Medierea și arbitrajul – mijloace de promovare și protecție a drepturilor omului în relația administrație-cetățean.**

Mediation, as a relatively new institution at both European and national level, alongside arbitration, is a bridge between the non-contentious and the institutionalized means of solving a conflict, are here viewed in terms of the citizen-administration relationship. It is a topical field and a bold yet effective solution, largely debated upon in the political, economic and social communities, in an attempt to establish the legal framework in this respect.

Mediation and arbitration as means of promoting and protecting human rights are closely related to institutional efficiency and the increase of transparency in the relationship between the administration and the citizens. The research was based, on the one hand, on an analysis of the specialized Romanian and foreign literature and of the international legislation, and also that of European bodies referring to the use of alternative methods with the resolution of conflicts, while on the other hand, it has an applicative component consisting in an analysis of the reports on the authorities' activity with regard to arbitration and mediation in the administrative relationships.

Protecția și promovarea drepturilor omului în relația administrație-cetățean, din perspectiva persoanelor cu dizabilități***

Starting with a historical presentation of the development of the issues related to the rights of

¹⁵ RIHR's reports were promoted both at international level, at the United Nations, and the regional European level, at the European Commission, the European Union Agency for Fundamental Rights and the Council of Europe.

** Mediation and arbitration as means of promoting and protecting human rights in the administration-citizen relationship.

*** Protection and promotion of human rights in the administration-citizen relationship viewed in terms of persons with disabilities.

persons with disabilities, viewed in terms of these persons, and the rest of society as well, the work defines the notions used in the field and explains the synonymy between handicap and disability, which has been used for some time lately, out of the need to eliminate any possible negative connotation.

The study includes an analysis of the instruments and the mechanisms for the protection and promotion of human rights, in general, and particularly the rights of persons with disabilities, at universal level in the United Nations system, and at regional European level in the framework of the Council of Europe and the European Union. It also presents the systems protecting the rights of persons with disabilities instituted in two European States – Great Britain and Denmark – countries that belong to two different legal systems, that is, the Anglo-Saxon system and the Roman-Germanic one.

With regard to Romania, the adoption and the entry into force of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities marks a profound change with the existing approaches to disability in our country. Thus, the commitments assumed by Romania compel the institutions to modify the domestic regulations, create specialized institutions, provide adequate training to those involved in the field, and ensure the participation of persons with disabilities in the elaboration of policies. All these contribute to the reduction of serious violations of human rights that could entail a resolution in court, all the more so that practice in Romania is not unitary.

The study presents the most important cases in the European jurisprudence with regard to the observance of the rights of persons with disabilities. At the same time, the research was accompanied by polls, so that the picture of the situation in Romania in the field be always a real one. For the sake of illustration, let us just mention the study entitled "Study on the participation of persons with handicaps in the public decision-making process".

Forme ale protecției și promovării drepturilor omului: medierea și Ombudsmanul****

In the context of the extensive measures of protecting the citizen against any form of abuse

**** Forms of the protection and promotion of human rights: mediation and the Ombudsman.

on behalf of the central and the local administration, both the institution of mediation and that of the Ombudsman are closely related to the institutional efficiency and increased transparency with regard to the promotion and the protection of human rights in the relationship between the citizen and the public institutions.

The study is a thorough research on the main theoretical and practical issues related to the protection of the citizen's rights in the public administration. It analyzes such aspects as the emergence of the institution of mediation and the Advocate of the People, the main regulations adopted by Romania after 1990, the main rights that are protected and promoted by the two institutions, the establishment of certain correlations among human rights, the citizens' rights and the

protection methods promoted by the Advocate of the People institution and the institution of mediation; also, the study makes an analysis of the main regulations in the field adopted by the European Union.

Reports

- The Annual Report of the Romanian Institute for Human Rights for the year 2015;
- The Annual Report of the Romanian Institute for Human Rights for the year 2014;
- Report on the evolution of the human rights legislation in the European Union and in Romania – 2015;
- Report on the promotion and protection of the rights of persons with disabilities.

V. THE DOCUMENTATION CENTRE

According to the law, one of the tasks of the Romanian Institute for Human Rights is to maintain and extend the area of the documentation centre, whose activity was continued with significant results in the year 2015. The number of users – students, Master Degree candidates, candidates for a PhD Degree, researchers, teachers, representatives of parliamentary, judicial and governmental institutions, representatives of non-governmental organizations as well as other social segments – increased considerably. The library of the documentation centre possesses a book inventory structured in over 250 areas of research and interest, including publications in the field of law and human rights, treaties, international covenants and conventions, European and national legislation and comments on all these, works dealing with the history of law, comparative law, criminal law, civil law, commercial law, studies in the field, bibliographic references as well as volumes dealing with various related fields.

In the framework of its documentation and information activity, the Romanian Institute for Human Rights had throughout the year 2015 an active exchange of information with international organizations, higher education institutions from Romania and from abroad, institutions interested in human rights, representatives of the cults as well as non-governmental organizations.

The Centre continued its collaboration with traditional partners, by renewing partnership contracts and protocols while also attracting new partners. Both the activity of the Romanian Institute for Human Rights and its Documentation Centre and the activity of the respective partners were promoted constantly by means of these partnerships.

The partnerships with the teachers' training centres in Bucharest, Braşov, Sibiu, Cluj, Iaşi and Vaslui were continued, the teachers and the students receiving from RIHR's Documentation Centre guidance and information with regard to education for the respect and promotion of human rights.

In the framework of the traditional partnerships, the Centre extended its collaboration with the Institute of Juridical Research of the Romanian Academy, with the Permanent Electoral Authority and with the Association for Cultural Dialogue. It also provided consultancy and advice in the field of human rights to higher education institutions in Bucharest and in other cities of the country, to members of the teaching staff, students, candidates for a Master Degree, candidates for a PhD Degree and attendants of post-doctoral studies, making a contribution to the initiation of projects of university clinics in the field of human rights, as well as projects specifically devoted to migration.

Thus, from among the universities in Bucharest, the Centre continued its collaboration with University “Titu Maiorescu”, Christian University “Dimitrie Cantemir”, the National School of Political and Administrative Studies, Faculty of Law, while the universities in other cities included the North University of Baia Mare, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the Petroleum-Gas University of Ploiești, University “Al. I. Cuza” of Iași, University “Ovidius” of Constanța, University “Spiru Haret” of Craiova, and University “Dimitrie Cantemir” of Târgu Mureș.

As far as the rights of persons with disabilities are concerned, in the framework of the partnership concluded with the National Authority for Persons with Disabilities (ANPD), and also by continuing the collaboration agreements with the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly, the Ministry of Health and the National Council on Disability, the Centre disseminated informative material. Also, RIHR, in its capacity as independent mechanism monitoring the implementation of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, organized through its Documentation Centre and in collaboration with the above mentioned partners a number of activities meant to promote the principles of the Convention on the rights of this category of citizens, who should have equal rights and opportunities in society. With regard to the access to a human rights education for all, a Protocol was concluded between the Romanian Institute for Human Rights and the Romanian Association for the Deaf whose purpose is to actively support the policies devoted to the rights and freedoms of these persons as well as better information of the public and of the representatives of the organizations and the associations of persons with disabilities.

The Protocol concluded with the Union of Professional Journalists in Romania in such fields as education for human rights, democracy and a culture of peace, access to information and freedom of expression, particularly with regard to the dissemination of information related to RIHR’s activity, was also very important.

Another form of collaboration was the of exchange of books offered as donations on a bilateral partnership basis. RIHR’s Centre of Documentation paid particular attention to the partnerships and the collaboration with national libraries, with specialized institutions in other countries or belonging to international organi-

zations in the field, of which we should mention: the Library of Congress in Washington D.C., the European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), whose activity is presented and pointed out every three months in RIHR’s scientific quarterly “Drepturile Omului”, Library Alexandrina – Alexandria, Egypt, from which the Institute’s steering board received an appreciation letter for unabated collaboration and exchange of information. The free-of-charge distribution of quarterly “Drepturile Omului” stirred the interest of young law students and readers of Library Alexandrina, due to the abstracts to the scientific studies included, both in English and French. Other constant partners and collaborators of the Documentation Centre include the Library of the Swiss Institute of Comparative Law – Lausanne, the Federal Supreme Court in Lausanne, the University of Bern, the Federal Office of Justice in Bern, the European Law Institute, the Library of the University of Leicester, the Library of the International Institute of Law of French Expression and Inspiration, the International Academy of Comparative Law, Paris, the Academy of International Law, the Hague, the Human Rights Centre, Fribourg, the Library of the Faculty of Law in Fribourg, the Library of the Faculty of Law of Strasbourg, the Library of the Catholic University of Louvain, the Library of the University of Potsdam, the Library of the University of Padua, the Library of the University of Luxemburg, the Library of the University of European Studies of Chișinău, the Library of the Norwegian centre for Human Rights, the Library of the Finnish Centre for Human Rights, and the Library of the Parliamentary Ombudsman in Stockholm. There was also a constant exchange of information and publications with the UN Libraries of Geneva, New York and Vienna and with the Library in Tokyo as well.

The partnerships consisting in exchanges of publications and correspondence with the National Library of Prague, the National Library of Madrid and the National Library of Vienna were continued in 2015.

Some of the Institute’s publications can also be found on the websites of: World Cat Identities (over 35 libraries in the system), Google Academic (207 libraries), the database of the Virtual International Authority File (the publications can be found in libraries in 11 countries).

At local level, the Institute's Documentation Centre is permanently in touch with the national county libraries, which every three months receive the scientific quarterly "Drepturile Omului" as well as the Institute's most recent publications – all free-of-charge.

The Documentation Centre has readily responded the requests for RIHR's publications and sent them to the parliamentary commissions, the ministries with powers and preoccupations in the field of human rights, the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly, the Ministry of Health, the Ministry of Foreign Affairs, the Ministry of Internal Affairs. Requests for RIHR's quarterly "Drepturile Omului" and other publications were also received from courts of appeal, courts and tribunals as well as the General Parquet.

Also, the Documentation Centre contributed to the elaboration and the distribution of the documentation required for the year's important events in the field of human rights organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the parliamentary commissions on human rights, cults and minorities issues. On such occasions, all participants received copies of the scientific quarterly "Drepturile Omului" and other publications edited by RIHR whose content was useful for the debates and later research based on the symposia and the conferences organized throughout the year 2015.

The scientific quarterly "Drepturile Omului" was distributed free-of-charge to the interested participants in such events organized by RIHR as: the International Day for the Elimination of Racial Discrimination (21 March); the European Action Week Against Racism (14–22 March); the United Nations Day – 70 years since the creation of the United Nations Organization, 60 years since Romania's accession to UNO; Human Rights Day, celebrated at the headquarters of the Chamber of Deputies, etc.

In 2015, the Documentation Centre continued its collaboration in the field of information with the specialized agencies of the United Nations: UNESCO, UNICEF, UNHCR, ILO and WHO, the Office of the High Commissioner for Human Rights in Geneva, the Council of Europe, the European Court of Human Rights, the European Court of Justice, the Centre for International and European Studies, the European Union Agency for Fundamental Rights.

The number of users of the Documentation Centre increased considerably from 1,700 readers in 2014 to 2,166 readers in 2015. The library of the Documentation Centre was attended by teachers, magistrates, lawyers, candidates for a PhD Degree, candidates for a Master Degree, students interested in the scientific literature devoted to the international and the national law, in the field of human rights or other related fields. It is not only the number of readers that increased every year, but also the book inventory was enriched as a result of the acquisition of some very useful state-of-the-art publications, which help with the comparative study of several disciplines in terms of human rights.

RIHR has also an online library available to all those interested, partners from abroad, or persons having walking difficulties who cannot come to the Documentation Centre. This online library can be easily accessed on the Institute's website, created in 2007, – www.irdo.ro – and contains a large number of volumes in the field of human rights published by RIHR, the collection of the scientific quarterly "Drepturile Omului", as well as information on jurisprudence consisting in various special cases solved by the European Court of Human Rights.

Promoting a human rights education for all, through its entire activity, the Romanian Institute for Human Rights is committed with professionalism and devotion to promote and sustain the observance of human rights and fundamental freedoms. The Documentation Centre is an important element in the Institute's contribution to a modern, scientific and responsible approach in terms of human rights protection and observance and to the achievement of greater awareness about human rights at national and international level, by constantly supplying information about the present-day problems human rights encounter at all levels.

Public relations

As was mentioned before, RIHR's Documentation Centre has made available to the public its library, which in 2015 recorded 2,166 readers.

Also, the Romanian Institute for Human Rights was contacted in 2015 by citizens from all over the country, who addressed the Institute for consultancy either by coming to the Institute's headquarters with complaints, or by means of phone calls, or by mailing petitions. The citizens' petitions and complaints referred to numerous

issues related to the violation of human rights, RIHR being requested to recommend the most efficient methods and ways of clarification, as well as the procedure for filing formal complaints and petitions to the authorities, where they asked for the violations to be solved.

The Institute's representatives took efforts to respond to these numerous requests, guiding the petitioners toward a way for having their problems solved, offering legal advice on how to formulate complaints and intimations and submit them to the competent bodies.

The most frequent applications and petitions referred to the poor living conditions offered in penitentiaries to persons deprived of liberty. Many petitioners, who had exhausted all possibilities of referring their case to a court of justice, were advised in relation to the procedure of addressing their petitions to the European Court of Human Rights. The problems petitioners complained of included the violation of the right to property, the refuse to vest in possession in relation to certain pieces of land, non-compliance with certain court orders, complaints related to the recalculation of pensions, denial of social aid, intimations related to the failure of the competent authorities to partially or fully honour certain pecuniary rights derived from the social protection legislation (the aid for various disadvantaged categories, children's allowances, etc.), violations of the rights of the child, malpraxis, violations of the labour legislation, complaints coming from natural persons related to the evolution of trials or failure to conclude them within a reasonable period of time. There also were petitions or complaints referring to the execution of punishments in penitentiaries, petitions pertaining to the violation of equality of opportunities, violations of the rights of persons belonging to national minorities or religious cults; both the persons who came themselves to the RIHR headquarters and the 500 persons who contacted us by phone were offered advice and guidance. The petitioners were provided with documentation on the domestic legislation in force in the respective field of interest. In approximately 80% of the registered cases of written petitions, RIHR was able to assist the petitioners guiding every person toward the competent body or making a recommendation as to what institution the petitioner should apply to. Most petitions were redirected to the institutions and bodies authorized to solve the respective

problem or petition, including: the Ministry of Justice, the National Authority for the Restitution of Properties, the Public Ministry, prefect's offices, local councils, mayor's offices, penitentiary directorates.

Commitment to human rights issues, responsibility and professionalism contributed to RIHR's increasing prestige in the eyes of the beneficiaries and the human rights institutions from Romania and from abroad.

The Institute's activity entirely devoted to the protection and promotion of human rights, its fruitful collaboration with national and international human rights institutions, contributed to RIHR's great prestige amongst consultancy seekers with regard to the means of appeal in cases of human rights violations.

As a result, a large number of domestic and international bodies invited the Institute to become, through representatives of its staff, a member of their working or steering structures. Here are a few examples: RIHR is member of the National Bioethics Commission of UNESCO; it acted as independent mechanism monitoring the implementation of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, collaborating with the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly and the NGOs in the field.

At international level, in recognition of the efforts taken by RIHR to promote human rights, the Institute or its representatives were elected as members of various structures of international bodies, such as: member of the World Federation of United Nations Associations; member of structures belonging to the United Nations, the Council of Europe, the European Union Agency for Fundamental Rights; member of the Steering Committee of the International Institute of Law of French Expression and Inspiration (IDEF); member of the working groups on justice, the implementation of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, on migration and education, in the framework of the European Network of National Human Rights Institutions.

RIHR's scientific researches are members of the working groups of the European Union Agency for Fundamental Rights and some of them were designated experts of UNESCO, OSCE, the Council of Europe and the European Union, in this capacity participating as rapporteurs or section moderators at scientific events devoted to human rights.

SELF-MANAGED ACTIVITIES AND EVENTS ORGANIZED IN COLLABORATION

Roundtable on “Human rights in Romania”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations (12 January 2015)

Symposium devoted to the United Nations Year – 70 years since the creation of the United Nations Organization and 60 years since Romania acceded the United Nations, 70 years since the creation of UNESCO – the scientific and cultural organization of the United Nations, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations (20-21 January 2015)

Training course on “Education for human rights and the rights of the child”, organized for teachers and auxiliary teachers in pre-university educational units by the Ministry of Education and Scientific Research in partnership with the Teachers’ Training Centre in Bucharest and the Romanian Institute for Human Rights (23 January 2015)

Debate on “Rights of the child 25 years after the Convention on the Rights of the Child was opened for signature”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young, “Victor Dan Zlătescu – Clubul de la Cheia” Association, the Association for the Promotion of Family Rights – “Family Forum” and the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity (26 January 2015)

Conference on “Paying homage to the victims of the Holocaust”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance on occasion of the International Holocaust Remembrance Day (27 January 2015)

Roundtable on “Protection and promotion of human rights – regional and universal mechanisms and instruments”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in

collaboration with the Romanian Association for the United Nations and “Clubul de la Cheia” Association (5 February 2015)

Training course on “Education for human rights and the rights of the child”, organized for teachers and auxiliary teachers in pre-university educational units by the Ministry of Education and Scientific Research in partnership with the Teachers’ Training Centre in Bucharest and the Romanian Institute for Human Rights (13-14 February 2015)

Conference on “Prosperity – a guarantor of equality of opportunities”, organized on occasion of the World Day of Social Justice by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for Women’s Rights, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity and “Clubul de la Cheia” Association (18 February 2015)

Seminar on “Right to education in one’s mother tongue”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the National School of Political and Administrative Studies, the Ecological University of Bucharest and the Romanian Association for the United Nations on occasion of the International Mother Language Day (20 February 2015)

Events devoted to the International Mother Language Day consisting of music moments, folk and other dances, exhibition of paintings, one-act plays presented in several languages, organized by “Alexandru Ceușianu” General School in Reghin in partnership with the Romanian Institute for Human Rights (23 February 2015)

Debate on “The importance of reconciling work with family life”, organized by the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian Association for the United Nations and the Association for the Promotion of Family Rights “Family Forum” (4-5 March 2015)

Roundtable on “Preventing and punishing all forms of discrimination against women”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for Women’s Rights, the Association for the Promotion of Family Rights “Family Forum” and the Club of Cheia (9 March 2015)

Symposium on “Social development in the Post-2015 Development Agenda”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations, the Association for the Promotion of Family Rights “Family Forum” and the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, on occasion of the celebration of 20 years since the World Summit for Social Development, Copenhagen – 6-12 March 1995 (11 March 2015)

Debate on the latest Report of the European Union Agency for Fundamental Rights on “Equal protection for all victims of the crime of hatred – The case of persons with disabilities”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance of the North University, Baia Mare, the Romanian Association for the United Nations and the “Clubul de la Cheia” Association (13 March 2015)

Launch of the campaign for the elimination of all forms of racial discrimination on occasion of the European Action Week Against Racism 14-22 March 2015, organized by the Romanian Institute for Human Rights with the assistance of the United for Intercultural Action Network (13 March 2015)

Debate on the regulations establishing the required conditions for remunerated activities performed by children in the cultural, artistic, sportive, advertising and modelling fields provided for by Government Decision No. 75/2015, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young, the “Clubul de la Cheia” Victor Dan Zlătescu Association, the Association for the Promotion of Family Rights “Family Forum” and the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity (16 March 2015)

Roundtable on “United for diversity”, organized by the Romanian Institute for Human

Rights in partnership with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the International Institute of Law of French Expression and Inspiration IDEF and the “Clubul de la Cheia” Victor Dan Zlătescu Association in the framework of the campaign for the elimination of all forms of racial discrimination of the European Action Week Against Racism (20 March 2015)

Conference on “My opportunities, my choices. Enjoying Full and Equal Rights and the Role of Families”, this year’s logo proposed by the United Nations for the 10th anniversary of World Down Syndrome Day and the 21st anniversary year of the International Year of the Family, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young, the “Clubul de la Cheia” Victor Dan Zlătescu Association and the Association for the Promotion of Family Rights “Family Forum” (20 March 2015)

Symposium on “It’s difference that makes happiness”, organized by Foundation “Adolescența” in Ploiești and the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Petroleum-Gas University of Ploiești, National College “Jean Monet”, on occasion of the European Action Week Against Racism (21 March 2015)

Drawing contest on “Is it only in the dark that we look the same?” organized in the framework of the events devoted to European Action Week Against Racism by Foundation “Adolescența”, the Prahova Teachers’ Training Centre, National College “Jean Monet” and the Romanian Institute for Human Rights (21 March 2015)

Roundtable on “No clear water – no healthy life, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment and the “Clubul de la Cheia” Association on occasion of the World Water Day (23 March 2015)

Presentation of RIHR’s annual report for the year 2014 on the Institute’s General Council meeting (24 March 2015)

Second Workshop of reading and debate on “Nichita Stănescu – 82. Meaning of love, meaning of creation”, organized by the Union of Professional Journalists in Romania and the “Cronica Timpului” magazine in partnership with National College “Octav Onicescu” and the Romanian Institute for Human Rights (31 March 2015)

Campaign on “Becoming aware of autism” organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations (1-3 April 2015)

Conference on “Employment: The Autism Advantage”, the topic selected by the United Nations Organization for the World Autism Awareness day, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum, the Romanian Association for Women’s Rights and the “Clubul de la Cheia” Victor Dan Zlătescu Association (2 April 2015)

The Socio-Human National Contest, the national stage, organized in Mangalia by the Ministry of Education and Scientific Research in partnership with the Romanian Institute for Human Rights 5-10 April 2015)

Conference on “Food safety for good health”, organized on occasion of the World Health Day by the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian Association for the United Nations and the InfoEuropa Centre with the participation of the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues and Alliance of Civilizations (7 April 2015)

Conference on “Social inclusion and discrimination against the Roma in some Member States of the European Union”, organized by the Romanian Institute for Human Rights on occasion of the International Roma Day with the participation of representatives of the civil society, the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly, members of the university teaching staff, researchers, candidates for a PhD Degree and candidates for a Master Degree (8 April 2015)

Roundtable on “Romania – one decade since the Treaty on Adherence to the European Union was signed”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the Romanian Association for the United Nations (24 April 2015)

Conference on “Culture and the media”, organized by the Romanian Institute for Human Rights, the Faculty of Law of University “Dimitrie Cantemir” of Cluj Napoca, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the Romanian Association for the United Nations (30 April 2015)

Roundtable on “Freedom of the press in Romania supports society’s transformation”, organized on occasion of the World Press Freedom Day by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations with the participation of of the “Clubul de la Cheia” Association, the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum, the Romanian Association for Women’s Rights and the Romanian Association for the Rights of Older Persons (5 May 2015)

Roundtable on “Equal, but different!”, organized on occasion of the declaration of 8 May as “Equal Opportunities National Day” by the Senate Commission on Human Rights, Cults and Minorities in partnership with the Romanian Institute for Human Rights and the National Council for Combating Discrimination (6 May 2015)

Conference on “Human rights in a united Europe – new prospects”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the Romanian Association for the United Nations and the “Clubul de la Cheia” Victor Dan Zlătescu Association on occasion of the 65th anniversary of the Schuman Declaration and the 30th anniversary of the European Council of Milan of June 1985 when the decision was made that the day o 9 May should become Europe Day (8 May 2015)

Roundtable on “The family and its role in society”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the

Romanian Association for the United Nations, the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum, the “Clubul de la Cheia” Victor Dan Zlătescu Association, the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity and the Romanian Association for Women’s Rights on occasion of the International Day of Families and the National Day of Romanian Families (12 May 2015)

Debate on “Volunteerism in Romania – national, regional and universal instruments”, organized on occasion of the National Volunteer Week: 11-17 May by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations (13 May 2015)

Fourth edition of the national session of scientific essays presented by students and candidates for a Master Degree, organized by Christian University “Dimitrie Cantemir”, Faculty of Law of Cluj Napoca in collaboration with the Romanian Institute for Human Rights, the Scientific Association for Intellectual Property, the Association of Romanian Authors and Editors of Scientific Works and the Association of Graduates of the Faculty of Law (15 May 2015)

Session of scientific dissertations on “The right to good governance”, organized by the National School of Political and Administrative Studies (SNSPA), in collaboration with the Doctoral School and the Centre of Public Law and Administrative Sciences, the Romanian Institute for Human Rights, the Academic Society of Administrative Sciences, the Institute of Public Law and Administrative Sciences in Romania and the Romanian Association for the United Nations on occasion of the 25 anniversary of SNSPA, the 70th anniversary of the United Nations and 60th anniversary of Romania’s adherence to the United Nations (19 May 2015)

Roundtable on “Watching and fighting against the illegal trade with tobacco”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the “Clubul de la Cheia” Association (29 May 2015)

Conference on “Protection and promotion of the rights of the child in the national, regional and universal legislation”, organized by the Romanian

Institute for Human Rights, the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young, the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum on occasion of International Children’s Day (2 June 2015)

Fourth edition of the International Conference on “Effectiveness of legal norms – interpretation and application of the law”, organized by Christian University “Dimitrie Cantemir”, Faculty of Law, Cluj Napoca, in collaboration with the Romanian Institute for Human Rights, the Academy of Romania – History Institute “George Barițiu” of Cluj Napoca, the Department of Socio-Human Research, the Romanian Association for the United Nations, the Institute of Administrative Sciences in the Moldova Republic, the Romanian Association of Penal Sciences – Bucharest, the Scientific Association for Intellectual Property, the Association of Romanian Authors and Editors of Scientific Works – PERGAM, Bucharest, the Association of Graduates of the Faculty of Law and Foundation Eco România XXI (4-6 June)

Roundtable on “Your planet needs you”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment devoted to the World Environment Day (5 June 2015)

Debate on “NO to child labour – YES to quality education!”, the topic established by the United Nations for the World Day Against Child Labour 2015, an urge to take action against child labour. The event was organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the Association for the Promotion of Family Rights “Family Forum” (12 June 2015)

Debate on “Practical aspects with the implementation and the observance of the right to a fair trial”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the “Clubul de la Cheia” Association (12 June 2015)

Roundtable on “The human right to a healthy life”, organized on occasion of the World Day to Combat Desertification and Drought by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association

for the Human Rights to a Healthy Environment (17 June 2015)

Roundtable on the “The rights of refugees in Romania”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the “Clubul de la Cheia” Association on occasion of the World Refugee Day (18 June 2015)

Roundtable on “The national legislation on asylum and the way it is implemented”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the Romanian Association for the United Nations on occasion of the World Refugee Day (19 June 2015)

Roundtable on “Social rights, an integral part of the human rights system”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the “Clubul de la Cheia” Association (22 June 2015)

Debate on “United Nations instruments and mechanisms on the promotion and protection of human rights”, organized in the framework of the events devoted to the 70th anniversary of the United Nations Charter by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance (26 June 2015)

Roundtable on “The Danube Days in Romania”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for the Human Rights to a Healthy Environment, devoted to the Danube Day (29 June 2015)

Roundtable on “Protection and promotion of human rights at 65 years since the adoption of the European Convention on the Defence of Human Rights and Fundamental Freedoms”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the “Clubul de la Cheia” Association (30 June 2015)

Debate on the draft project of National Strategy for continuous learning for the period 2015-2020 and the Action Plan for the implementation of this Strategy, elaborated by the Ministry of Education

and Scientific Research, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the National School of Political and Administrative Studies, the Ecological University, Christian University “Dimitrie Cantemir”, the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity (8 July 2015)

Roundtable on “World population – prospects and challenges”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations, the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum and the “Clubul de la Cheia” Association on occasion of the World Population Day (10 July 2015)

Roundtable on the draft project of National Strategy for the diminution of early school abandonment in Romania and the Implementation Plan for this Strategy, elaborated by the Ministry of Education and Scientific Research, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity and the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum (14 July 2015)

The 21st edition of the International University of Human Rights on “the United Nations Organization at its 70th anniversary”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in collaboration with the Romanian Association for the United Nations, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the “Clubul de la Cheia” Victor Dan Zlătescu Association, with the participation of members of the IACL, ELI, Idef (20-26 July 2015)

Symposium on “Victims of trafficking with human beings in the present-day context”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity (24 July 2015)

Debate on the project launched by the Ministry of Internal Affairs for amending and supplementing the Methodological Norms for the implementation of Law No. 122/2006 on asylum

in Romania, approved under Government Decision No. 125/2006, organized by the Romanian Institute for Human Rights the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, the “Clubul de la Cheia” Victor Dan Zlătescu Association, the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum and the Romanian Association for Women’s Rights (27 July 2015)

Conference on “Protection of the victims of physical and psychic violence”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for Women’s Rights on occasion of the first anniversary of Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, also called the Convention of Istanbul (3 August 2015)

Debate on the draft Operational Plan for the implementation of the National Strategy on persons with disabilities for the period 2015-2020, organized by the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian Association for the United Nations and the “Clubul de la Cheia” Association (18 August 2015)

Roundtable on the draft National Strategy for the promotion of active aging and the protection of older persons for the period 2015-2020, organized by the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian Association for the United Nations, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the Romanian Association for the Rights of Older Persons and the “Clubul de la Cheia” Victor Dan Zlătescu Association (24 August 2015)

Symposium on “Literacy and sustainable societies”, the logo selected by the United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (UNESCO) to mark the 50th anniversary of the World Congress on the Eradication of Mass Illiteracy of Teheran where the International Literacy Day was established, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, the “Clubul de la Cheia” Victor Dan Zlătescu Association, the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young, the

Romanian Association for Women’s Rights and the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum (8 September 2015)

Debate on “Protection of vulnerable categories of persons”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Association for Intercultural Dialogue (9-10 September 2015)

Debate on “Democracy in Europe – a project for the 21st century”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations and the “Clubul de la Cheia” Victor Dan Zlătescu Association on occasion of the International Day of Democracy (15 September 2015)

Conference on “Partnerships for Peace – Dignity for All”, the topic proposed by the United Nations Organization for the International Day of Peace, organized by the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian Association for the United Nations and the “Clubul de la Cheia” Victor Dan Zlătescu Association (21 September 2015)

Symposium on “Regional and national instruments on preventing and combating trafficking in human beings”, organized on occasion of the International Day against Sexual Exploitation and Trafficking of Women and Children by the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young, the Romanian Association for Women’s Rights, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity and the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum (23 September 2015)

Roundtable on “Promoting Europe’s linguistic and cultural diversity”, organized by the Romanian Institute for Human Rights together with the Romanian Association for the United Nations and the “Clubul de la Cheia” Victor Dan Zlătescu Association on occasion of the European Day of Languages (24 September 2015)

Debate on “Urban mobility, a solution to reduce emissions with greenhouse effects and combat climate changes”, organized in the European Mobility Week by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young, the Romanian

Association for the United Nations, the Romanian Association for Women's Rights and the "Clubul de la Cheia" Victor Dan Zlătescu Association (18 September 2015)

Roundtable on "The right to information – a fundamental human right", organized by the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian Association for the United Nations and the "Clubul de la Cheia" Victor Dan Zlătescu Association on occasion of the International Right to Know Day (25 September 2015)

Roundtable on the Report on the visit paid to Romania by the representative of the European Committee for the Prevention of Torture of 5-17 June 2015, organized by the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian Association for the United Nations, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity and the "Clubul de la Cheia" Victor Dan Zlătescu Association (28 September 2015)

Roundtable on "Sustainability and Age Inclusiveness in the Urban Environment" – the topic proposed by the United Nations to celebrate the International Day of Older Persons, organized by the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for the Rights of Older Persons (2 October 2015)

Conference on "Empowering teachers, building sustainable societies. Mobilizing for a Roadmap 2030 for Teachers", the logo selected by the United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (UNESCO) to mark the World Teachers' Day, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the National School of Political and Administrative Studies, the Ecological University, Christian University "Dimitrie Cantemir" of Bucharest, the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity (5 October 2015)

Roundtable on "The Holocaust and the right to life", organized by Elementary School "Alexandru Ceușianu" in Reghin in partnership with the Romanian Institute for Human Rights on occasion of the National Day of Commemorating the Holocaust (9 October 2015)

Debate on the launching by the European Union Agency for Fundamental Rights of project

CLARITY (Complaints, Legal Assistance, and Rights Information Tool for You), an online interactive instrument that provides information, in English, about the non-judicial bodies in Austria, Bulgaria, Finland, France, Greece, Hungary, Ireland, Malta, Poland, Romania, Slovakia, and Spain, to guide persons who believe their fundamental rights have been violated, organized by the Romanian Institute for Human Rights (12 October 2015)

Debate on the draft Government Decision for approving the National Strategy "A society without barriers for persons with disabilities" for the period 2015-2020 and the Operational Plan for the implementation of the Strategy, launched by the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, the "Clubul de la Cheia" Association, the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum and the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young (15 October 2015)

Roundtable on the topic proposed by the United Nations Organization to mark the International Day for the Eradication of Poverty, "Building a sustainable future: Coming together to end poverty and discrimination", organized by the Romanian Institute for Human Rights and the Romanian Association for the United Nations (16 October 2015)

Symposium on "National instruments to prevent and combat trafficking of persons", organized on occasion of the European Day on Fight against Trafficking of Human Beings by the Romanian Institute for Human Rights, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the Romanian Association for the United Nations the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum and the "Clubul de la Cheia" Victor Dan Zlătescu Association (19 October 2015)

Conference devoted to the 70th anniversary of the United Nations Organization, organized under the patronage of the Chamber of Deputies Juridical Commission of Discipline and

Immunities and the Senate Commission on Human Rights, Cults and Minorities by the Romanian Institute for Human Rights and the Romanian Association for the United Nations (21 October 2015)

Meeting of the representatives of the Romanian Institute for Human Rights with Mr. Philip Alston, United Nations Special Rapporteur on extreme poverty and human rights (10 November 2015)

Debate on “The goals of sustainable development and the strategies for the implementation of the 2030 Agenda”, organized by the Romanian Institute for Human Rights, the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the Romanian Association for the United Nations (12 November 2015)

Conference on “Tolerance – the basic principle of democracy”, organized on occasion of the International Day for Tolerance and the 20th anniversary of the Declaration of principles on tolerance by the Romanian Institute for Human Rights, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity, the Romanian Association for the United Nations and the “Clubul de la Cheia” Association (16 November 2015)

Roundtable on “25 years since the ratification of the United Nations Convention on the Rights of the Child, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Association for the Promotion of Family Rights “Family Forum” and the Romanian Independent League for the Rights of the Child and the Young (20 November 2015)

Second edition of the International Conference on “The law and administrative justice from an interdisciplinary point of view”, organized by the National School of Political and Administrative Studies, Law Department “Victor Dan Zlătescu” in partnership with the Romanian Institute for Human Rights, University “Petru Maior” of Târgu Mureș, Faculty of Economy, Law and Administrative Sciences, the Union of Jurists of Romania and the Romanian Association for the United Nations (20-22 November 2015)

The ninth edition of the International Conference for Non-Discrimination and Equality of Opportunities (NEDES) on “Exercise of the right to non-discrimination and equality of opportunities in the contemporary society”,

organized by Christian University “Dimitrie Cantemir” of Bucharest, the National Council for Combating Discrimination with the participation of the Romanian Institute for Human Rights (24-26 November 2015)

Conference on “Zero tolerance for violence against women”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in the framework of the campaign “UNiTE to End Violence against Women” – initiated by the United Nations Secretary General and taking place every year on 25 November – 10 December, also called “16 Days of Activism Against Gender Violence”, starting on the International Day for the Elimination of Violence against Women and concluding on the Human Rights Day (26 November 2015)

Symposium on “Inclusion does matter: access and emancipation for persons irrespective of abilities”, organized on occasion of the International Day of Persons with Disabilities by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations, the “Clubul de la Cheia” Association, the Romanian Association for Personal Freedom and Human Dignity and the Association for the Promotion of Family Rights – Family Forum (3 December 2015)

Symposium on “Respect of human rights and elimination of violence against women”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance and the Romanian Association for the United Nations in the framework of the campaign “UNiTE to End Violence against Women” – initiated by the United Nations Secretary General, which this year had the topic “Orange the world: End violence against women and girls” (7 December 2015)

International Conference on “Our rights. Our freedoms. Always”, organized by the Romanian Institute for Human Rights under the patronage of the Chamber of Deputies Juridical Commission of Discipline and Immunities and Parliament’s human rights commissions on occasion of the Human Rights Day (9 December 2015)

Event on “Respect humanity with every person”, organized on occasion of Human Rights Day by the Association for Intercultural Dialogue in partnership with the Romanian Institute for

Human Rights and the National Commission of Romania for UNESCO with the participation of National College “Ion Luca Caragiale”, National College “Gheorghe Lazăr”, National College “Ion Racoviță”, Theoretical High School “Ion Barbu”, School “George Călinescu”, National College “Octav Onicescu” and Theoretical High School “Hristo Botev” (10 Decemver 2015)

Debate on “10 years since the adoption of the United Nations Convention against Corruption”. organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the UNESCO Chair for Human Rights, Democracy, Peace and Tolerance, the National School of Political and Administrative Studies, the Ecological University, Christian University “Dimitrie Cantemir” and the

Romanian Association for the United Nations on occasion of the International Anti-Corruption Day (10 December 2015)

Third edition of the International Conference on “The European culture of human rights and the right to happiness”, organized by Christian University “Dimitrie Cantemir” of Bucharest in partnership with the Romanian Institute for Human Rights (17-19 December 2015)

Seminar on “Rights of older persons in caring centres”, organized by the Romanian Institute for Human Rights in partnership with the Romanian Association for the United Nations and the Romanian Association for the Rights of Older Persons (23 December 2015)

APPENDIX B

PARTICIPATION IN OTHER EVENTS

Meeting of the Alliance of Civilizations Steering Committee, organized on initiative by the National Commission of Romania for UNESCO and Alumnus Club for UNESCO, together with the Ministry of Foreign Affairs and the Interethnic Relations Department of the Government of Romania (15 January 2015)

Homage paid to the Holocaust victims organized by the Ministry of Foreign Affairs in collaboration with the “Elie Wiesel” National Institute for Studying the Holocaust in Romania on occasion of the International Holocaust Remembrance Day (27 January 2015)

Second session of the Working Group on the rights of persons living and working in the countryside organized by the United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (2-6 February 2015)

Conference on “Romania and the International Court of Justice – five years after the Pronouncement in the case «Maritime delimitation in the Black Sea» – 3 February 2009” organized by the Ministry of Foreign Affairs (3 February 2015)

Participation in the meeting of the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues and presentation of the viewpoint regarding the legislative proposal on amending and supplementing Law No. 273/2004 on the adoption procedure (5 February 2015)

International Conference on “The Roma as political subject with a threefold status: citizen, national minority and vulnerable group”, organized by the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues in collaboration with the Centre of Resource, Research and Documentation on Roma Issues of the National School of Political and Administrative Studies with the assistance of the Council of Europe – European Academic Network for Romani Studies (10 February 2015)

Trilateral consultation meeting on “Evaluation of the effectiveness of policies on the Romanian citizens of Roma ethnicity. European and national prospects”, organized by the Senate Commission on European Affairs in relation to the Government’s strategy for the inclusion of the

Romanian citizens belonging to the Roma ethnicity for the period 2015-2020 laid down in Government Decision 18/2015 (18 February 2015)

Conference on “Aspects of non-unitary practice having occurred since the new Civil Code and the new Civil Procedure Code came into force”, organized by the Superior Council of Magistracy and the Ministry of Justice (23-24 February 2015)

Conference on “The Memory of the Holocaust”, organized by the “Elie Wiesel” National Institute for Studying the Holocaust in Romania, the Shoah Memorial, the French Institute in Romania and the Ministry of Foreign Affairs of Romania (24 February 2015)

Debate on “The significance of parliamentary elections in Greece”, organized by the Centre for EU Communication Studies of the National School of Political and Administrative Studies and the Infoeuropa Centre (25 February 2015)

Debate on “Political communication during the electoral campaign: what may and what may not a politician say?”, organized in the framework of the series of “Public Debates of Applied Ethics” by the Centre for Advanced Research in Management and Applied Ethics in partnership with the Faculty of Communication and Public Relations of the National School of Political and Administrative Studies (26 February 2015)

National Conference on “Women’s health – from puberty to menopause”, organized by the Senate Commission on Human Rights, Cults and Minorities and Commission for Public Health with the assistance of the Ministry of Health and the National Health Insurance House in partnership with the “Politici de sănătate” magazine (3 March 2015)

The 28th annual meeting of the International Coordinating Committee of National Human Rights Institutions (ICC) along with the meeting of the European Network of National Human Rights Institutions (ENNHRI), organized by the International Coordinating Committee of National Human Rights Institutions in collaboration with the United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (11-13 March 2015)

Conference-debate on “How can the Romanian influence on the European policies be enhanced?”,

organized by the National School of Political and Administrative Studies (19 March 2015)

Francophonie Prize award ceremony organized by the Ministry of Foreign Affairs in collaboration with the Group of Francophone Embassies, Delegations and Institutions in Romania (GADIF) on occasion of the International Francophonie Day (19 March 2015)

Biannual International Conference on “The legal system between stability and reform”, organized by the Faculty of Law and Social Sciences of Craiova in partnership with the Centre of Private Law and Social Sciences Studies and Research, the Institute of Juridical Research “Acad. Andrei Rădulescu” of the Romanian Academy, the Faculty of Law – West University of Timișoara, the Faculty of Law – “Lucian Blaga” University of Sibiu, the National Union of Notaries Public from Romania, the Chamber of Notaries Public Craiova, Dolj Bar Association, the Romanian Magistrates Association, the University of Craiova Law Students’ Association, ELSA (20-21 March 2015)

Meeting of the Commission on Culture, Cults and the Media of the Council of National Minorities, organized at the headquarters of the Ministry of Foreign Affairs (26 March 2015)

European Colloquium on “Bank credits in foreign currency. Economic, legislative and jurisprudential developments”, organized by the European Association for Banking and Financial Law – Romania and the Legal Advisers Association in the financial-banking system together with the West University of Timișoara, Faculty of Law (26-28 March 2015)

Debate on “Draft National Strategy and Action Plan for Social Inclusion and Reduction of Poverty for the period 2014-2020”, organized by the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly (27 March 2015)

National Conference of administrative contentious matters on “Shortcomings of the present regulations in the field of administrative disputes”, organized by the University of Bucharest – Faculty of Law and Universul Juridic Publishing House in collaboration with Wolters Kluwer Publishing House (2 April 2015)

Jubilee Conference on “Romania and the ecologic issues”, organized on occasion of the 25th anniversary of the Ecological University of Bucharest (3 April 2015)

Conference on “Evolution of the Romanian law in the context of globalization”, organized by the Ecological University of Bucharest, Faculty of Law and Administrative Sciences (3 April 2015)

Symposium on “8 April – The International Roma Day”, organized by the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues in collaboration with the National Agency for the Roma, the European Roma and Travellers Forum and the Roma Pro Europe Party (8 April 2015)

Meeting of the Alliance of Civilizations Steering Committee (CD – ACONU) Romania (16 April 2015)

Launch of the national scientific project “The Romanian Encyclopaedia of Law”, organized by the Institute of Juridical Research “Acad. Andrei Rădulescu” of the Romanian Academy and University “Titu Maiorescu” of Bucharest in collaboration with the Faculties of Law and representatives of the juridical professions (16 April 2015)

Debate on “NATO’s view with regard to the present matters of international law”, organized by the Faculty of Law of the University of Bucharest (16 April 2015)

Annual session of scientific essays on “Simplification – an imperative with the modernization and improvement of the quality of law”, organized by the Institute of Juridical Research “Acad. Andrei Rădulescu” of the Romanian Academy (17 April 2015)

Conference on “The rights of patients – between theory and practice”, organized on occasion of the International Patients’ Rights Day and the World Hemophilia Day by the Senate Commission on Human Rights, Cults and Minorities and Commission on Public Health with the assistance of the Ministry of Health and the National Health Insurance House in partnership with World Vision Association and Baxter Association (21 April 2015)

Meeting of the Draft National Strategy Analysis Council on “A barrier-free society for persons with disabilities”, organized by the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly and the National Authority for Persons with Disabilities (21 April 2015)

Meeting in the framework of the series “Cultural chats” at the Faculty of Law on “Law in

contemporary world and its challenges”, organized by the University of Bucharest – Faculty of Law and the Law Students’ Association (21 April 2015)

International Conference on “The political class and the civil society – a common fight against trafficking of human beings”, organized by the Commission on education, science, youth and sports, the Group for combating trafficking in human beings and the Ecumenical Prayer Group of Parliament of Romania in collaboration with the European Christian Political Movement and the European Freedom Network (22 April 2015)

Fourth International Conference on “Social development, administration and justice”, organized by the Faculty of International Relations, Law and Administrative Sciences of University “Constantin Brâncuși” of Târgu-Jiu (24-25 April 2015)

The 54th session of the Committee against Torture, organized by the United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (24-25 April 2015)

The 16th session of the United Nations Working Group on the right to development, organized by the National Human Rights Institutions and Regional Human Rights Mechanisms of the United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (27 April – 1 May 2015)

Forum for the implementation of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, organized by the European Commission (29 April 2015)

Second session of the Workshop on “Fundamental models and processes with the adaptive public management”, organized in the framework of post-doctoral studies in the field of administrative sciences by the Faculty of Public Administration of the National School of Political and Administrative Studies (5 May 2015)

Seminar on “Public relations in the international environment”, organized by the National School of Political and Administrative Studies (8 May 2015)

Conference on “Europe Day – 9 May 2015”, organized by the Ministry of Foreign Affairs, the InfoEuropa Centre in collaboration with European Commission Agency in Bucharest and the Central University Library (8 May 2015)

Debate on “The Roma in Romania: between social inclusion, migration, ghettoisation and racism”, organized by the Senate of Romania Commission on European Affairs and Commission on Human Rights, Cults and Minorities (11 May 2015)

Anniversary of the World Day for Cultural Diversity for Dialogue and Development and awarding of the “Dimitrie Cantemir” Diploma, organized by the United Nations Alliance of Civilizations in the framework of the events devoted to the 60th anniversary of Romania’s adherence to the United Nations Organization (21 May 2015)

The ninth edition of the International Conference on “Political Science, International Relations and Security Studies”, organized by the International Relations, Political Science and Security Studies Department of the Faculty of Socio-Human Sciences, “Lucian Blaga” University of Sibiu through the Research Centre of Political Sciences, international Relations and European Studies (22-24 May 2015)

Ceremony for awarding the title of Doctor Honoris Causa to Mrs. Maria P. Aristigueta, President of the American Society for Public Administration, organized by the National School of Political and Administrative Studies (25 May 2015)

Debate on “Status of Romanian citizens’ free circulation abroad”, organized by the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues (26 May 2015)

The 11th International Conference on “Topical juridical issues in the financial-banking field”, organized by Christian University “Dimitrie Cantemir”, the Association of Legal Advisers in the Financial-Banking System, the European Association for Banking and Financial Law – Romania and Wolters Kluwer Publishing House – Romania (27-30 May 2015)

Seminar on “Democracy facing the challenge of security policies”, organized by Association “Pro Democrația” (APD) and the European Association for the Defence of Human Rights (AEDH) at the Palace of Parliament (29 May 2015)

Conference on “Severe forms of migrant workers’ exploitation in the EU”, organized by the European Union Agency for Fundamental Rights

and the Lithuanian Presidency of the European Union Council (1-2 June 2015)

Seminar on “The role of national human rights institutions in the promotion and protection of human rights in the OSCE area”, organized in Warsaw by the Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) of the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) (1-3 June 2015)

Conference devoted to the European Development Days, organized by the European Commission and the International Coordinating Committee of National Human Rights Institutions and the European Network of National Human Rights Institutions (3-4 June 2015)

International Conference on “Society based on knowledge. Contemporary norms, values and landmarks”, organized by University “Valahia” of Târgoviște – Faculty of Law and Administrative Sciences, Centre of Juridical and Administrative Studies in partnership with the National Distance Education University of Spain, University Castilla La Mancha, the Faculty of Law and Social Sciences of Spain, the University of Pitești, Faculty of Law and Administrative Sciences, the Centre of Juridical and Administrative Studies, the Chamber of Notaries Public Ploiești and the Romanian Society of European Law (5-6 June 2015)

The seventh edition of the International Conference on “European Conference on Social and Behavioural Sciences”, organized at the National School of Political and Administrative Studies through the Faculty of Communication and Public Relations by the International Association of Social Science Research (Turkey) (11-13 June 2015)

International Conference on “Topical issues in administration and justice”, organized by the Petroleum-Gas University of Ploiești, the Centre of Juridical and Socio-Administrative Research, the Romanian Association for Law and European Affairs (ARDAE), the Society of Juridical and Administrative Sciences (ADJURIS) (12 June 2015)

Roundtable on “Sustainable development and inter-institutional cooperation” with the participation of Mr. Christian Friis Bach, Executive Secretary of the United Nations Economic Commission for Europe (UNECE),

organized by Parliament of Romania – Chamber of Deputies Commission on foreign policy (15 June 2015)

Regional Seminar on “The sustainable development goals for parliaments of Central and Eastern Europe”, organized by the Chamber of Deputies together with the Interparliamentary Union (15-16 June 2015)

Conference on “Fighting abuses against older persons in Europe”, organized by the Council of Europe, the European Commission, the Committee of the Regions, Age Platform Europa and the European Network of National Human Rights Institutions (ENNHRI) on occasion of the tenth anniversary of the World Elder Abuse Awareness Day (15-18 June 2015)

The 62nd International Conference on “Time management impact on family life”, organized under the patronage of the German Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth by the International Commission on Couple and Family Relations (ICCFR) (22-24 June 2015)

Seminar on “Christian policies – The Biblical and the Patristic Foundation. The European Context”, organized by the Senate of Romania Commission on Human Rights, Cults and Minorities and Foundation “Sfânta Irina” (23 June 2015)

Training course on “Book keeping in public institutions. Implementation of the latest legislation”, organized by Expert Aktiv Group SRL (1-6 July 2015)

Meeting with the delegation of Parliament of Hessen Land in Germany headed by its President, Mr. Norbert Kartmann, organized by the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues (1 July 2015)

Training course on “The Labour Code 2015. Solutions to the problems related to the implementation and the interpretation of the new legal provisions regarding: modification of the Individual Employment Contract, duration of the vacation and extra payments for supplementary work. News about REVISAL”, organized by Expert Aktiv Group SRL (8-12 July 2015)

Meeting of the Analysis Council regarding the Operational Plan for the implementation of the National Strategy on “A society without barriers for persons with disabilities, 2015-2020”,

organized by the Ministry of Labour, Family, Social Protection and Elderly and the National Authority for Persons with Disabilities (10 August 2015)

The Annual Conference of the European Law Institute (ELI) (2-4 September 2015)

National Conference on “Internationalization and equity in the higher education system: building a better scenario for the future”, organized by the Executive Agency for Higher Education, Research, Development and Innovation Funding (UEFISCDI) in partnership with the UNESCO Chair for Policies on Science and Innovation of the National School of Political and Administrative Studies in the framework of Project POSDRU on “Internationalization, equity and university management for qualitative higher education” (23-24 September 2015)

Workshop on “Romania and the new challenges of the present-day European crisis”, organized by the Centre for Human Rights and Migration and the Centre for Oratory and Debate of the Romanian-American University (24 September 2015)

Training course on “Management of document administration and archiving. Working procedures and electronic archiving”, organized by Expert Aktiv Group SRL (24-27 September 2015)

Training course on “Internal audit in the public sector” organized by Expert Aktiv Group (8-11 October 2015)

Third edition of the Asia-Europe Forum on Education, organized by the National Commission of Romania for UNESCO and Alumnus Club for UNESCO, in partnership with the Government of Romania – Interethnic Relations Department and the Ministry of Education and Scientific Research, under the patronage of the Ministry of Foreign Affairs (9 October 2015)

Debate on “Rural women’s rights”, organized by the Senate Commission on Human Rights, Cults and Minorities in collaboration with the Foundation for Civic Engagement on occasion of the International Day of Rural Women (13 October 2015)

Meeting of the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues on the proposal made by the European Parliament and the Council for the establishment of a transfer mechanism to

amend Regulation (EU) No 604/2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person (E-36/2015), as well as the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing an EU common list of safe countries of origin for the purposes of Directive 2013/32/EU of the European Parliament and of the Council on common procedures for granting and withdrawing international protection, and amending Directive 2013/32/EU (E-38/2015)” (13 October 2015)

Debate on “Respecting the human rights and fundamental freedoms, the international human rights treaties in the case of persons having Romanian citizenship and other persons as well who are in detention on Romania’s territory”, organized by the Subcommission monitoring the observance of the rights of persons deprived of liberty under the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues (14 October 2015)

Debate on “Dignity in mental health”, organized by the Psychiatry Hospital Titan “Dr. Constantin Gorgos” on occasion of the World Mental Health Day (15 October 2015)

National Conference on “An accessible Romania in a barrier-free Europe”, organized by the National Council on Disability in Romania (20 October 2015)

Conference on “The State’s reform. Institutions, procedures, public administration resources”, organized at the International Conference Centre of the National School of Political and Administrative Studies (SNSPA) by the SNSPA Centre of Public Law and Administrative Sciences in partnership with the Institute of Public Law and Administrative Sciences in Romania and the Academic Society of Administrative Sciences (23 October 2015)

Meeting of the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues on the Bill for promoting human dignity and tolerance towards group differences (27 October 2015)

Workshop for disseminating good practices with the Project on “Curricular development and enhancement of the relevance of public

administration curricula by means of innovative methods of interdisciplinary training and correlation with the labour market”, ob4 the National School of Political and Administrative Studies – Faculty of Public Administration in partnership with the National Institute of Scientific Research on Labour and Social Protection (30 October 2015)

The second edition of the International Conference on “Present-day issues with the political-judicial area of the EU”, organized by the Romanian Society of European Law (SRDE) in academic partnership with the Faculty of Public Administration of the National School of Political and Administrative Studies (30 October 2015)

Meeting of the Chamber of Deputies Commission on Human Rights, Cults and National Minorities Issues with Mr. Philip Alston, United Nations Special Rapporteur on extreme poverty and human rights (9 November 2015)

Debate on “Place and relevance of the United Nations in the present-day international relations”, organized by European Foundation Titulescu – Strategic Studies Centre in partnership with the Ministry of Foreign Affairs in the context of the 70th anniversary of the United Nations Organization and the 60th anniversary of Romania’s adherence to this organization 12 November 2015)

The fourth United Nations Annual Forum on “Business and human rights”, organized by the Office of the High Commissioner for Human Rights (16-18 November)

Meeting with representatives of the equality bodies, the European Network of National Human Rights Institutions and the Ombudsmen, organized by the European Union Agency for Fundamental Rights (18-20 November 2015)

United Nations Conference on Climate Change (30 November – 11 December 2015)

Roundtable on “Active partnership for the implementation of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, organized by the National Authority for Persons with Disabilities (4 December 2015)

III. DOCUMENTAR JURIDIC

REPORT ON THE EVOLUTION OF HUMAN RIGHTS LEGISLATION IN THE EUROPEAN UNION AND IN ROMANIA – 2015*

The year 2015 was one of multiple challenges in the field of human rights, a year in which the protection of rights and fundamental freedoms was permanently topical and values of the European Union such as dignity, human rights, freedom, the rule of law, democracy, peace and solidarity must be respected and defended by the whole society, starting with each citizen and ending with institutions, organizations, national, European and international bodies.

To promote and protect these rights, the International Human Rights Day of 10 December 2015 was dedicated to the launch by the United Nations of a campaign commemorating the 50th anniversary of the adoption of two international agreements on human rights: the International Covenant on economic, social and cultural rights and the international Covenant on civil and political rights.

Also the year 2015 marked a decade since the signing of *the Treaty of Romania's Accession to the European Union*. The process of EU accession was the most important national goal in the last 25 years, along with NATO accession, and entailed irreversible transformations in terms of the modernization of Romanian society, by its full connection to the set of European and Euro-Atlantic values and principles.¹

In February 2015, the European Commission launched an invitation to persons and/or organizations in Romania which make lobby and/or representation at European level for entry in the **transparency register of European institutions**, in order to receive automatically alerts on public consultations or on the Commission's initiatives in areas of interest and on the participation in the European Parliament public meetings.

* Conducted in the Romanian Institute for Human Rights under the coordination of dr. Claudia Elena Marinică, scientific researcher.

¹ See the release of the Romanian Ministry of Foreign Affairs on the occasion of this event.

At the same time, the European Commission asked Romania, to inform on measures taken to ensure the full implementation of the directive on combating sexual abuse, exploitation of children and child pornography. From the Commission's findings, Romania along with other five Member States either did not communicate all measures for the implementation of the Directive, or has not yet adopted the necessary legislation.

In the Council of Foreign Affairs of July 2015, it was also assessed the status of implementation **of the EU Action Plan on human rights and democracy for the period 2015-2019** with the theme "**Keeping human rights at the center of the EU agenda**"².

According to the joint Communication to the European Parliament and the Council, human rights and democracy constitute the guiding principles of the EU, although globalization poses new challenges that increase the complexity of human rights protection. But in order "for citizens to trust peaceful means it is necessary for them to feel protected against arbitrary decisions and feel that their views can influence the political decision-making process. This can only be achieved in a democratic society based on respect for human rights and fundamental freedoms, in which the government is not corrupt and assumes its responsibilities, the parliament is able to reflect the diversity of opinions and interests of the population they represent, the civil society is dynamic, the media is free, and the judiciary is *focusing on human rights and women's rights* as independent objectives reflecting this goal.

Human rights and democracy must remain at the heart of EU external actions and the Union's role in promoting democracy, the rule of law, the universality and indivisibility of human rights and the principles of the United Nations Charter must be a significant one.

² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52015JC0016>.

The Action Plan identifies *five strategic areas of action*:

- *Fostering active participation of local stakeholders*: human rights and democracy can not take root fully than in places where there is strong local participation. This chapter of the Action Plan focuses on actions and activities designed to improve the way we interact externally with all stakeholders, both with governmental ones as well as with the NGOs. Particular attention is given to the space for expression and action made available to civil society;

- *Addressing key challenges in the field of human rights*: This chapter focuses on the challenges with specific thematic in human rights, while maintaining at the same time, the necessary balance between, civil and political rights on the one hand, and economic, social and cultural rights on the other hand. The Action List complements and reinforces the objectives mentioned in the previous chapter;

- *Ensuring a comprehensive approach on human rights with regard to conflicts and crises*: in this chapter a series of actions is proposed to promote and support the development of tools and policies at national, regional and international levels in order to prevent human rights violations, to take action against these violations and to remedy them with a particular focus on the most serious infringements, which are of concern to the international community. Also, this chapter reflects a clear need for the EU to adapt the existing instruments to the changing nature of conflicts;

- *Promoting a greater coherence and consistency*: this chapter refers to the fact that it is necessary, along with the HR / VP, that the Commission should integrate to a greater extent the considerations on human rights in the external aspects of EU policies especially in policies on trade / investment, migration / refugees / asylum and development, as well as in those regarding combating terrorism in order to ensure greater consistency of these policies;

- *Enhancing efficiency and strengthening a results-oriented culture in the field of human rights and democracy*: in the context of increasing challenges and of limited resources, a better use of tools, activities and existing policies is the only

way to enhance the effects of EU action in the field human rights. This chapter proposes actions that will help the EU to develop a more strategic and targeted approach for achieving results to a greater extent.³

At EU level, effective 10 January 2015 were applied the provisions of *the (EU) 1215/2012 Regulation (the "Regulation") of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of decisions pronounced by the courts in civil and commercial matters, dated 12 December 2012⁴, governing the free movement of the decisions pronounced by the courts of an EU Member State in civil and commercial matters* and their recognition and enforcement in the other EU Member States, even where they are imposed on a person who does not reside in the respective Member State of the European Union.

This Regulation comes to improve access to justice, while the Union has to maintain and develop an area of freedom, security and justice, facilitating, among other things, access to justice through the above-mentioned principle; also the provisions of the Regulation respects the fundamental rights and principles recognized by the Charter of Fundamental Rights of the European Union, in particular the principle of the right to an effective remedy and to a fair trial guaranteed in Article 47 of the Charter.

The EU Council Directive 2015/637 on the coordination and cooperation measures to facilitate consular protection for unrepresented citizens of the Union in third countries and of abrogating the Decision 95/553 / EC⁵, which addresses to member states, comes to enforce, by its contents the values on which the Union is founded, values which include solidarity, nondiscrimination and respect for human rights. The Union should uphold its values and contribute to the protection of its citizens and thus the fundamental right to consular protection of unrepresented EU citizens under the same conditions as those of nationals, provided by

³ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015JC0016&from=RO> p.6-7

⁴ Published in OJ of the European Union nr. L 351 of 20 December 2012.

⁵ Published in OJ of the European Union series 106, of 24 April 2015.

art. 46 of the EU Charter of Fundamental Rights is an expression of European solidarity.

The aim of this Directive is to establish cooperation and coordination measures necessary to further facilitate consular protection for unrepresented citizens of the Union. Thus, it is desirable to facilitate the exercise of the right of EU citizens provided by art. 20 (2) c) of the Treaty on the Functioning of the European Union which stipulates that when someone reaches the territory of a third country in which the Member State to which the respective national pertains is not represented he or she should benefit of protection from the diplomatic and consular authorities of any Member State under the same conditions as nationals of that Member State, also taking into account the role and contribution of the Union delegations in the implementation of this right.

Of course, for an European Union that supports and protects the human rights, besides the economic development and social balance, cultural diversity is also a must. The protection of national minorities cannot be a justification for violence or the breach of international law, as otherwise the issue of migration and protection of migrants and, not least, the protection of refugees by each Member State can not assume their exclusion as a solution, but coherent integration policies are needed that should be harmonized with the standards of the community that hosts them.

Obviously, such problems as those mentioned above, have generated a complex reality, including the possibility of reopening discussions of the Schengen Agreement and the Schengen Convention with regard to how Member States could reintroduce temporary borders control and ban the entry of a person for security reasons.

Regarding **migration**, in 2015, the European Union has pursued acting *on four pillars*, namely: reducing irregular migration, saving lives and securing external borders, a strong policy on asylum and a new policy on legal migration.

On the background of illegal migration which is increasingly difficult to stop, it is normal that EU pays increased attention to the anti-terrorism strategy (given the recent events in France and in Turkey, although the latter is not an EU member state, but is a NATO member) and to the strategy on migration. Both are closely interlinked, leaving their mark on the free movement in the EU. Thus

increased attention should be given to the above mentioned strategies as well as to measures for strengthening border control.

After the attacks in France, according with the European Parliament Resolution of 11 February regarding measures for combating terrorism of 11 February 2015⁶, the European Parliament considered necessary the **adoption of a foreign EU strategy for combating international terrorism**, and requested the EU to promote an international partnership against terrorism and to closely cooperate with regional actors, such as the African Union, the Gulf Council of Cooperation and the Arab League, especially with neighbouring countries such as Syria and Irak and with those countries which were severely affected by the conflict, such as Jordan, Lebanon, Turkey, and to also cooperate with the UN and especially with the Committee for combating terrorism.

Following the events that took place on its territory, France has informed the Council of Europe that would suspend implementation regarding compliance with the European Convention of Human Rights under Article 15 of the European Convention on Human Rights, which mentions the possibility of an exceptional derogation on its application in case of war or other public emergency threatening the existence of a nation.

Thus, it becomes necessary for the EU, its Member States and partner countries to found their strategy for combating international terrorism on the rule of law and respect for fundamental rights. A comprehensive Union strategy on measures to combat terrorism must also make full use of its foreign and development policies to alleviate poverty, discrimination and marginalization, to fight corruption, promote good governance, prevent and resolve conflicts, all of these issues contributing to the marginalization of certain groups and sectors of society.

The EU Delegated Regulation No.2015 / 1973 of the Commission supplementing Regulation (EU) No. 514/2014 of the European Parliament and of the Council with specific provisions for reporting irregularities regarding the Fund for Asylum, migration and integration, and the

⁶ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0032+0+DOC+XML+V0//RO>.

*financial support tool for police cooperation, preventing and combating crime, and crisis management*⁷ aims to establish the irregularities which the Member States should report to the Commission. Under this Regulation, Member States shall inform consistently the Commission of the initiation, completion or abandonment of any procedure or any attempt to impose administrative measures, administrative penalties or criminal sanctions on irregularities reported or on the outcome of these proceedings or demarches. Regarding the use and processing of information, the Commission may use any information submitted by Member States to carry out a risk analysis, using to this purpose information and technology support and based on the information obtained, may produce reports and develop systems to serve a more effective risk identification.

The information provided fall within professional secrecy and are protected as they would be protected by national legislation of the Member State which provided them and by the provisions applicable to Union institutions. Member States and the Commission shall take all necessary precautions to guarantee that the information provided remains confidential. This information can not be used for any purpose other than the protection of the financial interest of the Union, unless the authorities that provided it have given express consent in this regard. The Regulation entered into force on November 11, 2015.

Also to be mentioned is *the EU Decision 2015/2071 of the authorizing Council of the Member States to ratify, in the interest of the European Union, the 2014 Protocol to the 1930 Convention on Forced Labor of the International Labor Organization in relation to Articles 1–4 of Protocol on matters concerning judicial cooperation in criminal matters*⁹, by which the Union promotes the ratification of international conventions on labor, classified by the international Labor Organization (ILO) as up to date in order to contribute to the Union's efforts to

⁷ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=OJ:JOL_2015_293_R_0004.

⁸ Published in the Official Journal of the EU, Series L 293, of 10 November 2015.

⁹ Published in the Official Journal of the EU Series L 301, of 18 November 2015

promote human rights and decent work for all and to eradicate human trafficking, both within and outside the Union. The protection of fundamental principles and rights at the work place is one of the key aspects to these efforts.

Thus, according to the provisions of Article 1 and Article 2 Member States are authorized to ratify the 2014 Protocol to the 1930 Convention on Forced Labor of the International Labor Organization regarding the parts contained in Articles 1-4 of the Protocol, which fall within the jurisdiction conferred to the EU by Article 82 (2) of TFEU and should take measures to carry out the necessary steps to submit the instruments of ratification of the Protocol to the International Labor Organization Director General, as soon as possible preferably before December 31, 2016.

At national level there were adopted a series of laws whose regulations refer among others to the promotion and protection of human rights.

As regards the **electoral legislation**, it should be noted first that, in the Official Gazette of Romania, Part I, no. 408 of June 10, 2015 it was republished *the Political Parties Law no.14 / 2003*, which is one of the pillars of the national electoral legislation.

*Law No.3 / 2015 for approving Government Emergency Ordinance no.12 / 2014 amending the Law No.35 / 2008 for the election of the Chamber of Deputies and the Senate and for the amendment of Law No.67 / 2004 for the election of local authorities, the public administration Law No.215 / 2001 and Law no.393 / 2004 on the Statute of local elected officials*¹⁰, comes with some changes to eliminate problems emerged, aiming to ensure accessibility and predictability of the electoral legislation. Thus, rules have been established regarding the way of appointing winners of partial parliamentary elections, including the case of equality of votes between two or more candidates, the cases in which partial elections should be organized were established etc.

Law no. 288/2015 on voting by correspondence and amending and supplementing Law no. 208/2015 regarding the election of the Senate and Chamber of Deputies, and for the organization and functioning of the Permanent Electoral Authority, published in the Official Gazette of

¹⁰ Published in the Official Gazette No.18 of 9 January 2015.

Romania, Part I, no. 866 dated 19 November 2015 aims to clarify issues related to:

➤ *types of elections for which the vote by correspondence will be used*; This type of vote will be used in parliamentary elections, presidential elections and European Parliament elections.

➤ *The categories of voters who benefit of the opportunity to exercise their right to vote by correspondence* are represented only by the voters residing abroad according to the law.

➤ *The method of registration in the electoral records* establishes that the voter residing abroad who wishes to exercise his or her right to vote by correspondence for the elections of the Senate, Chamber of Deputies, presidential elections and elections for Romanian members in the EU Parliament can join the electoral register with the option to vote by mail, by written request via electronic form provided online by the Permanent electoral Authority, during the periods of electoral registration in the Register with the specific option to vote by correspondence.

➤ *The modalities of informing the voters abroad about the procedure of voting by mail* will be delivered by the Permanent Electoral Authority and by the Ministry of Foreign Affairs, and among the documents given to the voter there will be detailed instructions regarding voting by correspondence

➤ making and preparation of needed voting materials

➤ the procedure of providing the voters with the necessary voting materials.

➤ the procedure of expressing the voting option

➤ the modality of transmitting the voting option to the electoral offices in the country

➤ receiving, checking and counting the ballots and establishing the result of the vote by correspondence

➤ the attributions of electoral bodies and of institutions involved in organizing and holding the elections

*The Government's Emergency Ordinance No. 37/2015 amending and completing the Law of the Romanian citizenship No. 21/1991*¹¹, provides for better and less harsh conditions than the former existing ones of acquiring Romanian citizenship by foreign citizens or by persons without

citizenship who have significantly contributed to the promotion of Romanian culture, civilization and spirituality or who can contribute to promoting Romania's image through outstanding performance in sports.

Among the amendments to the normative act, there are also clarifications regarding the meaning of the provisions on who can apply for granting Romanian citizenship under Article 11 of the Law and on reducing the delays in the procedure for submitting the oath of allegiance to Romania etc.

*Law no. 295/2015 for the amendment and completion of Law no.119 / 1996 on civil status documents*¹², is supporting the protection of Romanian citizens' rights and states that, "*in duly justified cases, for the children of Romanian citizens abroad for whom a special protection measure was ordained, the heads of diplomatic missions and consular offices of Romania can register free of charge, their civil status documents issued by foreign authorities that concern them or in the Romanian civil records, at the request of the competent foreign authorities or, where appropriate at the request of the Romanian authorities responsible with the protection of children.*"

Concerning the rights of **persons with disabilities** it was adopted *Law no.193 / 2015 amending Law 448/2006 on the Protection and Promotion of the Rights of Persons with Disabilities, published in the Official Gazette of Romania, Part I, no. 518 dated 13 July 2015* the measures of which prevent avoidance of complex social situations by recovering the amounts that are not available to beneficiaries of social assistance rights and thus avoiding the risk of poverty and social exclusion.

Law no. 266/2015 regarding the approval of the Government Emergency Ordinance no.44 / 2014 on regulation of debt recovery measures for social assistance benefits, and to amend article 101 of Law No. 448/2006 on the protection and promotion of rights of persons with disabilities published in the Official Gazette of Romania, Part I, no. 836 dated 9 November 2015 states that the recovery of the amounts of damages / illegal payments from public funds, set forth by the competent control granted from the state budget

¹¹ Published in the Official Gazette I, No. 697 of 15 September 2015.

¹² Published in the Official Gazette No. 885 of 26 November 2015.

allocated to Ministry of Labor, Family, and Social Protection and supported by local budgets by way of social assistance benefits should be exempt from the provisions of art. 731 of Law No.500 / 2002 on public finances, as further amended and supplemented.

Law No. 194/2015 for amendment and completion of the Sports and Physical Education Law No. 69/2000,¹³ was adopted in view of ensuring respect for the principle of equal opportunities for athletes with disabilities in relation to other athletes and the avoidance of discriminatory treatment.

Thus, sport for people with special needs is considered as being a complex activity performed in specific conditions either individually, or in groups by persons with physical, sensory, mental or mixed disabilities. Under the *National Programme Sport for All*, there is a sub-program dedicated to sport for people with special needs, practicing sport systematically and in an organized manner in order to participate in competitions and obtain victory over a partner, which is a clear demonstration of the principle of non-discrimination, with equal prizes awards for athletes who achieved medals in competitions for athletes with disabilities and for those athletes who were awarded medals in Olympic games, in world championships and in European championships.

Regarding **the issue of domestic violence** and taking of measures to stop this phenomenon, which is certainly a human rights violation, in the Official Gazette of Romania, Part I, no. 78 dated January 29, 2015 it was published the Government Ordinance No.6 / 2015 on the amendment of Law No.217 / 2003 on preventing and combating domestic violence. The Ordinance was approved by Law no.160 / 2015 and is amending and supplementing Law No.217 / 2003 on preventing and combating domestic violence, published in the Official Gazette of Romania, part I, no. 449 dated June 23, 2015.

Thus, the attributions in this field were taken over by the Department for Equal Opportunities for Women and Men, a specialized body of central public administration, subordinated to the Ministry of Labor, Family, Social Protection and

Elderly Persons, through which programs of national interest will be developed aiming at preventing and combating domestic violence, protecting and supporting the family to enhance the quality of life. The programs will be conducted and financed from different funds, according to the law.

Another bill on the subject is also the Law No. 272 / 2015 on preventing and combating domestic violence, published in the Official Gazette of Romania, Part I, no. 842 dated 12 November 2015 which provides that a copy of the judgment ordering the application for the protection order be communicated within 5 hours of the final decision, to the Romanian Police in whose jurisdiction the home of the victim and / or perpetrator is located.

Also on violence in the Official Gazette of Romania, Part I, no. 979 dated December 30, 2015 the Law No. 351 / 2015 was published on the amendment of article 27 Para. (1) of Law No. 217/2003 on preventing and combating domestic violence.

By this enactment, the Department for Equal Opportunities for Women and Men, the main role of which is to promote equal opportunities and treatment between men and women, will have to exercise functions of strategy, regulatory representation and state authority in the field of domestic violence, to complete its duties in terms of strategies and government policies in the field of domestic violence, funding or co-funding related programs of national interest. At the same time, it is provided that the applications for the issue of a protection order are answered on an emergency basis and in any case, their resolution may not exceed a period of 72 hours after the submission of the application. Applications are judged in closed session in the Council chamber and the presence of the prosecutor is compulsory.

This regulation has occurred due to the long duration of proceedings in solving the issues of protection orders (the European Commission Report states that there was an increase in the prompt and effective implementation of such applications, since an efficient protection for the victims of domestic violence is needed).

The aim of this regulation is to streamline the handling of applications for protection orders, to better protect the victims of violence, by explicitly regulating the procedure mentioned above.

¹³ Published in the Official Gazette , I, No. 507 of 9 June 2015.

Domestic violence is a phenomenon with multiple facets, now widely present both in Romania as well as in Europe, so that in order to combat it and, not least, to support activities dedicated to human rights, it is ensured inter alia the compliance with the *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, adopted in Istanbul on 11 May 2011*, to which Romania acceded in 2014.

Regarding equal opportunities for women and men, *the Law nr.229 / 2015 was published* in the Official Gazette of Romania, Part I, No. 749, dated 4 October 2015. *This Law is amending the Law no.202 / 2002 on equal opportunities and equal treatment between women and men*, which regulates that the Romanian State, through its competent authorities, develops and implements policies and programs to achieve and ensure equality of opportunity and treatment between women and men and to eliminate all forms of discrimination on grounds of sex.

According to Art. 31 of the Law, equality of opportunity and treatment between women and men shall be in accordance with the following principles:

a) the principle of legality, according to which compliance with the Constitution and national legislation and the provisions of international agreements and other legal documents to which Romania is a party;

b) the principle of respect for human dignity, according to which every person is guaranteed the free and full development of his or her personality;

c) the principle of cooperation and partnership, under which the central and local public administration authorities collaborate with civil society and NGOs for the development, implementation, evaluation and monitoring of public policies and programs to eliminate all forms of discrimination on grounds of sex, and for achieving de facto equality of opportunity and treatment between women and men;

d) the principle of transparency, according to which the drafting, development, implementation and evaluation of policies and programs in the field are made known to the general public;

e) the transversality principle, according to which public policies and programs for protecting and guaranteeing equality of opportunity and treatment between men and women are achieved

by working institutions and authorities in these fields at all levels of public life.

The National Agency for Equal Opportunities for Women and Men is also established. It promotes equal opportunity and treatment between women and men in order to eliminate all forms of discrimination based on sex from all national policies and programs.

Thus, it is intended to eliminate all forms of gender discrimination for effectively achieving equality between women and men.

Another regulation in the field of protection of fundamental rights is *the Law No.217 / 2015 amending and supplementing the Government Emergency Ordinance no.31 / 2002 on the prohibition of organizations and symbols of fascist, racist or xenophobic nature and on the promotion of the cult of revealing those persons guilty of committing crimes against peace and humanity*¹⁴, regulating and prohibiting also the facts, and not just the organizations and symbols of fascist, racist or xenophobic nature, and the introduction of the definition of the Holocaust in Romania, adding new provisions on incriminating racist acts committed by a legal person etc.

Regarding **the asylum policy and the free movement of foreigners**, *the Law nr.331 / 2015 amending and supplementing certain enactments regarding foreigners*¹⁵, is considering amending and completing Law no.122 / 2006 on the definition of specific terms resulting from the need to implement the benchmark directives, thus referring to the payment of translation/interpretation services which is made according to the Law no.178 / 1997 *on authorization of payment for interpreters and translators offering their services to the Superior Council of Magistracy, the Ministry of Justice, the prosecution Office attached to the High Court of Cassation and Justice, the National Anticorruption Prosecutor's Office, to the prosecution, courts, offices of public notaries, lawyers and bailiffs*, as further amended and supplemented.

The Law also regulates the following: the situation of implicit withdrawal of an application for asylum, the situation of exemption from the

¹⁴ Published in the Official Gazette I, No. 558 of 27 July 2015.

¹⁵ Published in the Official Gazette I, No. 944 of 21 decembrie 2015.

accelerated procedure and the border procedure of asylum applications submitted by asylum seekers requiring special procedures (in the category of vulnerable persons), establishing the obligation to assign a personal identification number to all applicants for international protection, so that they can benefit from the reception conditions provided by Law no.122 / 2006 and regulating expressly the possibility for the Romanian Representative of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) to have access to existing documents in the file of the foreigner applying for international protection.

Regarding the Law. 46/1991, in view of ensuring full rights of defending oneself measures are in place for the access to procedural information and to the related system, according to the law on public legal support in civil matters. Measures are in place also for the restriction of exercising certain rights for the asylum seekers requesting international protection.

Other measures relate to the possibility of limiting or of withdrawing the financial benefit and the living conditions put at disposal for the asylum seekers under certain objective circumstances and the regulation of the possibility that, in case the accommodation capacity is exceeded in areas managed by the General Inspectorate, the applicants may benefit of a sum of money, within the limit of available funds, for the purpose of renting a room etc.

Thus, transparency is ensured in terms of reception conditions, in the sense of the possibility of establishing the monitoring and evaluation of the asylum seekers' reception and living conditions by non-governmental organizations and by national and international bodies with responsibilities in the field of migration or human rights. Also, there is the possibility of referral to the Ombudsman Institution, which carries out its attributions established by law in the field of human rights protection.

Following the above, this legislative measure leads to the strengthening of the legal rights of the applicants for international protection, to their increasing integration into Romanian society and, not least, to the prevention of specific negative phenomena associated with illegal migration.

The right to education, permanently envisaged by normative acts suffering changes and additions, including during 2015, is reflected in the

amendments and additions made in 2015 to the *National Education Law no.1 / 2011*, which was amended by:

- *Law no.95 / 2015 amending article 96 of the National Education Law no.1 2011*, published in the Official Gazette, Part I, No.304 of 5 May 2015, governing the placing of point d) in paragraph (2) Article 96, by which it is stipulated that " *in the administration boards of schools, within the representaton share of parents a place is reserved for a representative of the pupils who turned 18 years old and has the right to vote*". Thus, it is attempted to ensure transparency of education and increasing social responsibility among high school students by involving them in the decisions of the school.

- *The Government Emergency Ordinance no. 41 / 2015 amending and supplementing certain normative acts and regulating certain fiscal measures*, published in the Official Gazette, Part I, No. 733 of 30 September 2015 was adopted to ensure the smooth functioning of the national education system.

Throughout 2015, laws were issued on establishing or declaring national Days observances, respectively:

- *Law no.22 / 2015 on the establishment of the 28th of July as the National Day of Romanian Ambulance*, in recognition of merits of ambulance services providers who ensure and maintain the health of Romanian citizens;

- *Law No.23 / 2015 declaring the 8th of May the Day of equality between women and men*, which comes in the support of the National Strategy 2014-2017 objectives such as promoting gender perspective in employment and payroll policies, mobility and migration of labor, equal participation in decision making, increase awareness of reconciling family and professional life, combating harassment and sexual harassment in the workplace, monitoring balanced participation of women and men in the decision-making process;

- *Law no.102 / 2015 on the establishment of the National Day of the traditional costume, Law no.103 / 2015 on declaring 10 May – a national holiday;*

- *Law no.273 / 2015 declaring October 1 the Day of fight against breast cancer;*

- *Law no.274 / 2015 on declaring February 4 Day of fight against cancer in the context of equal access to healthcare for all patients;*

- *Law no.279 / 2015 for the establishment of the Hungarian Language Day*, given that since 2001, UN celebrates official languages and Romania have adopted several laws which providing that certain days are the days of native languages for national minorities, thus recognizing their significant role (September 28th the day of the Czech Language, December 13th the day of Tatar language).

Given that the Romanian state grants certain rights to persons persecuted for political reasons by *Decree Law no.118 / 1990*, these must be constantly updated, and for this reason the adoption of the *Law no.69 / 2015* was needed for the amendment of the *Decree-Law no. 118/1990 on granting rights to persons persecuted for political reasons by the dictatorship with effect from 6 March 1945*, and those deported abroad or imprisoned, published in the Official Gazette of Romania, part I, no. 229 of 3 April 2015, meaning doubling the amount of allowances to persons persecuted for political reasons, in recognition of the efforts of these people who opposed the oppressive regime in their desire to exercise their fundamental rights.

Given that the Romanian state grants certain rights to persons persecuted for political reasons by *Decree Law no.118 / 1990*, these rights must be constantly updated, and this entailed the adoption of the *Law no.69 / 2015 for the amendment of the Decree-Law no. 118/1990 on granting rights to persons persecuted for political reasons by the dictatorship established on 6 March 1945*, and to those deported abroad or imprisoned, published in the Official Gazette of Romania, part I, no. 229 of 3 April 2015, The Decree-Law was issued with the aim of doubling the amount of allowances to persons persecuted for political reasons, in recognition of the merits of these people who opposed the oppressive regime in their desire to exercise their fundamental rights.

The National Council for Combating Discrimination in partnership with the Romanian Association for Health Promotion and the Academic Society of Romania, started for the period 1 March 2015-30 April 2016, the project

"Discrimination against immigrants in the field of Civil Rights – DIM" which aims to promote multicultural understanding, tolerance and combating discrimination of immigrants in Romania by conducting for the first time a research on the phenomenon of discrimination against foreigners in Romania with regard to their civil rights. This research aims to improve anti-discrimination measures and practices that will result in new recommendations for such policies and measures.

Another project undertaken by the National Council for Combating Discrimination in 2015 is entitled "Perceptions and attitudes of the Romanian population against the national strategy to prevent and combat discrimination initiated a survey according to which it was concluded that 87% of the interviewees, stated that they heard about the discrimination phenomenon in Romania and that this is a current problem often occurring in Romania.

The "School about discrimination for parents" aims to develop individual and group attitudes to prevent discrimination by informing and training adults, such as parents and teachers, who are around children, and are perceived by them as models.

Regarding the work of the Ombudsman Institution, as shown in press releases of the institution, in 2015 were granted audiences, petitions were solved, inquiries have been initiated on the right to health and to a decent standard of living, on the conditions of detention in prisons in Romania, on observing the provisions of *Law no. 254/2013*, the right to private property, the access to information right in prisons and public institutions, the protection of children and young people and protection of the disabled persons, the right to petition and the right of a person aggrieved or abused by a public authority, the freedom of conscience, the protection of children and of young people, the right to intimate, family and private life, the right to information and the refugee problem.

As an integral part of the activity of this institution, it should be recalled the promotion of an appeal on points of law for the establishment of the term "blind" regarding the interpretation and application of Article 59 of *Law no.263 / 2010* on the unitary public pension system and that of art. 47 (2) of the *Law no.19 / 2000* on public

pensions and other social insurance rights, with regard to determining the meaning of the word "blind". The Ombudsman considers that the abovementioned provisions are applicable to persons with serious degrees of disability, not just to those with severe visual disability degree, so that both groups can benefit from old-age pension under the law.

Also to be noted is the action of the Ombudsman Institution in the Rahova penitentiary on the mosaic cult prisoners' protest regarding the failure of the authorities of the penitentiary to provide proper food according to their religion. They refused to eat in sign of protest that one of their fundamental rights is violated. However, the National Penitentiaries Administration stated that there is no record of food refusal according to religious beliefs and that information about an alleged revolt is erroneous.

The initiative of this institution to sanction those responsible within C.A.S.M.B. (Bucharest National House for Health Insurances) who are to blame for not solving the requests within a reasonable time-limit and for not processing in due time requests for reimbursement of medical devices in the period 2011–2015, comes to complete the Ombudsman 2015 work plan.

Following an approach initiated by the Ministry of Justice and the Superior Council of Magistracy, in early 2015 the change of software programs in courts was proceeded so that it is possible to send e-mail to the parties in a process, but also to their legal representatives, at the end of the meeting in court or immediately following a court decision as soon as the minutes or the decisions are loaded into ECRIS. The Ministry of Justice believes that online communication is a modern alternative which means saving money and time for the courts and / or their lawyers, contributing to reducing the time length of trials and to efficiency improvement.

With regard to the situation of Romania at the European Court of Human Rights, although the number of cases is not satisfactory, there are cases in which Romania admitted breach of the Convention (155 cases), the Article most often confirmed to be breached in 2015 is Article 6 Para. (1) of the Convention, namely the right to a fair trial.

Law no. 146/2015 approving Government Emergency Ordinance no.93 / 2014 on the

implementation of commitments deriving from the decisions of the European Court of Human Rights *Moldovan and Others v Romania* no.1 of 5 July 2005 and *Moldovan and Others v Romania* No.2 of 12 July 2005 is one of the consequences of the ratification of the Convention for the Protection of human rights and fundamental freedoms, according to which the state must execute in good faith and expeditiously, all judgments and decisions pronounced by the European Court of human rights.

Given Romania's commitments following the decision of the European Court of Human Rights in the case of *Moldovan and Others v Romania* No.1 (5 July 2005), providing stimulating Roma participation in the economic, social, educational, cultural and political life of Hădăreni local community in Mureș County, by promoting mutual assistance and community development programs, to be noted is that, however some of the community development objectives in Hădăreni, Mureș County for 2006–2008 have not yet been carried out, or were not achieved .

Thus, it became necessary to invest to this purpose, and to have a local medical center building and another building to be used as a hall for manufacturing concrete products for construction purposes.

*By Law no.137 / 2015 for the acceptance of the compulsory jurisdiction of the International Court of Justice*¹⁶ the compulsory jurisdiction of the International Court of Justice is accepted based on Article 36 Para. (2) and (3) of the Statute of the International Court of Justice, an integral part of the United Nations Charter in relation to any dispute concerning the facts or circumstances occurring after the date of the statements, with certain exceptions:

➤ any dispute on which the parties concerned have agreed or will agree by resorting to another method for its solving by peaceful settlement, in order to obtain a final and binding decision

➤ any dispute with another State which has accepted the compulsory jurisdiction of the International Court of Justice in accordance with article 36 par. (2) of the Statute of the Court with less than 12 months before the filing of the proceedings before the Court or in case this

¹⁶ Published in the Official Gazette, I, No, 408 of 10 June 2015.

acceptance was made only in order to resolve a particular dispute;

➤ any dispute referring to environment protection

➤ any dispute relating to or in connection with hostilities, war, armed conflict, individual and collective action taken in self-defense or in the performance of duties in accordance with any decisions or recommendations of the UN deployment of armed forces abroad as well as other related decisions thereof;

➤ any dispute which relates to or is linked to the military use of Romanian territory, including its airspace and territorial sea or maritime areas, where Romania exercises sovereign rights and sovereign jurisdiction;

➤ any dispute concerning matters which according to international Law belong exclusively to Romania's national jurisdiction

➤ Thus the access to the Court's jurisdiction is facilitated and Romania's interest in protecting and promoting the rule of law is highlighted and, not in the least, the respect it gives to international law.

With regard to *international relations*, we can mention the *Law No.5 / 2015 for the ratification of the Understanding on Social Security between the Government of Romania and the Government of Quebec signed in Quebec on 19 November 2013*,¹⁷ which the Romanian legislation will apply in respect of sickness and maternity, old age pensions, invalidity, death, death grants and benefits in case of accidents at work and occupational diseases.

Equal treatment is a central pillar of this agreement envisaging the category of persons who are or have been subject to Romania's or Quebec's legislation, or who have acquired rights under that legislation. This agreement will come into effect beginning with the date of the last notification by which each Party notifies the other Party on the completion of the necessary internal procedure for the entry into force of the agreement, with the possibility of either party to terminate the validity of the agreement by notifying this to the other party.

Law no. 336/2015 ratifying the Agreement between Romania and the Republic of Albania on

¹⁷ Published in the Official Gazette I No, 29 of 1 January, 2015.

social security, signed on 27 February 2015, published in the Official Gazette of Romania, Part I, no. 953 dated 23 December 2015 which will be applied in Romania's legislation on compensation for temporary disability caused by common illnesses or accidents outside the work place; maternity allowance; old age pensions, disability and survivors of the deceased allowances; benefits in kind and in cash for sickness and maternity; benefits in kind and in cash in case of work accident and occupational diseases.

As far as the Republic of Albania is concerned, the agreement will be applied to legislation governing cash benefits for sickness of employees, cash benefits in case of maternity for employed and self-employed workers and for employers, cash benefits in the event of work accidents and occupational diseases for employees, old age pensions, disability and survivors' pensions for employees and self-employed workers and for employers and benefits in kind under the Compulsory Health Insurance Scheme.

The agreement is concluded for an indefinite period of time and shall enter into force on the first day of the month following the expiration of the three months period from the date of the last notification by which the Contracting Parties shall inform each other of the completion of the necessary domestic procedures for its coming into effect.

Law nr.349 / 2015 for ratifying the Treaty between Romania and the Republic of Kazakhstan on transfer of sentenced persons, signed in Bucharest on 14 November 2014, published in the Official Gazette of Romania, Part I, no. 978 dated 30 December 2015 appeared, as specified in the preamble of the treaty, due to the desire to promote effective cooperation between the two sides on the transfer of sentenced persons, in order to facilitate their rehabilitation and social reintegration, by regulating the central authorities, the transfer conditions, the notification of procedure documents, locating or identifying persons and objects, carrying rogatory commissions, temporary transfer of detained persons, execution of requests for search, seizure and confiscation, the transmission of documents, material evidence etc.

Active participation of European Union citizens and, implicitly, of Romania, in public life is the cornerstone of a democratic society and the rule of law should be a priority for all Member

States of the Union. A state of law in which human rights must be enjoyed with the proper respect, protected and promoted according to the regulatory measures contained in the domestic and international legislation adopted over the years.

Perhaps more than ever, following 2015, a year marked by multiple challenges, it is necessary to realize that the rights and fundamental freedoms must be protected, respected and promoted widely, with the active and permanent involvement

of the civil society representatives starting from each and every citizen.

Keeping the rapid evolution and the alignment with EU legislation and with other international and regional human rights bodies involves the future engagement of all decision-makers at domestic, communitarian and international level with a view to create a favorable climate for the promotion and respect for human rights.

JURISPRUNDENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI PRIVIND DREPTULUI LA RESPECTAREA VIEȚII PRIVATE ȘI DE FAMILIE

IOANA ANCA IANCU

Din punct de vedere istoric, noțiunea de „viață privată” este de dată recentă și este legată de existența societăților moderne. Înainte de sfârșitul secolului al XVIII – lea nu exista distincție între viața privată și viața publică. Apariția ideilor individualiste și a celor liberale legate de necesitatea asigurării confortului material, după secolul al XVIII – lea, au creat premisele apariției distincției dintre viața publică și cea privată. Chiar și după aceea, viața privată a fost protejată doar prin reguli morale și cutumiare. Prin intermediul acestui drept fundamental s-a trasat o frontieră solidă între viața publică și cea privată, confuzia lor putând avea ca efect deschiderea căii spre totalitarism.

Dreptul la viața intimă, familială și privată este reglementat în art. 8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și prin art. 17 din Pactul internațional privind drepturile civile și politice. Constituția României îl reglementează în art. 26, ca un aspect al respectării și ocrotirii personalității omului, proclamată, în art. 1 din Constituție, ca valoare supremă.¹

În conținutul dreptului la respectarea vieții private și de familie, dispozițiile constituționale cuprind obligația autorităților publice de a respecta și ocroti viața intimă, privată și de familie, împotriva oricărui atentat din partea

oricărui subiect de drept. Ca urmare, nimeni nu se poate amesteca în viața intimă, familială sau privată a unei persoane, fără consimțământul exprimat explicit și liber al acesteia².

Dreptul la viața intimă, familială și privată, drept de generația a treia, a făcut obiectul unor decizii ale Curții Europene a Drepturilor Omului și prin care au fost facute importante interpretări referitoare la conținutul acestuia. În cele ce urmează vom analiza câteva decizii pronunțate de Curtea Europeană în legătură cu respectarea dreptului la viața intimă și familială.

Cauza Lupșa împotriva României³

Reclamantul, un cetățean sârbo-muntenegrean, s-a stabilit în România din 1989 și a rămas 14 ani aici, creând o societate comercială românească și întemeindu-și o familie cu o cetățeană română, din căsătoria lor rezultând un copil având dublă cetățenie, română și sârbo-muntenegreană. Acesta a fost declarat „persoană indezirabilă” în anul 2003 și i s-a interzis șederea în România pentru o perioadă de 10 ani, pe motiv că existau indicii temeinice, conform cărora el desfășura activități de natură să pună în pericol siguranța națională. Singurul termen de judecată în fața Curții de Apel București a avut loc la data de 18 august 2003. Reprezentanta Autorității pentru străini i-a înmănat

¹ A se vedea Gheroghe Iancu, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura C.H. Beck, București, 2014, p. 243.

² Ibidem, p. 245.

³ Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 30 din 17 ianuarie 2007.

avocatei reclamantului copia unei ordonanțe a Parchetului de pe lângă Curtea de Apel București, prin care, la cererea Serviciului Român de Informații și în baza Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România⁴, măsura fusese luată. Pe fond, Curtea de apel a respins acțiunea celui în cauză.

Într-o cauză similară cu cea a reclamantului⁵, Curtea Constituțională a României s-a pronunțat asupra compatibilității art. 84 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 194/2002 cu principiile constituționale de nediscriminare, cu dreptul de acces la justiție și cu dreptul la un proces echitabil. Curtea Constituțională a constatat că interdicția stabilită de legiuitor pentru cetățenii străini declarați indezirabili, de a nu li se aduce la cunoștință datele și informațiile pe baza cărora s-a luat o astfel de decizie, este în concordanță cu dispozițiile constituționale ale art. 31 alin. (3), potrivit cărora "Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze [...] siguranța națională", iar principiul accesului liber la justiție, consacrat de art. 21 din Constituție nu a fost încălcat deoarece, conform art. 85 alin. (1), împotriva măsurii dispuse de procuror de declarare ca indezirabil este deschisă calea acțiunii în justiție.

Reclamantul a pretins că măsura de expulzare, precum și interdicția de ședere dispuse împotriva sa i-au încălcat dreptul la respectarea vieții private și de familie, garantat prin art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Guvernul României nu a contestat existența unei vieți private și de familie a reclamantului în România înaintea expulzării sale, însă a susținut că această măsură, precum și interdicția de ședere nu au constituit o ingerință în viața sa privată și de familie. Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a considerat că expulzarea sa și interdicția de a intra pe teritoriul român au generat o bulversare radicală în viața sa privată și de familie, pe care vizitele regulate ale partenerei sale și ale copilului lor nu au putut-o remedia, drept pentru care, CEDO a considerat că a avut loc o ingerință în viața privată și de familie a reclamantului. Această ingerință încalcă Convenția dacă nu respectă cerințele paragrafului 2 al art. 8. Așadar, Curtea a analizat dacă ea era „prevăzută

de lege”, dacă urmărea unul sau mai multe scopuri legitime, în sensul paragrafului respectiv, și dacă era „necesară într-o societate democratică”. Reclamantul a arătat că Guvernul României nu i-a comunicat niciodată faptele ce i se reproșau și că nicio altă procedură penală nu a fost începută împotriva sa, nici în România și nici în Serbia-Munteșnegru. Prin urmare, el a considerat că măsura a cărei victimă a fost era complet arbitrară. Curtea a reamintit că, în conformitate cu jurisprudența sa constantă, sintagma „prevăzută de lege” înseamnă în primul rând că măsura incriminată trebuie să aibă o bază în dreptul intern, însă se referă și la calitatea legii respective: ea impune ca aceasta să fie accesibilă persoanelor în cauză și să aibă o formulare destul de exactă pentru a permite reclamanților, care apelează, la nevoie, la consilieri, să prevadă, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele care ar putea rezulta dintr-un anumit act. Desigur, în contextul special al măsurilor legate de siguranța națională, cerința de previzibilitate nu ar putea fi aceeași ca în multe alte domenii. În cauză, Curtea a constatat că art. 83 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 194/2002 reprezintă textul legal ce a constituit fundamentul expulzării și interdicției șederii reclamantului. Ea a conchis, așadar, că măsura litigioasă a avut o bază în dreptul intern. În ceea ce privește accesibilitatea, Curtea a observat că ordonanța citată mai sus a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 955 din 27 decembrie 2002. Prin urmare, Curtea consideră că acest text respecta criteriul accesibilității. În ceea ce privește previzibilitatea, Curtea a reamintit că nivelul de precizie al legislației interne depinde într-o mare măsură de domeniul pe care se presupune că îl reglementează. Or, amenințările la adresa siguranței naționale diferă în timp și ca natură, ceea ce le face greu identificabile dinainte. Curtea a constatat că împotriva reclamantului nu s-a declanșat nicio urmărire penală pentru faptul că a participat la comiterea vreunei infracțiuni în România sau într-o altă țară. În afară de motivul general menționat mai sus, autoritățile nu i-au oferit reclamantului nicio altă precizare. În plus, Curtea a observat că, încălcând dreptul intern, ordonanța prin care reclamantul a fost declarat indezirabil nu i-a fost comunicată decât după expulzarea sa. Având în vedere că reclamantul nu s-a bucurat nici în fața autorităților administrative și nici în fața curții de apel de nivelul minim de

⁴ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 955 din data de 27 decembrie 2002.

⁵ Decizia Curții Constituționale a României nr. 342 din 16 septembrie 2003, publicată în Monitorul Oficial nr. 755 din 28 octombrie 2003.

protecție împotriva arbitrariului autorităților, Curtea a conchis că ingerința în viața sa privată și de familie nu era prevăzută de o „lege” care să respecte cerințele Convenției.

Prin urmare, s-a constatat că a avut loc încălcarea art. 8 din Convenție.

Cauza Rotaru împotriva României⁶

În anul 1946, după instaurarea regimului comunist, reclamantului Aurel Rotaru, pe atunci student, i s-a refuzat de către prefectul județului Vaslui publicarea a două broșuri, „Suflet de student” și „Proteste”, cu motivarea că aveau un caracter antiguvernamental. În urma unor scrisori adresate prefectului prin care protesta împotriva faptului că noul regim a suprimat libertatea de exprimare, în 1948, reclamantul a fost arestat, fiind apoi condamnat la un an de închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de ultraj. După căderea regimului comunist, reclamantul a chemat în judecată Ministerul de Interne, Ministerul Apărării Naționale și Direcția muncii din județul Vaslui, solicitând ca perioada în care s-a aflat în executarea pedepsei să fie luată în considerare la calcularea anilor de vechime în muncă și restituirea drepturilor bănești corespunzătoare. Ministerul de Interne a prezentat instanței o scrisoare din 1990, primită de la Serviciul Român de Informații care preciza că reclamantul, pe perioada efectuării studiilor la „Facultatea de Științe” din Iași a activat ca membru legionar, a înaintat cenzurii orașului Vaslui cele două broșuri „Suflet de student” și „Proteste”, solicitând publicarea lor și neobținând acest lucru, deoarece aveau conținut antiguvernamental și nu are fond penal și nu a fost arestat în perioada menționată de el. Scrisoarea precizează de asemenea că între anii 1946 și 1948, datorită concepțiilor sale, a fost chemat de mai multe ori de către organele de siguranță și audiat în legătură cu atitudinea sa.

Aflând de conținutul acestei adrese, reclamantul a chemat în judecată S.R.I., arătând că nu a fost niciodată membru al mișcării legionare și că informațiile furnizate de S.R.I. erau false și defăimătoare. După respingerea acțiunii în primă instanță, reclamantul a declarat apel, iar Tribunalul București a constatat că informația privind trecutul legionar al acestuia era falsă, însă nu a reținut o culpă a S.R.I., din moment ce acesta nu era decât depozitarul datelor contestate. Recursul

⁶ Publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 19 din 11 ianuarie 2001.

declarat împotriva acestei hotărâri a fost respins. După declararea ca admisibilă a plângerii reclamantului de către Comisia Europeană a Drepturilor Omului, Ministerul Justiției s-a adresat S.R.I., solicitând verificarea încă o dată dacă reclamantul aparținuse mișcării legionare. Pe baza răspunsului oferit de S.R.I., că s-a produs o eroare, reclamantul a solicitat Curții de Apel București revizuirea hotărârii pronunțate la 15 decembrie 1994, solicitând anularea documentelor defăimătoare. Curtea de Apel București a anulat hotărârea supusă revizuirii și a admis cererea reclamantului, constatând regretabila eroare.

Guvernul României a arătat că reclamantul a obținut câștig de cauză în fața Curții de Apel București care a declarat nule mențiunile incluse în scrisoarea Serviciului Român de Informații din 19 decembrie 1990. Or, în opinia Guvernului, singura încălcare a drepturilor reclamantului a provenit din această scrisoare. Reclamantul a solicitat Curții să continue examinarea cauzei, arătând că Hotărârea din 25 noiembrie 1997 nu a schimbat în mod fundamental situația care a determinat plângerea inițială. În primul rând, simplul fapt de a recunoaște eroarea mențiunilor, după hotărârea de admisibilitate a Comisiei, nu poate constitui o reparație adecvată a încălcării drepturilor garantate de convenție. În al doilea rând, reclamantul nu avea acces la dosarul său secret, care nu era doar păstrat, ci și folosit de S.R.I. Din această cauză, chiar și după Hotărârea din 25 noiembrie 1997, folosirea de către S.R.I. a informațiilor privitoare la pretinsul trecut legionar al reclamantului sau a oricăror alte informații conținute în dosarul său nu poate fi exclusă.

În speță Curtea a observat că reclamantul critică deținerea unui registru secret conținând date care îl privesc, a cărui existență a fost dezvăluită în mod public în cursul unei proceduri judiciare. Din acest motiv reclamantul se poate pretinde victimă a unei încălcări a Convenției. Chiar acceptând ideea că într-o anumită măsură reclamantul a obținut prin această hotărâre o reparație în ceea ce privește informațiile false din fișierul său, Curtea a apreciat că această reparație nu este decât parțială și că, în orice caz, ea este insuficientă, în sensul jurisprudenței sale, pentru pierderea calității de victimă. Informațiile asupra pretinsului trecut legionar al reclamantului erau încă păstrate în fișierele S.R.I. fără să fi fost făcută vreo mențiune cu privire la Hotărârea din 25 noiembrie 1997. În plus Curtea de Apel București

nu s-a pronunțat, și nici nu avea competența să o facă, asupra faptului că S.R.I. este autorizat de legislația română să dețină și să folosească fișiere create de fostele servicii de informații, care conțin informații cu privire la reclamant. Or, capătul principal de cerere s-a referit la faptul că legea internă nu reglementează suficient de precis condițiile în care S.R.I. își exercită atribuțiile și nu pune la dispoziție persoanei o cale de a obține repararea eventualelor prejudicii în fața unei autorități naționale.

Reclamantul s-a plâns că S.R.I. deține și poate folosi în orice moment date cu privire la viața sa particulară, dintre care unele sunt false și defăimătoare. El invocă încălcarea art. 8 din convenție, care prevede următoarele: „1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. 2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora”.

Guvernul a contestat aplicabilitatea art. 8, arătând că informațiile menționate în scrisoarea S.R.I. din 19 decembrie 1990 nu țin de viața particulară a reclamantului, ci de viața sa publică. Hotărând să se implice în activitatea politică și să publice pamflete, reclamantul a renunțat implicit la anonimul inerent vieții private.

Curtea a reținut că respectarea vieții private include dreptul individului de a întreține și de a dezvolta relații cu semenii săi; în plus nici o rațiune nu permite excluderea activității profesionale sau comerciale din sfera noțiunii de „viață privată”.

În speță Curtea a constatat că scrisoarea S.R.I. din 19 decembrie 1990 conținea diverse informații asupra vieții reclamantului, în special asupra studiilor sale, activităților politice și cazierului său judiciar, parte din ele fiind culese cu mai mult de 50 de ani înainte. În opinia Curții, astfel de informații, sistematic culese și introduse într-un fișier ținut de agenți ai statului, pot fi analizate din punctul de vedere al noțiunii de „viață privată”, în sensul art. 8 alin. 1 din Convenție. Și aceasta cu atât mai mult cu cât unele informații au fost declarate nereale, ca în prezenta cauză, riscând să aducă

atingere reputației reclamantului. În consecință, art. 8 din Convenție a fost aplicabil în cauză. Din scrisoarea S.R.I., datată 19 decembrie 1990, reiese fără nici o îndoială că acest serviciu deține informații referitoare la viața privată a reclamantului. Dacă este adevărat că această scrisoare este anterioară datei de 20 iunie 1994, dată la care dispozițiile convenției au intrat în vigoare pentru România, Guvernul nu a susținut că începând cu această dată S.R.I. a încetat să dețină informații asupra vieții private a reclamantului. Curtea a subliniat, de asemenea, că aceste date au fost folosite și ulterior, de exemplu în cadrul acțiunii în revizuire. Atât înregistrarea acestor date, cât și folosirea lor, însoțite de refuzul de a-i acorda reclamantului posibilitatea să le conteste, constituie o încălcare a dreptului la respectarea vieții private, garantat de art. 8 alin. 1 din Convenție.

Recunoscând că într-o societate democratică existența unor servicii de informații se poate dovedi legitimă, Curtea a reamintit că supravegherea secretă a persoanelor nu este acceptată de Convenție decât ca o măsură strict necesară pentru apărarea instituțiilor democratice. Pentru a răspunde exigențelor art. 8 din Convenție, o astfel de ingerință trebuie să fie „prevăzută de lege”, să urmărească unul dintre scopurile legitime menționate la alin. 2 și, în plus, să fie necesară într-o societate democratică pentru atingerea scopului respectiv. Curtea a susținut că prin jurisprudența sa constantă, sintagma „prevăzută de lege” înseamnă nu doar o anume bază legală în dreptul intern, dar și calitatea legii în cauză: astfel, aceasta trebuie să fie accesibilă persoanei și previzibilă. În cauza de față, Curtea a constatat că art. 6 din Decretul-lege nr. 118/1990, invocat de Guvern ca temei al măsurii incriminate, permite oricărei persoane să facă dovada că răspunde cerințelor necesare în vederea recunoașterii anumitor drepturi, fie prin documente oficiale eliberate de autoritățile competente, fie prin orice element cu valoare de probă. Nu există totuși o anumită reglementare cu privire la modalitatea în care poate fi obținută o astfel de probă și nici nu se acordă competențe Serviciului Român de Informații de a culege, păstra și comunica date privind viața privată.

Curtea a trebuit să verifice dacă Legea nr. 14/1992 cu privire la organizarea și funcționarea S.R.I.⁷, invocată de altfel și de Guvern, poate constitui fundamentul legal al acestor măsuri. Cu

⁷ Publicată în Monitorul Oficial nr. 33 din 3 martie 1992.

privire la acest aspect se constată că legea menționată autorizează S.R.I. să culegă, să arhiveze și să folosească informații care vizează securitatea națională, motiv pentru care Curtea are dubii cu privire la relevanța pentru securitatea națională a datelor deținute despre reclamant. Cu toate acestea, reamintește că în primul rând autoritățile naționale și mai ales instanțele sunt chemate să interpreteze și să aplice dreptul intern și a constatat că prin Hotărârea din 25 noiembrie 1997 Curtea de Apel București a confirmat legalitatea deținerii de către S.R.I. a datelor respective, în calitate de depozitar al arhivelor fostelor organe de siguranță. Acesta este motivul pentru care Curtea a conchis că arhivarea unor date cu privire la viața privată a reclamantului are temei legal în dreptul intern. Curtea a apreciat că și cerința accesibilității legii a fost îndeplinită, din moment ce Legea nr. 14/1992 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 33 din 3 martie 1992. În ceea ce privește cerința previzibilității legii, Curtea a reamintit că o normă este „previzibilă” numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane – care, la nevoie, poate apela la consultanță de specialitate – să își corecteze conduita. Curtea a subliniat importanța acestui concept mai ales atunci când este vorba despre o supraveghere secretă. Pentru a se determina „calitatea” dispozițiilor legale invocate în cauză, trebuie analizat în ce măsură dreptul intern stabilește cu suficientă precizie condițiile în care S.R.I. poate să arhiveze și să folosească informații referitoare la viața privată a reclamantului. Curtea a constatat că art. 8 din Legea nr. 14/1992 prevede că pot fi culese, înregistrate și arhivate în dosare secrete informații vizând siguranța națională.

Totuși nici o reglementare internă nu prevede limite ce urmează să fie respectate în exercitarea acestei competențe. Astfel, dreptul intern nu definește genul de informație ce poate fi înregistrată, categoriile de persoane susceptibile să facă obiectul măsurilor de supraveghere, precum strângerea și arhivarea datelor, nici împrejurările în care pot fi luate aceste măsuri și nici procedura care trebuie urmată. De asemenea, legea nu stabilește limite cu privire la vechimea informațiilor deținute și la durata păstrării lor.

Art. 45 dispune că S.R.I. va prelua în păstrare și folosire arhivele care au aparținut fostelor organe de informații care au avut competențe pe

teritoriul României și permite consultarea documentelor S.R.I. cu aprobarea directorului.

Curtea a observat că acest articol nu include nicio dispoziție explicită și detaliată cu privire la persoanele autorizate să consulte dosarele, natura dosarelor, procedura care trebuie urmată și modul în care pot fi utilizate informațiile astfel obținute. Curtea a observat, de asemenea, că, deși art. 2 din Legea nr. 14/1992 împuternicește autoritățile competente să autorizeze acele măsuri necesare în vederea prevenirii și contracarării amenințărilor la siguranța națională, motivul unor astfel de ingerințe nu este suficient de precis definit. Pentru a fi compatibil cu exigențele art. 8, un sistem de supraveghere secretă trebuie să conțină garanții stabilite de lege, aplicabile atunci când activitatea structurilor abilitate să supravegheze este controlată. Procedurile de control trebuie să respecte cât se poate de fidel valorile unei societăți democratice, în special principiul preeminenței dreptului, la care se referă în mod expres preambulul Convenției. Aceasta înseamnă că orice ingerință a executivului în exercitarea drepturilor unei persoane va fi supusă unui control eficient, asigurat – cel puțin și în ultimă instanță – de către puterea judecătorească, care oferă cele mai largi garanții de independență, imparțialitate și procedură. În cauză, Curtea a reținut că sistemul românesc de strângere și de arhivare a informațiilor nu furnizează astfel de garanții, deoarece Legea nr. 14/1992 nu prevede nici o procedură de control în timpul aplicării măsurii sau după ce aceasta a încetat. Prin urmare, deținerea și folosirea de către S.R.I. a unor informații privind viața privată a reclamantului nu erau măsuri „prevăzute de lege”, ceea ce este suficient pentru a se constata o încălcare a art. 8.

În opinia noastră, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis în mod corespunzător încălcarea articolului 8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, fapt care se regăsește și în deciziile Curții Constituționale a României⁸.

⁸ A se vedea Decizia Curții Constituționale a României nr. 461 din 16 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial nr.775 din 24.10.2014; Decizia Curții Constituționale a României nr.222 din 2 aprilie 2015 publicată în Monitorul Oficial cu numărul 380 din data de 2 iunie 2015; Decizia Curții Constituționale a României nr. 51 din 16 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial cu numărul 190 din data de 14 martie 2016 sau Decizia Curții Constituționale nr. 1258 din 8 octombrie 2009, publicată în Monitorul Oficial cu numărul 798 din data de 23 noiembrie 2009.

IV. JURISPRUDENȚĂ

DECIZIA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA PLEȘCA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI¹

1. Potrivit art. 2 din Convenția Europeană a Drepturilor omului „dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva [...]”. Astfel, statele semnatare au sarcina de a asigura dreptul la viață, prin instituirea unei legislații penale concrete, care să descurajeze atingerile aduse persoanei și care are la bază un mecanism de aplicare conceput pentru prevenirea, eliminarea și sancționarea încălcărilor. În acest sens, analizând jurisprudența Curții, în sarcina statelor intră, implicit, și obligația efectuării unei anchete oficiale și efective în cazul unui deces survenit în condiții suspecte.

I. Sub aspect procedural vom reține că²:

1. Domnul Mihai Pleșca (reclamantul), a sesizat Curtea la 3 ianuarie 2008 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (Convenția).

2. Reclamantul se plânge în principal de absența unei anchete efective în măsură să stabilească circumstanțele decesului fiicei sale.

3. La 8 iulie 2011, cererea a fost comunicată Guvernului. În conformitate cu art. 29 § 1 din Convenție, aceasta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

II. În fapt se vor reține următoarele:

I. Circumstanțele cauzei

4. Reclamantul s-a născut în 1956 și locuiește în Hârlău.

5. În dimineața zilei de 19 iulie 2005, acesta s-a dus la Comisariatul de Poliție al Orașului Hârlău pentru a depune plângere pentru dispariția fiicei sale, P.M.N., în vârstă de șaptesprezece ani. A precizat că aceasta a plecat de acasă la 17 iulie 2005, că nu s-a mai întors de atunci și că a aflat că, în aceeași zi, aceasta se dusese, însoțită de două prietene, la un baraj situat în apropierea orașului.

6. La 19 iulie 2005, reclamantul s-a întors acasă în jurul orelor 18 și a descoperit în balconul apartamentului său cadavrul fiicei sale decedate. I-a scos o curea care se afla în jurul gâtului acesteia. S-a dus la poliție, care a sosit la fața locului la orele 18,45. Un ofițer de poliție, însoțit de un expert criminalist și de doi martori, a întocmit un proces-verbal și a făcut mai multe fotografii la locul faptei. A menționat că P.M.N. fusese găsită zăcând pe balcon, în spatele mai multor scaune, în poziție de șezut, cu capul așezat pe unul din scaune, că trupul nu prezenta urme de violență, dar că gambele erau murdare de noroi uscat, până la genunchi. A menționat prezența pe gât a unui șanț de spânzurare, cu o lățime de aproximativ 4 centimetri și o adâncime de aproximativ 3–4 milimetri. Acesta a menționat că, la o înălțime de aproximativ 1,80 metri, exista un piron bătut în perete și că respectiva curea care probabil că a fost folosită pentru spânzurare avea o lățime de 4 centimetri și era deteriorată într-o parte. Ofițerul a ridicat în vederea continuării cercetărilor cureaua, precum și două haine pătate de noroi, care au fost găsite în mașina de spălat. Cercetarea locului faptei s-a încheiat la orele 21. Reclamantul a semnat procesul-verbal.

7. A fost inițiată o anchetă pentru „decesul suspect” al fiicei reclamantului. Poliția Orașului Hârlău, căreia i-a fost încredințată ancheta, a interogat, la 19 iulie 2005, două fete, D.A. și D.C., care petrecuseră ziua de 17 iulie 2005 împreună cu fiica reclamantului. Acestea au declarat că hotărâseră să meargă la începutul după-amiezii la un baraj situat în afara orașului. Acestea au ajuns acolo cu un taxi și apoi au căutat un loc izolat pentru a se odihni și a face baie. La întoarcere s-au decis să o ia pe o scurtătură prin pădure. Pe drum, fiica reclamantului și-a pierdut telefonul mobil, ceea ce a afectat-o mult. În plus, îndepărtându-se puțin de câteva momente, s-a rănit și și-a murdărit hainele alunecând în noroi. Cele două prietene ale acesteia i-au pus o pătură pe umeri pentru a o

¹ Decizia Curții Europene a Drepturilor Omului în Cauza Buceaș și Buciaș împotriva României, C 2.158/08.

² Pentru simplificarea lecturii au fost reținute și numerotate doar aspectele relevante în rezumarea cauzei.

proteja. Dându-și seama că nu au luat-o pe drumul cel bun, au hotărât să se întoarcă din drum pentru a ajunge mai repede în oraș, au cerut ajutor și o persoană le-a dus cu căruța până în oraș. Au însoțit-o pe D.C. până la imobilul în care locuia aceasta. Apoi, D.A. a însoțit-o pe fiica reclamantului până la domiciliul acesteia din urmă, unde au ajuns în jurul orelor 21. A ajutat-o să urce scara, unde fiica reclamantului a scăpat un pantof rupt. Apoi, aceasta a ajutat-o să se dezbrace și să se bage în pat. A pus hainele murdare în mașina de spălat și a părăsit apartamentul aproximativ un sfert de oră mai târziu, fără să închidă ușa, și s-a dus acasă, apoi în oraș. D.A. și D.C. au declarat că nu băuseră alcool în timpul zilei, ci doar sucuri de fructe cumpărate înainte de plecarea lor la baraj. În cele din urmă, au menționat că fiica reclamantului exprimase în trecut idei sinucigașe, din cauza unor eșecuri școlare.

8. La cererea reclamantului, parchetul a dispus efectuarea unei autopsii la 20 iulie 2005. În raportul emis la 1 august 2005, medicul legist a concluzionat că decesul avusese loc la data de 17 sau 18 iulie 2005 și că se datorase unei asfixieri provocate de o spânzurare atipică. A menționat existența unor urme de violență, și anume multiple excoriații liniare pe coapsa și pulpa dreaptă și, în jurul gâtului, un șanț de spânzurare cu o lățime de 2,5 centimetri, cu urma unei cataramă de curea. O analiză de sânge a evidențiat o alcoolemie de 2 grame de alcool per litru de sânge. Prelevările de țesut din stomac, ficat și rinichi nu conțineau alte substanțe toxice. În urma examenului secrețiilor vaginale nu s-a descoperit prezența unor spermatozoizi.

9. La 22 iulie 2005, reclamantul a fost audiat prima dată de poliție. A menționat existența unor tensiuni între el și fiica sa, care, conform acestuia, se datorau unor eșecuri școlare. A precizat că, la 17 iulie 2005, lipsise de acasă între orele 18 și 21,30. La întoarcere a găsit ușa deschisă și, mai târziu, a ieșit din nou pentru a-și căuta fiica. A doua zi, a plecat la serviciu și s-a întâlnit cu D.A. și D.C. și cu alți prieteni ai fiicei sale care nu au putut să îi ofere informații privind locul unde se putea afla.

10. Tot la 22 iulie 2005, M.D., o persoană pe care o cunoștea fiica reclamantului, a fost interogată de poliție. M.D. a declarat că se întâlnise cu tânăra în noaptea de 15 spre 16 iulie 2005, în jurul orei 2 dimineața, în parcul orașului. Au discutat împreună aproximativ un sfert de oră, înainte să li se alăture un prieten comun.

11. La 23 iulie 2005, unul dintre fiii reclamantului a adus la poliție telefonul mobil al surorii sale, precum și o sticlă de plastic plină trei sferturi cu un lichid galben. A declarat că a găsit aceste obiecte în pădure, în apropierea barajului, și a solicitat ca acestea să fie supuse unor examene de laborator. La 1 septembrie 2005, poliția i-a înapoiat reclamantului cureaua, sticla, hainele și telefonul mobil ale fiicei sale. Procesul-verbal întocmit cu ocazia restituirii obiectelor nu menționa niciun examen.

12. La 27 iulie 2005, reclamantul a fost supus unui test poligraf. Din raportul întocmit cu această ocazie reiese că nu a fost detectat niciun element caracteristic unui comportament simulat. La 25 octombrie 2005, acesta a luat cunoștință de raportul de autopsie și a declarat că fiica sa nu consuma alcool. A precizat că, de obicei, exista vin în casă, dar că nu a remarcat dacă lipsea din acesta la data de 17 iulie 2005. De asemenea și-a exprimat îndoielile cu privire la sinceritatea declarațiilor date de D.A. și D.C. Interogată din nou la 27 iulie 2005, precum și la 24 februarie și 21 iunie 2006, reclamantul și-a menținut declarațiile și și-a reiterat îndoielile.

13. Mama tinerei decedate a fost interogată de două ori. Aceasta a contestat veridicitatea faptelor prezentate de D.A. și D.C. și a solicitat efectuarea unor investigații cu privire la rolul jucat în sinuciderea fiicei sale de către fostul său soț, reclamantul, căruia îi fusese încredințată fiica lor și care, conform mamei, o neglija și avea un comportament violent față de aceasta.

14. Poliția a interogată două vecine ale reclamantului, A.A. și T.M., care au declarat că, la 17 iulie 2005, în jurul orelor 20,30, o văzuseră pe fiica reclamantului, care părea că suferă, urcând în imobil cu ajutorul unei alte tinere. Au precizat că nu l-au văzut pe reclamant întorcându-se în seara zilei de 17 iulie 2005.

15. Alte două persoane, U.C. și P.I., prezente la baraj, și I.D., care transportase tinerele cu căruța, au declarat că fiica reclamantului avea pe ea o pătură și că nu părea să fi consumat alcool.

16. În noiembrie 2005, M.I. și R.R.C. au denunțat la poliție o tentativă de viol ale cărei victime au fost în seara zilei de 16 noiembrie 2005 în orașul Hârlău. Conform acestora, agresorul era M.D., persoana cu care se întâlnise fiica reclamantului în ajunul decesului său (supra, pct. 12). M.I. a declarat că agresorul le acostase pe stradă și

le forțase să intre în casa scării unui imobil. Acesta a început să o dezbrace pe R.R.C. și a amenințat-o, spunându-i: "Vrei să te omor ca pe P.M.N. [fiica reclamantului]?" Sosirea unui vecin a pus capăt tentativei de viol și le-a permis victimelor să fugă.

17. În urma investigațiilor, poliția a concluzionat că fiica reclamantului s-a sinucis și a propus parchetului să încheie ancheta. La 2 decembrie 2005, parchetul a dispus neînceperea urmăririi penale, considerând că nu era vorba de fapte cu caracter penal.

18. Reclamantul și soția acestuia au contestat ordonanța de neîncepere a urmăririi penale și au solicitat redeschiderea anchetei. Aceștia susțineau că investigațiile au fost superficiale și că nu au permis stabilirea evenimentelor care au avut loc înainte de deces și nici circumstanțele exacte în care acesta a survenit.

19. La 18 ianuarie 2006, prim-procurorul Parchetului de pe lângă Judecătoria Hârlău a admis cererea și a retrimis dosarul Parchetului de pe lângă Tribunalul Iași în scopul continuării anchetei privind săvârșirea infracțiunii de omor. Procurorul a considerat că existau în continuare îndoieli cu privire la circumstanțele decesului și, în special, cu privire la poziția cadavrului și posibilitatea ca tânăra să se spânzure de perete cu cureaua găsită la fața locului. Acesta a identificat, de asemenea, o contradicție între lățimea acestei curele, care măsoară 4 centimetri, și șanțul prezent în jurul gâtului, care măsoară 2,5 centimetri, conform raportului de autopsie.

20. Parchetul le-a audiat din nou pe D.A. și D.C., care au prezentat aceeași versiune a faptelor. Cele două vecine, A.A. și T.M., și-au menținut declarațiile. O altă persoană, C.F., a declarat că, în seara zilei de 17 iulie 2005, s-a întâlnit cu cele trei tinere în oraș și că fiica reclamantului plângea și mergea susținută de cele două prietene ale sale.

21. Parchetul l-a interogat pe M.D., care se afla în arest preventiv în cadrul unei alte anchete. Și-a menținut declarațiile și a negat orice implicare în decesul fiicei reclamantului. A adăugat că se afla în conflict cu fiul reclamantului și că acesta era motivul pentru care acesta din urmă îl bănuia de uciderea fiicei sale.

22. La 14 august 2006, Parchetul de pe lângă Tribunalul Iași a pronunțat neînceperea urmăririi penale, considerând că tânăra s-a sinucis ca urmare a unor probleme personale. A precizat că aceasta a băut alcool după plecarea lui D.A. și că,

fiind deprimată, s-a spânzurat cu cureaua pe care a agățat-o de pironul bătut în perete. Sub greutatea sa, cureaua s-a rupt și corpul a căzut în poziția în care a fost găsit.

23. Prim-procurorul parchetului a respins plângerea reclamantului și a soției acestuia. A considerat că sinuciderea era consecința unui dezechilibru psihic pentru care părinții divorțați erau parțial răspunzători, din cauza lipsei protecției și a afecțiunii față de fiica lor, precum și a severității tatălui.

24. Reclamantul a contestat ordonanța de neîncepere a urmăririi penale în fața Tribunalului Iași. A denunțat superficialitatea anchetei, lipsa efectuării unui examinări științifice a obiectelor confiscate, absența unor explicații plauzibile cu privire la momentul în care tânăra consumase alcool și absența unor cercetări cu privire la eventuala implicare a lui M.D. în cauzele decesului.

25. Printr-o hotărâre din 18 ianuarie 2007, tribunalul a respins plângerea. Instanța a hotărât că din declarațiile martorilor reieșea că, în perioada anterioară decesului, au existat tensiuni între reclamant și fiica sa din cauza unor eșecuri școlare ale acesteia din urmă. De asemenea a hotărât că aceste declarații permiteau reconstituirea evenimentelor din ziua de 17 iulie 2005. Astfel, tribunalul a considerat că, după ce a făcut, în compania prietenelor sale, o plimbare, în cursul căreia și-a pierdut telefonul și s-a rănit ușor, ceea ce a accentuat starea depresivă a acesteia, fiica reclamantului a rămas singură în apartament maximum treizeci de minute, între orele 21 și 21,30. În acest timp, aceasta a decis să pună în aplicare planul său sinucigaș, despre care le vorbise anterior prietenelor sale, și a consumat din vinul pe care îl avea în casă reclamantul. Aceasta și-a înfășurat o curea în jurul gâtului, a legat-o de un piron bătut în perete și și-a lăsat trupul să atârne în gol, realizând astfel o "spânzurare atipică". Tribunalul a considerat că nimic nu permitea să se ajungă la concluzia că era vorba despre o "crimă prin spânzurare", având în vedere că obiectele aflate pe balcon erau la locul lor și cadavrul nu prezenta nicio leziune care să indice că tânăra încercase să reziste unui act criminal.

26. Reclamantul a formulat recurs împotriva acestei hotărâri. Și-a reiterat criticile cu privire la desfășurarea anchetei și a reamintit că anchetatorii nu prelevaseră amprente din apartament sau de pe cadavru și că nu găsiseră în apartament nicio sticlă

care ar fi putut susține teza consumării de alcool după plecarea lui D.A. Acesta a precizat că stabilirea faptelor ar fi necesitat o reconstituire. În cele din urmă, a susținut că încă mai existau câteva aspecte neclare. A susținut că era imposibil ca o cantitate atât de mare de alcool să fi trecut în sânge în perioada de maximum treizeci de minute în cursul căreia fiica sa a rămas singură. De asemenea a considerat că era neverosimil ca trupul să fi rămas suspendat în aer, având în vedere înălțimea acesteia (1,67 metri), înălțimea la care era fixat pironul (1,80 metri) și lungimea curelei (1,10 metri). În cele din urmă, a subliniat că era o diferență considerabilă între lățimea curelei (4 centimetri) și lățimea șanțului de spânzurare constatate la autopsie (2,5 centimetri).

27. M.D. s-a înfățișat în instanță de mai multe ori, asistat de un avocat, dar nu a fost interogată de curtea de apel. Acesta a depus un memoriu, în care a reiterat că nu era implicat în niciun fel în decesul fiicei reclamantului.

28. Reclamantul a depus la dosar certificate școlare conform cărora fiica sa avea un comportament echilibrat, că nu a manifestat niciodată semne de depresie și că tatăl se implica în educația și activitățile școlare ale acesteia.

29. Printr-o hotărâre definitivă din 5 iulie 2007, curtea de apel a respins recursul și a confirmat ordonanța de neîncepere a urmăririi penale. Aceasta a observat că declarațiile martorilor și concluziile autopsiei nu furnizau niciun indiciu care să permită susținerea tezei conform căreia fiica reclamantului a fost victima unei agresiuni care a provocat sinuciderea sa. A apreciat că sinuciderea era consecința unei stări depresive provocate de dificultatea relațiilor dintre tânără și tatăl acesteia și amplificată de existența unor eșecuri școlare și de un eveniment minor, și anume pierderea telefonului său. A concluzionat că nu putea fi acuzat nimeni de omor doar pentru a-l consola pe reclamant pentru moartea fiicei sale.

III. În continuare, Curtea amintește în cuprinsul deciziei dispozițiile legale și practica relevante din dreptul intern și internațional. Se face referire la o serie de articole din Codul de procedură penală, precum: art. 62 care impune anchetatorilor și instanțelor interne să adopte măsuri pentru a asigura obținerea unor probe pentru clarificarea tuturor aspectelor cauzei; art. 63 care nu atribuie nicio valoare de probă dinainte stabilită mijloacelor de probă depuse în dosarul cauzei, și art. 64 în care

sunt enumerate mijloacele de probă, printre care: declarațiile inculpatului, ale părții vătămate, înscrisurile, înregistrările, fotografiile, obiectele, constatările medico-legale și rapoartele de expertiză. De asemenea, potrivit art. 94 din Codul de procedură penală obiectele care poartă urma faptei săvârșite și orice alte obiecte care pot servi la aflarea adevărului sunt mijloace materiale de probă. Acestea pot fi supuse, la cererea anchetatorilor, unui examen efectuat de poliția științifică și tehnică. Totodată, la art. 114 se prevede că, în caz de moarte violentă, este obligatorie efectuarea unei constatări medico-legale.

IV. În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 2 din Convenție și invocând art. 6 și 8 din Convenție, reclamantul se plânge de lipsa unei anchete efective cu privire la decesul fiicei sale.

30. Curtea reamintește că, fiind responsabilă cu încadrarea juridică a faptelor cauzei, nu se consideră obligată de încadrarea făcută de reclamant și de Guvern. În temeiul principiului *jura novit curia*, aceasta a examinat, de exemplu, din oficiu, capetele de cerere din perspectiva unui articol sau paragraf pe care părțile nu l-au invocat. Curtea reamintește, de asemenea, că un capăt de cerere se caracterizează prin faptele pe care le denunță și nu doar prin simplele motive sau argumente de drept invocate (a se vedea, *mutatis mutandis*, Eugenia Lazăr împotriva României, nr. 32.146/05, pct. 60, 16 februarie 2010, Guerra și alții împotriva Italiei, 19 februarie 1998, pct. 44, Culegere de hotărâri și decizii 1998-I și Berktaş împotriva Turciei, nr. 22.493/93, pct. 167, 1 martie 2001). În lumina acestor principii, Curtea consideră necesar, în circumstanțele prezentei cauze, să examineze ansamblul capetelor de cerere ale reclamantului din perspectiva art. 2 din Convenție.

A. Cu privire la admisibilitate

31. Constatând că prezenta cerere nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 §3 din Convenție și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate, Curtea o declară admisibilă.

B. Cu privire la fond

32. Reclamantul susține că nu a existat o anchetă efectivă cu privire la cauzele decesului fiicei sale. Acesta critică faptul că ancheta inițiată de autorități ca urmare a plângerii sale a fost incompletă. Acesta denunță în special refuzul anchetatorilor de a preleva amprente din apartament, de pe trupul neînsuflit al fiicei sale și de pe

diversele obiecte confiscate, de a le supune unor examene de laborator și de a proceda la o reconstituire a faptelor. Reclamantul consideră că aceste omisiuni, împreună cu neglijența anchetatorilor, au lăsat nesoluționate numeroase chestiuni legate de circumstanțele decesului copilului său.

33. Guvernul contestă acest argument. Acesta susține că ancheta desfășurată în cauză a fost promptă, efectivă și completă. Guvernul precizează că, încă de la descoperirea cadavrului, poliția s-a dus la fața locului și a procedat la cercetarea aprofundată a locului faptei și a cadavrului. Acesta susține că prelevarea de amprente nu era necesară în absența unor urme de efracție sau violență.

34. În continuare, Guvernul afirmă că poliția a interogat în aceeași zi cele două prietene care însoțiseră tânăra și, în zilele următoare, orice persoană care putea să o fi văzut sau să furnizeze informații. Acesta susține că autopsia a fost efectuată rapid și că a stabilit cauza decesului, și anume o "spânzurare atipică", ce explică poziția în care a fost găsit cadavrul. În plus, susține că autoritățile au efectuat investigații cu privire la chestiunea consumului de alcool și subliniază că însuși reclamantul a declarat că exista vin în casă. În ceea ce îl privește pe reclamant, acesta a fost implicat în anchetă, dar s-a limitat la a contesta eficacitatea acesteia și nu a furnizat elemente concrete care să permită direcționarea anchetei pe pista omorului. Prin urmare, Guvernul concluzionează că obligația de mijloace, care decurge din aspectul procedural al art. 2, a fost respectată.

35. Curtea reamintește că, obligând statul să adopte măsurile necesare pentru a proteja viața persoanelor aflate sub jurisdicția sa, art. 2 §1 îi impune acestuia sarcina de a asigura dreptul la viață, prin instituirea unei legislații penale concrete, care să descurajeze atingerile aduse persoanei și care are la bază un mecanism de aplicare conceput pentru prevenirea, eliminarea și sancționarea încălcărilor (L.C.B. împotriva Regatului Unit, 9 iunie 1998, pct. 36, Culegere 1998-III).

36. Din perspectiva faptelor din speță, Curtea consideră că obligația respectivă necesită, implicit, efectuarea unei anchete oficiale efective în cazul unui deces survenit în condiții suspecte (Mantog împotriva României, nr. 2.893/02, pct. 63, 11 octombrie 2007). Caracterul eficient al unei anchete impune ca autoritățile să adopte

măsurile rezonabile de care dispun pentru a asigura obținerea unor probe referitoare la faptele în cauză, inclusiv, între altele, depoziții ale martorilor oculari, expertize și, după caz, o autopsie care să ofere o prezentare completă și precisă a rănilor și o analiză obiectivă a constatărilor clinice, în special a cauzei decesului. Orice deficiență a anchetei care slăbește capacitatea acesteia de a stabili cauza decesului sau persoanele responsabile riscă să determine concluzia că nu îndeplinește această normă (Slimani împotriva Franței, nr. 57.671/00, pct. 32, CEDO 200 IX, și Pereira Henriques împotriva Luxemburgului, nr. 60.255/00, pct. 57, 9 mai 2006).

37. Prin urmare, este necesar să se stabilească dacă, în speță, a fost efectuată o anchetă care îndeplinește cerințele aspectului procedural al art. 2 § 1 din Convenție.

38. Curtea subliniază că, în ziua descoperirii cadavrului, la 19 iulie 2005, un agent de poliție și un expert criminalist s-au dus la fața locului și au întocmit un proces-verbal în care sunt menționate primele constatări. Imediat a fost deschisă o anchetă cu privire la decesul în cauză, calificat drept „suspect”.

39. Astfel, se poate considera că organele de urmărire penală au acționat din oficiu de îndată ce le-a fost adusă în atenție cauza. Rămâne să se stabilească dacă acestea au adoptat măsurile rezonabile de care dispuneau pentru a permite stabilirea circumstanțelor decesului și identificarea și sancționarea eventualilor responsabili.

40. Autopsia, care a avut loc în ziua următoare descoperirii cadavrului, a stabilit cauza decesului ca fiind o asfixiere survenită în urma unei „spânzurări atipice”. Examinarea cadavrului a scos în evidență prezența a 2 grame de alcool per litru de sânge și a unor urme de răni pe o gambă, precum și un șanț de spânzurare, în jurul gâtului, cu o lățime de 2,5 centimetri.

41. Anchetatorii au audiat persoanele care intraseră în contact cu fiica reclamantului. În special din aceste mărturii reiese că tânăra își petrecuse ziua în compania a două prietene și că era afectată de rezultatele școlare slabe și pierderea telefonului. Aceste mărturii au permis, de asemenea, să se stabilească succesiunea principalelor evenimente ale zilei de 17 iulie 2005.

42. Pe baza acestor elemente, organele de urmărire penală au considerat că decesul fiicei reclamantului nu era rezultatul unui act criminal,

ci era vorba de un act voluntar de suicid, ce nu putea fi imputat altor persoane.

43. Curtea constată că, procedând astfel, organele de urmărire penală au furnizat o explicație privind circumstanțele care au condus la decesul fiicei reclamantului. Cu toate acestea, Curtea consideră că nu este suficientă avansarea unei ipoteze privind motivele decesului. Este necesar, de asemenea, ca această ipoteză să fie susținută suficient de probe, astfel încât să nu se mai considere că decesul a survenit în condiții suspecte (a se vedea *mutatis mutandis*, Mantog, citată anterior, pct. 68).

44. În această privință, Curtea subliniază că reclamantul a fost informat cu privire la ancheta în curs și că a fost interogată de mai multe ori. Cu toate acestea, cererile sale și ale fiului său referitoare la administrarea de probe au fost ignorate sistematic. Curtea constată că organele de urmărire penală nu au analizat și nici nu au păstrat hainele și telefonul mobil al tinerei, cureaua care probabil a fost utilizată pentru spânzurare și băutura pe care persoana în cauză a consumat-o în ziua decesului. De asemenea, Curtea precizează că examenul medico-legal s-a limitat la a constata cauza imediată a decesului, fără să fi solicitat medicului să valideze sau să infirme din punct de vedere medico-legal teza referitoare la originea rănilor de pe gambă și momentul în care a fost consumat alcoolul. În plus, nu s-a oferit nicio explicație pentru contradicția identificată de medicul legist în ceea ce privește diferența dintre lățimea curelei și urma lăsată de aceasta pe gâtul tinerei (a se vedea, *mutatis mutandis*, M.B. împotriva României, nr. 43.982/06, pct. 58 și 59, 3 noiembrie 2011).

45. În plus, Curtea constată că însuși prim-procurorul parchetului a considerat că procesul-verbal întocmit la fața locului, raportul de autopsie și mărturiile obținute în cursul anchetei preliminare nu erau suficiente pentru eliminarea numeroaselor îndoieli cu privire la circumstanțele decesului fiicei reclamantului. Or, trebuie să se constate că, în loc să încerce să obțină probe referitoare la faptele în cauză prin intermediul unor expertize și, după caz, printr-un raport medico-legal suplimentar, organele de urmărire penală s-au limitat la a audia din nou aceiași martori, care au reiterat primele lor declarații.

46. Având în vedere aceste elemente, Curtea consideră că, prin decizia de a nu da curs cererilor

privind efectuarea unor expertize, organele de urmărire penală au împiedicat lămurirea aspectelor neclare care au rămas în dosar după încheierea anchetei. Nu se poate considera că autoritățile interne au permis să se stabilească într-un mod suficient de precis circumstanțele care au condus la decesul fiicei reclamantului (a se vedea, *mutatis mutandis*, Pereira Henriques, citată anterior, pct. 62, și Tsintsabazde împotriva Georgiei, nr. 35.403/06, pct. 77 și următoarele, 15 februarie 2011).

47. În consecință, Curtea concluzionează că, în speță, nu au fost respectate obligațiile pozitive care îi revin statului pârât în temeiul aspectului procedural al art. 2 din Convenție.

II. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

48. Art. 41 din Convenție prevede: „Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

49. Reclamantul solicită 50.000 de euro (EUR) cu titlu de prejudiciu moral. Acesta afirmă că este încă profund afectat de caracterul superficial al anchetei. În această privință susține că un părinte are dreptul să cunoască adevărul despre decesul copilului său și că acest drept a fost batjocorit.

50. Guvernul consideră că suma solicitată este excesivă. În această privință face trimitere la jurisprudența Curții în materie.

51. În circumstanțele specifice ale cauzei, Curtea consideră că prin constatarea încălcării art. 2 din Convenție se constituie în sine o reparație echitabilă suficientă pentru prejudiciul moral suferit de reclamant.

B. Cheltuieli de judecată

52. Reclamantul nu solicită rambursarea cheltuielilor de judecată.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

În unanimitate,

C U R T E A:

1. declară cererea admisibilă;
2. hotărăște că a fost încălcat art. 2 din Convenție sub aspect procedural;
3. hotărăște că prin constatarea încălcării se oferă, în sine, o reparație echitabilă suficientă pentru prejudiciul moral suferit de reclamant.

V. SEMNAL

SĂPTĂMÂNA EUROPEANĂ DE COMBATERE A RASISMULUI 12–21 MARTIE 2016, ZIUA INTERNAȚIONALĂ DE ELIMINARE A TUTUROR FORMELOR DE DISCRIMINARE RASIALĂ – 21 MARTIE

În săptămâna acțiunii europene împotriva rasismului, cetățenii orașelor europene sunt invitați în organizarea de evenimente, care să conștientizeze opinia publică și în special tânăra generație cu privire la pericolul reprezentat de rasism în contextul globalizării. Cu această ocazie, Institutul Român pentru Drepturile Omului a distribuit afișele campaniei din acest an în universități, școli și instituții publice din București și a organizat un simpozion dedicat zilei de 21 martie, în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță – Universitatea de Nord din Baia Mare, Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM), IDEF, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, ARODF, Asociația Română pentru Apărarea Drepturilor Omului la Vârsta a Treia (ARDOVT) și Asociația Română pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos (AROMES). Tema simpozionului a fost **„Nu învinuiți migranții și refugiații pentru toate problemele cu care se confruntă Uniunea Europeană”**.

Simpozionul i-a avut ca invitați speciali pe prof. univ. dr. Monna Lisa Bellu Magdo, membru IDEF, prof. dr. Rodica Șerbănescu, președinta Asociației Române pentru Drepturile Femeii (ARODF), reprezentanți ai unor instituții guvernamentale și neguvernamentale, reprezentanți ai societății civile, cercetători științifici, precum și tineri doctoranzi.

Prof. univ. dr. Irina Zlătescu a precizat că 21 martie este Ziua internațională pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, reamintind că aceasta a fost stabilită de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite încă din 1966, ca urmare a uciderii 1960 a 69 de protestatari din orașul Sharpeville din Africa de Sud. Acest masacru a avut loc în timpul unui protest împotriva legilor apartheid-ului promulgate de guvernul sud african de la acea vreme, care legitimau segregarea rasială. Din nefericire pe glob încă se mai manifestă violența și discriminarea pe motive rasiale, la toate nivelurile societății.

Rețeaua United Against Racism coordonează în fiecare an acțiuni la scară europeană pentru o mai bună conștientizare a problemei rasismului, discriminării și a intoleranței. Institutul Român pentru Drepturile Omului, ca în fiecare an, s-a alăturat campaniei popularizând tema din acest an și organizând dezbateri în urma cărora s-au conturat o serie de recomandări concrete privind combaterea rasismului și a discriminării multiple.

Prof. dr. Rodica Șerbănescu a subliniat conceptul de diversitate și pluralism precizând că ne autodefinim nu numai prin naționalitate și apartenență etnică, religie sau cultură ci și prin relația de toleranță cu alte etnii și culturi. O temă de discuție extrem de interesantă a fost și rolul crescând al rețelelor de socializare în respectarea diversității. Aceste rețele pot veni concret în sprijinul migranților și al refugiaților combătând naționalismul, rasismul și neofascismul. Prof. univ. dr. Mona Lisa Bellu Magdo a precizat că nu se poate construi o societate unită fără respect pentru diversitate. Pluralismul și diversitatea trebuie privite ca o formă contemporană de progres pe drumul păcii, toleranței și înțelegerii între popoare. Diversitatea și cultura diversității nu înseamnă numai simpla prezență a unor grupuri diferite ci și acceptarea acelor diferențe existente în cadrul aceluiași grup.

La dezbateră organizată în partea a doua a simpozionului, la care au participat cercetători din cadrul Institutului Român pentru Drepturile Omului, studenți și doctoranzi, au fost analizate aspecte privind problematica rasismului în context național, regional și internațional. În acest context au fost formulate o serie de recomandări pentru abordarea judicioasă a acestei teme de către factorii de decizie.

Totodată, în concordanță cu tema campaniei din acest an, dezbateră s-a axat pe necesitatea ca tineretul european să ceară politicianilor europeni să nu mai blameze migranții și refugiații pentru toate problemele cu care se confruntă Uniunea Europeană.

S-a subliniat faptul că există o amplă și dăunătoare campanie mediatică la nivel global și o anumită retorică în discursul politic care au reușit să sădească în mințile oamenilor ideea că problema migrației și a refugiaților este cea mai importantă și că aceasta eclipsează toate celelalte probleme. Sondajul recent Eurobarometru arată că imigrația este acum cea mai mare preocupare la nivel național a majorității populației europene, în timp ce situația calității mediului pare să fi rămas pe ultimul loc.

Așa cu precizează și campania europeană United Against Racism, dacă analizăm cu atenție schimbările climatice și de mediu, precum și efectul lor uriaș asupra comunităților, vom constata din punct de vedere statistic faptul că aproximativ 500.000 de oameni mor anual prematur datorită poluării aerului. Oamenii de știință au lansat avertismentul că datorită nivelului emisiilor de bioxid de carbon, crește vertiginos nivelul încălzirii globale, depășindu-se pragul de siguranță de 2 grade Celsius.

De la criza financiară din 2007–2008, o mare parte din proiectele și acțiunile benefice, care au condus la progresul înregistrat până atunci în problemele climatice și de mediu au fost sistate din cauza politicilor de austeritate și datorită faptului că guvernele europene au refuzat să considere mediul și schimbările climatice, ca fiind probleme de importanță majoră. Pe de altă parte, corporațiile multinaționale au continuat și continuă practicile, care pun în pericol mediul, așa cum s-a demonstrat și prin izbucnirea scandalului

emisiilor Volkswagen în cursul anului trecut, când fabricanții germani s-au asigurat prin escrocherie și fraudă că autoturismele vor trece testele de poluare, cu toate că rata emisiilor depășea cu mult nivelul admis.

În ciuda acestor realități îngrijorătoare, politicienii populiști și mijloacele de informare continuă să își axeze discursul pe problema migrației și a refugiaților. Dar în tot acest timp poluarea aerului afectează grav sănătatea oamenilor, iar distrugerea mediului amenință grav viitorul noilor generații. Ar trebui oare să îi învinuim pe migranți și de aceste probleme îngrijorătoare, cărora nimeni nu dorește să le acorde importanța cuvenită?

Indiferent de faptul că suntem sau nu solicitanți de azil, înainte de toate avem nevoie de viață și de un viitor mai bun. Acestea sunt problemele de importanță majoră de care trebuie să se preocupe guvernele europene. În acest scop participanții la simpozion și Institutul Român pentru Drepturile Omului au aderat la campania – Life Seekers (Solicitanți de viață).

Tot sub coordonarea Institutului Român pentru Drepturile Omului, Fundația Adolescența a organizat o sesiune de întrebări și răspunsuri și un concurs de eseuri cu tema „**Rădăcinile unei plante otrăvitoare –discriminarea**”.

Fundația Adolescența este un partener care s-a remarcat prin bune practici privind combaterea discriminării și care a contribuit la succesul campaniilor împotriva rasismului, lansate de către IRDO.

ZIUA MONDIALĂ A APEI 2016

Ziua Mondială a Apei a fost înființată în anul 1992 la inițiativa Conferinței Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare de la Rio de Janeiro. Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a adoptat Rezoluția conform căreia ziua de 22 martie a fost declarată Ziua Mondială a Apei, fiind sărbătorită pentru prima dată în anul 1993.

Obiectivul marcării acestei zile a fost acela de a sensibiliza populația atât în privința potențialului pentru o cooperare extinsă, cât și asupra răspunsurilor la provocările cu care se confruntă managementul resurselor de apă, având în vedere

creșterea cererii de acces la apă și la serviciile în domeniu.

În prezent, Ziua Mondială a Apei este sărbătorită în întreaga lume, aducând în centrul atenției diferite aspecte. În fiecare an, este aleasă o temă distinctă, iar coordonarea organizării campaniei pentru sărbătorirea acestei zile revine uneia sau mai multor agenții ale ONU.

În anul 2016, tema Zilei Mondiale a Apei a fost „**Apa și locurile de muncă**”, ediția din acest an fiind coordonată de către Organizația Internațională a Muncii în numele Grupului ONU pentru

Apă (UN-Water), iar festivitățile oficiale s-au desfășurat la sediul central al Organizației Mondiale a Muncii, la Geneva.

Tema din acest an a pus accent pe influența pe care apa o are asupra oamenilor în desfășurarea muncii lor, arătând cum cantitatea și calitatea insuficientă a apei pot schimba viețile și mijloacele de trai ale lucrătorilor și chiar pot transforma societăți și economii.

Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Universitatea Ecologică București, Asociația pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos, Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM) și Asociația Clubul de la Cheia a organizat marți, 22 martie 2016, o masă rotundă cu tema „**Apa și activitățile umane**” cu ocazia Zilei mondiale a Apei, având ca scop sensibilizarea opiniei publice și a factorilor de resort privind importanța apei pentru viață și societate și pentru gestionarea durabilă a resurselor de apă potabilă.

În cadrul lucrărilor prezentate s-a evidențiat necesitatea protejării cantitative și calitative a apelor, precum și rolul, îndatoririle și responsabilitățile celor cu atribuții în întreținerea, valorificarea și protejarea surselor de apă. De asemenea, s-a subliniat că tema promovată anul acesta ne supune atenției legătura dintre apă și profesii astfel încât, împreună: factori de decizie, gospodari de apă, utilizatori de apă și alți factori interesați să contribuie la dezvoltarea de politici care să asigure o reală protecție a resurselor de apă. Statisticile la

nivel mondial arată că: 768 milioane de oameni nu au acces la surse de apă și 2,5 miliarde de oameni nu au acces la sisteme de canalizare. Concluzia este mai mult decât evidentă: apa are un impact esențial și semnificativ în asigurarea calității vieții! În dezbaterile care au urmat pe marginea lucrărilor prezentate, s-a scos în evidență legătura dintre cantitatea și calitatea apei necesare și oamenii care lucrează în acest domeniu, care reprezintă un aspect definitoriu pentru asigurarea calității vieții.

În mesajul său pentru ediția din 2016 a zilei, secretarul general al ONU, Ban Ki-moon a transmis îndemnul de a se reafirma „angajamentul nostru de a îmbunătăți calitatea, gestionarea și protecția resurselor de apă, ca parte a campaniei noastre istorice pentru a obține o viață demnă pentru toți oamenii”. Scopul marcării acestei zile a fost și acela de a oferi o oportunitate de a valorifica impulsul creat la Conferința Organizației Națiunilor Unite privind dezvoltarea durabilă (Rio +20), precum și de a sprijini formularea de obiective noi, care vor contribui la dezvoltarea resurselor de apă esențiale atât pentru productivitatea economică, cât și pentru bunăstarea socială.

La manifestare au participat, cercetători, profesori universitari, studenți, colaboratori, reprezentanți ai unor organizații guvernamentale și neguvernamentale cu preocupări în domeniu.

Olivia Florescu

DIN ACTIVITATEA AGENȚIEI EUROPENE PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE, IANUARIE-MARTIE 2016

Reprezentanți ai Agenției pentru Drepturi Fundamentale au prezentat un studiu privind implementarea Directivei UE privind drepturile victimelor în cadrul unui eveniment organizat la Lisabona, în data de 14 ianuarie, 2016. Evenimentul a reunit toate organismele și instituțiile din cadrul Uniunii Europene, preocupate de punerea în aplicare a Directivei privind drepturile victimelor. Discuțiile s-au axat pe modul în care situația economică, istorică și socială din statele membre a influențat și modelat acest proces de implementare. Au fost prezentate

bune practici în domeniu. Evenimentul a făcut parte din proiectul „Implementarea reformei pentru sprijinul victimelor în sistemul justiției penale din UE” Asociația portugheză pentru sprijinirea victimelor a coordonat proiectul în parteneriat cu Institutul Internațional pentru Victime din Tilburg și cu Universitatea din Leuven.

Aniversarea a 10 ani de luptă împotriva discriminării pentru persoanele cu dizabilități din Austria. La conferința care a marcat această aniversare, reprezentanți ai FRA au luat cuvântul

privind lupta împotriva discriminării pentru persoanele cu dizabilități și au prezentat modalitățile prin care Convenția pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități influențează legislația și politicile de reformă în statele membre, precum și felul în care indicatorii pot măsura schimbările în implementarea și îndeplinirea angajamentelor. Evenimentul a fost găzduit de Biroul Avocatului Poporului din Austria și de Ministerul Federal al Muncii, Problemelor Sociale și Protecția Consumatorului din Austria.

În perioada 18-19 ianuarie, reprezentanți ai FRA au fost invitați de președinția olandeză a Consiliului UE să participe la o conferință având ca temă cooperarea multidisciplinară pentru combaterea traficului și a exploatării prin muncă forțată. Cu această ocazie a fost prezentat și manualul pentru consolidarea cooperării în acest domeniu, manual care include și contribuția FRA privind proiectul de combatere a exploatării severe prin muncă.

Agenția pentru Drepturi Fundamentale a fost invitată de Comisia Europeană la o dezbatere privind concluziile preliminare ale studiului cu tema „detenția dinaintea judecătii și alternativele la aceasta”. Studiul a fost realizat de Centrul pentru Servicii de Strategie și Evaluare, la cererea Comisiei. Întrunirea a avut loc la Bruxelles în data de 21 ianuarie, iar reprezentanții FRA au contribuit cu rezultatele cercetării lor în acest domeniu, mai cu seamă privind practicile transferului peste graniță al persoanelor care au fost condamnate sau care urmează să fie judecate.

În data de 25 ianuarie, Directorul FRA, Michael O’Flaherty a prezentat membrilor Parlamentului European raportul Agenției intitulat „Supravegherea de către serviciile de informații, apărarea drepturilor fundamentale și remediile pentru încălcarea acestora în Uniunea Europeană”. Aceasta a fost prima ocazie în care Directorul FRA s-a adresat Parlamentului European în această calitate. Raportul a fost lansat în noiembrie 2015, și a fost realizat în urma apelului Parlamentului European la o supraveghere amănunțită a modului în care sunt respectate drepturile fundamentale în contextul supravegherii în masă. Directorul FRA a prezentat, de asemenea, prioritățile pentru 2016 ale rețelei Agențiilor UE pentru Justiție și afaceri interne, al cărei președinție este în prezent deținută de FRA.

Profesioniștii din mass-media au fost invitați la sediul FRA în perioada 26–27 ianuarie pentru a realiza împreună un instrument de informare care să contribuie la o mai bună conștientizare în mediul on-line și în cel al publicațiilor cu privire la promovarea și protecția drepturilor fundamentale, precum și la evitarea unor stereotipii adesea neintenționate care pot afecta aceste drepturi.

Cu ocazia comemorării Zilei Internaționale a Holocaustului, FRA a participat la un program de formare pentru oficialii UE cu privire la drepturile fundamentale și comemorarea Holocaustului. Acest seminar a avut ca scop informarea și educarea personalului UE cu privire la efectele pe care le-a avut Holocaustul asupra drepturilor fundamentale și a culturii din zilele noastre. Cu acest prilej, FRA a comandat un manual care să conțină materiale de formare complexe pe această temă. La realizarea acestuia a contribuit și Institutul Wannsee Memorial în cooperare cu Comisia Europeană.

Autoritatea Italiană pentru Protecția Datelor a organizat în data de 28 ianuarie, la Roma, o întrunire la care au fost invitați reprezentanți ai FRA. Evenimentul a avut ca temă „O societate supravegheată. Noile granițe ale libertății”.

Agenția Europeană pentru Drepturi Fundamentale a prezidat o dezbatere în cadrul conferinței anuale „Computerele, protecția datelor și a intimității”, care a avut loc la Bruxelles, pe 29 ianuarie. S-au analizat provocările existente legate de supravegherea de către serviciile de informații și s-au discutat posibile soluții pentru o mai bună apărare a drepturilor fundamentale. În raportul FRA din noiembrie 2015 a fost analizat cadrul legal de supraveghere din statele membre UE, rolul organelor de supraveghere precum și accesul la remedieri eficiente în cazurile în care supravegherea a încălcat anumite drepturi. Pe parcursul întregului eveniment FRA a avut deschis un punct de informare cu publicațiile sale recente.

În perioada 2-3 februarie, Directorul FRA, Michael O’Flaherty a întreprins o vizită oficială la Consiliul European, Strasbourg, pentru a se prezenta și pentru a face cunoscută viziunea sa cu privire la viitorul și activitatea FRA. Cu această ocazie au fost analizate noi teme de cooperare și acțiune în contextul transformărilor și problemelor recente din comunitatea europeană și din lume. În timpul acestei vizite, Directorul FRA s-a întâlnit cu Comisarul pentru Drepturile Omului, cu

Președintele Curții Europene pentru Drepturile Omului și cu Secretarul General al Congresului Autorităților Locale și Regionale. De asemenea, Directorul FRA s-a întâlnit cu cei 28 de reprezentanți ale Misiunilor Permanente UE la Comisia Europeană și cu Șeful Delegației UE la Comisia Europeană.

Un seminar la nivel înalt a avut loc în data de 2 februarie la Strasbourg. Directorul FRA, Michael O'Flaherty a participat în cadrul acestui eveniment la o dezbatere cu tema „Valorile fundamentale ale UE, imigrația și integrarea, o responsabilitate comună”. La această dezbatere a luat parte și Nils Muižnieks, Înaltul Comisar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei. De asemenea, evenimentul a fost dedicat și președinției olandeze sub egida căreia s-au discutat responsabilitatea instituțiilor UE și a statelor membre, responsabilitatea societății europene pentru menținerea unor valori comune în condițiile crizei migrației. S-au căutat soluții pe termen lung care să includă o mai mare toleranță, incluziunea și coeziunea socială.

În perioada 4-5 februarie 2016, a avut loc la sediul FRA întrunirea experților privind studiul Drepturilor Fundamentale. S-au discutat modalități de realizare a interviurilor individuale, telefonice, precum și distribuirea chestionarelor pe care trebuie să le completeze respondenții fie pe hârtie, fie on-line. Printre participanții s-au numărat distinși cercetători și practicieni care au aplicat metode mixte de sondaj după diferite modele din statele membre UE sau din SUA. S-au analizat diferite tipuri de sondaje și felul în care acestea pot contribui la o mai bună realizare a studiului respectiv pe o populație țintă și cu costuri eficiente.

Prof. Julia Laffranque, judecătoare la Curtea Europeană a Drepturilor Omului a prezentat în data de 5 februarie la sediul FRA, aspecte privind activitatea Curții și probleme legate de drepturile fundamentale.

Reprezentanți ai FRA au prezentat concluziile Raportului privind exploatarea severă prin muncă în cadrul unei conferințe cu tema „Munca decentă și mobilitatea”, care a avut loc la Amsterdam, în perioada 8-9 februarie. Evenimentul a fost organizat sub egida președinției olandeze de către Ministerul olandez al Angajării în muncă și problemelor sociale. Temele centrale ale conferinței au fost promovarea unei munci decente pe

piața europeană a muncii printr-o mai bună respectare a reglementărilor existente. Obiectivul conferinței a fost să reunească reprezentanții inspectoratelor de muncă, politicieni și alte autorități responsabile cu supravegherea aplicării reglementărilor pentru o muncă decentă. Cu acest prilej au fost prezentate și concluziile FRA pe această temă precum și cele mai bune practici și experiențe rezultate din munca Agenției în acest domeniu.

În data de 9 februarie, FRA și Rețeaua Europeană a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului au găzduit un seminar pentru a facilita contribuția Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului la implementarea Cartei Europene a Drepturilor Fundamentale. Cu acest prilej s-au reunit experți din cadrul Agenției și ai Rețelei europene. Obiectivele principale ale evenimentului au fost: o mai bună înțelegere a situațiilor în care Carta UE se aplică la nivel național, clarificarea modului în care Carta relaționează cu alte instrumente din domeniul drepturilor omului și felul în care aceasta poate contribui la consolidarea capacității și a activității Instituțiilor naționale.

În perioada 10-12 februarie a avut loc la Viena Conferința Proiectul Zero 2016, la care au participat și reprezentanți ai FRA. Au fost prezentate practici inovatoare privind educația incluzivă și educația în domeniul tehnologiei informației și comunicației. Evenimentul a reunit peste 300 de participanți din peste 70 de țări.

Agencia pentru Drepturi Fundamentale a găzduit în perioada 15-16 februarie reuniunea platformei FRA-Equinet-ENNHRI privind drepturile migranților și ale solicitanților de azil. Participanții au discutat felul în care organismele și instituțiile naționale pentru drepturile omului își pot reuni eforturile pentru a găsi răspunsurile cele mai potrivite la problema migrației cu care se confruntă țările lor. Evenimentul s-a concentrat pe includerea și integrarea migranților, pe problema non-discriminării și pe felul în care trebuie abordate nevoile speciale ale copiilor, ca urmare a unei publicații recente privind situația copiilor refugiați, publicație realizată de Rețeaua europeană a Ombudsmanului pentru copii compusă din reprezentanți a 41 de birouri ale Ombudsmanului și Comisarilor pentru drepturile copilului din 33 de țări. S-a urmărit să se analizeze și felul în care platforma poate sprijini munca

instituțiilor naționale. Rezultatele acestei reuniuni vor fi publicate atât pe platformă precum și în planul de activitate pe 2016.

Reprezentanți ai FRA au participat la conferința de închidere a proiectului finanțat de Consiliul Europei, cu tema „Drepturile copiilor aflați după gratii”, desfășurată la Bruxelles, în data de 15 februarie. S-au analizat cu acest prilej mecanisme de monitorizare și s-a discutat viitoarea aprobare a Directivei privind procedura protecției copiilor acuzați de delict penale.

Raportul Agenției pentru Drepturi Fundamentale privind violența împotriva copiilor cu dizabilități a fost prezentat în cadrul unui eveniment organizat în premieră pe 17 februarie, la Bruxelles, de către Grupul pentru Drepturile Copiilor cu Dizabilități din cadrul Parlamentului European. Au participat reprezentanți ai Comisiei Europene, ai UNICEF și ai societății civile.

Totodată, Directorul FRA, Michael O’Flaherty, s-a adresat și Comitetului pentru Angajare în Muncă și Probleme Sociale al Parlamentului European cu privire la implementarea de către UE a Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități. Cu acest prilej s-au discutat noile direcții pentru implementarea Convenției în Uniunea Europeană.

La o reuniune în cadrul Parlamentului European, care a avut loc la Bruxelles, pe 18 februarie, reprezentanți ai FRA au prezentat concluziile cercetării privind exploatarea prin muncă, referindu-se la rolul sindicatelor și al organizațiilor societății civile în combaterea discriminării în contextul mobilității muncii.

Rețeaua europeană pentru drepturile victimelor s-a întrunit pe 19 februarie la Amsterdam. Cu acest prilej, reprezentanți ai FRA au luat parte la prima reuniune a rețelei sub egida președinției olandeze a Consiliului UE. S-au discutat măsuri de consolidare a legislației și a reprezentării în justiție pentru victimele abuzurilor. De asemenea, din partea FRA s-a adus în discuție importanța politicilor naționale în aplicarea Cartei Europene a Drepturilor Fundamentale.

Un proiect cu privire la dreptul la o viață independentă al persoanelor cu dizabilități a fost prezentat de reprezentanți ai FRA în cadrul unei întruniri a Grupului European de Experti în domeniul tranziției de la instituționalizare la comunitatea bazată pe un trai independent.

Evenimentul a avut loc în data de 25 februarie, la Bruxelles.

În perioada 29 februarie – 1 martie a avut loc la Oslo o conferință în cadrul căreia s-au dezbătut teme privind reformele ONU, ale Organismelor Tratatelor și ale Curții Europene a Drepturilor Omului.

Agenția pentru drepturi fundamentale a organizat la Praga, în perioada 1–2 mai o reuniune cu membrii Grupului de Lucru privind îmbunătățirea raportării și înregistrării delictelor motivate de ură din UE. Cu acest prilej s-a discutat elaborarea unui compendium de practici pentru o raportare mai judicioasă a acestor delict.

Experti din statele membre, reprezentanți ai FRA, ai Înaltului Comisariat ONU pentru Refugiați și ai Organizației Internaționale pentru Migrație au participat în perioada 3–4 martie 2016 la un seminar organizat la Valleta (Malta) de către Biroul de Asistență pentru Azil European.

Tot în perioada 3–4 martie a avut loc la Praga un seminar organizat de Fundația pentru o Societate Deschisă. Tema seminarului a fost „Islamofobia și xenofobia în Europa centrală și de est”.

„O problemă a societății – violența domestică” a fost tema conferinței internaționale organizate de Facultatea de Drept a Universității Artois din Douai, Franța, în perioada 3–4 martie 2016. Reprezentanții FRA au prezentat rezultatele sondajului realizat de Agenție cu privire la violența împotriva femeilor.

De asemenea, reprezentanți ai FRA au participat în data de 8 martie la dezbaterile Grupului de Lucru pentru Drepturi Fundamentale, Drepturile Cetățenilor și Libera Circulație a Persoanelor, care au avut loc la Bruxelles.

O întâlnire consultativă privind bunele practici de apărare a drepturilor femeilor și de combatere a sărăciei, a avut loc la Institutul European pentru Egalitatea de Gen din Vilnius, în perioada 10–11 martie. Reprezentanți ai FRA, experți din statele membre ale UE s-au reunit pentru un schimb de experiență în domeniu, cu scopul de a identifica noi abordări ale problemelor sărăciei și excluderii sociale. Cu acest prilej s-au evaluat bunele practici pentru a fi incluse în baza de date EIGE. S-a discutat în special despre sărăcia femeilor care dețin un loc de muncă prost plătit precum și despre femeile migrante sau de origine romă.

În data de 10 martie, reprezentanții ai FRA au participat la un eveniment conex al Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, în cadrul căruia s-a discutat compilarea de date pentru un studiu global privind copiii privați de libertate. Realizarea unui astfel de studiu a fost cerută în anul 2014 de către Adunarea Generală a ONU. Acest studiu global va colecta date calitative și cantitative pentru a documenta situația copiilor privați de libertate sub toate formele ei. Mai mult decât atât, studiul va identifica bunele practici și în baza acestora va formula anumite recomandări pentru acțiuni la nivel național, regional și internațional pentru prevenirea detenției și reducerea numărului de copii privați de libertate și pentru punerea în aplicare a altor alternative la detenție.

Referitor la colectarea datelor administrative privind violența împotriva femeilor, reprezentanții ai FRA au participat în perioada 16-17 martie, la o întâlnire consultativă a Institutului European pentru Egalitatea de Gen, având ca titlu „De la practici cu potențial la cele mai bune practici în colectarea datelor privind violența împotriva femeilor”. Dezbaterile s-au axat pe măsurile care ar putea fi luate pentru îmbunătățirea colectării de date și a calității statisticilor privind delictele și justiția penală, serviciile sociale și de sănătate

oferite ca asistență pentru diferitele forme de violență împotriva femeilor.

Experiențele de fiecare zi, problemele cu care se confruntă, precum și perspectivele Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului în aplicarea Cartei Europene a drepturilor fundamentale au fost obiectul dezbaterilor seminarului organizat la Florența pe 18 martie. Au participat și reprezentanți ai FRA, care au vorbit despre rolul organismelor naționale pentru drepturile omului în evaluarea compatibilității naționale cu prevederile Cartei și au prezentat, de asemenea, proiectul pilot Clarity, un instrument on-line de informare cu privire la drepturile fundamentale. În cadrul proiectului se elaborează o platformă accesibilă conținând instrumente de informare cu privire la cazurile în care Carta Europeană a Drepturilor Fundamentale poate fi de folos atunci când principiile acesteia se aplică într-o situație specifică, sau într-un caz anume.

În data de 22 martie, reprezentanții ai FRA au participat la conferința internațională cu tema „Drepturi egale de angajare, drepturile și libertățile persoanelor cu dizabilități”, care a avut loc la Sofia. Au fost analizate realizările în acest domeniu dar și problemele care continuă să persiste.

Daniela Albu

NOTE, CRONICI, RECENZII

IRINA MOROIANU ZLĂTESCU, ADRIAN BULGARU, ORGANIZAȚII EUROPENE ȘI EUROATLANTICE, EDITURA PRO UNIVERSITARIA, BUCUREȘTI, 2016

Perioada de după încheierea celui de-al doilea război mondial a fost marcată, între altele, de nevoia asigurării și consolidării unei apărări mai sigure în plan economic, militar și politic. În acest scop, statele au fost determinate să se preocupe de crearea mai multor organizații la nivel internațional și regional, orientate spre asigurarea păcii, securității și democrației, respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Lucrarea privind organizațiile europene și euroatlantice, realizată de prof.univ.dr. Irina Moroianu Zlătescu în colaborare cu dr. Adrian

Bulgaru, prin conținutul său și modul în care este structurată, prezintă un interes deosebit, se dovedește a fi de o mare utilitate practică, atât pentru specialiști, cât și pentru cei preocupați de evoluția relațiilor internaționale între state, de modul cum funcționează și interacționează organizațiile la care se referă.

În ce privește prima organizație avută în vedere, Consiliul Europei, autorii volumului, pe lângă unele considerații generale, prezintă membrii Consiliului, precum și structura și activitatea acestuia.

În următoarele două capitole sunt analizate: Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, cu referire directă la modul în care a fost creată, la structura și membri săi, la obiectivele și realizările acesteia și Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), autorii oprindu-se în amănunt asupra formării și istoriei organizației, a structurii și rolului său în contextul actual.

O atenție deosebită se acordă în economia lucrării Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), organism cheie în arhitectura europeană de securitate, din care fac parte 57 de state ale Europei, la care se adaugă Canada și Statele Unite ale Americii. Analiza acestui forum are în vedere crearea și evoluția sa, instituțiile și structurile pe care le cuprinde, precum și bogata sa activitate în domeniul securității și cooperării în Europa.

Un spațiu generos se acordă în lucrare și unei alte organizații – Uniunea Europeană. Analiza pornește de la prezentarea comunităților europene: Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO), Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (CEEA sau EURATOM), comunități care au apărut ca urmare a voinței statelor membre de a nu mai accepta politici conflictuale și de a crea un spațiu comunitar bazat pe o piață unică de natură să înlăture restricțiile de import.

Analiza continuă cu date privind evoluția Uniunii Europene în contextul schimbărilor

politice, economice și sociale înregistrate în Europa, sunt prezentate instituțiile și agențiile Uniunii așa cum au fost create acestea, se fac referiri pertinente la Uniunea Europeană și drepturile omului. Fiind deschisă statelor europene care își asumă valorile sale și anume, respectarea demnității umane, a libertății, democrației, a statului de drept și a drepturilor omului, fiind hotărâte să le promoveze în comun, Uniunea Europeană este preocupată astfel de coeziunea economică, socială și teritorială, precum și de solidaritatea între statele membre.

Concepută ca un tot unitar, deși se referă la entități diferite, lucrarea concluzionează că toate aceste mari organizații, chiar dacă au cunoscut perioade de criză, de concurență, uneori chiar antagonice, au o linie dominantă de complementaritate, fiind orientate spre realizarea unor obiective comune în domeniul asigurării păcii, securității și democrației, respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale. Cooperarea europeană s-a realizat astfel în timp la nivelul acestor organizații, având o sferă tot mai diversificată de activități, de la asigurarea păcii și securității globale a statelor membre, la crearea unor instituții comune și a unei piețe unice, în care promovarea și protecția drepturilor omului să se poată afirma ca valori fundamentale.

Gheorghe Pârvan

**COORDONATORI: EMIL BĂLAN, CRISTI IFTENE, MARIUS VĂCĂRELU,
REFORMA STATULUI. INSTITUȚII, PROCEDURI, RESURSE ALE
ADMINISTRAȚIEI PUBLICE, EDITURA WOLTERS KLUWER,
ROMÂNIA, 2016**

Comunicările și dezbaterile conferinței având ca temă: Reforma statului. Instituții, proceduri, resurse ale administrației publice, manifestare științifică organizată de Centrul de Drept Public și Științe Administrative din cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative din București sunt cuprinse în volumul de față, publicat la Editura Wolters Kluwer, România,

sub coordonarea prof.univ.dr. Emil Bălan, conf.univ.dr.Cristi Iftene și dr. Marius Văcăreleu.

Lucrarea, structurată în două părți (Reforme și Bună guvernare și Investiții publice-Fonduri europene-Patrimoniu) se dorește a fi, ca de altfel și conferința amintită, o platformă științifică de idei argumentate vizând zone diverse, cum ar fi Constituția și raporturile dintre puteri ca elemente ale reformei statului, construirea de structuri,

încrederea între instituțiile statului, raporturile dintre acestea, domenii distincte precum justiția, sănătatea, asistența socială, finanțele ca făcând parte din sfera reformei statului.

În prima parte a lucrării sunt grupate teme deosebit de importante care converg către o regândire a misiunilor statului și a identității unora din instituțiile sale, ținând seama de exigențele actuale ale reformei statului care presupune integrare și coerență. Iată, spre exemplificare, câteva dintre acestea: Democrație, bună guvernare și reforma statului. O relație complicată, necesară și deloc imposibilă (Bogdan Dima, Simina Tănăsescu), Statul de drept și calitatea reglementării (Emil Bălan), Reforma în domeniul reglementării la nivelul Uniunii Europene (Sorina Șerban-Barbu), Simplitatea formei și complexitatea conținutului normativ al Constituției (Marius Andreescu), Reforma instituțiilor statului prin cetățeni. Dreptul de a participa la afacerile publice (Mihaela Mușan), Simplificarea legislației ca mijloc de îmbunătățire a activității statului (Cătălin Ciora), Reflecții asupra reformei teritoriale a României. Între necesitate impusă de buna guvernare și exces (Cristi Iftene), Elemente de drept public comparat (Irina Moroianu Zlătescu) etc.

Referirile la reforma statului, la instituțiile, procedurile și resursele administrației publice trebuie privite și analizate și din perspectiva dreptului comparat, ca ramură a științei dreptului având ca obiect apropierea sistematică a instituțiilor juridice din diverse țări. Cu atât mai mult cu cât, această ramură a științei juridice are o solidă bază în dreptul românesc, eminenți profesori universitari, precum Traian Ionașcu și

Victor Dan Zlătescu, membri titulari ai Academiei Internaționale de Drept Comparat s-au succedat de-a lungul anilor la conducerea acesteia.

Cea de-a doua parte a lucrării cuprinde, de pildă, teme precum: Rolul riscului în contractul de concesiune (Simona Gherghina), Insolvența unităților administrativ-teritoriale: sunt pe deplin compatibile principiile dreptului public cu exigențele unui management eficient? (Radu Carp), Sistemul de control instrument indispensabil în implementarea cu acces a proiectelor europene (Lilian Onescu), Mecanisme și resurse ale administrației publice locale în materie de furnizare a serviciilor publice (Dana Alexandru), Poliția administrativă și politica fiscală în contextul Uniunii Europene (Dona Vulpașu, Alexandru Ciorsac), Reforma finanțelor publice din perspectiva bunei guvernări. Sistemul național de raportare a bugetelor entităților publice și prioritizarea investițiilor publice (Marilena Ene) ș.a.

Publicarea acestui volum are, astfel, meritul de a veni în întâmpinarea preocupărilor privind o mai bună valorificare a gândirii științifice în domeniul abordării problematicei reformei statului, a instituțiilor sale, fundamentează argumentat unele sugestii privind politica de reformă și implementarea sa concretă, oferă politicienilor idei pe baza cărora politicienii să-și construiască instrumentele juridice pe care statul să le pună în aplicare și, nu în ultimul rând, să pună în prim plan profesionalismul oamenilor recrutați în funcții publice.

Marius Mocanu

ANAMARIA GROZA, PROBLEME DE DREPT EUROPEAN. PRINCIPII. DIRECTIVE. TRIMITERI PRELIMINARE. JURISPRUDENȚĂ ROMÂNEASCĂ COMENTATĂ, EDITURA C.H. BECK, BUCUREȘTI, 2015

Volumul de față (autor Anamaria Groza, judecător și lector universitar doctor la Facultatea de Drept și Științe Sociale a Universității din Craiova), în deschidere, precizează că începând cu 1 ianuarie 2007 judecătorii români au trebuit să aplice un nou ansamblu de norme juridice, normele de drept comunitar (în prezent dreptul Uniunii Europene), alături de dreptul intern.

Specializarea autoarei a făcut posibilă selectarea hotărârilor judecătorești în funcție de relevanța lor pentru aplicarea dreptului Uniunii, grupându-le în funcție de principalele probleme de drept european, urmate de comentarii privind modul în care acesta a fost aplicat.

În introducere, se arată că ordinea juridică a Uniunii este formată din ansamblul normelor

rezultate din tratate și principiile generale ale dreptului european, acordurile internaționale încheiate de Uniunea Europeană și statele membre și actele adoptate de instituțiile europene, în temeiul tratatelor. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, deși nu reprezintă un izvor de drept în sensul precedentului judiciar din sistemul anglo-saxon, a jucat și joacă un rol esențial în dezvoltarea dreptului Uniunii. Dreptul Uniunii se află într-un raport de supremație cu dreptul național și produce efecte directe în statele membre. Constituția României reglementează prioritatea tratatelor și a celorlalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu asupra legilor interne. Efectul direct denotă capacitatea dreptului european de a determina drepturi și obligații în patrimoniul juridic al persoanelor.

În primul capitol, „Principii generale”, secțiunea 1, se prezintă jurisprudență românească comentată privind aplicarea dreptului Uniunii în timp și spațiu. Spețele privesc aplicarea unui acord internațional de un stat membru, recunoașterea unei diplome de doctor în drept acordată în Republica Moldova; condițiile de aplicare a dreptului Uniunii privind acordurile și practicile concertate anticoncurențiale; piața fondurilor de pensii private obligatorii. În a doua secțiune a capitolului, privind supremația, sunt prezentate și comentate spețe privind existența unui conflict între norma națională și norma europeană, ca premisă a supremației, ajutoarele de stat în agricultură, calamitatea naturală; tipurile de conflict între norma națională și norma europeană, taxa de primă înmatriculare, anularea actelor pe baza cărora a fost stabilită, restituirea taxei; supremație și efect direct, persoana juridică de drept privat, cu statut de utilitate publică, fotbalistul profesionist, obligația de a înscrie pe foile de arbitraj un anumit număr de jucători de cetățenie română, libera circulație a persoanelor în Uniunea Europeană. În secțiunea privind efectul direct regăsim spețe privind tratatul european, taxa percepută în schimbul permisului de acces auto; regulamentul european, nerespectarea prevederilor unui regulament; regulamente europene atipice, norme naționale de aplicare a unui regulament, contravenție. În a patra secțiune („Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene”), se prezintă spețe despre domeniul de aplicare, excepția de nelegalitate și admisibilitatea, apoi despre managerul de spital, eliberarea din funcție și motivarea deciziei de eliberare din funcție.

Capitolul al doilea privind directivele prezintă în prima secțiune („Tipologia unui instrument de armonizare”) decizii referitoare la transpunerea directivelor în dreptul intern, obligația legală de transmitere a serviciilor de programe supuse regimului „must carry”, caracterul gratuit sau pecuniar al obligației, apoi se redau hotărâri ale instanțelor române despre normele de drept european cu caracter de ordine publică, caracterul obligatoriu al vânzării acțiunilor deținute de către acționarii minoritari; directiva netranspusă, domeniul asigurărilor/reasigurărilor, obligația de a opta pentru un profil de risc, stabilirea obiectivului și a strategiei de administrare a fiecărui risc; sancțiunile efective și disuasive în caz de nerespectare a unei directive, contravenția, prevenirea și combaterea spălării banilor; armonizarea minimală, armonizarea completă, anularea unui act administrativ, piața de capital, alegerea administratorilor prin metoda votului cumulativ. În a doua secțiune privind efectul direct limitat, regăsim spețe despre transpunerea incorectă, ordine ale Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale, semințele care prezintă un procent de impurificare cu OMG mai mare de 0,3 %, respectiv 0,5 %, lipsa obligației de certificare; transpunerea incorectă, interpretarea conformă, limitele, concediul de odihnă, cerința perioadei minime de activitate efectivă. Secțiunea a treia privind interpretarea conformă cuprinde decizii ale instanțelor despre limita *contra legem*, contractele încheiate între operatorii și utilizatorii de servicii de utilități publice și operatori, contractele încheiate între autoritățile publice și utilizatorii de servicii de utilități publice, natura juridică; aplicarea legii de transpunere, în spiritul directivei, obligația de informare a utilizatorilor finali, de către furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului, categorii de informații; sancțiunile adecvate, proporționale și disuasive, procedurile de atribuire a contractelor de achiziții publice, contravenția, gradul de pericol social al faptei; incidența dreptului european, funcționarii publici, concedierea colectivă, inaplicabilitatea cerințelor prevăzute de Codul muncii. A patra secțiune („riscul” situațiilor *pur* interne) prezintă spețe privind neaplicarea dreptului Uniunii Europene în situații *pur* interne, recunoașterea documentelor, certificatelor și diplomelor universitare, legea aplicabilă; caracterul facultativ al recomandărilor, suspendarea

unui act administrativ, sistemul european de credite de studiu transferabile.

În capitolul final al lucrării („Trimiterile preliminare”), în prima secțiune, privind domeniul de aplicare, se prezintă spețe despre întrebarea preliminară ce vizează soluționarea fondului litigiului principal, răspunderea disciplinară a magistraților, timpul de lucru, dreptul la un proces echitabil; întrebarea preliminară ce vizează conformitatea unor dispoziții din legile interne, cu dreptul Uniunii, anularea unui act administrativ, incompatibilitatea funcției de viceprimar cu aceea de reprezentant a unității administrativ-teritoriale în adunarea generală a unei societăți comerciale; principiul autonomiei procedurale, recursul împotriva încheierii de respingere a unei trimiteri preliminare. În secțiunea a doua referitoare la condițiile de admisibilitate, sunt analizate spețe despre întrebările preliminare ce privesc interpretarea dreptului intern, anularea unui act administrativ, obligația de includere în grila de programe a unui post TV, motive de neconstituționalitate, motive de neconvenționalitate; caracterul *clar* al dispozițiilor de drept european, plângerea contravențională, valorificarea cantităților de gaze naturale pe piața internă și întărirea disciplinei în sectorul gazelor naturale; CILFIT, teoria *acte claire*, contenciosul funcției de magistrat, condiția vechimii în vederea participării la examenul de promovare în funcții de execuție, principiul nediscriminării; aprecierea caracterului *necesar* al deciziei preliminare, contestația în anulare, accesul efectiv la un tribunal; ajutoare de stat,

garanție de stat, convenția de garantare, scrisoarea de intenție, constatarea caracterului nelegal al ajutorului de stat; caracterul *prematur* al unei trimiteri preliminare, programul național de dezvoltare rurală 2007–2013, norme naționale adoptate în baza unor regulamente. În secțiunea a treia referitoare la sesizarea facultativă *versus* sesizarea obligatorie a Curții de Justiție a Uniunii Europene, autoarea prezintă spețe privind condițiile generale de admisibilitate a trimiterilor preliminare, plângerea împotriva soluțiilor procurorului de netrimitere în judecată; autoritatea de „lucru interpretat” a hotărârilor C.J.U.E., contravenția, jocurile de noroc, libertatea de stabilire, libera prestare a serviciilor și restricții; teoria *acte claire*, raportul de evaluare întocmit de ANI, cumulul de funcții, incompatibilitatea. Secțiunea a patra a capitolului tratează problema jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene ca izvor de drept și prezintă hotărâri judecătorești în legătură cu deciziile preliminare, efecte, principiul securității juridice, avocați, refuzul Uniunii Naționale a Barourilor din România de a emite decizia de înscriere în tabloul avocaților stagiați, trimiterea în judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni de natură să aducă atingere prestigiului profesiei; invocarea dreptului Uniunii și scopul invocării, norme aplicabile și temeiul aplicării, funcționarii publici, etapele și cerințele procedurii de evaluare profesională, obligația motivării documentului de evaluare.

Ioana Anca Iancu

FLAVIUS-IANCU MOȚU, ACȚIUNEA ÎN ANULAREA ACTELOR FRAUDULOASE, EDITURA UNIVERSUL JURIDIC, BUCUREȘTI, 2015

Acțiunea din procedura insolvenței pentru anularea actelor frauduloase încheiate de debitor este parte componentă intrinsecă oricărei legislații a insolvenței, fiind singura modalitate de reparare, în interesul tuturor creditorilor, a faptelor ilicite prejudiciabile comise de debitor din perioada suspectă.

În debutul lucrării, autorul, Flavius-Iancu Moțu prezintă unele considerații generale privind natura, rolul și aplicabilitatea acestei acțiuni a cărei esență constă nu atât în repararea prejudiciului suferit de creditorii, cât, mai ales în protecția drepturilor creditorilor asupra bunurilor din averea debitorului. Așa că, din punct de vedere

procedural, acțiunea se exercită împotriva terțului dobânditor, dar și debitorul este introdus în proces pentru ca hotărârea pronunțată să-i fie și lui opozabilă. Se precizează că instituția anulării actelor frauduloase încheiate de debitor la deschiderea procedurii insolvenței apare pentru prima dată în dreptul român în Codicele de comerț din 1887, iar în prezent, Legea nr. 85/2014 (Codul insolvenței), reprezintă un instrument modern și flexibil, elaborat în conformitate cu cele mai recente evoluții normative internaționale în materia insolvenței, care asigură un tratament juridic echilibrat al drepturilor creditorilor și debitorului în cadrul acțiunii speciale pentru

anularea actelor frauduloase încheiate de debitor înainte de deschiderea procedurii insolvenței.

În următorul capitol se fac referiri la caracterele juridice ale acestei acțiuni. Această acțiune specială (reglementată de art. 117-122 din Legea nr. 85/2014) este o acțiune civilă, având natura juridică a unei acțiuni revocatorii (pauliene) speciale, cu caracter exclusiv, având ca obiect actele frauduloase încheiate de debitorul ulterior insolvent în dauna creditorilor săi, cărora, spre deosebire de acțiunea revocatorie, le aplică sancțiunea anulării și nu cea a inopozabilității. Dreptul subiectiv protejat este un drept de creanță, conținutul acestuia este restituirea către averea debitorului a bunului sau a dreptului transferat terțului cocontractant, pentru a-l valorifica în interesul acoperirii creanțelor creditorilor. În subsidiar, acest drept de creanță poate fi realizat și sub forma echivalentului bănesc, dacă bunul nu mai există ori există impedimente de orice natură pentru preluarea acestuia de către debitor. Acțiunea reglementată de Legea nr. 85/2014 presupune dovedirea fraudei debitorului și, eventual, a dobânditorului și tinde la anularea actelor încheiate în perioada suspectă (perioada de timp anterioară deschiderii procedurii insolvenței înăuntrul căreia au fost încheiate actele frauduloase atacabile cu acțiunea analizată). Scopul acțiunii este atacarea doar a acelor acte care, depășind actele comerțului obișnuit al debitorului și fiind încheiate cu intenția de a defavoriza creditorii, se încadrează în categoria actelor frauduloase. Nu se va putea cere anularea unui act de constituire sau de transfer cu caracter patrimonial, făcut de debitor în cursul desfășurării normale a activității sale curente (art. 119 din Legea nr. 85/2014). Astfel, pornind de la aspectele analizate, se formulează următoarea definiție: acțiunea analizată este acțiunea civilă din procedura insolvenței, varietate a acțiunii revocatorii, cu caracter exclusiv, prin care administratorul judiciar/lichidatorul judiciar sau, după caz, comitetul creditorilor ori creditorul care deține mai mult de 50% din valoarea creanțelor înscrise la masa credală, în contradictoriu cu debitorul, reprezentat de administratorul special și cu terțul dobânditor, solicită anularea actelor și/sau operațiunilor frauduloase, încheiate de debitor în dauna creditorilor, având ca obiect transferul sau constituirea de drepturi patrimoniale de către debitor în favoarea terțului, în scopul reîntregirii patrimoniului debitorului prin repunerea părților în situația anterioară sub forma restituirii de către terțul dobânditor către averea

debitorului a bunului transferat sau a dreptului constituit sau, dacă bunul nu mai există ori există impedimente de orice natură pentru preluarea acestuia de către debitor, prin restituirea de către terț a valorii acestuia de la data transferului efectuat de către debitor, stabilită prin expertiză efectuată în condițiile legii, cu reînscierea eventualelor sarcini existente la data transferului.

În volum sunt prezentate, în continuare, și aspecte procedurale. Se arată, astfel, competența exclusivă a judecătorului sindic, obiectul acțiunii fiind doar actul juridic încheiat între debitor și terțul dobânditor. Art. 122 alin. (7) din Legea nr. 85/2014 stabilește pentru prima dată într-o lege română a insolvenței caracterul exclusiv al acțiunii pentru anularea actelor frauduloase după deschiderea procedurii insolvenței debitorului pentru a elimina orice paralelism judiciar în ceea ce privește actele încheiate de debitor în perioada suspectă. În ceea ce privește părțile în litigiul format prin exercitarea acestei acțiuni, legitimarea procesuală activă aparține administratorului judiciar/lichidatorului judiciar, în cazul prevăzut la art. 118 alin. (2), comitetului creditorilor, iar în cazul prevăzut de art. 118 alin. (3), creditorului care deține mai mult de 50% din valoarea creanțelor înscrise la masa credală. Calitatea procesuală pasivă o au debitorul și, după caz, terțul dobânditor ori subdobânditor. Debitorul va fi citat în calitate de pârât prin administratorul special sau prin curator special. Art. 118 alin. (1) din Legea nr. 85/2014 prevede că acțiunea poate fi introdusă de administratorul judiciar/lichidatorul judiciar în termen de un an de la data expirării termenului stabilit pentru întocmirea raportului prevăzut la art. 97, dar nu mai târziu de 16 luni de la data deschiderii procedurii. Actele frauduloase pentru anularea cărora poate fi exercitată acțiunea prevăzută de art. 117-122 din Legea nr. 85/2014 sunt prevăzute într-o enumerare neexhaustivă de art. 117 alin. (2) și (4), reprezentând cele mai frecvente astfel de acte frauduloase în dauna creditorilor, cazuri a căror dovedire permite titularului acțiunii să se prevaleze de prezumția de fraudă în dauna creditorilor.

În ultimele două capitole se fac referiri la jurisprudența națională în materie și la elementele de drept comparat european al insolvenței.

Lucrarea, în întregul său, prezintă un interes deosebit pentru specialiști, mai ales pentru cei preocupați de drepturile economice și sociale.

Mihaela Scarlat

**MANUELA SÎRBU, DIANA MONICA CROITORU-ANGHEL, SOLUȚIONAREA
ALTERNATIVĂ A LITIGIILOR. MEDIEREA CONFLICTELOR,
EDITURA UNIVERSUL JURIDIC, BUCUREȘTI, 2015**

Lucrarea prezintă interes pentru toți cei interesați de metodele alternative de soluționare a conflictelor, având în vedere că numărul dosarelor aflate pe rolul instanțelor de judecată a crescut în mod dramatic, sistemul judiciar fiind copleșit de creșterea fără precedent a numărului litigiilor dintre persoane fizice sau juridice.

În prima parte sunt analizate principalele metode alternative de soluționare a conflictelor: medierea, negocierea, concilierea, arbitrajul (instituționalizat și cel ad-hoc), expertiza amiabilă și comisiile de dispută. Ele au ca trăsături comune: autonomia și implicarea părților, punerea accentului pe interesul persoanelor implicate, confidențialitatea procedurii și costurile reduse.

După prezentarea unor considerații istorice și aspecte de drept comparat, se arată cadrul legislativ al instituției medierii în România și la nivel comunitar.

În continuare, este prezentat procesul de mediere, amintind că, în baza Legii nr. 192/2006, așa cum a fost modificată, medierea reprezintă o modalitate de rezolvare a conflictelor pe cale amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane specializate în calitate de mediator în condiții de neutralitate, imparțialitate, confidențialitate și având liberul consimțământ al părților. Principiile fundamentale ale medierii sunt astfel neutralitatea, imparțialitatea, confidențialitatea și voluntariatul procedurii, principiul autodeterminării părților și informării prealabile asupra procedurii. În lucrare se amintește faptul că procesul de mediere presupune în primul rând identificarea tipului de conflict și a cauzelor apariției/reaparției conflictului, acesta debutând cu o ședință de informare a părților. În ceea ce privește obligativitatea participării la această ședință, Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 266/2014 a considerat că reprezintă o îngădire a accesului liber la justiție deoarece se constituie într-un filtru pentru exercitarea acestui drept constituțional, iar prin sancțiunea inadmi-

bilității cererii de chemare în judecată, acest drept nu este doar îngădit, ci chiar interzis.

Apoi, după ședința de informare, părțile aflate într-o situație litigioasă se pot prezenta la mediator, pentru a încheia contractul de mediere. Sesiunea de deschidere reprezintă, în majoritatea medierilor, prima întrevvedere a părților aflate în conflict și a persoanelor auxiliare și va începe cu un cuvânt introductiv al mediatorului. Următoarea fază a procedurii este sesiunea comună, care este necesar să fie structură de mediator astfel: expunerea situației conflictuale de către fiecare parte, depozitiile, punctele de vedere ale avocaților sau altor experți participanți și a fiecăreia dintre părți, schimbul de idei, întrebări, răspunsuri între participanți, formularea unor eventuale întrebări de clarificare din partea mediatorului, identificarea și strângerea informațiilor, analiza conflictului, identificarea a cât mai multor opțiuni de soluționare a conflictului și, în cele din urmă, decizia, alegerea de către părțile implicate a celei mai bune soluții, reciproc avantajoase. Este precizat, de asemenea, faptul ca în unele cazuri, procesul medierii se poate încheia cu un insucces, situație în care mediatorul va întocmi un proces-verbal de consemnare a acestui fapt. Acordul de mediere autentificat de notarul public sau încuviințat de instanța de judecată va fi pus în executare în conformitate cu dispozițiile legale în vigoare.

Lucrarea, care se încheie cu precizarea unor aspecte de procedură civilă cu privire la mediere, și redă în anexe Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, Codul de etică și deontologie profesională a mediatorilor și Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului, se constituie într-un important ghid practic pentru persoanele interesate de procedura medierii.

Ioana Anca Iancu

VI. REMEMBER

ACTIVITĂȚI PROPRII SAU ÎN COLABORARE

Conferința cu tema "Oportunități și obstacole în atingerea obiectivelor reconcilierii vieții de familie cu cea profesională", organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM) și Asociația Family Forum (14–15 ianuarie 2016)

Seminarul cu tema „Ziua Internațională de Comemorare a Holocaustului”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Universitatea de Nord din Baia Mare (26 ianuarie 2016)

Conferința cu tema „Holocaustul și demnitatea umană” – temă propusă de Organizația Națiunilor Unite pentru acțiunile de comemorare organizate în 2016 cu ocazia Zilei Internaționale de Comemorare a Holocaustului, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Universitatea Ecologică din București (27 ianuarie 2016)

Conferința cu tema “Progresul tehnologic și noile provocări pentru dreptul de protecție al datelor” organizată, cu ocazia Zilei Europene a Protecției Datelor, de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei-Family Forum și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană (28 ianuarie 2016)

Conferința cu tema „Educația pentru toleranță” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family, Forum și Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului cu ocazia Zilei internaționale pentru nonviolență în școli (29 ianuarie 2016)

Dezbateri privind Proiectul de Hotărâre pentru aprobarea programelor de interes național în domeniul protecției drepturilor copilului pentru perioada 2016-2018, lansat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația Română pentru

Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația pentru Națiunile Unite din România Asociația Clubul de la Cheia, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului și Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum (5 februarie 2016)

Conferința cu tema „O tranziție dreaptă: economii și societăți în armonie cu natura”, temă propusă de Organizația pentru Națiunile Unite pentru Ziua Mondială a Justiției Sociale, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (20 februarie 2016)

Simpozion cu tema „Limba maternă – componentă indisolubilă a educației” organizat cu ocazia Zilei Internaționale a Limbii Materne de Institutul Român pentru Drepturile Omului (21 februarie 2016)

Activități de monitorizare privind dreptul persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung în cadrul centrelor de îngrijire din țară organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului (25 februarie 2016)

Dezbateri privind proiectul programului de interes național “Creșterea calității vieții persoanelor vârstnice din căminele pentru persoane vârstnice” lansat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația Română pentru Apărarea Drepturilor Omului la Vârsta a Treia, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (29 februarie 2016)

Activități de monitorizare privind dreptul persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung în cadrul centrelor de îngrijire din țară organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului (2-4 martie 2016)

Prezentarea volumelor editate de Institutul Român pentru Drepturile Omului și activități de informare privind drepturile omului în cadrul Casei Corpului Didactic Bacău (7–8 martie 2016)

Activități de monitorizare privind dreptul persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung în cadrul centrelor de îngrijire din țară organizate

de Institutul Român pentru Drepturile Omului (8 martie 2016)

Întâlnirea Consiliului General al Institutului Român pentru Drepturile Omului (15 martie 2016)

Prezentarea volumelor editate de Institutul Român pentru Drepturile Omului și activități de informare privind drepturile omului în cadrul Casei Corpului Didactic Focșani (16–17 martie 2016)

Dezbateri privind Platforma la nivelul Uniunii Europene pentru intensificarea cooperării între statele membre în materie de combatere a muncii nedecarate organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Universitatea Ecologică și Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București (17 martie 2016)

Concurs de eseuri cu tema „Rădăcinile unei plante otrăvitoare-discriminare” și sesiunea de întrebări și răspunsuri organizate de Fundația Adolescența și Institutul Român pentru Drepturile Omului în cadrul Săptămânii europene de acțiune împotriva rasismului 12–21 martie 2016 (19 martie 2016)

Simpozion cu tema ”Nu învinuiți migrații și refugiații pentru toate problemele cu care se confruntă Uniunea Europeană”, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Asociația pentru Națiunile Unite din România, IDEF, Asociația Clubul de la Cheia, Asociația Română pentru Drepturile Femeii, Asociația Română pentru Apărarea Drepturilor Omului la Vârsta a Treia și Asociația Română pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos cu ocazia Zilei internaționale pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (21 martie 2016)

Activități de monitorizare privind dreptul persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung în cadrul centrelor de îngrijire din țară, organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului (21–23 martie 2016)

Masă rotundă cu tema „Apa și activitățile umane”, organizată cu ocazia Zilei Mondiale a Apei de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos, Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia (22 martie 2016)

PARTICIPĂRI LA ALTE MANIFESTĂRI

Dezbaterea cu tema „Tribunalul pentru arbitraj sportiv și Codul pentru arbitraj sportiv” organizată de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”-Masteratul de Drept Internațional și European în parteneriat cu Asociația Română de Drept și Afaceri Europene (13 ianuarie 2016)

Curs cu tema „Codul muncii 2016” organizat de Expert Aktiv Group (14–17 ianuarie 2016)

Simpozionul cu tema „Protecția datelor personale ale angajaților în relațiile de muncă”, organizat de ANSPDCP cu ocazia Zilei Europene a Protecției Datelor la Palatul Parlamentului (28 ianuarie 2016)

Dezbatere cu tema „Autocrația electivă vs democrația parlamentară” organizată de Institutul de Cercetări Juridice ”Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române (4 februarie 2016)

Curs cu tema „Inspector salarii” organizat de Expert Aktiv Group (18–21 februarie 2016)

Dezbatere cu tema “Fluxul de imigranți – un nou test pentru statele membre ale UE? Cum răspunde România noilor provocări socio-politice!”, organizată de Reprezentanța Comisiei Europene în România în parteneriat cu Asociația

Liderjust, Asociația ARDAE și Asociația România US Alumni (23 februarie 2016)

Conferința națională cu tema „Educația deschisă – accesibilizare și inovare” organizată de Asociația pentru Promovarea Educației Deschise, Facultatea de Științe Politice din cadrul SNSPA și Inspectoratele Județene Școlare Brașov și Tulcea (11 martie 2016)

Seminar internațional cu tema “Obiectivele dezvoltării durabile în Asia și Europa-Agenda 2030 pentru dezvoltarea durabilă” organizat de Școala Națională de Studii Politice și Administrative în colaborare cu Asia-Europe Environment Forum (17 martie 2016)

Atelierul cu tema Coordonarea Resurselor Lingvistice Europene (European Language Resource Coordination, ELRC) în România, organizată de Reprezentanța în România a Comisiei Europene (23 martie 2016)

Conferința-dezbatere cu tema „Bruxelles european. Context românesc” organizată de Center for EU Communication Studies din cadrul SNSPA (30 martie 2016)

